Coperta colecţiei: L. BARDOCZ
ION GH. PANĂ
RADIO DONAU NU MAI TRANSMITE
EDITURA DACIA CLUJ-NAPOCA, 1975

ÎN PORTUL CONSTANŢA

... Au trecut ani după ani de cînd mi-am făcut intrarea pe poarta regimentului constănţeah, Regimentul 34, din Divizia 9 infanterie, denumită şi „Divizia «Mărăşeşti»“. Ea s-a acoperit de-o- glorie nepieritoare şi în vara anului 1917 în istorica bătălie de la Mărăşeşti. Acolo, pe malul mării, m-a prins prima zi a celui de-al doilea război mondial. Aveam gradul de căpitan. Lumea întreagă începuse a fi pîrjolită. Omenirea se văita jalnic în vîlvătăile conflagraţiei mondiale iscate de fascişti.

A intrat şi ţara noastră în război. Batalionul 3, din care făceam parte, n-a plecat pe front. El a rămas tot timpul, din iunie 1941 şi pînă la 23 August 1944, numai pe malul mării – o perioadă la Mangalia şi alta la Constanţa. Se afla în misiune de apărare a litoralului, împreună cu subunităţi din alte regimente ale Diviziei 9 infanterie.

în cadrul batalionului comandam compania 12 mitraliere. în noiembrie 1943 am fost detaşat la un centru de instrucţie aflat la Giurgiu, centru unde se instruiau şi recruţi din Divizia 9 infanterie. Acolo am comandat compania de pionieri ca unul care urmasem nişte cursuri speciale, înainte de război, la Centrul de instrucţie al geniului' de la Rîmnicu- Vîlcea. în februarie 1944, la terminarea perioadei
de pregătire de la Giurgiu, am revenit la Constanţa-

Nu ştiam ce comandă mi se va încredinţa. După vreo două zile am fost, în sfîrşit, chemat la comandantul de regiment, colonelul Ion Dumitrescu. M-a primit surîzător, m-a poftit să iau loc, m-a întrebat cum am dus-o la Giurgiu. M-a felicitat pentru frumoasele rezultate obţinute în pregătirea pionierească a companiei pe care am comandat-o, rezultate ce-i fuseseră aduse la cunoştinţă, în scris, de către comandantul centrului. Apoi, printre altele, mi-a spus:

— Ştiu că-ţi place mult să comanzi şi să instru- ieşti mitraliori, pionieri, transmisionişti; ştiu că ţi-ai manifestat dorinţa, de cum ai venit, de-a comanda o subunitate de tunuri sau de aruncătoare. Dar tu, de cînd ai ieşit ofiţer, ai comandat vreodată pluton sau companie de puşcaşi?

— Domnule colonel, am comandat vreo cîteva luni, prin 1938, compania 11 puşcaşi; restul timpului numai subunităţi de mitraliere, de cercetare, de transmisiuni, de tunuri antitanc...

— Ei, bine, de data asta îţi voi da sub comandă o bravă companie de puşcaşi, tot din batalionul 3, din care ai făcut parte multă vreme... Nu lăsa buza în jos, nu te întrista! ... Acolo unde te vei duce, pe lîngă puşcaşi, vei avea sub comandă şi subunităţi de mitraliere, şi de tunuri, şi de aruncătoare, şi de pionieri... Şi-acum vino la biroul instrucţiei!

Acolo se afla harta cu dispozitivul de apărare al întregului regiment de pe litoralul constănţean. La
acel birou lucra atunci locotenentul Sădeanu Constantin.

Privindu-mă drept în ochi, colonelul mi s-a adresat: „Căpitan Pană, ia aminte că te trimit într-unul din punctele cele mai periculoase din dispozitivul regimentului, la stâţia de petrol din port. Acolo bombardamentele aeriene se ţin lanţ, pentru că, îţi dai seama... în port sînt cisternele de petrol, staţia de pompare a acestuia la navele de luptă şi la cele comerciale. Apoi, alături de staţie, ai şantierul naval, docul plutitor şi depoul C.F.R., care intră, de asemenea, în sectorul tău. Iar sus, pe terasă, deasupra tunelului de cale ferată, tot în raza companiei tale, există şi. postul T.F.F. al marinei, îl ştii, nu? Toate acestea, nu trebuie să-ţi mai explic eu, sînt obiective militare foarte importante. Şi mai fii atent că, în afară de legătura pe care o ai cu subunităţile batalionului, vei conlucra şi cu subunităţile de marinari, şi cu compania de grăniceri din port. în detaliu vei fi pus la curent de maiorul Vintilă Vasile, comandantul batalionului tău, cu care cred că te cunoşti destul de bine!“

/ Cam acestea mi le-a spus atunci comandantul, regimentului, arătîndu-mi şi pe hartă dispozitivul companiei. Pe harta la scara 1:100 000 a zonei şi oraşului Constanţa era marcată, printr-un contur filiform de culoare albastră, şi compania a 10-a de puşcaşi. Era instalată într-un aşa-numit dispozitiv de apărare, atît în incinta portului Constanţa, cît şi pe terasa înaltă ce îl străjuieşte către vest.

Drept să spun nu mă încînta deloc marea „încredere“ ce mi-o acorda colonelul, trimiţîndu-mă, după cum îmi închipuiam în acele clipe, într-un
infern, din care nu mai puteam scăpa teafăr. În sinea mea presupuneam că trebuia să

fi fost la mijloc vreun „aranjament[11], că fiecare s-a căpătuit cum a fost mai bine, mie rezervîndu-mi-se ceea ce a rămas mai greu, mai periculos. Şi mai ales cînd comandantul m-a încunoştiinţâţ că portul se află în centrul atenţiei comandamentului militar hitlerist din Dobrogea, care nu prea ne vedea bine pe noi, românii, au şi reînviat în sufletul meu o serie de resentimente. Acestea erau legate de repulsia puternică ce-o nutream faţă de hitlerişti, cu care, nu o dată, atît eu, cît şi alţi militari din regiment avu-’ sesem diferite conflicte.

îmi reamintesc că îmi venise şi mie rîndul, în- tr-o noapte prin ’43 să merg într-o misiune de patrulare, însoţit de oamenii sergentului-major Ciurea Ion. Misiunea o executam împreună cu o patrulă hitleristă, comandată de un ofiţer înalt, cu faţa prelungă, cu ochii duşi în fundul capului. Traseul patrulării urma străzile de pe malul mării, între Spitalul militar şi Cazino. De la început ofiţerul hitlerist mi-a făcut o impresie proastă, confirmată curînd. În dreptul plajei, ce i se spunea „Trei papuci[11] ofiţerul neamţ mi-a cerut să-mi las ostaşii încadraţi de soldaţi lui. Asta, chipurile, pentru că românii ar fi fost mai slab instruiţi. Reţin foarte bine că am reacţionat imediat, strigîndu-i, într-un amestec de cuvinte germane şi româneşti, că n-ar trebui să uite că se află în România şi că ar putea să-şi aducă .aminte de Mărăşeşti. El a reluat îndată cuvîntul Mărăşeşti, morfolindu-l nazal cu amărăciune. După aceea a început să ridice tonul, spu- nîndu-mi nu mai ştiu bine ce, din care am înţeles .poate greşit, că m-a înjurat. Am văzut atunci negru în faţa ochilor şi, deşi „dumnealui” era mai înalt, mi-am înfipt mîna în tunica lui, răcnindu-i în faţă cîţiva „sfinţi”. El a pus mîna îndată pe tocul pistoletului, dar în acelaşi timp o altă mînă, a sergen- tului-major Ciurea, l-a imobilizat, încercînd totodată să mă calmeze, să-mi atragă atenţia „că va ieşi mare scandal, că vom fi pedepsiţi...“ Numai aşa m-am mai potolit puţin. În jurul nostr.u se strîn- seseră roată ostaşii din patrula germană şi ostaşii mei. care începuseră să fiarbă. Tot atunci, dinspre strada Decebal se apropia un grup de civili, atraşi, desigur, de ecourile scandalului iscat între mine şi ofiţerul neamţ.

— Uite cine a ajuns să dea ordine la noi în ţară! am reizbucnit furios.

Civilii români au început şi ei să-i înjure pe hi- tlerişti, îngroşînd rîndurile soldaţilor noştri. Ofiţerul neamţ, cît era de înalt, parcă începuse să scadă, să-şi răsucească capul pe parul gîtului, înmuindu-se de tot, ca o plastilină. L-am văzut cum şi-a scos casca şi a început să se şteargă de sudoare. Le-a vorbit ceva ostaşilor săi, după care s-a depărtat, amenînţîndu-ne totuşi că va aduce cazul la cunoştinţa comandaturii hitleriste. M-a mirat faptul că mi se adresase pe nume. Probabil că -eu m-am prezentat la început politicos. în timp ce se îndepărta am observat că o parte din soldaţii lui începuseră să se răspîndească, presimţind probabil un iminent pericol. La rîndul nostru ne-am îndreptat către co- menduirea românească spre a raporta cele petrecute. . După noi se ţinea insistent însă grupul de civili. Era cam în jurul orei 22, cînd, în apropiere de ,fostul magazin de mobile al negustorului grec Ţalavudis, în locul căruia se află astăzi un mare complex comercial – vizavi de palatul sporturilor – am dat peste o nouă încăierare. Intr-un grup de cetăţeni, un ofiţer român de grăniceri pălmuia cu sete un subofiţer hitlerist. Am aflat de la cei din jur că fascistul o insultase în mod neruşinat pe soţia grănicerului, în timp ce acesta intrase la un debit să-şi cumpere ţigări. în momentul cînd primeam aceste informaţii, de pe trotuarul dinspre palatul sporturilor (pe atunci în locul acestei clădiri era un teren viran) porniră către noi circa patru militari hitlerişti, distingîndu-se printre ei şi uniforme de ofiţeri. în acele clipe întregul grup de cetăţeni a luat atitudine. Am intervenit şi noi cu toată forţa, pînă cînd toţi hitleriştii au fost crunt bătuţi. De-abia au scăpat cu viaţă ...

Cînd am ajuns la comenduirea românească am găsit doar pe plutonierul-major Udrea, care, nu ştiu prin ce mijloace, fusese deja informat de cele petrecute pe malul mării.

— Eu plec la tabără! i-am spus plutonierului- major. Să patruleze ei cu cine-or şti, că pe mine nu mă mai prind.

Grupul de ostaşi ce se afla cu mine a început să hohotească de rîs. Aş dori să precizez că „tabăra“ era un grup de clădiri la marginea de nord a oraşului Constanţa, între lacul Siutghiol şi şoseaua Constanţa—Tulcea, clădiri în care pe timpul verii rulau cîte o lună, batalioanele regimentului; aici aveau prilejul să se instruiască mai bine, deoarece în imediata apropiere se întindeau terenuri ondulate, folosite îndeosebi pentru instrucţia de luptă. Acolo ,la tabără, se afla şi compania a 12-a de mitraliere pe care o comandam în iarna lui ’43. •

— Veţi fi şi dumneavoastră încondeiat-la coman- datura germană ... Altceva nil cred să păţiţi, pentru că s-au mai petrecut multe cazuri de acest fel, a încercat plutoriierul-major să mă liniştească zîm- bind cu înţelesuri.

I-am strîns mîna şi am plecat.

A doua zi am fost chemat de.comandantul regimentului. Eram îngrijorat. Pe drum mă întrebam ce-mi va face, ce pedeapsă voi primi. Eram însă decis să nu mă dau bătut orice s-ar fi întîmplat. Apropi-. indu-mă de postul de comandă, în minte mi se conturau tot mai limpede răspunsurile pe care urma să le dau comandantului. îi voi spune: ,,Domnule colonel oare tatăl meu de aceea a murit în primul război mondial în luptele duse împotriva cotropitorilor germani, pentru ca eu, fiul lui, să ajung astăzi, în ţara mea, să fiu insultat de unul din ticăloşii ăştia, care, la fel ca şi atunci, s-au instalat în ţara noastră ca la ei acasă?“

În sfîrşit am ajuns. Comandantul m-a primit cu o faţă surîzătoare, calmă. I-am expus toată situaţia, în loc să mă admonesteze m-a întrebat:

— Barem ai fost la înălţime?

— Cred că da, domnule colonel, i-am răspuns scurt.

După aceea m-a sfătuit ca pe viitor să fiu mai atent, mai „diplomat”. Să fiu, mi-a spus el, fără grijă, că totul se va aranja cu bine.

— Ai fost probabil şi tu trecut pe „lista neagră”, mi-a spus colonelul la plecare, rugîndu-mă să nu scot o vorbă despre cele discutate cu dînsul.

/ De atunci nu m-a mai chemat nici un şef şi n-am primit nici o sancţiune, deşi conflicte cu hitleriştli am mai avut şi eu şi alţi ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi din regiment. Aş dori să amintesc numai de cazul căpitanului Gheorghe Cîrstea, comandantul unei , companii din regimentul nostru, aflată pe litoral, lingă Costineşti. în momentul cînd au sosit la subunitatea lui doi ofiţeri hitlerişti, să vadă, chipurile, cum se instruiesc ostaşii noştri, el a încolonat compania, ordonînd: „Direcţia cantonamentul, înainte marş!“ Am aflat că cei doi ofiţeri germani s-au suit

- . imediat în maşina cu care sosiseră, îndreptîndu-se direct spre Constanţa, unde au adus cazul la cunoştinţă Biroului 2 informaţii al Diviziei 9 infanterie.

. . . Iar acum cînd mă aflam din nou în faţa comandantului de regiment, după aproape un an şi ceva, eram totuşi cuprins de îndoielile despre care am vorbit. Pînă la urmă m-am consolat că poate vor fi atîrnat în' cumpănă chiar acele întîmplări, de-am fost eu trimis la punctul „cel mai periculos” din dispozitivul regimentului.

. .. Ajuns în port, m-am lămurit îndată astipra situaţiei companiei a 10-a, a cărei comandă îmi fusese încredinţată. Locotenentul de rezervă Borcan, învăţător într-o comună din Oltenia, care ţinuse pînă atunci locul de comandant de companie, m-a informat, în primul rînd, că nu exista în toată . Constanţa, şi chiar în întreaga Dobroge, un adăpost mai sigur împotriva bombardamentelor ca zona Staţiei de petrol, unde se aflau tunelul de cale ferată şi, alături, cel mai puternic şi modern adăpos tantiaerian. Am constatat că avea dreptate. în ceea ct priveşte viaţa subunităţii, m-am convins din prima zi că ostaşii companiei împreună cu muncitorii petrolişti, cu cei de la şantierul naval şi cu ceferiştii alcătuiau o mare familie. Se cunoşteau bine, chiar pe nume, tăifăsuiau, comentau evenimentele politice şi militare din ţară şi de peste hotare. -Plutoanele de puşcaşi, grupele de mitraliere, plu- toanele de branduri de 60 mm, tunarii de la piesele intitanc îşi aveau amplasamentele printre marile cisterne, prin curţile şantierului naval şi staţiei .de petrol, pe cheiuri şi dane, în jurul depoului C.F.R? Se realizase astfel o convieţuire strînsă a militarilor cu muncitorii, o comuniune de idei şi de sentimente, înseşi dormitoarele ostaşilor erau unele în încăperile pavilionului administrativ al staţiei de petrol, ală- ■ . turi de cele ale echipelor de muncitori, altele în blocul aşa-numit pe atunci „Casa marinarilor[11], iar un pluton, al locotenentului de rezervă Alexandru Godolici, se afla în cartierul „D.P.M.“, unde locuiau muncitori şi funcţionari din port. În sectorul companiei se afla şi un pluton de tunuri antiaeriene, comandat de un sublocotenent inimos, Constantin Oană, care se integrase pe deplin în viaţa companiei **şi a portului. '**

Perspectiva asupra întregului sector al companiei mi se deschidea de pe terasa de deasupra tunelului C.F.R. Rar loc, după aprecierea mea, în toată Constanţa, de unde să poţi avea o panoramă mai frumoasă a întregului port decît terasa aceea. Cînd spun portul, mă gîndesc, în primul rînd, la acel imens complex şi variat ansamblu de construcţii şi amenajări speciale – diguri, faruri, dane, magazii, '

silozuri, macarale, ateliere de tot felul, şantier naval, doc plutitor, căi ferate, drumuri etc., etc., care, pe un spaţiu întins, conturează o aşezare omenească de un fel deosebit, un oraş sui-generis, prin trupul căruia pulsează mereu spre şi dinspre larguri veşnica viaţă a inimii fierbinţi a „Uscatului”, veşnica inimă a O M U L U I.

Altfel trăiam şi simţeam marea cînd o contemplam de pe marginea pădurii

Comorova – dintre Mangalia şi Constanţa – şi cu totul altfel o trăiam şi o gîndeam cînd mă găseam în port sau în jurul lui. La Comorova eram pur şi simplu dominat pînă la copleşire de imensitatea grandioasă a mării, în timp ce în port aceeaşi mare impresionantă îmi apărea îmblînzită, umanizată, devenită, prin forţa demiur- gică a omului, un capăt de punte către alte porturi, către alţi oameni.

N-aş putea preciza de cîte ori am stat acolo, pe terasă, ceasuri întregi, privind, dus pe gînduri, priveliştea portului, şi, peste această privelişte, dantelăria albă, împietrită a Cazinoului, care contrasta izbitor cu întinderea liniştită ori răvăşită de valuri înspumate a mării. Acolo mă simţeam parcă în centrul lumii. Mi se părea că toate spaţiile nesfîrşite în care se avîntă omul se întîlneau tocmai în „căi-, darea“ portului.

Trenuri lungi, trenuri scurte, alergau chiuind şi . pufăind, pe reţeaua deasă a şinelor, de la tunel către silozuri şi, mai departe, spre gara maritimă. Ele, trenurile, îmi vorbeau despre drumurile uscatului.

Printre farul roşu şi farul verde intrau în port ori plecau din el vapoarele. Le urmăream mai ales pe cele- care plecau, legănate uşor de respiraţia rit-
- mică a marelui piept albastru al mării, pînă cînd se pierdeau în zarea zărilor. Cîte nave n-am însoţit, cu închipuirea-mi înflăcărată, pe drumurile de vis ale mărilor şi oceanelor lumii!

Iar uneori, pe deasupra portului, planau graţios, spre aeroportul din apropiere[1], păsările de aluminiu, care, şi ele, plecau ori soseau de la mari depărtări.

Şi lîngă locul meu de contemplare se înălţau graţios, spre azurul calm, pilonii şi antenele staţiei de T.F.F. a marinei militare, care trimitea ori prindea din văzduh, din eter, glasurile şi semnalele omenirii.

Nu mă mai simţeam atunci doar un simplu „infans tereS“, ci un comod spectator în „loja lumii“, aşa cum îmi plăcea să denumesc locul amintit. De multe ' ori, în clipele acelea încărcate de parfumul tare al nostalgiei depărtărilor, îmi reveneau în minte şi nişte planuri de prin anii 1937—1933. Proiectasem atunci, împreună cu un „frate de cruce“ al meu,' anume Marcel Popescu, sublocotenent şi el în acelaşi regiment, să construim un cuter, cu care să ne avântăm pe Marea Neagră, să trecem apoi prin Bosfor, să tăiem dintr-un capăt într-altul Medite- rana, să ţîşnim prin Gibraltar în Atlantic, să-l traversăm şi, tot înainte, să dăm ocol lumii...

N-aş fi sincer dacă nu aş mărturisi măcar în aceste rînduri, că urmăream să obţinem o astfel de performanţă şi din dorinţa aprinsă de a demonstra tuturor că infanteriştii nu erau mai prejos de confraţii lor din aşa-zisele, pe atunci, arme speciale – artilerie, marină, aviaţie, geniu –, că şi În rîndurile noastre

existau oameni capabili să înfăptuiască cele mai îndrăzneţe planuri, pe care fie unii dintre colegii noştri din alte arme, fie alţii, din rîndurile civililor, le socoteau ca inaccesibile infanteriştilor. Voiam să demonstrăm că şi noi, infanteriştii – care pînă la venirea noastră trăiau în general-' mai izolaţi de camarazii lor de la celelalte arme –, le puteam fi parteneri egali, atît din punct de vedere al nivelului cultural şi general militar, cît şi al unor preocupări şi activităţi extraprofesionale interesante, demne de luat în seamă.

Acesta a fost contextul general al ideilor şi sentimentelor în care s-au plasat, bineînţeles ca element primordial, pasiunea şi planul nostru, a doi infanterişti, de a lua şi ei marea şi oceanul în piept, într-o acţiune temerară, mai riscantă decît cea oferită de exercitarea oficială a profesiei marinarului 'de specialitate.

în anii aceia Popescu Marcel, pe baza proiectului definitivat, a întocmit macheta cuterului. Am studiat apoi, împreună, zile şi nopţi de-a rîndul, cîteva cursuri marinăreşti, ne-am însuşit principalele cunoştinţe de navigaţie, am urcat la bordul vaselor comerciale, ca să ne deprindem cu aparatele de bord, cu folosirea hărţilor maritime etc.

„Lupii de mare“ ne-au povestit despre capriciile lui Neptun, despre lumea porturilor, ne-au ajutat să înţelegem taina tulburătoare a călătoriilor pe „nesfîrşite ape“. Am împrumutat bani de la „Casa Oştirii“, ca să ne putem cumpăra materialul necesar construirii cuterului. Popescu Marcel a găsit şi o „ocazie“ pentru procurarea unui motor bun, deoarec
ecuterul nostru, după planurile ce ni le tăcuserăm, trebuia să meargă şi cu vele şi cu motor.

Atît de bine îmi însuşisem bunoştinţele necesare unei călătorii pe mare, încît am putut medita pe fratele meu mai mic, Petrişor, care, dîntr-un simplu matelot în marina comercială, a reuşit la examenul de ofiţer de punte. El a colindat apoi întreaga lume.

Prietenul meu şi cu mine n-am reuşit să ne ducem planurile la bun sfîrşit. Se anunţa

1 Pe acea vreme aeroportul civil se afla doar la cîţiva kilometri de pont.

taifunul celui de-al doilea război mondial. Această nereuşită mi-a rămas ca o rană adîncă în suflet, din care s-a scurs mereu dorul chinuitor al drumurilor fără capăt. Mă mîngîiam cu gîndul că mă aflam totuşi, chiar în timpurile acelea negre ale războiului, într-un port la mare, port care şi el era un punct pe un drum fără de capăt.

Din dulcile visări eram tulburat deseori de alarmele aeriene. Atunci coboram de pe terasa portului la gura tunelului. Figurile posomorite ale ostaşilor mei, ale muncitorilor şi funcţionarilor îmi întunecau şi mie sufletul. Dintr-un spectator din „loja lumii" deveneam o biată cîrtiţă care-şi căuta, cu grijă şi cu teamă, un locşor pe undeva, pe sub pămîntul portului ...

Dar nu trăiam numai asemenea zile de meditaţie şi de înfrigurare. Ca orice subunitate militară, compania mea făcea şi ea instrucţie, trageri în poligonul garnizoanei, program administrativ etc.

Multe din activităţile companiei – îndeosebi cele legate de misiunile de apărare a portului – se desfăşurau printre variatele clădiri aflate aici: staţia de petrol, halele şantierului naval, bursa, silozurile de cereale, cazarma Companiei de grăniceri, halele

2 – Radio Donau nu mai transmite ' . 1

7depoului C.F.R., Casa marinarilor, casa de cablu, locuinţele muncitoreşti de lingă tunel, gara maritimă etc., etc. Exerciţiile aveau loc de-a lungul digurilor, de-a lungul imensului triaj de cale ferată, printre uriaşele stive de materiale dintre cele mai diverse.

Datorită acestui fapt muncitorii şi militarii din port trăiau şi munceau printre noi şi noi printre ei. Din materialele pe care nu le mai întrebuinţau petroliştii ne-am construit o bucătărie modernă, ca la cel mai bun restaurant. Nu de puţine ori muncitorii gustau mîncarea ostaşilor, lăudîndu-l pe bucătar pentru talentul lui. Tot cu ajutorul lor ne-am amenajat în clădirile administraţiei o frizerie de toată frumuseţea. Frizerul l-am dat noi. El îi deservea şi pe ostaşii companiei şi pe muncitori.

în clipele de răgaz, cînd nu se făcea instrucţie ori nu se executau lucrări genistice, puteai zări de-a lungul unui raid prin dispozitivul companiei grupuleţe de ostaşi şi muncitori, care, în jurul cîte unui tun, unei mitraliere, unui adăpost, unei cazemate, de-a lungul unui chei etc., povesteau fel de fel de lucruri. De la întîmplări hazlii şi episoade din viaţa lor personală pînă la problemele grave, majore, ale timpurilor de atunci, probleme ale războiului şi ale păcii, ale viitorului ţării şi ale fiecăruia în parte.

Uneori mi se întîmpla să gust, împreună cu unii dintre muncitori, şi cîte o drojdie tare ori cîte un vinişor de cel bun la prăvălia lui Albu din cartierul D.P.M., pe unde astăzi se află piaţa gării Constanţa. în general însă viaţa ne-o duceam în port. Acolo, pe diguri, privind marea, se porneau cele mai interesante discuţii. La noi, în port, se organizau şi alte diverse activităţi în desfăşurarea cărora interveneau şi unele semnificative întîmplări. Iată una destul de grăitoare.

în luna iunie 1944, chiar în curtea staţiei de petrol, unde se găsea şi compania 10, a fost programat un spectacol pe care urma să-l prezinte o echipă 'artistică a diviziei. Serbarea a fost deschisă de un tînăr în vîrstă de circa 24—25 de ani. Am aflat mai tîrziu că era profesor de limba latină la liceul din Constanţa.

în timp ce oratorul începuse să-l proslăvească pe Hitler, întreaga asistenţă l-a copleşit cu o furtună de fluierături. Apoi cineva a tras în sus cîteva salve de automat care au însemnat şi sfîrşitul jalnicei cu- vîntări. „Publicul" a cerut: „Sus echipa artistică! Sus cîntecul şi jocul!"

Ce-o fi avut echipa în program nu ştiu nici pînă azi, dar îmi amintesc că a trebuit să execute comenzile date de spectatori. S-au cîntat, printre alte cîntece şi „Pe Mureş şi pe Târnave", s-a jucat o horă, o sîrbă şi un brîu. Au izbucnit, nu ştiu de cine spuse, exclamaţiile: „Moarte fasciştilor!", „Trăiască România liberă!" Apoi şv echipa artistică şi militarii şi muncitorii au golit sticlele de bere de la bufetul organizat cu prilejul serbării, au mîncat sandvişuri, prăjituri, după care s-au încins iarăşi horele şi sîr- bele. „Serbarea" a luat sfîrşit către seară.

La numai o oră după întîmplarea amintită a sosit de la divizie un ofiţer al cărui nume nu-l mai reţin. S-a interesat de cele petrecute şi mi-a ordonat să dau o declaraţie. Apoi am intrat în discuţie cu el, ' întrebîndu-l mai întîi „dacă simte ceva pentru ţara noastră, pentru poporul nostru". A stat pe gînduri
şi, în cele din urmă, mi-a spus: „Ei, cum să nu simt. Doar sînt şi eu român. Cum prezint însă situaţia? Ce trebuie să raportez? Altfel îmi cade capull" . ;.

I-am răspuns că problema este foarte simplă. Să facă un raport în care să arate că „serbarea" a avut un mare succes, că fluierăturile şi focurile automate au demonstrat că militarii din port au moralul ridicat. Că dacă a fost fluierat „oratorul", aceasta s-a întîmplat din vina lui, că s-a bîlbîit. Să se ia legătură şi cu „oratorul", ,prevenindu-l că, dacă nu va fi de acord cu cele ce i se vor pune în vedere, s-ar prea putea ca cei din

port să-i facă chiar de petrecanie ... Apoi am cinstit împreună ultimele sticle de bere pînă s-a pornit şi el pe înjurături la adresa hitleriştilor. Atunci i-am spus şi eu că pentru toate acestea noi, în nici un caz, nu-i vom face raport.

Ce-o fi raportat la marea unitate nu ştiu, dar îmi • amintesc că a doua zi a venit la mine un alt ofiţer de la comandamentul diviziei. Printre altele m-a întrebat despre cele petrecute, manifestîndu-şi întreaga adeziune pentru „reuşita" serbării.

Această atitudine era desigur expresia stării de spirit antihitleriste care se .manifesta tot mai puternic în rîndurile ofiţerilor români; era în ultimă instanţă rezultatul muncii politice duse de P.C.R. în rîndurile armatei.

Mă duce amintirea şi, la ziua aceea frumoasă de iulie, cînd, lîngă cazemata nr. 5, de pe cheiul ce duce la farul verde, mecanicul petrolist Gheorghe Dinescu se afla în mijlocul ostaşilor de la subunitatea ce ocupa cazemata şi, în timp ce îşi sălta ritmic ţaparina în unduirea uşoară a valurilor, le povestea o întîmplare trăită de el în largul mării.

„Măi fraţilor uitaţi-vă, cam în direcţia Eforiei.. . acolo, mă aflam acum un an cu doi prieteni într-o barcă, cu care porniserăm la vînătoare de scrumbii albastre. Pe nesimţite a-nceput să se înfiripe o hulă de fund. Marea dădea semne de nelinişte. Noi nu luam în seama primejdia ce ne pîndea Şi continuam cu patimă pescuitul. Cînd valurile au început să ne joace în fel şi chip, era prea tîrziu. Barca începuse să ia apă. Cu nişte cutii goale de sardele, cu două traiste, cu pumnii în formă de căuş, încercam să aruncăm apa afară, dar degeaba. Iar vîntul ne ducea spre larg. Simţeam că sfîrşitul este aproape. Dar iată şi o rază de speranţă. O vedetă rapidă germană se apropia de noi. Am strigat, am făcut semne desperate. A ajuns nu mai departe de 10—15 metri de noi. Ne-a dat un ocol, dar nu ne-a întins nici o mînă de ajutor. Dimpotrivă, cîţiva mateloţi hitle- rişti de pe puntea vedetei rîdeau în hohote. Apoi vedeta s-a îndepărtat, a luat-o, în mare viteză, direct spre gura portului. Ne-am luptat cu valurile cam vreo două ore, pînă cînd, în_ sfîrşit, ne-a sosit în ajutor un remorcher românesc. Aşa am scăpat cu viaţă ... Ăştia şînt oamenii lui Hitler", a încheiat Dinescu.

Am ascultat şi eu îngîndurat povestea acelei frîn- turi de viaţă. Am văzut apoi cum dinspre farul verde se apropiau pe dig doi ofiţeri superiori hitle- rişti.

— Ia uitaţi-vă, remarcă petrolistul, ce amărîţi mai sînt.

Cei doi ofiţeri nemţi mergeau cu capetele aplecate, se opreau din cînd în cînd, îşi vorbeau, după care
rămîneau cu privirile pierdute în largul mării. Sol- daţii români se uitau lung la ei. Nici unul nu se mai gîndea să se ridice să-i salute, aşa după cum sunau ordinele superioare. Bineînţeles că nici ofiţerii hitle- rişti nu mai îndrăzneau să mai pretindă acest lucru, să facă vr4o observaţie, ca înainte. Le urmăream atent mişcările, gesturile, mimica. Pe chipuri li se întipărise o dezolantă tristeţe, în ochi le puteai citi o adîncă tulburare. Păreau împovăraţi de o mare greutate. Nu-mi puteam da seama ce discutau, dar nu ştiu ce mă făcea să cred că erau şi ei sătui de război, copleşiţi de sentimentul unei mari şi apropiate nenorociri. Socotiseră probabil că plimbîndu-se pe dig, într-un dispozitiv militar, nu puteau fi suspectaţi, avînd, în schimb, libertatea să cîrtească împotriva lui Hitler. Cine ştie, mă gîndeam, îi roade şi pe dorul de casă, de soţii şi de copii, de părinţi şi de fraţi, poate că şi ei îl blestemau pe Hitler, care îi aruncase în războiul acesta pustiitor, din care nu ştiau dacă aveau să mai scape cu viaţă. Aceste gînduri mi-au fost parcă întărite de o ultimă scenă petrecută între ei după ce se îndepărtaseră cam la vreo. 20—30 de paşi de noi. Cel mai în vîrstă a scos din buzunarul interior al vestonului un teanc de fotografii, pe care a început să i le prezinte interlocutorului său. Le priveau amîndoi, dădeau deseori din cap cu amărăciune ... Ce-or fi reprezentat acele poze e greu de spus.

Uneori muncitori şi funcţionari asistau la ceremonialul raportului companiei. Ii atrăgea mult aşa-zisul „raport educativ[14], cum i se spunea pe vremuri, care avea loc în curtea staţiei de petrol. O dată pe săp-
tămînă erau evidenţiaţi în faţa frontului ofiţerii, subofiţerii şi ostaşii care obţineau cele mai bune rezultate la instrucţie, la programul administrativ, care se comportaseră curajos în timpul bombardamentelor aeriane ş.a. Tot la acel raport erau per depsiţi cei care săvîrşiseră diferite abateri. Numărul acestora din urmă era de regulă mic; deseori nici nu se punea problema lor.

Tin să afirm – lucru binecunoscut în tot regimentul – că raportul zilnic, *cel de prînz, cît şi cel aşa-numit educativ, de la sfîrşitul fiecărei săptă- mînî, la compania mea nu îmbrăcau aspectul rigid şi de un cazonism apăsător care se putea observa la alte subunităţi. La mine erau colorate de o notă de optimism, de voie bună, de entuziasm. Este, după părerea mea, o artă să ştii să îmbini în viaţa ostăşească elementele

specifice greutăţilor şi asprimii inerente ei cU cele ale firescului şi eternului uman.

Am fost totdeauna convins că seriozitatea şi prestigiul unui comandant nu pot fi măsurate prin veşnica privire tăioasă, permanenta încruntare a sprîncenelor, vorbirea gravă şi rece – care unora 4e sînt proprii firii, iar altora le sînt nişte adaosuri forţate –, ci, în primul rînd, prin pregătirea sa, tactul în comportarea cu subordonaţii, conduita corectă, demnă, .grija atentă de oameni. Eu nu am eliminat niciodată din procesul de formare, de instruire şi educare a ostaşului firescul uman, trăsăturile de caracter tipice românului – gluma, şotia, snoava,, proverbul, rîsul sănătos, satira, umorul. Repet însă că folosirea lor în domeniul vieţii ostăşeşti cere o anume artă, care se poate totuşi deprinde,
firește, într-o măsură mai mare sau mai mică, chiar şi de cei care, prin structura lor psihologică, sînt mai închişi, mai duri. '
0

... De la „rapoartele educative” mi-a rămas în minte un caz mai aparte.

. .. Era cu cîteva zile înainte de Paştele anului 1944. Plutonierul-major al .companiei, Andrei Oprea, a trimis în permisie, fără ştirea mea, o serie de soldaţi din apropierea oraşului Constanţa. A avut grijă să le spună să se întoarcă la timp şi şă-i aducă? fiecare, după puterea lui, şi cîte o „recunoştinţă” materială. Urmau să se prezinte cu toţii, în aceeaşi zi, la „trenul regimentar”, unde îşi avea reşedinţa de lucru plutonierul-major. Acolo era adevărata cancelarie a companiei. Acolo se aflau caii şi căruţele subunităţii, aprovizionările, într-un cuvînt întreaga gospodărie.

Din întîmplare am aflat şi eu despre fapta pluto- nierului-major. în consecinţă am luat toate măsurile ca să aflu în ce constau acele „recunoştinţe” cu care trebuiau să se înapoieze oamenii. Ajutat de ofiţerii mei am trimis, în ziua sorocită sosirii oamenilor din permisie, nişte ostaşi isteţi pe drumurile care duceau spre locul „trenului regimentar”, aflat atunci la Oborul Constanţei. Aveau „misiunea” de a-i îndruma pe toţi cei care soseau din permisie nu la Obor, ci în port, la staţia de petrol.

Ştiţi din ce erau compuse „recunoştinţele!? Din miei de Dobrogea, păsări vii sau fripte (găini, raţe, curcani), făină, mălai, ţuică, vin, ouă, şunci, ghiuden, cîrnaţi, brînză, caşcaval şi multe altele.

Am transformat repede una din încăperile staţiei într-un mare „magazin alimentar”, iar curticica din spatele clădirii într-o mică „fermă“.

Plutonierul aflase despre „munca mea organizato- rică“ şi, cam gălbejor la faţă, a îndrăznit să mă întrebe ce intenţii am. L-am liniştit, spunîndu-i că n-a făcut nici o crimă, ba, dimpotrivă, mi-a dovedit că este şi un om tare strîngător. Cît priveşte „recu-noştinţele”, le vom împărţi, prieteneşte, a doua zi. l-am atras atenţia să aibă grijă de orătănii. Omul s-a mai liniştit, dar nu pe deplin. A plecat de lingă mine îngîndurat.

A doua zi era sîmbăta Paştelui. Am adunat întreaga companie în curtea staţiei de petrol. Am primit raportul de la ofiţerul cel mai mare în grad, locotenentul în rezervă Ilie Cristea. Am dat bună ziua ostaşilor, după care am comandat pe loc repaus cu arma la picior.

Plutonierul-major a citit condica de raport, anun- ţînd serviciul de zi, patrulele, programul administrativ pentru după-amiaza zilei de sîmbătă şi programul zilelor de Paşti.

l-am felicitat pe cei mai buni la instrucţie şi la purtare.

în încheiere le-am spus ostaşilor cele ce urmează: „Dragi camarazi! Pentru voi am astăzi şi o surpriză. Domnul plutonier-major sau, cum îi spuneţi voi, mama companiei, s-a gîndit să vă facă o mică bucurie. Intrucît cei mai mulţi dintre voi n-aţi putut merge pe la casele voastre, deoarece permisiile sînt oprite, plutonierul-major s-a gîndit că n-ar fi rău totuşi ca cei din apropierea oraşului Constanţa să meargă cîte o zi, două, trei, acasă cu condiţia ca să
vă aducă şi vouă, în schimb, cîte ceva. Să ştiţi că toţi camarazii voştri s-au întors la timp şi v-au adus într-adevăr multe daruri. O echipă, în frunte cu sergentul Ion Stancu, vă va împărţi darurile ...

Iată, plutonul de la „Casa marinarilor” comandat de locotenentul în rezervă Ilie Cristea, primeşte: trei gîşte, un curcan, cinci sticle de ţuică, o damigeană de vin, trei miei tăiaţi...“

în acelaşi moment, „echipa” s-a apropiat cu darurile. A izbucnit un rîs atît de molipsitor şi de puternic, încît cu greu s-a mai putut stăpîni cineva. Unii au chiuit, alţii au bătut din palme, alţii şi-au azvîrlit capelele în sus. Muncitorii, care asistau la „festivitate”, rîdeau de se ţineau cu mîinile de burtă ...

Apoi, „echipa” a adus daruri şi pentru celelalte plutoane. Cîţiva soldaţi au strigat să li se facă parte şi muncitorilor. Lor li s-a dat mai ales ceea ce era viu: miei, găini, raţe, gîşte.

A fost un tablou cu totul original. închipuiţi-vă o companie de soldaţi adunată pluton lîngă pluton şi înapoia fiecărui pluton cîte o grămadă de pachete cu „natură moartă", iar ceva mai în spate, „parcurile cu natură vie". De jur împrejur muncitori, iar dintre ei un grup care primise „darurile vii" • spre a le împărţi tovarăşilor lor.

În faţa acestei mulţimi pestriţe, în dreapta şi în stînga mea, ofiţerii comandanţi de plutoane. Mai la o parte, plutonierul-major, care privea prostit spre toţi, rîzînd în neştire, un rîs foarte acru însă.

După ce s-a dezmeticit s-a întunecat adînc la chip şi, cu o privire abătută, s-a apropit de mine:

— Domnule căpitan, vă jur pe viaţa mea că m-am vindecat pentru totdeauna! ...

N-a putut spune mai mult. Am fost mişcat, însemna că „raportul educativ" a avut o puternică înrîurire asupra lui. Şi, ce-i drept, plutoni erul- major s-a vindecat fără să fie pedepsit. A fost un om de mare ispravă pe front, un bun gospodar al companiei pînă la sfîrşitul războiului şi după aceea un om de toată încrederea pînă în ziua de azi.

În port, cum am mai spus, trăiam alături de muncitori într-o atmosferă deosebită de aceea din oraş. Atît eu, cît şi ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii ne împrieteniserăm cu muncitorii, ne simţeam împreună o mare familie. Eu m-am apropiat mai mult de Dinescu, tehnician priceput. Locuia cu familia într-o căsuţă de cărămidă roşie, chiar acolo, lîngă cazane. Prin el am cunoscut şi alţi muncitori, prieteni de-ai lui: Ursache, Vulcan, Grosu, Candel şi alţii. De multe ori ne adunam la adăpostul antiaerian, de lîngă tunel, şi discutam despre evenimentele zilei, despre război.

începusem să înţeleg cîte ceva din taina luptei muncitorilor. Mai venea cîteodată în mijlocul nostru şi un ofiţer de la comandamentul Diviziei 9 infanterie. Era căpitanul Ion Eremia, promoţie cu mine, comandantul companiei de transmisiuni a diviziei. Mal tîrziu am aflat că era comunist. Cu el am purtat multe discuţii.

Cunoscîndu-mi în bună parte caracterul şi preocupările extraprofesionale, îndeosebi pasiunea pentru ştiinţă şi cultură, m-a atras cu uşurinţă într-o serie de discuţii. Am stăruit împreună mai mult asupra unei cărţi „Originile civilizaţiunii" – o lucrare de proporţii, tradusă din engleză. Nu-mi reamintesc numele autorului, deşi în carnetul meu de însemnări din anul 1932, pe care îl am în faţa ochilor cînd scriu aceste rînduri, sînt extrase din această carte, ce i-o împrumutasem prin 1939 şi lui Eremia ca s-o citească.

Lucru interesant este că Eremia nu numai că nu dăduse uitării cartea amintită, ci, după atîţia ani, a găsit cu cale că ea putea fi una dintre cele mai nimerite pentru a-i servi ca bază de discuţie cu mine. Şi n-a greşit, deoarece el voia să-mi demonstreze că în viaţa socială se petrec necontenit transformări, schimbări, aşa după cum dovedeşte istoria civilizaţie^. Prin asociaţii de idei ne apăreau în cîmpul convorbirilor aspecte din istoria antică, a evului mediu, modernă, contemporană, ne întreceam în scoaterea, din adîncurile memoriei, a unor concepţii filozofice, a unor realizări din ştiinţele exacte, a unor figuri de mari personalităţi istorice, ştiinţifice, literare. Savuram aceste discuţii, mai ales că ele fuseseră o pasiune a mea şi în timpul liceului militar.

Nu eram, desigur, familiarizat, nu cunoşteam mecanismul vieţii politico-sociale, nu aveam noţiuni despre ceea ce se chema politică, nu cunoşteam conţinutul şi scopul luptei de clasă. Ca militar de profesie, potrivit educaţiei din trecut, cînd ni se spunea că armata nu face politică, nu mi-am îndreptat atenţia şi spre aceste domenii.

Or, colegul meu, procedînd cu abilitate, încerca să-mi deschidă ochii şi asupra acestui aspect, folosindu-se de cunoştinţele mele în celelalte domenii ale ştinţei, ale culturii în general. Mă lua, cum s-ar spune, pe departe. Discuţiile acelea m-au pasionat foarte mult.

„Da – îmi spuneam eu – are dreptate. Lumea este într-o continuă mişcare, lumea se transformă, ce este vechi se înlocuieşte cu ce este nou.'[1] îmi reveneau în minte străluciţi! mei profesori de fizică şi chimie din liceu •— Dupont şi Cocoş. Aceştia nu se rezumau doar la predarea strictă a cunoştinţelor prevăzute, ci, în mod regulat, acolo, în amfiteatre, unde se făceau experienţe interesante, ne prezentau şi concepţii privitoare la cosmogonie, la diversele perioade ale istoriei pămîntului şi ale celorlalte planete etc. îmi reamintesc cît de mult m-a impresionat o lecţie a profesorului Cocoş, care mai înainte urmase şi el cursurile liceului militar „Mihai Viteazul[11]. Era tînăr, nici treizeci de ani, înalt, deşirat, cu o frunte mare, bombată, avînd ochii străjuiţi de o pereche de ochelari mari cu rame negre, late. Avea o voce clară, de bariton.

„... Mă băieţi", ne-a spus el la sfîrşitul unei experienţe de chimie, „să ştiţi voi că, aşa precum din substanţele acestea, printr-o reacţie chimică a rezultat un corp cu proprietăţi noi, tot astfel şi lumile, universurile, care sînt eterne, se nasc la infinit unele din altele, dar transformîndu-se neîncetat".

Multe concluzii de acest fel cu care se încheiau lecţiile şi experienţele de la cursurile de fizică, de chimie, precum şi cele de mecanică, de astronomie, de ştiinţe naturale, de psihologie, de logică etc. au
• avut asupra mea şi a multora dintre colegii mei o profundă influenţă detronatoare de mistere, de mis- ticisnre, de mituri ş. a. . •

Fără a insista asupra a ceea ce astăzi ne învaţă dialectica materialistă marxistă, profesorii de la disciplinele amintite izbuteau să ne facă să înţelegem totuşi interdependenţa dintre fenomene, în- tercondiţionarea lor, transformarea unui fenomen într-un altul, ultimul avînd caracteristici deosebite de primul, înţelegeam cu alte cuvinte procesele dialectice ale materiei în necontenită mişcare, fără ca în limbajul curent să folosim cuvîntul dialectică, deşi cunoşteam această noţiune ca pe un element al culturii noastre generale. Nu puteam înţelege prea bine însă, pe vremea aceea, cînd eram în port, cum se aplică toată această dialectică la societate.

Cînd a aflat Eremia că tatăl meu murise în primul război mondial, în luptele duse împotriva ocupanţilor germani, a început să mă descoase asupra părerilor mele despre hitlerişti, despre fascişti,. despre legionari, despre regimul lui Anto- nescu şi altele. I-am spus odată că m-am jurat, încă de pe băncile liceului militar, să răzbun cumplit uciderea tatălui meu. Alteori eu, care aveam un orizont militar destul de larg, deoarece terminasem Şcoala de aplicaţie a infanteriei, cu durata de doi ani, cu gradul de sublocotenent la Sibiu, şi mă şi pregăteam pentru Şcoala superioară de la război, făceam împreună cu el o serie întreagă de calcule şi consideraţii care îmi întăreau tot mai mult convingerea că nemţii puteau pierde războiul

S-a mai străduit Eremia să mă facă să înţeleg ce „ înseamnă comunismul. .Desigur că tot ceea ce îmi spunea căpăta în mintea mea anumite contururi, unele chiar deformate. De un lucru începeam însă să fiu convins: că trebuia să se schimbe faţa lumii şi la noi în ţară.

Dîndu-şi seama că hu pătrundeam înţelesul unor noţiuni elementare, deşi pe plan filozofic înţelegeam mai mult, se angaja cu mine în discuţii foarte simple, legate de concretul imediat. Mă cobora din sferele abstracţiunilor în patul realităţilor crude. Cît eram de naiv, de lipsit de cele mai elementare cunoştinţe din domeniul social-politic, o poate spune dialogul de mai jos, pe care nu l-am putut uita sau deforma niciodată.

— Măi Jeane – îmi spunea Eremia —-, tu ai moşii, avere?

—*N-am măi, ce dracu’; tu nu ştii, decît solda, şi atîta tot, îi răspundeam. ,

— Dar muncitorii ăştia ce crezi tu că au?

■— Păi, ce să aibă, au şi ei o nenorocită de leafă şi-o casă grea.

— Dar Oancea, dar Popeea, dar Jiroveanu, dar Gţieorghiu cum stau?

— Dă-i dracului, că-s putrezi de bogaţi. Se scaldă în bani.

— Şi de unde au ei atîţea bani măi Jeane?

— De unde să-i aibă? De la moşie, de la magazin, de la făbricuţă... Asta o ştie şi-un copil din şcoala primară. Banii lor, de ! ...

— Şi zi, aşa. Tu crezi că moşia, prăvălia, fabrica scot ele singure banii din pămînt? ... îi scot, dragă,
•de pe pielea ăstora pe care îi- vezi tu vlăguiţi, zdrenţuroşi, ca vai de capul lor. Parcă tu nu ştii?

— înţeleg şi nu prea, i-am răspuns.

întf-adevăr, nu-mi erau clare pe atunci o serie.’ de lucruri. De acea, în alte şi alte convorbiri a încercat Eremia să mă iniţieze. Dar, sincer să fiu, pînă la urmă în minte riu mi-a rămas mare scofală. Mă surprindea însă faptul că un ofiţer activ —• coleg de promoţie' şi prieten intim – putea să aibă şi cunoştinţe de asemenea natură. Nu i-am spus-o atunci, dar îl invidiam într-un anumit fel. Mă de-’’ păşea şi acest lucru mă durea. De-abia după luni şi luni, pe front, în anumite răgazuri dintre lupte, cînd divizia se afla în rezervă, am reluat mai temeinic discuţiile pe tema aceasta.

... îmi reamintesc că într-una din zile, cînd mă aflam împreună cu Eremia în. locuinţa lui Dinescu, din port, la o gustare – nişte scrumbii albastre şi un păhărel cu vin de Murfatlar –, am ajuns din vorbă în vorbă la tema comunismului.

— Dar în comunism vor rămîne, măi frate,' restaurante cu muzică, cîrciumi cu gustări şi vinuri bune? O să poţi să te distrezi, să dansezi, să iubeşti cum vrei şi pe cine vrei? am întrebat eu cu naivitate, dar şi cu un iz de ironie.

Eremia a început să rîdă atunci cu hohote.

— De asta ţi-e frică, măi Jeane? Fii pe pace! Tu crezi că comuniştii nu sînt oameni? Dar tu cum petreci cu muncitorii?

—- Nemaipomenit de bine, măi frate.

— Atunci, ce mai vrei? Moşiile şi fabricile vor fi ale statului, restaurantele şi cinematografele tot ale lui, trenurile, avioanele şi vapoarele la fel, adic
ăale tale, ale mele, ale poporului, Să-i vezi atunci pe domnii Oancea, Popeea, Jiroveand... cum n-or să se mai uite de sus la tine, să-i vezi cum vor muri de foame dacă nu vor munci.

— Bravo, Nelule! Se schimbă, cum ar veni, doar firma. Parcă acum mă interesează ale cui sînt. Numai să fie!

Eremia m-a privit, aşa mi s-a părut atunci, com- pasional şi-a zîmbit şiret pe _sub mustaţă. Am mai ciocnit un păhărel şi apoi el s-a dus la divizie...

Azi o discuţie, mîine alta, am început să cuget tot mai serios.

începusem să cred, ca mulţi alţii, că se pregăteşte ceva, că o vom rupe cu nemţii. Aveam mai mult curaj să-i înfrunt pe ofiţerii hitlerişti. Nu pot uita, de pildă, ziua aceea de la începutul lui august, cînd un maior neamţ a venit în port să inspecteze cazematele de beton. Era însoţit de un căpitan. Amîndoi mergeau ţanţoşi prin dispozitivul companiei mele. Ofiţerii şi soldaţii noştri nu le-au acordat însă vreo atenţie deosebită. Se uitau lung după ei. La un moment dat maiorul s-a apropiat de mine şi m-a întrebat ceva în nemţeşte. Se referea la o ţaparină pe care o aveam în mînă. Voiam să învăţ să pescuiesc după îndrumările tovarăşului meu, Dinescu. Am arătat spre mare, făcîndu-l să înţeleagă prin semne că ţaparina este o unealtă cu care se prind scrumbii.

M-a întrebat apoi dacă legăturile telefonice dintre cazemate sînt terminate. Era vorba despre cablurile telefonice îngropate. L-am făcut să înţeleagă că totul e în regulă. în realitate, luîndu-mă după sfaturile lui Eremia, care-mi spusese s-o las

3 – Radio Donau nu mai transmite

3

3„mai moale” cu lucrările, eu le lăsasem baltă de-a binelea. Din moment ce compania de transmisiuni a diviziei vedea lucrurile aşa, însemna că aşa se şi cuvenea să fie. Nu ştiam că în toată treaba aceea era vorba despre un sabotaj în toată regula îndreptat contra nemţilor şi că sabotajul era organizat de comunişti.

Pe măsură ce veştile informau tot mai des despre înfrîngerile trupelor germane, populaţia şi armata noastră nu-şi mai ascundeau aproape deloc ura împotriva lor. Noi incidente s-au produs în Constanţa între militarii noştri şi hitlerişti, între cetăţenii de rînd şi militarii nemţi.

Dîndu-şi seama de adevărata stare de lucruri, nemţii au devenit din ce în ce mai prevăzători, au început să ia anumite măsuri. Astfel, cu o săptă- mînă înainte de 23 august, era foarte greu să mai vezi pe străzile Constanţei ofiţeri sau soldaţi nemţi izolaţi. în oraş ieşeau de obicei doar cei care aveau misiuni speciale. Plimbăreţii de altădată umblau acum echipaţi de campanie, furişîndu-se cu grijă pe la colţurile străzilor . ..

În teama lor, nemţii din Constanţa au mers şi mai departe. Au cantonat formaţiuni SS de jur împrejurul comandamentului Diviziei 9 infanterie. Agenţii hitlerişti recunoscuseră chiar şi locuinţele comandanţilor militari de diferite grade şi de la diferite unităţi din oraş. Anumite puncte importante din Constanţa, în special cele din port, au fost minate. Cam tot în ultima săptămînă dinaintea lui 23 august s-a observat în oraş o creştere a efectivelor de trupe SS. în „atmosferă” era ceva apăsător.

Trupele hitleriste din Dobrogea se compuneau din: infanterie motorizată, trupe de infanterie pedestră, o serie de unităţi de artilerie de coastă cu centre de rezistenţă la Agigea şi la Capul Midia, câteva unităţi în interiorul Dobrogei, formaţiuni de aviaţie de bombardament şi de vînătoare la Mamaia, baterii antiaeriene la Cernavodă, centrul de rezistenţă al bateriei „Tirptiz“ dintre Constanţa şi Agigea, formaţiuni de poliţie şi pază în diferite puncte şi flota germană din portul Constanţa.

Noi, românii, aveam o divizie de infanterie, diverse unităţi şi subunităţi de grăniceri, de pionieri, de antiaeriană şi flota militară maritimă. Ne aflam însă pe pămîntul ţării noastre, în timp ce nemţii erau cotropitori. Chipurile lor exprimau şi nelinişte şi adîncă îngrijorare. Desigur că o astfel de stare morală era legată de evoluţia nefastă, pentru ei, a operaţiilor de pe toate teatrele de acţiuni militare din Europa, în mod special de pe frontul sovieto- german, şi nu de previziunea cumva a apropiatei răsturnări a situaţiei din ţara noastră. Am menţionat însă m®i înainte data de 23 august, de care în acele zile cei mai mulţi nu ştiau nimic, numai pentru faptul că această dată se situează pentru toţi cititorii postbelici ca un punct arhicunoscut pe firul desfăşurării evenimentelor vremii.

■

. . . Cînd trompeta insurecţiei a sunat prelung în capitala României, undele ei au

înaripat şi cloco- titoarea masă de militari din Dobrogea în centrul căreia se găsea, ca una din principalele forţe, Divizia 9 infanterie.

Oare ce se întîmpla la comandamentul diviziei în seara zilei de 23 august 1944?

În memoriile sale generalul Costin Ionaşcu spune: „Reţin destul de bine că în jurul orei 21 şi 35 de minute răsfoiam încă dosarul cu hîrtii. Din cînd în cînd lăsam tocul din mînă şi ascultam frînturi din cîntecele ce se transmiteau la radio. Şi aşa, cu una cu alta, se părea că şi ultimele ceasuri ale zilei se înfăşurau în pace pe fusul implacabil al timpului ... Dar numai se părea! Pentru că, în realitate în noaptea de 23 august scurgerea timpului a avut pentru noi ceva aparte. Orele, minutele şi secundele s-au înfăşurat de data aceasta, metaforic vorbind, pe un fus separat marcînd început de oră nouă în istoria poporului român .. . mi-a rămas clar întipărită în minte ora 22. La acel ceas am auzit şi eu, ca şi alţi tovarăşi de-ai mei, vocea gravă a crainicului care anunţa: «Aici postul de radio Bucureşti ... transmitem un comunicat foarte important ...» La auzul acestor cuvinte, am tresărit. Iar pînă să-mi adun gîndurile a şi început să se transmită istorica Proclamaţie. Pe undele nevăzute se răspîndi în întreaga zonă, pe toate meridianele şi paralele globului pămîntesc veste lichidării dictaturii militaro-fasciste în România, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste şi începerea luptei pentru eliberarea nordului Transilvaniei. .. Ne chemase la luptă ţara, poporul, partidul comunist.

... Dacă în capitală, prin cunoscutele parole „Pajura” şi „Stejarul” forţele române s-au alarmat, şi apoi au trecut la acţiunea de luptă pentru dezarmarea şi capturarea tuturor forţelor germane din Bucureşti şi din împrejurimile sale, la Divizia
a 9-a, lucrurile s-au petrecut aproape asemănător, dar şi cu o notă-aparte.

Alarma a constituit-o iniţial însuşi comunicatul transmis la radio. Pe loc comandanţii de unităţi şi de subunităţi, dînd dovadă de iniţiativă creatoare, generată de apriga dorinţă de a sări la luptă pentru învingerea şi izgonirea ocupantului hitlerist, au şi trecut la desprinderea de trupele germane, la izolarea, la dezarmarea şi capturarea lor.

Concomitent însă, la ordinul generalului Ionaşcu, ofiţerul de serviciu pe comandament a transmis de îndată „alarma de gradul 2“. „Am judecat aşa – spune generalul Ionaşcu în memoriile sale: pînă la primirea unor dispoziţii de la eşaloanele superioare, voi socoti comunicatul transmis prin radio, ordin de luptă .. .“

La fel a gîndit şi comandantul Regimentului 34 infanterie şi al subgrupării Constanţa. Putem afirma, mărturiile şi documentele ne-o atestă, că la fel au gîndit şi au hotărît şi ceilalţi comandanţi.

La Constanţa, comandantul regimentului, fără să mai aştepte ordine de la eşalonul superior, a şi trecut la transpunerea în viaţă a măsurilor ce se impuneau.

... Toată suflarea ostăşească de pe cuprinsul Do- brogei, începînd de pe litoralul Mării Negre şi pînă la Dunărea bătrînă, pe un front de 120 km şi o adîncime de 80 km s-a ridicat ca un singur om la marea luptă. Pentru Divizia a 9-a infanterie s-a deschis o nouă pagină în Cartea tradiţiilor ei de eroism. Imaginile actelor de vitejie din anii 1916 —■ 1918 au prins din nou viaţă. Urmaşii glorioşilor lor înaintaşi din luptele purtate pe teritoriul Do-
brogei, pe Argeş şi Neajlov, la Mărăşeşti şi la Muncelu, au intrat, la rîndul lor, în bătălia istorică pentru eliberarea ţării şi crearea unui viitor fericit al poporului român.

În aceeaşi noapte, Regionala de partid din Constanţa a luat legătura cu comandamentul Diviziei 9 infanterie, pentru a se asigura paza şi ocrotirea deţinuţilor politici şi a prizonierilor aflaţi în închisori, pentru ca nu cumva Gestapoul şi trupele SS din oraş să poată încerca asasinarea lor.

A fost instalată paza militară la închisori. Desigur că au mai fost luate încă multe alte măsuri care, pînă în zorii zilei de 24 august, au dus la completa izolare a forţelor germane din localitate şi împrejurimi.

Tot în aceeaşi noapte de 23 spre 24 august, potrivit ordinelor transmise de la divizie, au fost tăiate legăturile telefonice dintre comandamentul hitlerist şi unităţile subordonate acestuia.

Începînd cu activitatea din noaptea de 23 spre 24 august, desfăşurată de trupele noastre la Constanţa, Divizia a 9-a a trecut din plin la marea luptă împotriva hitleriştilor reînnodînd memorabilul 23 August cu gloriosul ei trecut de luptă de pînă atunci.

Începînd cu zorii zilei de 24 august în multe părţi ale Dobrogei trupele germane au ocupat poziţii de luptă. Unităţile româneşti au trecut la acţiune. Forţele germane au fost atacate de luptătorii noştri şi dezarmate.

Să înregistrăm acum una după alta, cîteva secvenţe de-a lungul istoriei.

Pe bucata aceea de pămînt unde se află străvechiul Tomis, care a fost martorul multor şi mul- tor înfruntări ale luptătorilor de aici pentru apărarea independenţei şi libertăţii lor, temerarii ostaşi dobrogeni s-au ridicat din nou la luptă pentru zdrobirea

ocupantului străin, pentru libertate şi dreptate, pentru apărarea pămîntului sfînt al patriei. ,

Analizînd pe loc situaţia la nivelul/ grupării pe care o conducea, comandantul subgrupării Constanţa şi-a dat seama că hitleriştii vor încerca să pună mîna pe oraşul şi zona Constanţa. De aceea, chiar în noaptea de 23 spre 24 august, pe baza celor mai proaspete informaţii din zona sa el a luat o serie de măsuri. Astfel, s-a deplasat personal la posturile de comandă ale batalioanelor 2 şi 3, ordonînd la faţa locului cum să-şi adapteze dispozitivele în vederea apărării portului şi oraşului, prin ocuparea celor mai bune poziţii în vederea îndeplinirii acestei misiuni.

Subunităţile din cazemate au fost scoase afară şi puse la dispoziţia comandanţilor de batalioane din sectoarele respective pentru a concura şi ele-' la contracararea oricăror încercări agresive ale nemţilor. în plus, maiorului Ovidiu Niculescu, comandantul batalionului 3, i-a ordonat să taie cablul telefonic care lega fostul hotel Carol, unde se afla comandamentul german, cu Gara maritimă şi bateria „Tirpitz". S-a compartimentat apoi întregul oraş în sectoare; la încrucişări de străzi au fost amplasate posturi fixe şi patrule. Aceste măsuri au avut drept scop blocarea circulaţiei forţelor hitleriste şi dezarmarea lor. De asemenea, subunităţi **ale regi-**
mentalul au interceptat principalele comunicaţii care vin din afară către oraşul Constanţa.

Tot în cursul aceleiaşi nopţi, batalionul 1, comandat de maiorul Gheorghe Murea, s-a deplasat de la satul Cumpăna în zona kilometrului 5 – Viile Noi, cu misiunea de a supraveghea bateria „Tirpitz" şi a intercepta comunicaţiile care converg dinspre Negru Vodă, şi Mangalia către Constanţa. Concomitent, comandantul companiei de aruncătoare de **120** mm, a ocupâţ cu subunitatea lui aeroportul Constanţa, blocînd atît personalul, cît şi avioanele aflate pe sol. Comandantul de regiment s-a gîndit şi la întărirea pazei postului de comandă înaintat al Diviziei 9 infanterie, care se afla lîngă teatrul Fantasio. Problema a rezolvat-o aducînd la sediul marii unităţi compania 13, care se găsea la Moara Aurora.

Măsurile pe care le-a luat comandantul titular al regimentului s-au dovedit a fi fost juste. La scurt timp după aceea hitleriştii au vrut să pună ei stăpînire pe obiectivele ocupate de subunităţile lui '34. Era însă prea tîrziu. Nemţii din zona Constanţa au încercat, prin şefii lor, să ajungă la o înţelegere cu comandanţii trupelor române. Se ştie că însuşi amiralul Brinkmann, însoţit de colonelul von Ortzen au fost chemaţi la postul de comandă înaintat al Diviziei 9 infanterie pentru a li se pune în vedere să nu opună vreo rezistenţă sau să treacă la vreo acţiune agresivă, ci să depună armele şi să se predea trupelor române. Dealtfel, von Ortzen, chiar în prezenţa generalului Costin lonaşcu, a comandantului Regimentului 34, şi **a**
amiralului Brinkmann a întrebat plin de enervare în ce sens s-au luat măsurile la care s-a referit. Colonelul român a răspuns prompt: „Noua conducere a statului nostru a decis ieşirea din alianţa cu Germania hitleristă. Din acest moment drumurile noastre se despart. Evacuaţi imediat oraşul, portul şi zona Constanţa!"

... în timp ce la Bucureşti în după-amiaza de 23 august se produceau evenimentele atît de cunoscute iar la Constanţa lucrurile îşi urmau cursul amintit, compania mea se afla în dispozitivul de apărare ordonat, în port. După căderea serii patrulele îşi urmau itinerariile stabilite. în incinta portului şi în cartierul D.P.M. comandanţii de plutoane, cu care aveam legătură telefonică, se aflau la posturile lor.

în casa lui Dinescu, din port, în care mă găzduise de cîteva luni şi pe mine împreună cu soţia şi cu băiatul meu, familiile noastre tăifăsuiau. Ştiu că am luat masa cam pe la orele 21, după care, însoţit de nedespărţitul meu prieten, Gogu Dinescu, m-am dus pe la cancelarie, potrivit obiceiului, să mai dau cîte un telefon pe la batalion, pe la plutoane şi apoi să mai stăm de vorbă.

Cînd tocmai ieşeam în curtea staţiei de petrol, cu • gîndul să ne ducem la culcare, băiatul lui Dinescu şi fiul meu veneau în fugă spre cancelarie. Ne-au informat în gura mare că „s-a făcut pace", că aşa s-a comunicat la radio. Altceva nu ne-au putut spune.

— Ce, sînteţi nebuni, mă, le-am spus eu. Hai, ştergeţi-o acasă că venim şi noi!

Ne-am oprit puţin.

— Măi nea Jenică, aşa îmi spunea Dinescu în intimitate, să ştii că s-a întîmplat ceva. Dacă i-au trimis nevestele, apoi află că nu-i glumă.

Cu tot camuflajul strict din port, uşile locuinţei erau deschise şi lumina răzbătea în curticică. Soţia lui Dinescu şi soţia mea ne-au confirmat, pline de bucurie, emoţionate şi îngrijorate totodată, vestea cea mare.

Mintea a început să-mi lucreze. împreună cu Dinescu am făcut o serie de supoziţii. Ne întrebam ce vom face noi, cei din port, cum vor reacţiona nemţii

— Nea Jenică, va fi bine. Ce va urma vom mai vedea. Deocamdată hai să ciocnim cîte un pahar de vin.

Soţiile noastre au şi umplut masa cu de-ale gurii, ne-au turnat vin în pahare, şi-au turnat şi lor, şi copiilor cîte puţin, şi am ciocnit.

Eram însă mai frămîntat ca oricînd.

— Stai liniştit, nea Jenică, îmi spuse Dinescu ghicindu-mi starea.

— Nu stau deloc, mă duc la companie..

N-a mai rămas nici el. A venit cu mine la cancelarie.

Santinela era în post, telefonistul moţăia cu capul pe biroul meu. Cînd să pun mîna pe receptor ca să iau legătura cu batalionul, dar mai ales cu prietenul meu de la divizie, a ţîrîit telefonul. Era maiorul Niculescu Ovidiu, noul comandant al batalionului. M-a întrebat mai întîi dacă am auzit proclamaţia regală la radio. I-am raportat că personal n-am auzit-o, dar că am aflat-o de la nevastă-mea, eu gă- sindu-mă în acel timp în sectorul companiei.

— Bine. Fii pe recepţie. Aştept şi eu ordine de la regiment.

N-am apucat să pun la loc receptorul, că iar a zbîrnîit soneria. Aveam legătura cu divizia.

— Jeane, tu eşti?

Cine putea să fie altul decît Eremia?

— Da, măi Nelule, ştiu totul.

— Dragul meu, ţine-te bine. Vom mai vorbi noi. Poate voi trece pe la tine ...

— Noroc şi ura! am încheiat eu.

Telefonul a sunat curînd din nou. Atunci, în acea noapte, am primit, pentru prima oară în viaţă, un ordin adevărat de luptă. Prin telefon, maiorul Nicules- cu Ovidiu, comandantul batalionului, mi-a transmis:

„Compania a 10-a, alarmă de luptă! Inamicul, nemţii din port. Nu-i lăsaţi să se mişte! Imobilizaţi-i mai întîi prin somări acolo unde se găsesc acum! Dacă se împotrivesc, dacă refuză, foc! Apăraţi cazanele de petrol, silozurile! Şantierul naval, Casa marinarilor, farul verde! Fii atent la paza cazematelor, suprave- gheaţi cu foc şoseaua din spatele portului, care duce spre Agigea şi Eforie! Păziţi intrarea în tunel! Trimiteţi un pluton de puşcaşi în zona silozurilor, ca să împiedice eventuala încercare a nemţilor de a le arunca în aer! Ţineţi legătura prin patrule cu marinarii bateriei de coastă şi cu grănicerii noştri! O grupă de mitraliere să facă siguranţa docului plu- titor! ...“

... Şi acum retrăiesc acele clipe. Vocea comandantului de batalion venea parcă de undeva din fundul unei peşteri. Era gravă, sacadată, sigură.

Din tot şirul de cuvinte care alcătuiau ordinul, unul a răsunat în mine mai puternic: „.. . FOC!“. El
mi-a readus în minte, învălmăşite, imaginile pe care mi le creasem despre luptă la diferite aplicaţii, cît şi din cele auzite de la cei sosiţi de pe front.

Întregul Regiment 34 infanterie a fost pus în stare de alarmă.

După ce am lăsat receptorul mi-am aruncat privirea în jur. Mă găseam în cancelaria companiei – o cameră elegantă a pavilionului administrativ al staţiei de petrol din port. Rămăsesem doar eu şi telefonistul, căci Dinescu ieşise în curte. Afară era beznă şi linişte . ..

— Cum este posibil ca aici, în port, să fie front, cîmp de luptă? mă întrebam. Doar dincolo de peretele cancelariei dorm liniştiţi, într-o cameră spaţioasă, pe paturi curate, cu cearşafuri albe, oamenii unui pluton din compania mea. în căsuţele de lîngă pa- vilionul administrativ se odihnesc muncitorii şi funcţionarii cu familiile lor. într-una din căsuţe se află şi soţia mea. Ce fel de front este ăsta? Front în portul Constanţa, unde circulă încă trenurile, unde forfotesc schimburile de noapte ale muncitorilor?

Plimbîndu-mă agitat prin cameră, mi-am făcut planul de luptă. Am văzut în minte oamenii din companie, portul.. . Am transmis şi eu prin telefon ordinul de luptă ...

— Dar inamicul? .. . Unde este inamicul? Ce face inamicul? ... Ce stranie rezonanţă avea pentru mine cuvîntul ,,inamic“! El era moartea. Inamicul umplea parcă tot hăul negru al nopţii. .. Era pe mare, în aer, în port, între noî. Era peste tot şi nicăieri.. .

Tot atunci m-a încercat puternic şi fiorul fricii, al fricii de moarte.

Toată noaptea n-am dormit. Am mers de la pluton la pluton.

Intre timp, la postul meu de comandă au început să se perinde, cu sufletul la gură, comandanţii de plutoane, unii comandanţi de tunuri din cazemate, soldaţi, muncitori, funcţionari. Devenisem centrul atenţiei întregii suflări din sectorul meu de apărare, care cuprindea aproape toată incinta portului. Militarilor le dădeam ordine: „Fiţi cu ochii-n patru asupra nemţilor. Să nu mai facă nici o mişcare, să-i blocaţi acolo unde sînt, pînă la noi ordine.“ Nu primisem încă dispoziţia de a-i dezarma. Cu civilii mai

comentam printre picături evenimentul.

Am reuşit ca prin centrala de la batalion să iau legătura şi cu celelalte companii şi batalioane din regiment; am vorbit chiar şi cu regimentul şi cu o serie de cunoştinţe şi prieteni din Constanţa. Eram astfel destul de informat despre cele ce se petreceau dincolo de fruntariile portului, în oraş. A doua zi am aflat că, prin amiralul german Brinkmann, comandantul Diviziei 9 infanterie a somat comandamentul hitlerist să ordone trupelor germane din Dobrogea să se predea forţelor noastre armate. O parte din trupele germane, printre care şi unele din port, din jurul gării maritime, s-au regrupat în oraş, unde, mai tîrziu, sub presiunea unităţilor noastre, s-au predat. Altele au ripostat, creînd pe teritoriul Do- brogei, în port şi în împrejurimile oraşului, o serie de focare de încordare şi, pe alocuri, de luptă. Trupele Diviziei 9 infanterie, din care făcea parte şi regimentul nostru, 34 infanterie, au trecut la acţiuni locale, încheiate cu atacarea forţelor hitleriste şi
capturarea unui mare număr de prizonieri şi material de război.

Printre alte măsuri de siguranţă luate de mine atunci se numără şi instalarea de posturi de pază la cele două guri ale tunelului căii ferate din port, la capătul scării dinspre terasa D.P.M.P., la intrarea în port, pe la capătul dinspre vest, lingă abatorul de export aflat pe şoseaua Constanţa – Agigea şi la o barieră situată cam în zona pieţei din faţa gării de azi a oraşului.

Sublocotenentul Stelian Panţu, comandantul plutonului din zona de la nord-est de cazarma grănicerilor din port, mi-a raportat, în baza ordinului primit de la mine, că subunitatea germană de pionieri, care de cîteva zile fusese amplasată în spaţiul dintre fosta bursă, silozuri şi depoul C.F.R., se regrupase către ieşirile dinspre vest ale silozurilor. Acolo se adunaseră şi nişte grupe de hitlerişti din incinta Şantierului naval Constanţa. Toate căile de acces dinspre acea zonă către alte puncte ale portului au fost barate prin grupe de puşcaşi instalate în dispozitiv de luptă. Nemţii de pe digul cu farul verde şi cei din jurul Casei marinarilor, puţini la număr, au fost masaţi, fără să facă obiecţii, de către plutonul locotenentului Ilie Cristea, într-o cameră mai mare din Casa marinarilor. Acel grup, la somaţia lui Cristea, a depus fără crîcnire tot armamentul şi nişte aparate telefonice de care dispunea. Hitleriştii de pe o navă comercială de lingă docul plutitor, pe care se aflau mai mulţi prizonieri civili sovietici, au fost puşi sub supraveghere cu foc de către o grupă din plutonul plutonierului T. R. Moldoveanu, de lingă casa de cablu.

În apele portului dintre diferitele diguri şi la diferitele dane se aflau nave de toate tipurile, române şi germane, iar lingă cheiul imediat la nord de şantierul naval, ce ducea la capătul digului de atunci de lingă silozuri, nişte bărci pescăreşti pe care le folosea şi compania mea la diferite exerciţii de luptă din incinta portului. în triajul căilor ferate o locomotivă manevra nişte grupuri de vagoane pe care le supravegheau patrulele sergentului-major Ciurea Ion. Muncitorii din schimbul de noapte se mişcau care încotro. Din cînd în cînd se auzeau somări de-ale oamenilor mei. încolo linişte.

După miezul nopţii un muncitor împreună cu mecanicul Dinescu şi alţi cîţiva petrolişti au venit la cancelarie, cerîndu-mi să le dau arme, în special pistoale-mitralieră, ca să poată lupta şi ei alături de ostaşii noştri atunci cînd va fi nevoie.

„D-aia ne-am instruit aici două luni“ îmi argumenta Dinescu. Este cazul să arăt că mai înainte cu 2—3 luni, potrivit unui ordin de la regiment, în curtea staţiei de petrol organizasem nişte grupe de cunoaştere şi mînuire a armamentului pentru muncitorii din zona mea. Făceam şi unele exerciţii de luptă – la staţia de pompare a petrolului, la silozuri şi în triajul staţiei de petrol, aflat pe terasa cu cartierul D.P.M. Uneori, din proprie iniţiativă, cu cîţiva muncitori am executat şi trageri cu automatele în rada de lingă marile cisterne din incinta staţiei de petrol. Cel mai pasionat după astfel de trageri era Dinescu.

Aşadar, muncitorii erau familiarizaţi cu armamentul de infanterie

.I-am dat în consecinţă ordin sergentului magazioner din port să le dea cîteva automate, puşti, pachete de muniţie şi grenade. Le-am spus însă să nu acţioneze decît la ordinul meu. După război am aflat că ei primiseră sarcină de la Regionala de partid Dobrogea să lupte alături de militari.

*

A doua zi, în zori, un soare strălucitor îşi făcea apariţia din mare. Se anunţa o zi minunată de august. Deşi nu dormisem toată noaptea, nu mă simţeam obosit. În schimb mă asaltau telefoanele: cel cu care eram legat de batalion şi de plutoanele mele şi cei cu care eram legat direct cu divizia. Superiorii îmi cereau să le raportez situaţia. Din cînd în cînd eram întrebat: „Ce este acolo, la voi, în port?... S-au auzit nişte focuri răzleţe . .. Cine a tras şi din al cui ordin? . ..“

într-adevăr, de cum s-a luminat de ziuă, în sectorul meu nu pot spune că a existat, din acest punct de vedere, o disciplină tocmai strictă. Am auzit ba o pîrîitură de automat în zona golfuleţului de la cisterne, ba o bufnitură de puşcă în triajul de pe terasa D.P.M., ba alta dinspre casa de cablu. Comandanţii de plutoane aruncau vina fie pe muncitori, care, din „distracţie", mai scăpau cîte o rafală scurtă de automat, ori cîte un foc de puşcă, fie pe neglijenţa vreunui ostaş, care-şi pregătea armamentul şi muniţia. Numai cine a fost pe vremea aceea în port îşi poate aminti de asemenea scene, care, dealtfel, se repetau zilnic şi mai înainte, dar pe atunci nu constituiau o noutate sau vreun prilej de alarmă
.Acum era cu totul altă situaţie şi orice „foc" putea să fie un prilej de alarmă.

Pe mine însă mă interesa, în primul rînd, ce mai urma să fac cu hitleriştii din perimetrul companiei mele. Or, din acest punct de vedere nu mi se dăduseră alte ordine decît cele privitoare la blocarea şi imobilizarea nemţilor din sectorul meu.

Nu mai reţin ora, dar în orice caz în cursul dimineţii am primit de la batalion ordinul de dezarmare a hitleriştilor şi de trimitere a lor sub escortă la sediul Regimentului 34 infanterie de pe strada Mircea, vizavi de actualul teatru de stat. Primul lot a fost constituit din grupul de nemţi de la Casa marinarilor, care predase, fără nici un incident, armamentul de care dispunea, plutonului comandat de locotenentul Ilie Cristea. Urma să-i mai dezarmez pe cei de pe nava comercială, pe cei din raionul locotenentului Godilici Alexandru de pe terasa D.P.M. şi pe cei din zona silozurilor.

Situaţia s-a încordat brusc cînd am fost informat de plutonierul T. R. Moldoveanu că nemţii de pe navă pregăteau scufundarea acesteia cu prizonieri cu tot. Recunosc că eram atît de înfuriat, încît cu mare greutate m-am abţinut să nu ordon plutonului de lîngă casa de cablu şi antiaerianiştilor sublocotenentului Oană să nu tragă fără nici o somare în nemţii de pe punte. Îmi aduc aminte clar că în timp ce aruncam nişte înjurături la adresa hitleriştilor i-am ordonat lui Moldoveanu să trimită imediat pe puntea vasului grupa sergentului Ţăpurel, de lîngă docul plutitor, şi să-i dezarmeze pe nemţii de pe vas, chiar şi prin foc, în timp ce restul din pluton să fie în măsură a interveni urgent. Din proprie iniţiativă,

4 – Radio Donau nu mai transmite

4

9odată cu oamenii lui Ţăpurel au pornit spre navă şi cîţiva muncitori în frunte cu tovarăşul Grosu, care, după cum am aflat ulterior, era comunist. Iar eu mă pregăteam să mă deplasez cu restul militarilor din zona staţiei de petrol spre silozuri.

între timp, dinspre casa de cablu s-a auzit un răpăit scurt de automat, după care s-a lăsat iar tăcerea. Dintr-un salt ostaşii lui Ţăpurel şi cei cîţiva muncitori au fost pe puntea vasului. Toţi hitleriştii – vreo două grupe – s-au predat cu întregul armament. Prizonierii sovietici au fost- scoşi de pe navă şi duşi în curtea staţiei de petrol, unde li s-a servit hrană caldă de la bucătăria companiei.

De la plutonul lui Panţu mi s-a comunicat telefonic că se observa mişcare în rîndurile pionierilor germani din jurul silozurilor. Sergentul Lupu Grigore şi Dinescu, la rîndul lor, m-au înştiinţat că nemţii de acolo împingeau cu mîna nişte vagoane spre intrările în silozuri.

Nu-mi mai reamintesc cine a strigat apoi că de lîngă docul plutitor a pornit o vedetă germană tot spre silozuri. Poate, mi-a venit în minte, vor să stabilească vreo legătură cu pionierii hitleriști. Tot atunci o serie de nave germane din port au deschis focul asupra unui avion de recunoaştere sovietic.

Am ordonat sergentului-major Ciurea să urmărească vedeta şi să fie în măsură a interveni, la ordin, cu foc, iar sublocotenentului Panţu Stelian, care venise să-mi ceară noi dispoziţii, deoarece nu mai funcţiona legătura telefonică, să sară imediat împreună cu sergenţii Lupu Grigore, Ion Mîrlea şi caporalul Neagu în bărcile pescăreşti şi să vîsleească pe lîngă chei pînă la silozuri. Restul oamenilor împreună cu
mine am început înaintarea prin triaj şi printre stivele de materiale spre silozuri. Şi atunci s-au mai auzit cîteva focuri rare. Mi s-a raportat de către un ostaş că cei din bărci ar fi deschis foc spre silozuri şi spre vedeta germană plecată de lîngă docul plutitor, iar de către un alt militar că s-ar fi tras de pe o navă nemţească. Era foarte greu ca de jos, dintre stivele de materiale, dintre garniturile trenurilor de marfă, să pot îmbrăţişa cu vederea tot ce se petrecea în port. Cert este că focuri de. armă şi de automate s-au auzit. [1]

După cîteva minute ajunsesem cu vreo 50—60 de oameni şi cîţiva muncitori din cei înarmaţi de mine la ghereta de lîngă silozuri. Acolo mi-a apărut, drept în faţă, locotenentul german Weissbrot. I-am făcut semn să se apropie. Oamenii mei luaseră un dispozitiv larg circular între bursă şi silozuri. Dinspre cazarma grănicerilor se

apropiau cîteva grupe, aşa cum le comunicasem telefonic înainte de a pleca de la staţia de petrol. Ofiţerul german s-a apropiat, a salutat. Era palid. Pionierii săi au rămas toţi în picioare fără să întreprindă vreo mişcare provocatoare. În cele două vagoane pe care le împingeau spre intrările în silozuri erau numai calupuri de trotil de cîte o jumătate de kilogram. Intrebîndu-l, pe cît mi-au permis cunoştinţele de limbă germană învăţată în liceu şi în şcoala militară, ce a urmărit prin deplasarea acelor vagoane, m-a făcut să înţeleg că a intenţionat să le pună la adăpost de un eventual bombardament aerian sovietic. Altfel, spunea el, ar fi putut face explozie prin simpatie şi ar fi periclitat viaţa oamenilor săi.

Eu i-am spus ca eram convins că pregătea minarea silozurilor şi aruncarea lor în aer. El a negat însă cu înverşunare. I-am ordonat să adune toţi oamenii şi să depună întregul armament. N-a încercat să se opună. Rînd pe rînd, soldaţii şi subofiţerii germani au depus în spatele bursei întregul armament, un explozor, cîteva cutii cu capse electrice, nişte fitile Bickford şi detonante. întreaga companie de pionieri germani era dezarmată şi capturată.

Apreciindu-l pe sergentul-major Ion Ciurea ca pe unul dintre cei mai isteţi şi inimoşi subofiţeri, i-am ordonat ca, în fruntea unei grupe, să-i escorteze pe nemţi la sediul regimentului din oraş, indicîndu-i să ceară, de la cel căruia îi va preda, o chitanţă, care să-mi servească ca dovadă, pentru orice eventualitate. Eram prea convins că această subunitate hitle- ristă de pionieri primise ordin să arunce silozurile în aer, fiind deci o captură destul de importantă, pentru a nu avea la mînă un document de predare a ei la eşalonul superior. Şi pe front, în diferite alte ocazii, am procedat la fel. Se cam dusese vestea despre acest procedeu al meu, care era comentat cu haz în regiment. Nu mai reţin dacă Ciurea mi-a adus sau nu chitanţa. Pînă în jurul orei prînzului toate grupurile de hitlerişti de pe uscat, din sectorul din port ce mi se încredinţase, cît şi nişte resturi de subunităţi din raionul plutonului de pe terasă au fost dezarmate, capturate, şi trimise la sediul regimentului. Deşi lucrurile se liniştiseră, totuşi ici-colo mai pocnea cîte o puşcă, mai răpăia cîte un automat, obligînd eşaloanele superioare să-mi ceară mereu, telefonic, lămuriri, să-mi ordone să iau măsuri drastice. La rîndul meu am dat noi ordine, am luat măsuri severe de ţinere a oamenilor în mînă. Nu prea mi-a fost uşor, avînd în vedere şi acea stare de spirit deosebită, de cei mai mulţi considerată ca un fel de sfîrşit al războiului, care-i împingea să-şi manifeste bucuria sau mai ştiu eu ce şi prin cîte un foc de armă, de automat. . . Aceasta a fost situaţia reală în port, unde şi mai înainte, după cum am arătat, răsunau focuri de arme şi chiar explozii de grenade aruncate de unii dintre ostaşi, fără ordin, în apele din jurul portului, pentru prinderea scrumbiilor.

În cursul după-amiezii comandantul batalionului mi-a transmis telefonic un ordin care prevedea ca subunitatea mea, în afară de grupele de pază din port, să fie regrupată în aşa-numita zonă „Viile Gruber“. Acolo se găsea în dispozitiv plutonul comandat de locotenentul Godilici, urmînd ca, la ordin, compania mea să concure împreună cu batalioanele 1 şi 4 la atacarea bateriei germane „Tirpitz“, care dispunea de tunuri de calibru 280 mm şi era instalată pe cea mai înaltă porţiune a falezei dintre Agigea şi marginea de sud a cartierului „Viile Noi“.

Reduitul bateriei „Tirpitz“ era cel mai tare dintre toate celelalte de pe litoralul românesc al Mării Negre, atît prin puterea de foc a tunurilor sale, cît şi prin organizarea genistică. Apărarea apropiată era constituită din secţii de tunuri antitanc şi tunuri antiaeriene, care puteau acţiona şi în misiuni terestre, din şanţuri de tragere şi de comunicaţie, dispuse circular atît în jurul bateriei, cît şi în interior, în jurul fiecăruia dintre cele trei tunuri. Şanţurile erau folosite de subunităţi dotate cu armament de infanterie, în special armament automat. în faţa tran- şeelor, ca şi între ele, erau cîmpuri de mine şi reţele de sîrmă. Reduitul dispunea, de asemenea de o întreagă reţea de adăposturi şi galerii subterane betonate.

Cu câteva luni înainte de 23 august 1944, în cadrul unor exerciţii de apărare a litoralului, la care au participat şi ofiţeri din comandamentul Diviziei 9 infanterie şi din Regimentul 34 infanterie, am avut şi eu prilejul să cunosc în amănunt acest reduit, să mă identific asupra căilor de acces în interiorul bateriei, dintre cîmpurile de mine şi reţelele de sîrmă electrice.

în eventualitatea dezlănţuirii atacului asupra acestei baterii misiunea mea consta în a face siguranţa stîngii dispozitivului de atac, între inclusiv calea ferată Constanţa—Mangalia şi malul mării. Se punea deci pentru mine problema unei acţiuni de-a lungul litoralului, folosind ca bază de plecare viroaga din imediata apropiere a reduitului bateriei, viroagă ce se deschidea spre mare în dreptul epavei unui vapor eşuat cu multă vreme înainte. Terenul acela ne era binecunoscut atît mie, cît şi ostaşilor din

companie, deoarece el era folosit deseori ca teren de instrucţie şi poligon de tragere.

De cum am primit ordinul de la batalion am şi luat măsurile de regrupare, care s-au efectuat în mai puţin de o oră, timp în care eu, împreună cu comandanţii de plutoane, am efectuat recunoaşterile necesare şi am stabilit planul de atac, în legătură la dreapta cu batalionul 1 din Regimentul 34 infanterie.

Ca sprijin de foc puteam beneficia, pe lîngă focul aruncătoarelor de 60 mm şi al mitralierelor companiei, şi de cel al bateriei de coastă a marinei noastre militare, instalată pe malul mării, cam în zona unde se află azi farul cel nou din apropierea abatorului.

După ce compania s-a instalat în dispozitiv de atac am continuat să observ ce se mai petrece în spatele bateriei „Tirpitz“. Totul părea liniştit. Doar vreo cîţiva militari, nu le distingeam gradele, se deplasau dintr-un loc în altul. în jurul celor trei tunuri de 280 mm nu se observa în schimb nici o mişcare. Deşi acesta era aspectul general, eu eram totuşi convins că subunităţile cu misiunea de apărare apropiată a bateriei erau în poziţiile şi adăposturile betonate, pe care le cunoaştem din timpul vizitei despre care am amintit.

... Era în dimineaţa de 25 august. Timpul trecea şi de la eşaloanele superioare – batalion, regiment, divizie –, cu care aveam legături telefonice directe, încă nu-mi parvenea nici un ordin ... Deodată, nu mai reţin ora exactă, tăcerea a fost sfîşiată. Văz-duhul s-a învolburat şi terenul de sub picioarele noastre s-a cutremurat puternic, în timp ce în jurul tunurilor de 280 mm se ridicau nori grei de praf şi fum. La început am crezut că au tras tunurile cele mari. Dar unde să fi tras, mă întrebam, din moment ce panorama portului era liniştită, iar de pe mare, din larg, nu se iscase ecoul vreunor explozii. Ne-am dat repede seama că nemţii aruncaseră în aer atît cele trei tunuri de 280 mm, cît şi, probabil, amplasamentele betonate ale altor piese de artilerie din apropiere, de un calibru mai mic.

Ni s-a confirmat ulterior şi telefonic că personalul bateriei „Tirptiz“ a aruncat materialul greu în aer, convenind să se predea. Mi s-a ordonat de la batalion să las pe poziţie doar un pluton, care să barez eorice încercare de ieşire a hitleriştilor din reduitul lor prin zona viroagei, ei urmînd a se preda unităţilor române prin sectorul dintre calea ferată şi şoseaua Constanţa—Agigea ... După cîteva ore operaţiunea de capturare fiind terminată, plutonul s-a reîntors la companie.

... în cursul după-amiezii, o parte din vedetele rapide şi barcazurile hitleriste au ieşit în larg, cu intenţia, după cum presupuneam atunci, de a se organiza într-un convoi care să evadeze spre sud. Probabil că pîndeau momentul prielnic al înnoptării ca să scape de sub veghea navelor noastre militare, a tunurilor şi mitralierelor din cazematele din port şi de pe litoral. Ele au sfîrşit prin a se autoscufunda, nemaiavînd nici o portiţă de scăpare ..

.PE PAMINTUL TRANSILVANIEI

.. . între 10 şi 12 septembrie Regimentul 34 infanterie, mai puţin batalionul 1 care se afla în rezerva diviziei, înainta pe direcţia generală Cor- neşti—Bobohalma—Iernut-—Lechinţa, dînd peste cap rezistenţele întîlnite în cale. Nu voi mai insista asupra acestor acţiuni, ci mă voi opri doar la una dintre ele, care are un caracter mai deosebit.

Ca orientare generală trebuie spus că în timp ce batalioanele 2 şi 4, sub comanda colonelului Ion Boţea, ajunseseră pe dealul Cigaşului, de la sud de satul Sălcud, şi îşi continuau înaintarea spre această localitate şi mai departe, către Iernut, batalionul 3, din care făcea parte şi compania mea, înainta spre satul Cucerdea, cu misiunea de a face siguranţa stîngii subgrupării colonelului Ion Boţea şi de a ţine legătura cu detaşamentul blindat din Corpul moto- mecanizat.

într-adevăr, frontul este un sac fără fund de situaţii care de care mai neaşteptate, mai ciudate. Iată, de pildă, ce mi s-a întîmplat în noaptea de 11 spre 12 septembrie:

Batalionul 3 se afla la circa 5—6 km nord-est de centrul forţelor principale ale regimentului. înainte de căderea serii trecuserăm prin satul Cucerdea, atinseserăm marginea lui de nord. Un scurt popas pentru odihnă şi punerea la punct a pregătirilor pen-tru o acţiune de noapte erau absolut necesare. Mai urma să parcurgem cîţiva kilometri pînă să ajungem pe Mureş. Orice piedici duşmane trebuiau spulberate. Deci mereu înainte! Cit de frumos este acest 5,înainte”, ce forţă de înaripare ţîşneşte din el! Fron-tul te învaţă însă că în orice moment trebuie să ai grijă şi de acel „înapoi”, atît de des prezent pe cîmpul de bătaie.

Perfidul duşman se agăţa cu desperare de orice palmă de pămînt, stătea ascuns ca şobolanul în orice cută de teren. Te lăsa să treci dacă nu scotoceai bine locurile şi apoi

te lua cu foc sălbatic din spate. Aşa a procedat şi la dealul Ticuiul Tormaşului, la 5 km sud-est de Cucerdea.

Fasciştii au deschis focul mai întîi cu elemente înaintate în flancul drept şi spatele batalionului 4, care era în eşalonul al doilea al regimentului, pe dealul Cigaşului, şi apoi cu alte forţe, ce şi le-au pus în mişcare spre satul Cucerdea, au atacat din spate şi batalionul 3. Probabil că printr-o asemenea acţiune intenţionau să ne pună în derută, spre a-şi asigura retragerea către Mureş, care îi era periclitată de înaintarea noastră.

Noi am întors imediat „înaintele" spre „înapoi" şi am pornit la un năprasnic atac de noapte cu direcţia dealul Ticuiul Tormaşului. începuse şi o ploaie haină şi deasă, cu fulgere şi tunete. Cerul participa şi el la furtuna luptelor de pe pămînt. Comandantul regimentului nu avea cu noi decît legătură radio. Pe calea undelor ni s-a comandat scurt: „Atac rapid şi în forţă asupra dealului Ticuiul Tormaşului. . . Dreapta v-o asigură batalionul 4,
care l-a angajat cu foc pe inamic. Luaţi toate măsurile de siguranţă la est şi spre înapoi, către Mureş".

întuneric, ploaie cu găleata, fulgere, tunete, noroi şi potop de foc duşman asupra noastră. Mai orien- tează-te dacă poţi.. . Pentru noi nu exista însă imposibilul. Culcaţi în noroi, sub foile de cort, la lumina lanternelor, folosind busola şi harta, ne-am orientat rapid. Totul s-a petrecut în cîteva minute. Fiecare companie, fiecare pluton urma să ţină minte unghiul de marş şi să-l controleze mereu pe cadranele fosforescente ale busolelor. Tunetele aruncătoarelor şi tunurilor noastre antitanc s-au unit cu tunetele cerului. Fulgerele de sus rivalizau cu fulgerele exploziilor proiectilelor noastre de pe dealul Ticuiul Tormaşului. Hitleriştii, înspăimîntaţi, izbeau bolta cu. zeci de rachete, aruncau asupra noastră un foc dezordonat, dar dens. Comenzile, direcţiile se strigau cînd şoptit, cînd din fundul plămînilor – atunci cînd tunetele de sus şi bubuitul de jos îţi spărgeau urechile. înaintam repede, gîfîind, printre exploziile proiectilelor de brand ale duşmanului, care nu mai aveau rezonanţă, ci doar bolboroseau parcă în noroiul clisos .. . Scăpărările armelor automate fasciste ne conturau bine liniile germane. Multe goluri erau între ele. Prin fîşiile de întuneric ne strecuram şi noi alte şiruri de întunecimi.

Ajunseserăm atît de aproape cu primele plutoane, încît vedeam şi siluietele fasciştilor. Ne proteja bine şi o geană lungă de pămînt de vreo 30—40 cm înălţime. Atît avea, dar ea constituia pentru noi o adevărată binefacere. Ne apropiaserăm fără să tragem, fără să ne demascăm. în stînga şi în dreapta
îi simţeam, mai mult îi ghiceam, pe cei din campaniile a 9-a şi a 11-a.

Repede, din gură în gură, în fierberea focului duşman care nu ne atingea, am dat ordinul: „La comanda mea, înainte, mai întîi un foc cu tot armamentul companiei şi apoi la asalt, trăgînd din mers şi aruncînd grenade ...".

Mi-a fost dat să văd şi eu atunci prima feerie de focuri ale morţii în cîmp deschis, noaptea şi pe timp de ploaie. Sergenţii Lupu Grigore, Enver Osman, Ţăpurel Andrei, Ghica Gheorghe sergenţii-majori Ion Ciurea şi Alexandru Costandoiu, ofiţerii Panţu Stei ian, Cristea Ilie, valurile de ostaşi îmi apărură ca nişte uriaşi negri, din care ţîşneau nesfîrşite glo- buleţe de foc. Ai mei trăgeau şi cu cartuşe-trasoare. Şi-apoi goana aceea năprasnică prin noroi, strigătele acelea înfricoşătoare de „ura" şi potopul zguduitor al exploziilor de grenade, care întregeau tabloul de apocalips . ..

Pînă după miezul nopţii a durat lupta. Pe la orele 2 raportam şi eu şi alţi comandanţi de companii îndeplinirea misiunii. încovoiaţi, uzi pînă la oase, dar şi pîrliţi, în acelaşi timp, de fălăcărle atacului, număram şi strîngeam prizonierii fascişti, strîngeam prada de război, ne socoteam pierderile noastre, împingeam spre est, către valea unui pîrîiaş, afluent al Mureşului, cercetarea de luptă.

—- Inamicul pe vale! se auziră strigăte din faţă.

Am încremenit cu toţii, ne-am trîntit iar în băltoace, iar în noroiul rece . . .

Bine că n-am apucat să ordon dezlănţuirea focului, pentru că tot atunci izbucniră de la aceleaşi patrule:

— Nu trageţi fraţilor! Sînt ruşii! ...

Am uitat şi de siguranţă, şi de cercetare şi am pornit la un nou asalt, „asaltul[11] prieteniei. O subunitate sovietică, în frunte cu un ofiţer, îmbrăcat într-o manta de ploaie, se apropiase de pîrîu. Acolo, ofiţerul făcea recunoaşterea căilor de acces pentru subunitatea lui, care venea dinspre est şi urma să se scurgă pe la nord de Cucerdea, pe valea Mureşului, către Iernut-Bogata şi mai departe spre vest. S-au oprit însă la est de vale, neştiind ce se în- tîmplă pe dealul Ticuiul Tormaşului. După încetarea luptei se apropiară de pîrîul despre care am vorbit.

Era prima noastră întîlnire cu ostaşi sovietici. Am uitat de regulile acţiunilor pe timp de noapte. Ne-am strîns mîinile, ne-am servit reciproc ţigări, le-am spus ce misiuni

aveam noi, ne-au spus şi ei încotro se îndreptau. Aprindeam chibrite, în ploaia ce nu mai contenea şi, la luminile întretăiate, ne priveam, rî- deam, vorbeam prin gesturi, prin mimică, cu frîn- turi de cuvinte ruseşti şi româneşti, ne spuneam gradele ...

Şi-apoi repede – „scoro“, cum a spus ofiţerul sovietic – fiecare la treaba lui.

— La revedere! ... Dasvidanie! ... Na Berlin! . .. a încheiat ofiţerul sovietic, strîngîndu-ne mîinile.

Cortina nopţii se lăsa uşor peste panorama văii Mureşului. Totul începu să fie cuprins, înghiţit de un întuneric din ce în ce mai adînc. Cel mai întunecat părea însă Dealul Sîngeorgiu de peste Mureş, la cota 495. Pe spinarea lui robustă, fasciştii săpa- seră răni adînci – păienjeniş de tranşee, de cazemate. observatoare perfide, culcuşuri multe pentru tancuri, puncte de comandă pentru ştabii din Divizia 8 cavalerie SS, cu ţeste înfierbîntate

.Pe terasa îngustă dintre poalele dealului şi malul Mureşului se întindea, ca o potcoavă arcuită spre nemţi, capul de pod realizat de trupele noastre în cursul zilei.

Fierul şi oţelul amuţiseră. Nici un obuz, nici un proiectil de aruncător, nici un glonte nu tulbura liniştea nopţii.

Din cînd în cînd, de pe coastele Sîngeorgiului se resfirau, într-o ploaie de steluţe verzi şi roşii, rachetele fasciştilor.

Sergentul Moldoveana, comandant de pluton în locul locotenentului Cristea, căzut în luptele anterioare, îmi spunea că nu simţise niciodată în viaţa o linişte mai grea, mai apăsătoare, ca în noaptea aceea. Sub marama sălciilor, îşi aştepta, împreună cu oamenii lui, rîndul la trecere. Susurul apei se îngemăna cu clipoceala ritmică a lopătarilor care duceau din mal în mal bărci încărcate cu oameni, cu provizii, cu muniţie ...

Cînd prima barcă, destinată plutonului, se îmbrăţişa cu malul celălalt, întunecimea de pe Sîn- georgiu fu despicată de fulgere scurte. Urmară nişte pocnete înfundate. Apoi, un fîşîit puternic tulbură aerul de deasupra punctului de trecere şi, într-o clipă, izbucni de jur împrejur un clocot de explozii care se sfîrşiră în ţiuituri de schije. Moldoveanu, care era lîngă mine, îşi reveni imediat din surpriză şi ordonă scurt, în şoaptă, netulburat:

— La bărci!

Urmă un nou ropot de bubuituri – erau bombe de aruncătoare – apoi altul şi altul, în timp ce grupele alunecau în tăcere pe apă spre malul celălalt. Oamenii lui Moldoveanu se stabiliră într-un lan

de porumb, înapoia^ trupelor care erau în. contact cu hitleriştii. Săpară toată noaptea. Mai şi aţipiră pe rînd. Apoi în gropi puteau fuma şi vorbi.

— Şi zi, ţi-o făcu Jiroveanu hai? – îl aţîţă la vorbă Radu, un consătean de al lui. (Jiroveanu era un bogătan care-l dăduse în judecată pe Moldoveanu pentru neplata datoriilor, lăsîndu-i familia pe drumuri).

—• Ei, stai să se termine şi cu războiul ăsta că... încă o dată îţi spun Stane, că n-o să mă las pînă nu mă voi răfui cu el... Şi, măi, cînd am plecat, să-l fi văzut... Era beat turtă, ştii, în chioşcul ăla din grădina conacului. Bea braţ la braţ cu nişte nemţi şi se pupa de mama focului cu ei...

De atunci trecuseră mai bine de două luni. Sub foaia de cort pe care şi-o trăsese peste groapă îşi maî aprinse o ţigară şi sorbi fumul cu nesaţ. îi apăru în minte satul lui prăfuit, din Dobrogea, nevasta, copiii, căsuţa lui sărăcăcioasă şi, printre toate, capul mare, ochii răi şi leneşi ai lui Jiroveanu. Mai ales scena din grădină îi juca în faţa ochilor: Jiroveanu beat, la braţ cu fasciştii cu care se săruta. Stinse mucul de ţigară de peretele gropii, scuipă cu scîrbă printre dinţi, împinse uşor foaia de cort la o parte şi scoase capul din groapă_____Era linişte Stelele clipeau rece. Stătu aşa îndelung, pînă îl fură somnul, cu capul proptit de peretele gropii,.. Cînd ne-am trezit se crăpa de ziuă. Trecu prin şanţ pînă la Radu, care, cu puşca-mitralieră gata de tragere, privea ţintă spre cota 495.

— Ce ţi-e, măi Radule şi războiul ăsta! ... Uită-te şi tu... Vezi altceva decît porumb şi dealul ăla, spîn de tot? Nici pe-ai noştri nu-i mai vezi di

nporumb. Dar cînd te gîndeşti, măi, frate-meu, că în tot locul, pe tot dealul, nu sînt decît nemţi şi iar nemţi, prieteni de-ai banditului Jiroveanu. ..

—• Şi ce, noi sîntem puţini? . .. Am văzut aseară cîţi am trecut Mureşul... D-apoi pînă am ajuns la Mureş, mamă doamne, ce de tunuri! ...

După ce i-am mai lăsat să-şi verse focul, i-am făcut semn lui Moldoveanu să se aplece mai mult spre mine:

— Plutonul tău – îi ordonai – va înainta pe direcţia grădinii cu piersici. Vei distruge cuiburile de arme automate de la tăietura aceea de pe creastă.

Cu misiunea de luptă săpată adînc în toată fiinţa lui, Moldoveanu s-a dus la grupele din pluton ca să le dea misiunea.

— Acolo trebuie să ajungem toţi: pe tăietura de pe creastă. Eu, voi fi la grupa lui Radu, l-am auzit dînd ordin primei grupe.

Cînd soarele începu să clipească, departe, spre dreapta, deasupra pădurilor, se dezlănţui şi furtuna. Dinapoi, de peste Mureş, se abăteau —• în valuri de bubuituri – mii de ghiulele. Ţiuiau pe deasupra capetelor şi trosneau apoi înspăimîntător, pe creastă. Fasciştii răspundeau şi ei, cu turbare. Pămîntul se zguduia neîntrerupt. Aerul îndesat de forţa exploziilor înfunda urechile, strîngea capetele într-un cerc de fier. În scurt timp un ocean de fum şi de pulbere roşietică învălui aproape cu totul Dealul Sîngeorgiu.

Pe toată linia se înălţară snopuri de rachete roşii. Goarnele începură să sune atacul. Sute de voci strigară: înainte!

Oamenii ţişniră din pămînt. Valuri după valuri se avîntară către creastă. Asupra lor se năpusti un baraj de obuze de artilerie şi de bombe de aruncătoare. ' • -

Oamenii lui Moldoveanu se trînteau în. gropile proaspete, calde şi afumate, săreau repede în altele, se trînteau iar, şi iar se ridicau. înaintau. începu şi răpăiala mitralierelor inamice. Plutonul lui Moldoveanu trecuse de grădina de piersicii Ţinea drumul fără greş, către tăietura de pe creastă. Se apropiase prea mult de zidul tragerilor noastre de artilerie.

— Artileria să lungească tragereaaaa!, strigă Moldoveanu.

Ca la un semnal, pe întreaga linie răsunară acele cuvinte. Ciocanele ele foc se mutară mai sus. Băteau tot mai puternic. Fasciştii mai rezistau. Trăgeau din poziţii întărite, din cazemate, din tancuri îngropate. Mitralierele lor clănţăneau sălbatic. Toată compania fu ţintuită la pămînt de un foc năprasnic. Oamenii se adăpostiră şi deschiseră şi ei foc în faţă şi spre dreapta. Nu era însă chip să mai înainteze. Moldoveanu văzu pericolul. Se hotărî să treacă într-o groapă mai apropiată de o viroagă care ducea, printre grupa lui şi compania vecină, chiar la cuibul nemţesc de arme automate. îl ocroteau şi lanurile de porumb şi tufele risipite de pe coastă.

Ceilalţi oameni din pluton rămaseră pe loc. Trebuia să continuie tragerea asupra fasciştilor de la tăietură.

După ce-şi încărca sacii de spate cu grenade şi cu cîteva încărcătoare de automat, Moldoveanu se tîrî la grupa lui Radu. Cu oamenii acestuia începu să se strecoare spre capătul de sus al viroagei, Tot fron-

tul fierbea. Artileria noastră, ca şi cea nemţească, îşi lungiseră fiecare tragerea. Infanteriile se înfruntau din răsputeri. Moldoveanu se apropia de cuibul blestemat. Oamenii plutonului, ai companiei îl pierdură pentru o vreme din ochi. Dar iată, se ivi curînd la capătul lanului de porumb. Intrase într-un unghi mort. Ajunsese la cîţiva metri de peretele abrupt pe care se afla întăritura duşmană. Moldoveanu se opri. Fasciştii încă nu-l zăriseră. Trăgeau de zor asupra companiei mele.

Privind prin binoclu am văzut casca unui hitlerist de la cuibul de mitralieră, care schimba o nouă bandă de cartuşe. Probabil că l-a zărit pe neamţ şi Moldoveanu, deoarece l-am văzut că începu să se apropie pe coate şi pe genunchi spre acel loc. îl vedeam foarte bine pe sergent prin binoclu. Parcă era la doi paşi de mine. Fruntea lui Moldoveanu era numai broboane de sudoare. Se tîra cu fălcile încleştate. Cele două cute dintre sprîncene i se adînciseră şi mai mult. A ajuns chiar sub parapetul cuibului duşman urmat de oamenii din grupă. Aruncară grenadele. Un bubuit scurt. Un nor de fum. Primul a sărit Moldoveanu, îndreptîndu-se spre capătul cel mai de sus al amplasamentului german.

Fasciştii de la cealaltă mitralieră, din stînga, îşi descărcară numaidecît focul automatelor în oamenii lui Radu, rămaşi în urma lui Moldoveanu. Deocamdată ai noştri fuseseră opriţi. Dar tocmai atunci Moldoveanu ajunsese la buza parapetului cuibului de mitralieră din dreapta. Nemţii de acolo încă nu se dezmeticiseră. Mai aruncă două grenade asupra cuibului inamic şi se trase mai înapoi. Fumul începu să iasă din bîrlog ca dintr-un cazan. Un neamţ săr

ipe parapet, să pună mina pe Moldoveanu. De pe întreaga poziţie a companiei s-a văzut cum Moldoveanu s-a ridicat în picioare şi, în timp ce casca i se rostogolea la vale, l-a ridicat pe fascist în sus, azvîrlindu-l peste cap, înapoi, pe peretele abrupt dinspre noi al poziţiei germane. S-a auzit însă, în acelaşi timp, o răpăială lungă dinspre stînga. Un snop de gloanţe de automat l-a nimerit pentru totdeauna pe Moldoveanu.

Şi apoi, ca la un semnal, oamenii lui Radu s-au năpustit în sclipiri de baionete asupra hitelriştilor. Şi întregul pluton, iar apoi întreaga companie se aruncară la asalt, în urale nesfîrşite, împroşcînd inamicul cu foc mult, cu foc copleşitor şi înaintînd vijelios către punctul acela de pe creastă spre care năzuise fierbinte sergentul Moldoveanu.

Aşa ne-am deschis drumul spre marea ofensivă care va începe în prima decadă a lui octombrie 1944.

Două răsărituri şi două apusuri ne-au prins pe acelaşi cîmp de bătaie din jurul cotei 495 de pe Dealul Sîngeorgiu, de dincolo de Mureş, în apropierea satelor Cipău şi Iernut.

... Şi cota tot mai rezista. Era îmbrîiată cu multe rînduri de tranşee, întărite cu fier şi cu beton, înţesate cu tunuri antitanc şi mitraliere, cu tancuri îngropate pînă la buza ţevilor. Şi în tranşee viermuiau hitieriştii.

Mai la dreapta cotei 495, cam la vreo 300 de metri, o altă ridicătură de pămînt – cota 463, şi ea întărită cu fier şi beton şi plină de guri de foc nimicitoare.

Iar între cele două cote, o cazemată fascistă din care se abăteau şuvoaie de foc cînd spre stînga, prin faţa cotei 495, cînd spre dreapta, prin faţa cotei 463.

De vreo trei-patru ori a încercat batalionul nostru, sprijinit cu foc de artilerie, să dea peste cap acea blestemată cazemată, dar tot de atîtea ori atacurile noiastre nu şi-au putut atinge ţelul. Se năpusteau asupra noastră, cînd ne avîntam spre cazemată, valuri de avioane „Stukas“, foc de artilerie şi de aruncătoare de mine. în acelaşi timp, din întări- turile din preajma cazematei, ca şi din inima ei, se revărsau, furios, torente nesfîrşite de plumbi de armament de infanterie.

Dacă am fi reuşit să scoatem din funcţie cazemata, atacul nostru s-ar fi putut revărsa pe creastă şi de acolo am fi căzut în flancul şi spatele cotei 495, am fi ameninţat totodată şi cota 463. Atacul cotei 495 ar fi fost astfel uşurat şi, pînă la urmă, Dealul Sîn- georgiu ar fi fost al nostru. De aceea s-a hotărît şi a treia zi să dăm atacul tot asupra crestei cu cazemata.

De astă dată, însă, în planul de atac se prevăzuse ceva deosebit faţă de atacurile precedente...

Prin pîcla sîngerie a amurgului, ce trăgea după el noaptea din ajunul atacului, se apropia dinapoia noastră, dinspre Mureşul ce-l lăsaserăm în urmă, jos în vale, la vreun kilometru, un fir subţire de ostaşi. Cînd apăreau, cînd dispăreau, în norii de fum ai exploziilor provocate de obuzele duşmane.

În sfîrşit au sosit, unul cîte unul, în tranşeea unde mă aflam. Lîngă mine s-a făcut grămadă sergentul Nicolae Mănoiu, tocmai cînd se prăvălea pe poziţia companiei un bombardament de artilerie

hitlerist. După ce ne-am scuturat de ţărîna groasă, aruncată peste noi, sergentul mi-a raportat calm, disciplinat, că el, cu grupa lui de pionieri, a fost trimis de la regiment la compania noastră să **ne** ajute în atacul ce-l vom. da a doua zi asupra crestei cu cazemata blestemată.

— Te aşteptam mai de mult, i-am spus. M-a pus la curent comandantul de regiment.

— Ce să vă mai spun, domnule căpitan! începu Mănoiu. Mă doare sufletul, îmi seacă inima cînd văd ceea ce văd ... Tîlharii! Nu ştiu cum aţi putut ajunge pînă aici, în nasul cazematei ăsteia. . . De acolo, de jos, de la Mureş şi pînă aici numai pămînt ars, numai gropi afumate şi cîţi de-ai noştri ne- mişcaţi, morţi, care n-au putut fi încă adunaţi. Nu-i vorbă c-am dat şi peste mulţi de-ai lor făcuţi una cu pămîntul de atacul nostru.

Am dat şi peste domn’ sublocotenent Preda, parcă dormea, şi peste Rică Drăghici, de la mine, din Prahova. Pe amîndoi ne-a făcut odată sergenţi şi acum ...

Ochii lui Mănoiu, rotunzi, căprui, frumoşi, începură să joace în lacrimi. îşi scoase casca şi-o trînti de fundul şanţului rămînînd o clipă cu privirea în pămînt. Apoi îşi îndreptă corpul, îşi dădu capul puţin pe spate, netezindu-şi părul bogat ce-i căzuse pe frunte.

— Dar ce-i cu sacii ăştia?, l-am întrebat eu.

— Sînt plini cu calupuri de trotil de cîte o jumătate de kilogram. În cutiile astea mici am capseie electrice şi dincolo pe cele pirotehnice . . . Dar, cum vom ataca, domnule căpitan?

După ce i-am spus planul de atac, precizîndu-i şi cum înţelegeam eu să se apropie cu grupa lui de cazemată, l-am întrebat ce părere are.

De-abia se mai zărea cazemata, căci întunericul începu să se îndesească. Focul vrăjmaş se potolise.

— De ieri i-am pus gînd rău, de cînd vedeam, de la Mureş, cum scuipă, a dracului, atîta moarte într-ai noştri... Dacă nu i-oi face eu de petrecanie, nici mama dracului nu-i mai face! Ori ea, ori eu! Numai să-mi daţi voie să mă las mîine, în atac, mai pe dreapta, mai încolo oleacă de direcţia ce mi-aţi fixat-o, pe lîngă viroaga aia cu porumbe.

— N-am nimic contra, măi Mănoiule, am aprobat eu. ' -

Din vorbă în vorbă am aflat că este dintr-o comună din judeţul Prahova, că are un tată bătrîn, la care ţinea ca la ochii din cap şi că ura de moarte pe hitlerişti.

„Ei, îmi spunea el cu foc, mi-au omorît doi prieteni, pe degeaba, la Ploieşti, numai pe motivul că într-o zi le-a spus-o drept în faţă că sînt nişte hoţi şi bandiţi. S-a produs o încăierare şi hitleriştii au scos revolverele şi-au tras ...“

Apoi el nu putea uita nici cele cîteva femei împuşcate de hitlerişti lîngă gara Brazi. Le-a văzut cînd s-a oprit trenul nostru militar acolo, în drum spre frontul din Ardeal.

Dar cîte nu mi-a spus Mănoiu. îşi aducea aminte de hitleriştii din Constanţa, care înainte de a se preda în mîinile noastre au ars în piaţa Ovidiu teancuri de hîrtii de cîte S 000 lei, în timp ce el, şi ai lui, n-aveau nici cu ce să-şi cumpere ocaua de mălai. îl durea sufletul cînd se gîndea ce-au făcut hitleriştii
din biata Dobroge, pe care au pîrjolit-o; ce-au făcut şi din Bucureşti, din Ploieşti şi Prahova lui dragă. Şi, în cele din urmă, cimpoi de luptă de la Iernut i-a aprins în suflet o ură şi mai cumplită faţă de hitlerişti.

L-am lăsat să-şi verse focul. îl ascultam nu numai eu, ci şi ostaşii lui, şi ostaşii din compania mea, cîţi erau pe cotul acela de şanţ. Toţi îl aprobau şi interveneau cu amintiri personale, toţi jurau că nu vor uita barbariile fasciste şi îşi manifestau ura nestinsă împotriva lor.

Aşa s-a scurs noaptea, în pregătiri pentru a doua zi, în fumuri de ţigară pe fundul tranşeelor, în moţăieli pe apucate, în tresăriri la focurile izolate şi la pîlpîirile luminilor de rachete.

Cînd peste cîmpul de luptă a început să se prelingă învăpăierea celui de-al treilea răsărit de soare, eram gata să sărim din nou asupra înălţimii dintre cele două cote, unde stăpînea, înfiptă adînc, infernala cazemată.

Odată cu ivirea zorilor, m-am săltat şi eu mai mult, dornic să cuprind dintr-o privire întreaga panoramă a cîmpului de luptă. Era atîta linişte! Şi peste toată întinderea nu se zărea nici ţipenie de om, nici poziţiile noastre, nici cele ale duşmanului.

— Domnule căpitan, lăsaţi-vă mai jos, îmi şopti cineva din tranşee.

Era Mănoiu. Arăta foarte bine. Se bărbierise. îşi aranjase echipamentul ca pentru defilare. Mă privea cu ochi scînteietori Deodată, ţîrîitul telefonului...

Ah Someşul' Alo Someşul! Vedeţi că începem – mă prevenea expresia codificată transmisă prin fir.

Comandantul de regiment îmi precizase că trebuia neapărat să ajungem pe creastă şi să cădem în flancul fasciştilor de la cota 49.5.

... Văzduhul şi pămîntul s-au cutremurat ca din senin. A început iar puternica noastră pregătire de artilerie. Tot Dealul Sîngeorgiu era un nor înspăl- mîntător de fum şi de limbi de foc. Răspunsul artileriei duşmane nu s-a lăsat mult aşteptat. Din nou potopul de foc a cuprins cîmpul de luptă. Cerul se întuneca de atîta praf şi fum. Tot regimentul, întreaga divizie, erau un arc imens de voinţe omeneşti, încordat la maximum.

Au ţîşnit prin neagra fumăraie şi rachetele. Ah, rachete vestitoare ale începerii atacurilor! Cine nu le-a văzut şi nu le-a simţit picurii lor de foc pînă în adîncul fiinţei?-

Uite-i cum se avîntă toţi, toţi pînă la unul! Ne acoperă fumul, ne îneacă praful, ne biciuiesc bulgării de ţărînă, ne dogoresc flăcările scurte şi, între ele, răbufnirile proiectilelor duşmane.

înainte, înainte! ... strigară toţi, şi toţi alergau spre creastă.

Dar n-aveam încotro. Trebuia să ne mai buşim de pămînt. Poziţia duşmană şi-a slobozit băierile prăpădului ucigător. Şi de la noi a pornit spre creastă un fluviu de foc. M-am tîrît un pic împreună cu Mănoiu.

„Domn’ căpitan, de aici nu mai e departe. Mă duc singur cu pionierii mei. Ţineţi-i zdravăn sub foc pe nemţi. Intru prin viroagă şi ajung direct la ea, la cazemată ... Ori eu, ori ea! ...“

Mănoiu era fără cască, cu capul descoperit. N-a vrut cu nici un chip să-şi pună ceva pe cap. Mi-a
spus că şi casca şi boneta îl încurcă. N-am avut ce-i face. îşi pregătise pînă în cele mai mici amănunte încărcăturile cu trotil.. Umpluse vîrf sacul de merinde cu grenade, îşi îndopase automatul cu cartuşe.

L-am pierdut apoi din vedere. Nu mai luam însă ochii de pe viroaga cu porumbe pe unde el şi cu patru pionieri se strecurau spre cazemată. Nu-mi puteam explica de ce nemţii nu băteau viroaga, în timp ce asupra întregului batalion, asupra întregii mele companii, se abătea o vijelie îngrozitoare de foc şi de oţel, de flăcări mistuitoare. Greu, extrem de greu, om cu om ne tîram cîte 2—3 paşi înainte şi apoi iar ne îndesam în pămînt pentru a slobozi mai cu spor focul asupra inamicului. Urmăream atent batalionul 4, care ataca direct cota 495. Cu toţii am văzut cum dinspre cazemată a

început să fulgere spre cota 495, cum cădeau ai noştri prinşi în acel foc necruţător. Şi, deodată, şi „Stukas“-uriie au început să se repeadă asupra noastră. Aruncau saci cu grenade şi ne mitraliau. Aşa ne împiedicau fasciştii drumul spre cazemata care trăgea către cota 495. Dar prea multe pierderi nu ne-au putut produce.

Şi tot atunci ce-mi văzură ochii? Dinspre cazemată, şi mai din dreapta şi din stînga ei,' a început să curgă un foc neaşteptat pe viroaga prin care se infiltrau Mănoiu cu ai lui. Un fior m-a muiat pentru moment. Mi-am revenit înspăimîntat cînd pe viroaga a izbucnit o explozie teribilă însoţită de o trombă de fum negru, brăzdat de o uriaşă limbă de foc. Parcă ar fi erupt acolo un vulcan. Prin aer mai pluteau nişte zdrenţe, parcă nişte resturi de foi de cort, de vestoane ...

Ce putea să fie? În nici un caz nu era explozia vreunui obuz, ori bombe de avion. Făcuse explozie o mină plantată de Mănoiu în apropierea unui post înaintat fascist, la gura viroagei. Mina fusese lovită de un brand al inamicului. Duşmanul n-a mai tras după aceea pe viroagă, ci şi-a mutat focul asupra -noastră, deoarece noi, profitînd de ocazie, am iuţit ritmul de înaintare.

— S-a dus Mănoiu, domn’ căpitan, îmi strigă sergentul Stănică, care se forţa să se apropie de mine. A făcut explozie mina lui... Am văzut cu ochii mei...

— Şi-a pierit, măi Stănică, şi Mănoiu?, l-am întrebat adînc îndurerat.

— Eu aşa cred, îmi răspune el.

Nu ştiam ce să mai cred. îmi vuia capul, mi se sfîşia inima de durerea pierderii lui Mănoiu. .

— Stănică o iei cu grupa ta pe urma lui Mănoiu, pe viroagă. Tragi de acolo asupra cuiburilor de foc din jurul cazematei.

Aşa am înţeles eu să mai dispersez focul duşman ca să ne putem arunca cu compania asupra crestei, deoarece pe Mănoiu l-am pierdut şi altfel nu mai vedeam cum să ne îndeplinim misiunea.

N-au trecut decît cîteva minute şi unde a început să se năpustească un tir pe viroagă de credeam că praful şi pulberea se alege de grupa lui Stănică. Asupra companiei, care tocmai luase iureş spre creastă, s-a prăvălit un nou val de „Stukas“-uri şi o ploaie de branduri, de a înjumătăţit subunitatea.

Nu cred că această situaţie a durat mai mult de 5—10 minute, cînd, exact în faţa noastră, a izbucnit o asemenea explozie încît ne-am făcut una cu pă-
mîntul. Peste noi au început să cadă bolovani, dar ce bolovani! Bucăţi de beton, de fier...

Cazemata a sărit în aer într-un nor de fum bubuitor. De pe locul 'unde fusese cazemata continua să se ridice în încolăceli lente aburi, praf şi un fum alb.

Ca la un semnal, tot batalionul a pornit asaltul la creastă. S-a reluat atacul şi la cota 495. Cînd am ajuns la locul cazematei, se mai ţineau pe picioare doar nişte pereţi crăpaţi. De jur-împrejur ţevi de mitraliere rupte, resturi de cadavre fasciste oribil sfîrtecate, muniţie răvăşită . .. într-o groapă, lîngă cazemată, Buzilă, un om din grupa lui Mănoiu, grav rănit, a mai apucat să ne spună cu voce stinsă, că sergentul Mănoiu n-a fost nici măcar lovit de mina care explodase pe viroagă şi că a reuşit să tragă o rafală de automat pe crenelul din dreapta cazematei, după care s-a apropiat şi a introdus personal o încărcătură de trotil acolo, iar a doua încărcătură a pus-o lîngă peretele din afară. A mai văzut cînd Mănoiu făcuse un semn cu mîna chiar lîngă cazemată. Buzilă a mai vrut să spună ceva dar ochii i s-au închis pentru totdeauna ...

Cînd ceilalţi pionieri săriseră în aer cu încărcăturile lor, pe viroagă, din cauza acelei lovituri de brand inamice, Mănoiu scăpase atunci teafăr şi a ajuns la cazemată, aşa după cum ne confirmase Buzilă. Acolo ... a sărit în aer cu cazemată cu tot.

În urechi îmi vuiau cuvintele lui: „Ori eu, ori ea! .. .“

Pe creasta Dealului Sîngeorgiu urcau voiniceşte, vărsînd asupra hitleriştilor foc mult, mult, nimicitor, ostaşii regimentului nostru, tovarăşii de luptă ai bravului sergent Mănoiu.

9 octombrie 1944. Şi deodată, telefonul:

— Căpitan Pană! ... la măsuri pentru jalonarea frontului... Pe tot dispozitivul diviziei se face acest lucru... înţelegeţi despre ce este vorba! ... Apoi... după ..’ ataci pe aceeaşi direcţie! ..

I-am comunicat şi lui Teodorescu. M-a îmbrăţişat, fără să se mai sinchisească de bufniturile şi exploziile obuzelor inamice. Este doar vorba despre Corpul aerian român care a participat, glorios, de la 23 August 1944 şi pînă la sfîrşitul războiului, la luptele duse de Armatele 1 şi 4 române, alături de armata sovietică împotriva maşinii de război a Germaniei fasciste.

Ordinul primit mi-a dat parcă noi forţe. Am trimis agenţi la plutoane să anunţe că la semnalul 2 rachete roşii şi una verde, trase de la punctul de comandă al batalionului, să se jaloneze linia atinsă, luîndu-se totodată măsuri de a nu oferi observatorilor

tereştri duşmani posibilitatea de a surprinde această acţiune şi nici de a identifica linia jalonată.

Deşi pământul se cutremura neîncetat sub trăsnetele uraganelor de foc, totuşi se mai putea auzi cum zburau din gură în gură cuvintele: „Ne va sprijini aviaţia noastră;... Moartea-i pe ei!“ ...

Parcă îi văd pe sergenţii Lupu Grigore, Iosif Nicolae, Scarlat Ion cum se rostogoleau prin focul nimicitor de la om la om să le spună ce să facă, cum şi cînd să pornească la atac, pe unde să asalteze după ce aviaţia română va fi făcut ţăndări a doua poziţie duşmană, va fi distrus rezistenţele care ne împiedicau înaintarea.

.. . Rachetele s-au spart în picuri de stele roşii şi
verzi. Linia frontului nostru a fost jalonată instantaneu.

— Uite-le! a strigat cu bucurie sublocotenentul lancuţ.

Eram numai ochi şi urechi. Huruitul puternic al motoarelor celor cîteva escadrile de bombardament şi de vînătoare din Corpul aerian român creştea vertiginos. Este greu de descris entuziasmul care cuprinsese pe luptătorii noştri de pe pământul pîrjolit de marele foc al luptelor. Infanterişti şi tunari, transmisionişti şi pionieri, echipajele autotunurilor româneşti care ne sprijineau în atac – toţi urmăreau cu admiraţie evoluţiile avioanelor noastre, dibăcia cu care şoimii noştri săgetau văzduhul, se năpusteau în picaje ameţitoare asupra Obiectivelor- fasciste pe care le înecau în vulcanii unor explozii înspăimîntătoare. Acolo, sus, se încrîncenase şi o iuptă aeriană între „vînătorii” români şi cei hitle- rişti.

În timp ce o parte din escadrile bombardau rezistenţele duşmane din faţa diviziei noastre, o formaţie de avioane duşmane s-a repezit asupra bombardierelor noastre. Ca nişte, fulgere s-au aruncat asupra lor „vînătorii“ români, angajîndu-se într-o luptă aeriană din cele mai crîncene. Pe cer se desenau vertiginos arabescurile cele mai ciudate ale zborurilor avioanelor noastre care încolţiseră formaţia fascistă.

În timp ce asupra unui bombardier românesc trăgea cu rafale scurte un avion hitlerist, din înalturi s-a prăvălit un „vînător“ român dezlănţuind un foc necruţător. Au urmat o explozie şi o flacără uriaşă;
apoi un nor de fum ca o coadă de cometă a însoţit avionul german care se prăbuşea.

Cîteva avioane inamice au tăbărît atunci asupra vînătorului nostru, care, în timp ce prindea înălţime, a mai izbutit să efectueze o iscusită manevră şi o tragere în plin asupra unuia din avioanele duşmane. În acelaşi timp se continua de către escadrila de bombardament atacul asupra inamicului din zona dealurilor Straja Mare şi Straja Mică, la nord-est de Poiana Turzii. Am înlemnit cu toţii cînd un bombardier românesc a început să „pice“ ou o mare viteză direct spre poziţia noastră.

— Să ştii că este lovit şi se prăbuşeşte pe noi cu toată încărcătura, a apucat să mai strige sergentul Şerban Lucian.

Aproape în aceeaşi clipă am fost zguduiţi ca de un năprasnic cutremur. Avionul îşi descărcase formidabila încărcătură nu departe de noi. Din norii uriaşi ai fumului exploziei au ţîşnit bulgări de ţărînă şi aşchii de oţel. Şi-apoi un alt avion, şi încă unul au bombardat acelaşi loc. Tot atîtea vulcane au izbucnit. Ce se întîmplase?

În spatele înălţimilor, pe care urma să le atacăm, a fost descoperită de aviatorii români o subunitate fascistă de tancuri, pe care noi, cu observarea terestră, nu o puteam depista. îşi închipuie oricine ce surpriză ne-ar fi putut produce acele tancuri dacă nu le descopereau şi nu le scoteau din funcţie bravii noştri zburători.

' . Ca la o comandă, avioanele au luat o altă direcţie, spre adîncimea frontului duşman, iar noi, sub ciocanele de foc ale artileriei române, am reluat ofensiva. Intăriturile duşmane de pe înălţimile Straja
Mare şi Straja Mică, de acolo de unde focul duşman ne potopea mai înainte, pironindune la pământ, fuseseră făcute praf şi pulbere de aviatorii noştri, înaintam şi trimiteam din suflet salutul nostru zburătorilor români care, într-un moment greu şi hotărîtor, neau ajutat cu atîta curaj şi măiestrie.

Inamicul începuse să se retragă. Noi am trecut la o urmărire viguroasă pe direcţia Cojocna-Apahida.

Continuînd urmărirea inamicului în zilele de 9 şi 10 octombrie, regimentul a ajuns în seara de 10 pe înălţimile de la sud-est de Apahida.

Prin toate localităţile trupele noastre s-au bucurat de cea mai caldă primire din partea populaţiei eliberate. La Cojocna am fost „asaltaţi“ de locuitori. Pe unii ostaşi şi ofiţeri îi purtau chiar pe sus, ca pe nişte trofee. Locuitorii făcuseră rost de crizanteme, multe crizanteme, nu ştiu de unde, pe care le-au oferit în zeci şi zeci de bucheţele şi buchete militarilor noştri. O orchestră, acompaniată de cor, cînta melodii populare. Alţii nu mai pridideau cu informaţiile: „S-or dus în Apahida... Au tancuri multe acolo ... Dragii noştri, amu am venit de-acolo, de la Apahida, şi-am văzt’ că pun dinamită la

podul de peste Someş ...“ Multe informaţii de acest fel am primit. Unele din ele corespundeau realităţii.

Dar lupta era luptă şi ne-am continuat înaintarea. Ne aştepta o misiune importantă. La stînga noastră, pe direcţia Turda—Cluj, ataca Divizia 18 infanterie. Divizia noastră, înainta pe direcţia, Cojocna— Apahida—Jibou—Cărei, contribuind, astfel, indirect la eliberarea Clujului.

O zonă importantă a frontului hitlerist de pe Someş, care avea ca obiectiv principal păstrarea Clujului, o constituie raionul Apahida, a cărui cucerire ar fi ameninţat flancul şi spatele frontului fascist de la Cluj. De aceea şi comandamentul hitlerist i-a acordat Apahidei importanţa cuvenită, afectîndu-i forţe puternice pentru a rezista cît mai mult timp.

În după-amiaza zilei de 10 octombrie, Regimentul 34 infanterie a primit ordin ca în ziua de 11 să atace şi să distrugă forţele hitleriste din zona Apahida, să elibereze localitatea, să treacă la nord de Someş şi să continue înaintarea pe direcţia Dealul Tarcea Mică—Feiurdeni—Borşa.

Recunoaşterile diviziei şi cercetarea de luptă a regimentului, efectuate – în după-amiaza zilei şi în cursul nopţii de 10 spre 11 octombrie, au constatat că localitatea era puternic ocupată de inamic. S-a semnalat acolo şi prezenţa mai multor tancuri.

Studierea terenului ne-a arătat că această localitate, sprijinită cu o margine pe Someş, avea înspre noi, deci către sud, un bot de deal care, ocolind-o pe la nord-est, pînă la cursul apei, iar la stînga, un altul, care cobora spre liziera de sud. Printre aceste boturi de deal trecea o comunicaţie ce ducea în şoseaua principală, tăind localitatea de la sud spre nord pînă la podul de fier de peste Someş. Această situaţie impunea o anumită concepţie a atacului. Un atac frontal cu flancul drept al batalionului 2, de-a lungul drumului ce dă în şoseaua principală, concomitent cu o manevră de învăluire pe la vest, executată de forţele principale ale acestui batalion. Flancul drept, sau dreapta batalionului 2, era constituită de compania a 6-a, pe care o comandam eu .Concomitent, batalionul 1 trebuia să efectueze o altă manevră de învăluire, de-a lungul botului de deal ce ocolea localitatea pe la nord-est. Regimentul efectua deci o manevră de dublă învăluire, avînd braţul drept mai puternic pentru a putea face faţă şi unor eventuale reacţiuni inamice ale trupelor hi- tleriste care şe retrăgeau către nord-vest sub presiunea trupelor române şi sovietice care înaintau pe direcţia generală Tg. Mureş-Dej.

Problema nr. 1 era pentru noi realizarea învăluirii, folosind avantajele ce ni le oferea terenul. în faţa ameninţării cu încercuirea, inamicul ori îşi slăbea forţele din sat, ca să se apere pe flancuri, ori recurgea la o luptă în retragere. Dispozitivul regimentului se putea adapta la oricare din aceste situaţii.

În centrul dispozitivului adoptat de regiment, unde se desfăceau cele două arcuri ale manevrei de dublă învăluire, se găsea ca un pivot de legătură, compania a 6-a. Intrucît compania mea ataca frontal şi urma să acţioneze în localitate, comandantul de regiment mi-a dat ca întărire trei autotunuri, un pluton de pionieri şi un pluton de pistolari din compania de cercetare. Toate acestea la un loc alcătuiau un detaşament destul de puternic pentru a angaja simultan forţele inamice din localitate, tăindu-le posibilitatea de a interveni în forţă spre flancurile ameninţate şi uşurînd astfel înaintarea subunităţilor celor două batalioane, care înfăptuiau manevra de dublă învăluire a hitleriştilor din Apahida.

Scopul final al acestei acţiuni era realizarea, pînă la căderea serii, a unui cap de pod la nord de Someş prin cucerirea dealurilor Tarcea Mare şi Tarcea Mică.

6 – Radio Donau nu mai transmite

81

Recunoaşterea şi precizarea planului de luptă s-au făcut pe o înălţime acoperită cu lăstari aflată la circa 2 km sud de Apahida, în timp ce batalioanele, inclusiv compania mea se găseau adăpostite în contra- pantă. De acolo forţele regimentului trebuiau să se divizeze pe direcţiile conturate de coamele celor două dealuri care coborau pînă la apele Someşului. între acele înălţimi se afla, aşa cum am mai spus, comunicaţia care conducea direct spre sat şi care constituia axul meu general de mişcare.

Pentru mine se punea problema de a ajunge cît mai repede la marginea de sud a Apahidei, unde să efectuez, împreună cu comandanţii din subordine, de la compania mea şi cei ai subunităţilor de întărire, o scurtă recunoaştere şi ocuparea unei baze de plecare la atac.

Reîntors la companie, am constatat că sosiseră deja plutonul de pistolari, comandat de sublocotenentul Vlăduţescu, plutonul de pionieri, comandat de sergentul major Gîrbocea, plutonul de mitraliere, de la compania a 8-a din batalionul nostru, şi secţia de

tunuri, comandată de sergentul major T. R., Frîncu. Cu mine se afla şi comandantul plutonului de auto- tunuri (sau tunuri de asalt, cum le spuneam noi pe atunci). Nu-i mai reţin numele, dar parcă îl văd ca şi acum – un ofiţer voinic, cu faţa mare, aproape rotundă, cu ochi căprui, blînzi şi cu un permanent zîmbet blajin ce-ţi inspira şi calm, şi simpatie, şi încredere. Plutonul său mă sprijinise şi în atacul de la 9 octombrie, din zona Turda, şi avea să ne mai sprijine şi în alte lupte.

Am ordonat ca întreaga companie, cu întăririle sosite, să se deplaseze spre Apahida de-a lungul pan
-telor dinspre şosea, mai puţin autotunurile şi secţia antitanc, care trebuiau să execute deplasarea ceva mai înapoi, pe şosea. Eu şi cu comandanţii subunităţilor subordonate am devansat coloana la vreo 200 de metri, avînd în faţă o patrulă de cercetare.

ÎU cele ce vor urma voi căuta să redau aproape cinematografic ambianţa acelei zile şi a luptei aşa cum a fost şi cum am trăit-o, fără prea multe consideraţii tactice.

... În dimineaţa de 12 octombrie ploua trist şi leneş. Ploaie rece, de toamnă. Căştile ostaşilor erau lustruite de apă ca la paradă. Stropii grei împroş- caseră foile de cort. Oamenii se strecurau cu greu, în şuviţe subţiri, pe coastele dealurilor care-şi întindeau domol boturile către Apahida. Intr-un tîrziu ploaia se mai potoli, transformîndu-se treptat într-o ceaţă groasă.

Nemţii dădeau deocamdată slabe semne de viaţă. Pe culmile celor două înălţimi răbufneau din cînd – în cînd exploziile unor obuze de artilerie. Nu se oprea însă nimeni din mers. înaintam, înaintam mereu. Plini de noroiul clisos, uzi pînă la piele, ne , apropiam tot mai mult de marginea satului, înghiţiţi pas cu pas de aburul ceţii care se lăsase pe valea Someşului.

Iată-ne ajunşi la pîrîiaşul de la marginea de sud a satului. Prin pînza negurii, Apahida ni se părea, acolo, în vale, ca o întindere întunecată, nedesluşită, din mijlocul căreia se ridica spre cer, stingheră şi parcă ameninţătoare, turla bisericii. Vremea era în avantajul nostru, fiindcă permitea desfăşurarea prin surprindere a manevrei noastre.

Noi, cei care devansam coloana, ne-am oprit deocamdată lingă podeţul care trecea peste pîrîiaşul amintit. Aici era un punct dominant, de unde puteam să ne dăm mai bine seama de configuraţia terenului şi posibilităţile adaptării dispozitivului de atac. Mi-a fost deajuns o privire pentru a mă decide. Imediat l-am trimis pe sublocotenentul lancuţ să întîmpine coloana şi să dirijeze două plutoane de-a lungul pî- rîului, la est de pod, iar pe al treilea la vest. Cit priveşte subunităţile de întărire, am stabilit ca secţia antitanc să amplaseze un tun în stînga şi altul în dreapta podeţului. Mitralierele să se dispună între cele două plutoane de la dreapta, iar plutonul de autotunuri să se oprească imediat la sud de pod. Pionierii urmau să treacă neîntîrziat la acţiunea'de cercetare a podului şi a zonei din jur pentru a vedea dacă sînt minate.

Ocrotiţi de negură şi de malul pîrîului, ne-am continuat recunoaşterea. Distingeam cu greu prin ceaţă trupul unei maşini blindate pe stînga drumului şi o ţeavă de tun care-şi căsca gura dintr-un mărăciniş. Nemţii nu ne văzuseră. Din sat răzbăteau pînă la noi frînturi de vorbe şi zgomot de paşi, dar cel mai limpede se auzeau behăind nişte oi.

— Va să zică – i-am spus eu bucuros sublocotenentului lancuţ Nicolae, care de-abia se reîntorsese, dumnealor stau tihniţi, la odihnă, prin case. N-au decît. O să-i luăm ca din oală!

— Bine-ar fi, domnule căpitan, îmi răspunse sublocotenentul, dar dacă vor fi şi tancuri în sat, pînă să-i luăm noi ca din oală vor arunca multă fiertură de plumb pe noi. Aduceţi-vă aminte de luptele de
la Turda.. . Pînă nu am primit întărire în tunuri de asalt n-am putut face nimic.

:— Lasă că azi avem tot ce ne trebuie, i-am răspuns făcînd semn către comandantul plutonului de autotunuri care şi-a lărgit şi mai mult acel zîmbet calm şi blajin.

Şi pe faţa sublocotenentului lancuţ înflori un zîmbet, care însă se stinse repede, fiind înlocuit cu o puternică strîngere a maxilarelor. Aşa era uneori bănăţeanul acesta voinic, cu ochi mari, căprui, cu obrazul alb şi fraged ca de fată. Era de fapt cel mai tînăr ofiţer din batalion. Avea 21 de ani. Asta nu l-a împiedicat să fie şi unul dintre cei mai temerari luptători. Ţineam mult la el, pentru că era tînăr, vesel, spiritual, dar, în acelaşi timp, şi un comandant cu mari calităţi. Pe lîngă toate acestea era calm, de un calm uneori enervant.

Tmi amintesc cum într-o zi, spre seară, după ce atacasem pe lîngă Turda o înălţime, ne opriserăm pe linia atinsă. Nu avuseserăm timp să luăm nimic în gură din zori, de cînd începuserăm lupta, pînă spre seară. Ne încerca o foame grozavă. Eu îl pre- venisem pe lancuţ să-şi ia toate măsurile de siguranţă către valea din’ dreapta lui, deoarece n-ar fi fost exclus ca nemţii să încerce un contraatac. lancuţ, aşezat frumuşel în groapa lui,

începuse să înfulece cu poftă nişte bucăţi de carne dintr-o cutie de conserve. La fel şi oamenii din companie, afară de cei care erau la posturi. Amurgul se transformă uşor într-o înserare calmă. în acel timp, mi-a fost semnalată, chiar dinspre valea din dreapta lui lancuţ, o grupă de fascişti. lancuţ nici pomeneală să între

-prindă ceva. Am trimis un agent la el. M-am apropiat şi eu strigîndu-i:

— Sublocotenent lancuţ! ... Nu eşti în toate minţile? N-ai văzut că jos, în vale, se infiltrează inamicul?

— Lăsa-ţi-i domnule căpitan să vină la noi „săracii[14], că sînt „băieţi buni[44]. Nu trag, nu fac gălăgie.

Am rămas un moment uluit de răspunsul ofiţerului. M-am dezmeticit repede, însă, într-o răpăială de focuri. Trăgea de jos, din vale, o grupă trimisă de lancuţ fără să ştiu eu, iar altă grupă, de sus, din dreapta lui. Aşa au fost capturaţi atunci 4 hitle- rişti care mi-au fost aduşi la punctul de comandă de către oamenii lui lancuţ. M-a amuzat mult felul cum s-a adresat lancuţ prizonierilor, pe româneşte, deşi el ştia că nemţii nu-l puteau înţelege:

— Să vă fie ruşine! Nu m-aţi lăsat să mănînc în tihnă! N-aveţi pic de respect pentru un comandant cum sînt eu şi mi-aţi stricat pofta de mîncare cu incursiunea voastră! .. .

Am izbucnit cu toţii în rîs, în timp ce hitleriştii ne -priveau încremeniţi de spaimă, neputîndu-şi da seama ce le spusese cfiţerul nostru. Acesta era lancuţ. După aceea prizonierii au fost trimişi la regiment...

Lîngă acel pod de lemn, peste care trecea şoseaua spre sat le dădui comandanţilor de plutoane ordinul de atac. Satul trebuia cucerit prin surprindere, ca să ajungem cît mai repede la podul de fier de peste Someş, aflat dincolo de marginea de miazănoapte a . localităţii. Apoi, compania urma să treacă repede
Someşul şi să pună stăpînire, pînă în seara aceleiaşi zile, pe Dealul Tarcea, de dincolo de rîu.

Două plutoane de puşcaşi, fiecare cu cîte o grupă de mitraliere, urmau să atace pe dreapta şoselei, iar al treilea şi o grupă de pistolari pe stînga. Tunurile antitanc trebuiau să urmeze de aproape plutoanele din primul eşalon, dar deplasîndu-se – unul de-a lungul şoselei principale şi celălalt pe uliţa de la est, paralelă cu şoseaua.

In rezervă mi-am oprit două grupe de pistolari, plutonul de pistolari, plutonul de aruncătoare şi autotunurile.

Continuam să cercetez atent satul.

Era ora 9 şi 4 minute... La 9 şi 5 trebuia să trag o rafală de automat, semn al începerii atacului. Sîngele îmi zvîcnea în urechi. Mă aplecai uşor şi pipăii trăgaciul rece al automatului. Cînd s-au scurs şi ultimele secunde, am apăsat puternic...

Rafala sfîşie tăcerea de pînă atunci.

Apa a ţîşnit în stropi de sub bocanci, lopeţiie au zăngănit. Peste o sută cincizeci de oameni s-au avîntat în atac ...

Un tun inamic, trezit parcă brusc din somn, scuipă un obuz care trecu şuierînd la o palmă de capul meu. Suflul lui îmi azvîrli capela cît colo. Aplecaţi pînă către pămînt, alergam spre sat. Pomii şi casele creşteau; uliţele şerpuiau neregulat în calea noastră.

în cîteva clipe, lupta se încinse sălbatică. Nici artileria noastră, nici cea nemţească nu-şi mai puteau spune cuvîntul. Era cu neputinţă să-ţi dai seama care erau liniile ce despărţeau cele două tabere. Lupta se ducea pe uliţe, prin grădini, printre case şi prin case.

Nemţii ieşeau zăpăciţi în uliţe, alergau bezmetici,
se ciocneau unii de alţii, strigau, încercau să scape prin fugă. Cei mai mulţi cădeau pentru a nu se mai ridica niciodată sub grindina de foc împroşcată de flăcăii mei.

La marginea satului rămăseseră încremenite un tanc şi două maşini blindate nemţeşti. De pe carapacea uneia dintre acestea, căzu de-a berbeleacul un fascist. Pentru moment am fost nedumerit, mai ales că pînă atunci nu-l zărisem, privirea avîndu-mi-o îndreptată în altă direcţie. Doar în urechi continua să-mi ţiuie subţire piuitul unui glonţ. Fusese tras pe lîngă capul meu, dinspre dreapta, de un ostaş de-al nostru. Cine îl solobozise? Am aflat mai tîrziu că sergentul losif. El văzuse cînd neamţul mă luase la ochi. Fulgerător fu înlăturat cu un glonţ.

Ceea ce urmărisem se realizase. Luaţi prin surprindere, nemţii nu s-au mai putut apropia de maşinile parcate pe şoseaua principală.

— Bateţi cu foc marginile şoselei, să nu se apropie nemţii de maşini! am strigat eu din răsputeri.

Plutonul lui Popa Ispas, sublocotenent de rezervă, zăgăzuîa cu foc marginile şoselei.

Şi Ispas era un om aparte. Dacă unii aveau, în general, întipărit pe faţă un veşnic surîs, apoi Popa, învăţător de meserie, o ţinea aproape tot timpul într-un hohot de rîs.

Rîdea din te miri ce. Era tipul dobrogeanului – îndesat, cu picioarele scurte, musculoase, cu ochi mici, iscoditori, cu pielea feţei de culoare cafenie. Din cauza rîsului, în jurul ochilor se desenase cîte-o labă a gîştei, iar în jurul gurii două cute, bine conturate. Şi în ziua aceea, la Apahida, Ispas continua să comande, să vorbească şi să rîdă. L-am surprins hohotind de rîs, adăpostit
după colţul unei case prăbuşite. Se „juca“ cu doi nemţi. Fasciştii se aflau peste drum şi, surprinşi au ridicat mîinile în semn de predare. Ispas, ca să fie sigur, a mai tras o rafală pe deasupra lor. Nemţii s-au trîntit în băltoacă. Ispas a pufnit în rîs. Le-a făcut apoi semn să se ridice, să se apropie. Fasciştii s-au ridicat, dar cum au dat iar cu ochii de el, s-au trînţit din nou în băltoacă. Scena a durat cîteva secunde. Ispas hohotind, iar nemţii rîdioîndu-se şi trîntindu-se în băltoaca de peste drum.

— Domn’le căpitan – mi-a strigat el, dînd cu ochii de mine: Uitaţi-vă la caraghioşii ăştia; parcă-s nişte „Hopa-Mitică“ de la bîlci. Şi, ultimele cuvinte i se înecară într-un hohot de rîs.

Pe stînga, plutonul lui lancuţ era încolţit rău de W. Dinspre biserică îl bătea cu foc o mitralieră, iar dintr-un pîlc de arbori năvăleau puzderie de fascişti, lancuţ nu-i văzuse încă. La dreapta pierduse legătura cu restul companiei. Ştia doar atît: că trebuia să ajungă la pod, deoarece numai el putea să ajungă acolo cel dintîi, avînd de străbătut calea cea mai scurtă. Nemţii încercau să-l învăluie. Şi alte plutoane luptau din greu cu puhoiul de hitlerişti care, dezmeticindu-se, trăgeau cu turbare de după şirele de paie, de prin case, de peste tot. În momentul acela am zărit spinarea lată, cu un umăr veşnic lăsat mai jos, a sergentului Tăviţă Octavian, unul din cei mai buni brandişti ai companiei. Tăviţă a zărit roiul de nemţi care încercau să cadă în spatele plutonului lui lancuţ. Cu o precizie uimitoare, a deschis asupra lor un foc ucigător, care avu darul să-i atragă şi lui lancuţ atenţia asupra pericolului ce-l pîndea. Dîn- du-şi seama că nu mai era chip să înainteze de-
adreptul spre pod, îşi îndrumă plutonul şi grupa de pistolari să se strecoare, om cu om, pe după nişte şire de paie, exact în flancul nemţilor care urmăreau să-l încercuiască. Nu-i atacă. Văzui limpede că nemţii s-au oprit fără să tragă, apoi au rupt-o la fugă, printre sălciile de pe malul Someşului, spre pod. Oamenii lui Popa Ispas îi luară atunci sub un foc nimicitor. lancuţ se duse eu oamenii lui departe, spre stînga, tot mai spre stînga, pînă la malul apei. De peste Someş au început să tragă nişte arme automate duşmane. Trăgeau dintr-un grup de case. Nemţii din Apahida, împinşi de restul comp iniei, fugeau spre pod.

Cu plutonul lui lancuţ porniră spre Someş,' prin ploaia de gloanţe, şi cîţiva flăcăi din sat. Ceruseră să li se dea arme, să tragă şi ei în nemţi. Un băie- ţandru de vreo 16 ani păşea alături de comandantul plutonului, arătîndu-i unde erau cuibăriţi fasciştii, de unde trăgeau. Ne-a uimit pe toţi curajul lui şi avîntul de care era însufleţit. A căzut ca un viteaz.

Moartea tînărului a stîrnit o adînoă tristeţe în rîndurile soldaţilor, în tot satul. A fost lovit în clipa cînd îi arăta lui lancuţ unde era instalat un cuib de foc al vrăjmaşului. De multe ori mi-a revenit în minte figura tînărului din Apahida, înalt, brunet, cu ochii negri ca tăciunele, cu părul ca pana corbului. Ieşise din casă doar în cămaşă şi în pantaloni. Un soldat i-a dat o foaie de cort, să şi-o pună pe el, deoarece ploua.

După vreo 13 ani, prin 1957, în ajun de 23 August, povesteam la o unitate de transmisiuni fapta tînărului din Apahida. După ce mi-am încheiat povestirea, s-a ridicat în picioare un ostaş:

— Tovarăşi! Sînt caporalul Cercel, din Apahida. Aşa s-a desfăşurat lupta cum a fost povestită. Băiatul acela, pe nume Augustin, era un văr de-al meu. În sală s-a făcut o tăcere de mormînt. Ca şi cum ne-am fi înţeles dintr-o vorbă, toţi am păstrat cîteva clipe de tăcere în memoria bravului din Apahida.

S-a mai întîmplat atunci, în aceeaşi localitate, ceva. Dinspre biserică nişte tancuri germane, în loc să ia poziţie şi să deschidă focul asupra noastră, se îndreptau cu toată viteza spre nord, către podul de fier de peste Someş. Asupra lor au deschis focul autotunurile ce mi-au fost date ca întărire. Autotu- nurile au reluat apoi înaintarea pe şoseaua principală pînă cînd au ajuns pe aceeaşi linie cu primele grupe. Cîţiva puşcaşi se căţăraseră şi ei pe auto- tunuri. Nu înţelegeam goana nebună spre pod a tancurilor inamice, dar turbam de furie văzîndu-le cum se îndepărtau. Soldaţii care înaintau pe uliţele din stînga şi din dreapta şoselei coseau cu focul puştilor, automatelor, puştilor-mitralieră, mitralierelor şi grenadelor resturile de fugari nemţi. Mai tîrziu am înţeles de ce fugeau tancurile.

Nu mai pridideam cu semnalele. Trimiteam om după om la plutoane, cu noi ordine.

În faţă îmi apăru deodată scheletul de fier al' podului. Mai aveam puţin pînă la el. Mă şi vedeam pe malul celălalt al Someşului, urcînd spre înălţimi... Dar visul mi se spulberă în aceeaşi clipă. Pămîntul se cutremură pe neaşteptate. Intr-o cascadă de bubuituri, spre cerul de plumb se înălţară, ca dintr-un vulcan în erupţie, trombe uriaşe de fum negru. Nemţii aruncaseră podul în aer! O clipă am rămas uluit.

— înainte! Spre pod! -— am ordonat [1]— Pluton după pluton, treceţi Someşul pe podul care se lasă în apă! .. .

într-adevăr, podul, desferecat din întăriturile malurilor, se lăsa uşor în apa miloasă a Someşului. Oamenii se căţărau cum puteau, grupă după grupă, pe broderia lui metalică, îndreptîndu-se către malul celălalt. N-au putut trece decît două plutoane, podul intrînd între timp pe de-a-ntregul în albia rîului. Eu trecusem cu prima grupă. Tunurile de asalt ne sprijineau de pe malul dinspre Apahida.

Cel de-al treilea pluton, cu sublocotenentul lancuţ în frunte, căuta cu febrilitate o soluţie pentru trecerea Someşului.

— Fraţilor, trebuie să trecem apa! le spuse lancuţ ostaşilor. Care ştie să înoate?

Nici un răspuns.

Trebuia găsit altceva!

Privind înapoi, peste Someş, eram îngrijorat de soarta plutonului şi a pistolarilor pe care nu-i mai zăream. Oamenii se adăpostiseră, desigur, printre sălciile de pe malul apoi. Atunci noi, • cei care apucaserăm să trecem rîul, am văzut un grup de hortişti ieşind în goană, cu părul vîlvoi, dintr-o cabană din apropiere. Sergentul Stoica descarcă prelung tot încărcătorul atomatului, în ei. Rafala a fost însoţită de un val de grenade aruncate de oamenii din grupa lui. Hortiştii fură doborîţi. Din dosul cabanei, săriră alţii, dar avură aceeaşi soartă.

— După mine! strigă atunci Stoica.

Şi într-o clipă oamenii lui pătrunseseră în cabană, nimicind şi pe ultimii hortişti ascunşi acolo. Doi flăcăi din grupă fură răniţi uşor. Nu ţinură însă
seama de răni şi îl urmară pe Stoica pînă la' malul Someşului. Comandantul plutonului, sublocotenentul lancuţ, venit la mal să cerceteze posibilităţile de treceie, îi strigă sergentului:

— Bravo Stoica! Pentru asta ai un tanc de la mine! Nu-i lăsa, că-ţi mai dă unul domn’căpitan!

Rîseră cu toţii.

I-am strigat, la rîndul meu, să grăbească trecerea. Aveam mare nevoie de ei, urmînd să luăm cu asalt o fermă ce se profila nu departe de locul unde ne aflam şi care adăpostea, fără îndoială, forţe duşmane numeroase.

Mj-a fost dat să văd în această împrejurare ce însemna ingeniozitatea românului.

Cit ai clipi, vreo opt uşi, de pe la grajduri şi cabane, au fost aduse pe mal şi legate cu moletierele soldaţilor clanţă de clanţă. Oamenii făcură din ele nişte suprastructuri de legătură între cîteva bărci, găsite şi ele cine ştie cum şi unde, înjghebîndu-se astfel repede două portiţe în toată regula. Le puseră pe apă şi se îmbarcară. Vîslind cu mîinile, cu lopeţ’le, cu paturile armelor, se avîntară pe apa leneşă a Someşului. Debarcară pe celălalt mal, ceva mai la vale de ferma de care am pomenit, aşa cum le-am ordonat. Se căţărară pe uscat şi se apropiară de fermă. La semnalul meu s-a pornit atacul spre fermă, concomitent, dinspre nord, de către lancuţ, şi dinspre sud, unde mă găseam eu cu restul companiei. Am pătruns pe neaşteptate, ca un trăsnet, în pilcul de brazi în care se afla grupul de cabane, trăgînd cu toate armele, aruncînd grenade. Prin curtea conacului forfoteau o droaie de horthyşti. Unii ridicau mîinile, alţii arătau ţevile armelor, făcînd semne că
ei n-au tras şi cerînd să fie cruţaţi. Dar, cei mai mulţi au luat-o razna peste cîmp spre satul Feiur- deni...

Ploaia încetase, ceaţa se ridicase. Prin masivele de nori începuseră să ne surîdă, în bătaia soarelui care cobora spre asfinţit, petice de cer albastru.

Prin Apahida se scurgeau batalioanele regimentului, sub protecţia tunurilor de asalt. Pionierii duraseră peste podul de fier trîntit în apa Someşului, o suprastructură de bîrne. Tancurile germane, retrase dincolo de Someş, începură să tragă spre locul de trecere. Au fost însă repede luate sub foc de auto- tunurile noastre şi de tunurile antitanc.

Sosit la malul Someşului, comandantul Regimentului urmărea mulţumit împreună cu statul său major o puzderie de puncte negre care urcau înălţimile de dincolo de cursul apei. Era compania a 6-a care suia, în lumina amurgului, Dealul Tarcea ...

■

în pragul serii, cînd de pe dealul Tarcea ne aruncam privirile înapoi spre Apahida, se amestecau în fiinţa noastră bucuria victoriei cu o nostalgie nuanţată de regrete. Pentru

că numai cine nu a fost pe front, în primele linii, nu-şi poate da seama cum este simţită, trăită, apropierea unei aşezări omeneşti de către luptători. Aflîndu-te pe întinderile nesfîr- şite, bîntuite de uraganele luptelor, simţi cum oraşele, satele, fermele, căsuţele răzleţe îţi picură în suflet un amestec nedesluşit de calde sentimente. Ca nişte oaze ale vieţii, ele, aşezările omeneşti, înfruntă cu neclintire furtunile războiului. Bombardate, ciuruite de gloanţe ori prinse în văpăile în-
cendiilor, satele, oraşele nu mor. Chiar. dărîmate pînă în temelii, ele rezistă. Cum trece vijelia le vezi că zumzăie de viaţă, de viaţă omenească în toate culorile ei – alergătură, muncă, bucurii, dureri, tristeţi, speranţe şi planuri de viitor. Aşa le-am întîlnit pe front pe toate.

Oraşul, satul, ferma, căsuţa izolată reprezintă omul, viaţa, antipodul războiului. De aceea şi oamenii din primele linii de foc, linii necontenit mişcătoare, simt şi trăiesc altfel apropierea aşezărilor omeneşti decît cei ce sînt mult mai înapoi, în spatele frontului.

... Sînt reflecţii personale, ecou al unor aduceri- aminte de pe frontul antihitlerist. Tocmai de aceea m-am şi oprit, mai bine zis am făcut o haltă, pe drumul amintirilor, aici, lîngă Apahida, a cărei imagine de atunci, adînc întipăi'ită în minte, mi-a prilejuit retrăirea acelor sentimente pe care le încercam pe drumurile de luptă faţă de toate aşezările omeneşti ce ne răsăreau în cale.

— Bine ar fi fost, spuneau oamenii noştri, să fi rămas pe timpul nopţii în sat! ...

Da, ei doreau destul de concret, dar şi suficient de nebulos, să găsească, să trăiască, să simtă în freamătul oricărei aşezări bătăile inimii satului, oraşului, căsuţei, bordeiului lor, din colţurile acelea de ţară ce li se păreau atît de îndepărtate.

într-adevăr, spaţiul, distanţele deveneau pentru cei ce se înfruntau cu moartea noţiuni care, cu cît erau mai mult asaltate de sentimente puternice şi variate ca cele iscate de clocotul luptelor, de viaţa de front în general, îşi oscilau conţinutul de la li-
mitele stricte ale reflectării realităţii pînă la dimen-
siuni ireale. Acest fenomen îl atestau şi expresiile simple ale soldatului şi chiar ale ofiţerului... De cîte ori n-am auzit spunîndu-se: „Nu ştiu cum se face, dar Constanţa parc-ar fi dincolo de capătul pă- mîntului“ sau „Departe a mai rămas şi Apahida asta . . . zici că-i, dracului, dincolo, peste Dunăre ...“ Această impresie mi-a fost împărtăşită de sublocotenentul lancuţ Nicolae. Dacă un sat, aflat numai la 3—4 km distanţă, prin care ai trecut, bineînţeles încrîncenîndu-te cu moartea, ţi se înscrie în conştiinţă atît de îndepărtat, sub influenţa temperaturii înalte a sentimentelor de moment, apoi pe care coordonată spaţială – la cîte mii de kilometri – se mai poate situa comuna ta din fundul Olteniei, al Dobrogei.. .?!

Din astfel de „dilatări spaţiale[11] care se iscă în planul conştiinţei tale, sub forma unor doruri tainice, te scoate însă repede acel „dumnezeu” al luptătorilor – ORDINUL.

„. .. Regimentul va continua înaintarea pe timpul nopţii pe direcţia Cîmpeneşti-Feiurdeni-Borşa pentru .. .“ Se înţelege că pentru a zdrobi, a nimici pe fascişti şi a elibera şi alte colţuri de ţară.

După primirea ordinului, Apahida a rămas pentru toţi la 4 km distanţă, iar satele pe care urmam să le eliberăm la distanţele lor reale de la nord de dealul Tarcea.

Fasciştii, neavînd timpul necesar să-şi organizeze o apărare puternică în faţa noastră la nord de dealul Tarcea, şi-au instalat de-a lungul direcţiei noastre de înaintare o serie de ariergărzi. Ele aveau misiunea să ne întîrzie înaintarea, pentru ca forţel
eprincipale hitleriste să se poată agăţa de alte forme de teren, să ocupe o poziţie de apărare avantajoasă, bine echipată eu forţe şi tehnică de luptă. Tocmai pentru a nu-i da posibilitate să-şi facă acest joc a venit ordinul de-a continua înaintarea şi pe timpul nopţii, sub un cer de păcură, din care se cernea mereu o ploaie măruntă şi rece.

Regimentul, această sinteză de vieţi individuale, care pe hartă şi pe teren lua forma diferitelor dispozitive de luptă, avea în noaptea aceea forma unei coloane compuse dintr-o avangardă – batalionul 1, întărit cu armament a.t.. – şi grosul, alcătuit din batalionul 2 şi celelalte subunităţi neînbatalionate am regimentului.

Nu mai înşir în firul amintirilor peripeţiile acelei înaintări nocturne pe un teren desfundat, pe dealuri abrupte, de pe coastele cărora se desprindeau, într-o curgere lentă, mase întinse de noroi, teren cu văi haine, înecate de puhoaie şi de mocirle per-
fide, ca mlaştinile fără fund. Nu mă voi opri nici asupra luptei de noapte a avangărzii în faţa unui grup de căsuţe, pe o mai'gine de deal.

De-abia descleindu-se din coca vîscoasă a noroaielor, compania comandată de locotenentul Teodo- rescu s-a apropiat de cătunul izolat, atît de mult, încît îi simţea parcă răsuflarea.

. .. Noroi, beznă, ploaie, frig şi... o salvă de fulgere care te stropşeau cu plumbii

morţii. Se trezise o grupă fascistă din marginea grupului de case.

Atît batalionul 1, cît şi batalionul nostru s-au oprit. Numai compania din avangardă, a locotenentului Teodorescu, reacţiona. La început s-a trîntit

7 – Radio Donau nu mai transmite 9

7şi ea în noroi. Maiorul Niculescu Ovidiu, comandantul batalionului 2, mi-a ordonat să mă duc să iau legătura cu maiorul Murea, deoarece n-ar fi fost exclus ca subunitatea mea să treacă la executarea unei înaintări pe la dreapta companiei lui Teodorescu, pentru a face astfel siguranţa spre sud a grosului regimentului. M-am dus însoţit de doi curieri. Cînd am ajuns, maiorul Murea Gheorghe, comandantul batalionului, scormonea cu ochii săi de vultur întunecimile, căuta să ghicească mişcările acelui mădular eroic al batalionului care era compania de vîrf. L-am însoţit, mai alunecînd, mai tîrîndu-ne prin mocirlă, pînă la Teodorescu.

— Sst... Să nu tragi un foc. .. Lasă-te în jos cu compania, i-a ordonat. Cînd ai să vezi că încep să clăbucească exploziile aruncătoarelor noastre pe locul de unde au tras nemţii, să te arunci pe sat.

— Am înţeles dom’maior... a răspuns Teodorescu.

Au tunat aruncătoarele noastre, au bubuit grenadele, au spart hăurile negre ale nopţii înspăimîn- tătoarele urale de asalt.

Şi ploaia, şi noroiul, şi întunericul au pornit parcă la asalt odată cu compania, cu tot batalionul. Strigătele, urletele fasciştilor atinşi de schijele grenadelor sau străpunşi de lamele neiertătoare ale baionetelor româneşti mărturiseau despre înverşunarea avangărzii noastre. Mulţi hitlerişti au jalonat cu stirvurile lor marginea satului, uliţele şi drumul de retragere spre Feiurdeni.

Oamenii au ieşit din măruntaiele beciurilor, coşarelor, au sărit de gîtul „cătanelor“ eliberatoare,
le-au spălat feţele pline de noroi cu apa fierbinte a bucuriei, a frăţiei, a recunoştinţei.

. . . întunericul, ploaia, noroiul, frigul s-au contopit într-un giulgiu funebru, care a învăluit pentru ultima oară şi pe cei cîţiva bravi din compania a 3-a, căzuţi aici pentru totdeauna .. .

Cînd zorile jilave au clipit cu pleoapele încărcate de primii stropi ai ploii din acea zi de octombrie, regimentul trecuse de grupul de case.

înainta, tot în dispozitiv de urmărire, către satul Cîmpeneşti!

Terenul se prezenta ca o culme ondulată ale cărei coaste se lăsau spre dreapta într-o vale paralelă cu culmea. Valea ducea tot spre sat. Dincolo de ea, o altă coastă paralelă, de pe care eram, cum se spune, mereu flancaţi, bătuţi cu focuri de brand, de tunuri a.t., deoarece Regimentul 40 infanterie înainta mai greu tocmai pentru că trebuia să dea succesiv peste- cap acele forţe fasciste. Mersul ne era îngreuiat şi de ploaie, de noroi...

Coloana a continuat înaintarea în formaţii subţiri. Protecţie de foc neîncetată spre dreapta se executa prin tirul aruncătoarelor companiei de 120 mm, al companiei a.t. şi al aruncătoarelor batalioanelor. Continuitatea protecţiei era asigurată prin schimbarea succesivă a poziţiilor surselor de foc amintite. În felul acesta era ajutată şi înaintarea Regimentului 40 infanterie. Era totuşi un marş interesant.

Şi tot aşa, pînă ne-a oprit o rezistenţă mai puternică de pe satul Cîmpeneşti, în faţa căruia am stat o noapte. Oboseala fizică a oamenilor ajunsese la
limită. Odihna se impunea cu tărie. Cercetările de luptă au acţionat totuşi întreaga noapte. La una din ele am participat şi eu.

... Dacă am văzut şi. am văzut că nu-i chip să punem mina pe sat în noaptea aceea, mai ales că ardeam de dorinţa de a-mi odihni cît de puţin şi eu oasele într-o casă de om, m-am hotărît să iau comanda unei cercetări de luptă. Comandantul de batalion şi cel de regiment mi-au dat aprobarea.

Noi, pe creasta largă, satul, în vale. Pînă acolo vreo 400 de metri. Cam pe la miezul nopţii schimburile de focuri s-au rărit. în sectorul meu chiar încetaseră. Coboram pe un teren descoperit, între două lanuri de porumb, ca să nu fîşîie lujerii. Cîţiva paşi, şi ne opream. Ciuleam urechile şi ne încordam privirile, ne ascultam bătăile inimii. Cînd am ajuns să distingem contururile caselor, ni s-a părut că se mişcă ceva. Unii dintre oamenii mei, apropiindu-şi buzele de pîlnia urechii mele, îmi şopteau că au văzut umbre de fascişti, alţii că au văzut şi căştile lor. Am pus ochii pe prima casă. Dinspre ea, în întunericul serii, se slobozise o sfoară de cartuşe.

— Dacă sînt nemţi în ea îi căsăpim. Dacă nu vor fi, căsuţa va deveni primul fort de la care vom acţiona, le-am răspuns şoptit.

în formă de semicerc ne-am apropiat, am ascultat. Nimic. Cînd să ne ridicăm, ne-a

încremenit o bufnitură de uşă.

„Ce te faci? E ocupată? N-au tras! Probabil că nu ne-au văzut!“, mi-am spus. Dacă mai erau pînă
la ogradă 30—40 de metri. Planul îl ştiam toţi; dacă trăgea de acolo cineva, salt direct spre casă aruncînd grenade, iar-în dreapta şi stînga cîte o- armă automată să bată marginile. Ne-am mai tîrît cîţiva paşi şi... o tuse răguşită.

? ’

Sublocotenentul lancuţ, care era lîngă mine, m-a strîns de mînă în semn că „ce facem?”. M-am ridicat uşor, în genunchi. Am stat aşa cîteva clipe. Nimic. M-am înălţat drept, tot nimic.. L-am săltat şi pe lancuţ. Atunci iar o tuse şi paşi chiar dinspre prispă. Am presimţit ceva. M-am apropiat de gard.

— Măi Ioane! am strigat şoptit.

— Hă! îmi veni răspunsul.

— Aveţi nemţi pe-acolo?

Dinspre prispă se apropie o umbră. Am îngheţat.

Soldaţii mei, înapoi la vreo cîţiva metri, iar umbra lua contur de soldat. S-a apropiat, s-a oprit.

— Ghiţă, i-ai spus lui domn’căpitan? ... închipuie-şi oricine ce-a fost pe mine, ce uşurare! Era caporalul Duţu Scăpău, din compania mea.
El cu trei soldaţi, fără ştirea mea, pornise cu vreo două ore mai înainte să „cerceteze” satul, să facă rost de ceva pîine caldă şi alte bunătăţi, ca să-mi aducă şi mie.

Am intrat în casă cu toţii. Era cald, lampa aprinsă, geamurile astupate bine. Pe plită aburea o crâtiţă cu carne friptă de-ţi lăsa gura apă. Moşul ne-a primit şi baba ne-a arătat o pîine cît toate zilele şi o ulcică cu vin. Totul se pregătise pentru a fi adus pe poziţie, dar agentul trimis de Scăpău o luase pe altă parte.

— Nemţi mai sînt în sat? am întrebat.

— Da, mi-a răspuns Scăpau. Sînt, dar în cealaltă jumătate, de dincolo de fîntînă.

-— Care fîntînă?

— Păi am fost pînă acolo. Mi-au spus sătenii că pleacă în noaptea asta.

Am înfulecat repede cîteva bucăţi de carne prăjită, am tras un gît de vin; la fel şi lancuţ. Am ordonat să se facă siguranţa casei. Am mai dispus ca oamenii din grupă să mănînce pe rînd şi să înceapă să pipăie casă cu casă, să afle tot, să mă informeze prin agenţi, căci eu mă reîntorc la companie şi de acolo la regiment, pentru a raporta situaţia.

Informaţia a fost preţioasă. N-apucase să se lumineze şi primele noastre elemente au şi intrat în sat. După o scurtă încăierare cu nemţii din cealaltă jumătate de sat au fost capturaţi peste 90 de pri-' zonieri. Cînd s-a luminat, tot regimentul trecuse de localitate şi urca înălţimile ce conduceau spre Fe- iurdeni.

De satul Feiurdeni mă leagă şi alte amintiri. în preajma lui s-au petrecut lucruri parcă mai altfel decît de obicei.

... Pe linia atinsă ne-am săpat tranşee. Ne organizam poziţia de plecare la atac.

în tranşee se întindea lanţul infanteriştilor. Feţele lor cu bărbi ţepoase, umbrite de căşti, se întorceau cînd şi cînd către astrul dătător de viaţă.

Din mantalele noastre se ridicau leneş, în tremu- rături străvezii, aburi cu miros de păr de cîine. Parcă n-ar fi fost sfîrşitul lui octombrie, ci mijlocul lui martie, început de primăvară. îmi venea să ies din şanţ, să mă întind pe spate, cu mîinile împreu-
nate sub cap şi să visez aşa, nemişcat, la cîte-n lună şi-n stele. Dar parcă numai eu doream acest lucru?

În timp ce mă chinuia dorinţa după o dulce toropeală, pe fundul şanţului a început să ţîrîie nervos telefonul. Cine a fost pe front ştie ce înseamnă fiorul stîrnit de ţîrîitul telefonului. „Porniţi imediat la atac!”, „Mai stai pe loc!“, „Aşteptaţi, căci vă vin subunităţi de schimb!”, „Vino la postul de comandă!”, „Ce se mai simte pe la voi?“, „Ai la mine o scrisoare de acasă!”, „A murit şi bietul Creţu!” Şi cîte şi mai cîte nu-ţi spune telefonul.

Pe mine mă vestea de astă dată să fiu gata de atac. Am scos harta, am mai revăzut – pentru a cîta oară nu mai ştiu – ceea ce mă putea ajuta în luptă. Apoi m-a surprins liniştea oarecum neobişnuită care se lăsase.

— Unde dracu or fi nemţii ăştia? cugetam. în zori au tras de mama focului şi acum nici ţipenie. Te pomeneşti c-au şters-o, iar noi stăm, ne pregătim, facem planuri! ... Mai mare rîsul să dăm un atac în gol! Da’ în definitiv asta n-ar fi rău deloc... Ce-ar fi să se tot ducă nemţii ăştia aşa pînă în Germania, pînă ce goarna va suna sfîrşitul războiului? N-ar mai muri atîta lume ... Şi eu m-aş întoarce acasă teafăr . -.

În timp ce-mi treceau prin minte astfel de gîn- duri continuam să observ cu binoclul poziţia duşmană. Nu distingeam nici o mişcare.

Iar a ţîrîit telefonul. M-am făcut grămadă lîngă el, în fundul gropii. Colonelul Ion Boţea, comandantul regimentului, îmi comunica:

— Măi Ionică, doar 10 minute vor trage aruncătoarele noastre şi apoi. . . înţelegi

?— Domnule colonel, nu se vede pui de neamţ în faţă. Cred că vom trece direct la urmărire.. :

— Ia mai uită-te o dată spre Feiurdeni. Să fii pregătit să cazi în spatele nemţilor de pe dealul Feiurdenilor... Cred că pricepi despre ce este vorba? '

— Să trăiţi, am înţeles! am răspuns involuntar, deşi, la drept vorbind, nu prea înţelesesem despre ce era vorba.

M-am ridicat şi m-am uitat din nou spre sat. Turnul bisericii se înălţa alb printre şirurile de căsuţe. Deasupra văii mai stăruiau, ca o şuviţă de vată, aburii dimineţii de toamnă. Cccenii de porumb, de pe coasta unde ne aflam, pîrîiau uşor în bătaia razelor de soare.

Am scrutat mai atent dealurile de peste sat. Tot n-am văzut nimic. Doar vîntul, indiscretul vînt, care sufla din faţă, dinspre Borşa, mi-a adus la ureche nişte zgomote nedesluşite, venite ca din fundul pămîntului. N-aş fi putut spune ce anume desprindeam din ele, dar simţeam că exista ceva, că se pregătea ceva pe dealul Feiurdeni şi mai înapoia lui, unde nu-mi puteam arunca eu privirile.

Pe deasupra noastră a început să bîzîie un avion, la mare înălţime. A strălucit o clipă în soare şi a dispărut apoi spre Borşa.

Prin şanţ au început să sosească pe rînd comandanţii de plutoane. îi chemasem la mine.

— Ce se aude, domnule căpitan? m-a întrebat sublocotenentul Cristea Alexandru, repartizat decu- rînd în subunitatea mea (celălalt ofiţer, locotenentul Cristea Ilie, fusese rănit şi evacuat în urma luptelor de pe Mureş).

Pe faţa rotundă, bărboasă şi neagră a sublocotenentului, umbrită de casca ce şi-o unsese cu noroi ca să nu lucească la soare, era întipărită o adîncă nelinişte.

— Ce ai, măi Cristea? l-am întrebat.

Ochii verzi ai ofiţerului străluceau straniu, erau plini de o tainică tulburare, Era bolnav, avea febră. Ţinea însă cu orice preţ să nu se dea bătut, să' meargă la atac.

A sosit nu mult după aceea şi sublocotenentul de rezervă lancuţ Nicolae.

Uitîndu-se la mine şi zîmbind şiret, îmi zise:

— Domnule căpitan, luaţi şi dumneavoastră din hartanul ăsta de cocoş. E gustos al naibii! ...

M-am lăsat repede înduplecat şi am început să înfulec. S-au înfruptat din cocoşul lui lancuţ şi sublocotenentul Cristea, şi sergenţii-majori Ciurea, Gîr- bocea şi Constandoiu.

— Halal cocoş, măi lancuţ! i-am spus. Dar de unde îl ai?

— Din Feiurdeni!

— Cum?... . am făcut eu mirat. Păi Feiurdenii sînt în faţa noastră, între linii, în ţara nimănui.

— Şi ce-are a face asta cu cocoşul. L-am trimis pe caporalul Duţu Scăpău să se lase în jos, spre sat, de-a lungul văioagei aceleia îmbîcsite cu salcîmi. Eu i-am făcut siguranţa cu automatul fără să intru în sat. Din gura unui beci, gospodarul de la prima casă, cea mai din dreapta, i-a făcut semn lui Duţu să se apropie. Cocoşul era fript de ieri. Moşul i-a spus: „Ţucu-v-aş, dragii mei, de mult vă aşteptam! Ia şi te-nfruptă!“ A vrut moşul să-l încarce cu mai multe bunătăţi, dar Duţu i-a spus că nu-i nevoie

.„Diseară ai noştri vor fi dincolo de sat!“ l-a asigurat el. Asta-i, domnule căpitan, povestea cocoşului...

în timp ce ronţăiam carnea gustoasă de pe un alt hartan, am dat fiecăruia misiunea.

— După ce vom cuceri dealul Feiurdeni ne vom îndrepta spre Borşa şi de acolo ...

Vorba ne-a fost întreruptă de focul aruncătoarelor noastre, care începuseră pregătirea atacului. Nu ne-a putut sprijini artileria, deoarece rămăsese mult în urmă din cauza drumurilor impracticabile.

— La plutoane! am ordonat.

Pe întreaga poziţie de plecare se buluceau, în torente zguduitoare, obuzele duşmane.

De unde numai cu puţin înainte gîndurile mă duceau în goană, fără luptă, după nemţi, iată că acum trebuia să ascult din nou acordurile, adînc răsunătoare, pe care le răspîndea în spaţiu orga uriaşă a cîmpului de luptă. Nu o dată am avut senzaţia că vuietul de pe pămînt se izbeşte furios de fundul cerului, ca să se prăvălească iar, cu o viteză de bolid, în tunete prelungi, peste întinderi.

A sosit şi momentul hotărîtor... Mi-am înălţat braţul drept. Deasupra au lucit palid stropii roşii ai unei rachete, stinşi repede de suflul exploziei unui obuz, care a căzut chiar pe marginea tranşeei în care mă aflam.

Valul infanteriştilor noştri a început să se reverse, cu poalele mantalelor fîlfîind, spre fundul văii, unde, chircite parcă, se aflau casele Feiurdenilor. întreaga companie a intrat în barajul artileriei nem-
ţeşti. Au început să cadă răniţi: unul în dreapta, altul în stînga. Atacul nu se oprea însă.

Pe la jumătatea coastei ne-au luat în primire brandurile. Printre exploziile acestora simţeam bătaia deasă a plumbilor de mitralieră. O mină a explodat pe afetul mitralierei ce-o purta în spate caporalul Şerban. În locul lui n-a rămas decît un nor de fum. Mi-a trecut un fior rece prin tot trupul. Am înghiţit în sec şi am simţit în gură un gust sărat. Un picior de afet, transformat în schijă, l-a lovit în cap pe sublocotenentul de rezervă Viădu- ţescu. A căzut grav rănit. A fost uşor lovit la braţul stîng şi sublocotenentul de rezervă Cristea Alexandru, în momentul cînd striga: „Tîlharilor! Pun eu mîna pe voi!“

Continuam vijelios mişcarea spre fundul văii. Focurile de artilerie şi de branduri rămîneau tot mai în urmă. Am ajuns în sat. Strigam cît mă ţinea gura pe unde să meargă fiecare pluton, unde să fie instalate brandurile, unde puşca antitanc, unde mi-
tralierele ...

Soldaţii companiei s-au strecurat printre case, printre şirele de paie, prin curţi, pe lîngă ulucile gardurilor, spre marginea satului dinspre coasta unde se aflau nemţii. Apoi a început să tragă sălbatic pe noi artileria inamică. Era numai foc şi fum.

Ferestrele caselor sparte, înnegrite, arse ne apărură ca nişte orbite întunecate ce-şi plîngeau piei- rea. Tăiam acel rest de sat cu inima strînsă, cu sufletul plin de o cumplită răzbunare. începu urcuşul pe o văioagă cu alte căsuţe prăbuşite, fume- gînde, de sub care răzbăteau, ici-colo, blestemînd,

jelindu-se, cîte un bătrîn, cîte o femeie cu copilul în braţe, cu feţele pîrlite de prăpădul ce se abătuse asupra lor.. . Acele chipuri se îngemănau, prin faţa ochilor înceţoşaţi de fumul înecăcios, cu chipurile părinţilor noştri.

Trecuserăm de sat, cînd de la o creastă s-a abătut asupra noastră o ploaie de gloanţe. Ne—am oprit. Eram toţi lac de sudoare. Coasta era plină de mîn- cături şi de aceea focul duşman nu prea avea efect asupra companiei. În stînga şi în dreapta începuseră să urce plutoane din alte companii. Aruncătoarele şi tunurile noastre antitanc continuau să bată poziţia vrăjmaşă de pe înălţime.

Am reluat înaintarea. Slăbise şi focul duşmanului. În sfîrşit, am ajuns să vedem bine toată spinarea lată a dealului.

Cînd aruncătoarele şi tunurile a. t. şi-au lungit tirul, ca din pămînt au început să verse din nou foc mitralierele nemţeşti. Ne fereau însă de minune mîncăţurile de pămînt, gropile de obuze.

Oamenii au început să tragă în neştire în toate părţile. Nu-mi plăcea focul dezordonat. Am răcnit cît am putut:

— Sergent Ghica trage spre cabană! Sergent Nis- tor printre plutonul 1 şi plutonul 2, pe direcţia Borşa! Constandoiu, cu toate brandurile, spre cotă! lancuţ, ai grijă de dreapta! Popa Ispas, ridică-te mai sus cu plutonul şi bate gorganul din stînga! Ciurea, mai poţi? Nu ieşi din porumb! Lasă-te mai jos, pe stînga, să baţi valea!

Sub marea forţă a ordinului, focul companiei a 6-a devenise ordonat, nimicitor. Reducea la tăcere rînd pe rînd cuiburile de rezistenţă duşmane.

Compania mea, fiind favorizată de teren, înaintase cel mai mult. Era în fruntea regimentului. În dreapta nu mai era nimeni. Compania a 7-a rămăsese în săt, cu misiunea de a respinge un eventual contraatac duşman dinspre valea dintre Borşa şi Feiurdeni. Compania a 5-a n-a mai putut înainta, fiind bătută puternic de branduri şi mitraliere. Restul regimentului fusese şi el ţintuit la pămînt de un mare foc de aruncătoare.

Am profitat de un moment prielnic, cînd tirul duşman era mai slab, şi am strigat:

— După mine, la asalt, uraaa!! şi am pornit în fruntea companiei.

Toţi oamenii mei s-au săltat de la pămînt. Sprijiniţi de focul brandurilor şi al mitralierelor, ne-am năpustit spre primele tranşee. Inamicul n-avea reţele de sîrmă. Am fost primiţi cu focuri dezordonate. Dintr-un salt toţi am sărit peste prima tranşee. De-abia atunci hitleriştii au început să tragă din toate văgăunile poziţiei.

Nici nu ştiu cînd ne-am pornit în lupta corp la corp. Unii se împungeau în tranşee, alţii, sus pe parapete. Un grup dintr-ai noştri se încleştase cu nemţii lîngă un gorgan. Doi români şi doi nemţi se ciomăgeau în regulă lîngă un copac schilod. Se auzeau doar înjurături aspre, româneşti, ciocniri de căşti, glasuri stridente, vaiete, şi iar buşituri şi iar vaiete.

Eu trăgeam cu pistoletul. Automatul îmi fusese distrus în luptă. în încăierarea aceea

am fost trîntit la pămînt. Mi-au zburat ochelarii. Zăceam cu fruntea proptită în parapetul unui şanţ. Lîngă mine s-a prăvălit trupul unui neamţ căruia o schijă îi rete-

zase capul. în cădere, m-a lovit, făcîndu-mi să-mi sară casca din cap. Ca de pe altă lume am auzit vocea caporalului Lică: „Mai trăiţi, domnule că- pitan?“

Pentru moment nu m-am putut mişca, dar i-am răspuns:

— Trăiesc, măi Lică, dar nu pot să mă ridic.

Căzuse peste mine, neînsufleţit, sublocotenentul Blană. îi fusese zdrobit capul de o lovitură puternică, primită drept în frunte. Lică s-a tîrît lîngă mine şi l-a rostogolit pe Blană în tranşee. Totul n-a durat decît cîteva clipe. Mie mi s-au părut lungi cît un veac . . .

M-am răsucit cu putere şi m-am ridicat în picioare. Oamenii companiei mele ajunseseră mai toţi pe linia gorganului.

Pierderile cele mai mari le-au avut nemţii. Ei nu rezistau în luptele la baionetă. Printre tranşee soseau, escortaţi, prizonierii.

N-am apucat să ne odihnim cît de puţin, că dinspre satul Giula au pornit la contraatac două batalioane „SS“ şi un batalion horthyst, însoţite de tancuri „Ti- gru“. S-a abătut iarăşi peste noi furtuna bombardamentului artileriei inamice. Tancurile erau la vreo 700—800 de metri, apropiindu-se vertiginos. înapoia lor veneau infanteriştii nemţi. Obuzele artileriei noastre, care între timp ocupase noi poziţii de tragere, cădeau între tancurile fasciste, dar nu le puteau opri. Colonelul Boţea a trimis urgent în raionul companiei mele, de la regiment, două grupe de vînători de tancuri şi plutonul de autotunuri cu care fusese întărit de divizie. Vînătorii de tancuri
s-au împînzit repede în tranşee, autotunurile şi-au scos la creastă ţevile.

Coloşii de oţel inamici se apropiau cu repeziciune. Ajunseseră la mai puţin de 300 de metri. îmi creştea inima de bucurie cînd vedeam că ostaşii companiei mele, ca şi ai celor vecine, nu se clinteau în faţa namilelor furioase, a ţevilor lor puternice.

Întîi au tras tunurile antitanc. Scînteiau proiectilele în ciocnirea lor cu blindajul „Tigrilor”. Două tancuri inamice au încremenit pentru totdeauna, lovite în plin. Celelalte însă au ajuns la vreo 200 de metri de primele noastre linii. Scuipau foc. Au răbufnit iar autotunurile şi după ele puştile antitanc. Doi coloşi de oţel şi-au schimbat direcţia, îndrep- tîndu-se spre stînga. Toată compania a început să tragă cu mitralierele, cu puştile-mitralieră, cu puştile, spre vizoarele tancurilor şi în infanteriştii care le urmau. Valul duşman însă n-a putut fi cu totul oprit. Două tancuri au reuşit să treacă printre grupele plutonului lui lancuţ. Prin această spărtură le era deschis drumul spre rezerva companiei. S-a produs atunci o scenă de neuitat. Peste zece oameni s-au repezit spre ele. Soldaţii Ursache, Negrilă, Popa Gheorghe şi alţii le-au atacat cu sticle incendiare şi legături de grenade.

În faţa unei riposte atît de dîrze, primul fanc nemţesc s^a oprit. Al doilea a căutat să se întoarcă. Dar, de acesta din urmă, sublocotenentul lancuţ, cu un faustpatron, s-a apropiat calm, la vreo 9—10 metri. S-a auzit o bubuitură puternică şi monstrul de oţel a rămas ţintuit călare pe o tranşee. Din el au sărit doi nemţi. lancuţ i-a luat prizonieri...

Şi tot în zona acestei aşezări s-a mai petrecut o dramatică frîntură de viaţă ...

♦

Urma să reluăm atacul. De aceea mi-a fost dat în sprijin un pluton de branduri, comandat de sergentul Lucian Gheorghe. Sergentul a trecut creasta în- dreptîndu-se către o pădure pentru a face recunoaşterea. Pădurea era însă destul de întinsă, nu aşa. cum socotea sergentul.

Timpul era mohorît, burnicios, ceţos, trist. Se anunţa înserarea.

Lucian, furat de ideea de a ajunge cît mai departe, de partea cealaltă a pădurii, a deviat de la adevărata direcţie de recunoaştere.

Cîtva timp nu am mai ştiut nimic despre el. Gîn- deam că o fi căzut în mîna duşmanului.. .

În sfîrşit s-a reîntors. A sosit chiar cînd făceam ultimele pregătiri pentru reluarea atacului. Era tare abătut, trist, îngîndurat...

Am stat de vorbă cu el. Redau în cele ce urmează şi peripeţiile prin care a trecut şi zbuciumul sufletesc pe care l-a trăit doar câteva ore mai înainte.

. . . Cînd a plecat în recunoaştere îl munceau o sumedenie de gînduri: „Cît de întinsă o fi pădurea asta? ... Te pomeneşti că m-am rătăcit. Să mă întorc înapoi?“, şi păşea încet.

Tocmai cînd încerca să se dumirească mai .bine asupra locului unde se afla, auzi un foşnet. Sergentul s-a oprit înlemnit. Dinapoia unui copac un ostaş, în kaki, cu automatul de gît, îi făcu semn cu mîna să se apropie. Sergentul se opri o clipită. Prin cap începură să i se învîrtejească nebuneşte alte gîn

-duri: „O fi român? ... De ce nu vorbeşte? ... De ce nu trage? ... Să fi ajuns eu în spatele frontului duşman, sau mă aflu între linii? . .. De ce dracu e aşa de pustie pădurea asta? ... Dacă mă îndrept către el te pomeneşti că mă fulgeră cu o rafală. Hm! Nu cred! ... Şi, uite, nici nu se gîndeşte să pună mîna pe automat... Să încerc să pun eu mîna pe automatul meu?“

Şi Lucian, parcă fără voia lui, a simţit cum mîna dreaptă a ajuns deja în jurul gărzii trăgaciului.

„Necunoscutul a făcut ochii mari. Avea o figură blajină. Privirile lui nu arătau nici ură, nici răutate. Pe faţă îi încremenise totuşi un fel de nehotă- rîre tristă. Simţeai că omul e frămîntat de ceva“.

Atunci Lucian, cu mîna pe automat, a pornit-o către acel ostaş necunoscut care se tot îndepărta din calea românului. Pe sergent îl izbeau crengile pe care le dădea în lături celălalt.

— Stai, stai că trag! îi striga şoptit, din fugă, Lucian.

Ţi-ai găsit să stea. De cîteva ori Lucian era cît p-aci să pună mîna pe el. 11 împiedica însă cîte o plesnitură zdravănă de cracă. La un moment dat, Lucian a scăpat o înjurătură înfundată. Dăduse cu nasul în pămînt, în momentul cînd cel urmărit se trînti brusc după care se ridică fulgerător şi o rupse iar la fugă către liniile româneşti. Dar şi Lucian se săltă, cît ai zice peşte, şi o tuli după el. Şi iar fugă. În timpul alergăturii l-a podidit din nou un potop de gînduri.

„De ce fuge spre ai noştri? De ce n-a tras? De ce n-am tras eu? Parcă am fi copii şi ne jucăm de-a prinsul. Nu-i lucru curat“, îşi spuse Lucian.

8 – Radio Donau nu mai transmite

113

înainte de a ieşi din pădure necunoscutul s-a oprit. S-a întors către Lucian cu mîinile în sus. Ostaşul român a rămas înmărmurit. S-a apropiat de el.

— Să mă duci la comandantul român, a spus el într-o românească stricată.

Lucian i-a luat automatul. L-a controlat în buzunarele de la manta, de la veston, de la pantaloni, să se convingă că nu are revolver, ori vreo grenadă. Ostaşul ungur nu mai avea în afară de automat nici o armă. S-au îndreptat către marginea pădurii dinspre frontul românesc. Dar cînd să iasă la lumină o rafală puternică de arme automate româneşti i-au obligat să se culce pe amîndoi. Nici unul însă n-a fost lovit. Stăteau lipiţi de pămînt. Au încercat să se ridice. Dar o nouă sfoară de foc dătătoare de moarte a trecut, ras, peste capetele lor.

Sergentul ar fi strigat la ai noştri să nu mai tragă, dar erau prea departe. După ce focul s-a liniştit au ajuns tîrîş pe locul unde îşi lăsase Lucian oamenii lui.

----Dar unde-or fi, unde-or fi plecat?, se întreba sergentul nespus de mirat.

într-adevăr oamenii lui dispăruseră. Se vedeau doar urmele lor în direcţia satului Feiurdeni, din vale.

Sergentul n-avea cum să ştie că în timp ce el se afla în pădure frontul românesc a trebuit să se strîngă mai spre stînga unde se ivise un gol provocat de atacul nemţilor. De aceea, şi oamenii lui au primit ordin să se deplaseze mult către stînga. Sol- daţii l-au căutat, dar fără nici un rezultat. Unii şi-au spus că şeful lor, probabil, a luat legătura cu

companiile de puşcaşi din faţă şi a aflat de ordinul primit, şi s-o fi dus pe noul loc de tragere aştep- tîndu-i. Dar, lucrurile, după cum se vede, s-au petrecut altfel.

Se înnoptase. Coasta care cobora spre Feiurdeni era o mare de noroi. S-a hotărît să coboare cu prizonierul în sat şi de acolo să se îndrepte spre unitate. Fiind însă foarte obosiţi, şi el şi ostaşul ungur, au zăbovit un moment pe marginea unei hîrtoape. Prin semne, prin frînturi de vorbe româneşti şi ungureşti, prin intuiţie şi deducţii inteligente, sergentul şi-a dat seama că prizonierul se rătăcise. Fugise de la subunitatea lui, care se afla sub comandă hi- tleristă, cu intenţia de a ajunge în satul Borşa, iar de acolo Să treacă în civil în liniile româneşti, sau să aştepte în sat trupele noastre. I-a mai spus sergentului că şi alţi militari unguri au fugit, deoarece nu voiau să lupte alături de hitlerişti. El şi-a făcut planul să treacă în rîndurile românilor şi chiar să ia parte la lupta împotriva nemţilor.

Gradatul român a fost de-a dreptul uimit. Nu mai vedea în prizonier un vrăjmaş, ci, pur şi simplu, un om cinstit, un tovarăş de-al lui.

Cînd s-au ridicat s-o pornească către Feiurdeni, dinspre creasta de unde coborîseră ei au văzut cum se strecura prin noapte către sat un şir de umbre, îşi şopteau între ele. O pală uşoară de vînt i-a făcut să înţeleagă că erau nemţi. „Cu alte cuvinte, şi-a spus Lucian, între liniile noastre şi locul unde ne aflăm se produce o infiltraţie inamică cu scopul de a cădea în flancul şi spatele batalionului româ- nesc“.

Soldatul ungur l-a strîns puternic de braţ pe sergent spunîndu-i: nemet!, nemet!,

nemet! (nemţi!, nemţi!, nemţi!).

Era un moment deosebit de dramatic. Pe Lucian îl încercau iar torente de gînduri.

„Cum aş face să pot trage în ei? Trebuie să-i împiedic să cadă în spatele batalionului. Dacă mă simt, ei, fiind mulţi, mă prind şi îmi fac de petrecanie. Dar nu sînt singur. Oare ce-o să facă omul de lîngă mine? Ia să-l încerc“.

Şi Lucian şi-a întors brusc faţa către prizonier. De abia-i distingea figura. Totuşi îl simţea aproape. Prin cîteva vorbe şi semne sergentul l-a făcut să înţeleagă care este situaţia: unde erau românii; ce intenţionau nemţii. Totodată i-a subliniat, printr-un gest, că el, Lucian, fie ce-o fi, va deschide focul. Atunci, soldatul ungur i-a cerut automatul pe care i-l luase Lucian. Cu oarecare îndoială sergentul i-a dat automatul. S-au lungit în noroi. Nemţii erau la vreo 100 de paşi. Continuau coborîrea foarte atenţi.

Prrrrrr! o rafală lungă, fierbinte, răzbunătoare, a secerat umbrele hitleriste. în acelaşi timp ea a fost urmată de rafala tovarăşului său maghiar.

Românii, care se. aflau dincolo de nemţi, au deschis un foc ucigător tot în fascişti, crezînd că ei au tras. în realitate batalionul a fost provocat de focul celor doi tovarăşi care, slobozindu-şi rafalele în umbrele hitleriste, au făcut ca gloanţele să treacă şi printre fascişti pînă în frontul românesc.

Apoi a urmat un vîrtej de mine de branduri, care au căzut atît pe soldaţii hitlerişti, cît şi pe locul unde se afla Lucian cu prietenul său maghiar.

„Of, of, of!, se văita. Lucian în sinea lui, ne omoară chiar românii. Poate c-om scăpa şi de iadul ăsta“.

Focul s-a mai potolit. Nemţii au încercat să se retragă către creastă. Atunci, românul trase cu sete un nou încărcător. Peste focul lui s-a aşezat brusc iarăşi focul prietenului său. îi vîjia capul, îi ţiuiau urechile. Nemţii au răspuns. Dar cum au răspuns i-a luat iarăşi în primire focul de dincolo alor noştri. Hitleriştii erau prinşi între două focuri. Oamenii din batalionul românesc nu ştiau decît una: că în dreapta lor se află nemţii, şi nu-i iertau. Una cîte una, umbrele înspăimîntate încercau să sară după creastă. Lucian a slobozit iarăşi un foc nimicitor. Auzi însă aproape şi un geamăt sfîşietor... Se răsuci cît putu în groapa cu noroi spre omul de lingă el. Fruntea lui Lucian se propti pe pieptul rănitului, care zăcea cu faţa în sus. O mînă moale, mîna bunului său tovarăş, i se lăsă pe cap mişcîn- du-şi degetele prin părul lui. Printre gemete îngăima stins cuvinte ungureşti şi româneşti. Multe dintre ele parcă sunau: frate, frate nu mă lăsa!

Sergentul începu să-l pipăie să-i caute rana. îşi plimbă mîna stingă pe fruntea lui scăldată în sudoare rece. Cu dreapta nimeri în gîlgîiala caldă a sîngelui ce i se scurgea dintr-o rană adîncă la coapsa dreaptă. Ce putea să-i facă în clipa aceea Lucian, cînd în-cepură să curgă peste capetele lor noi şuvoaie de gloanţe? Sergentul român continua doar să-i apese cu palma rana, să-i oprească scurgerea de sînge. Dar cum a încetat puţin focul, restul de nemţi o şi porni în fugă către creastă^ Lucian i-a simţit. Luă atunci mîna dreaptă a prizonierului i-o puse pe rană şi i-

oapăsă ca să înţeleagă să o ţină aşa. El se întoarse brusc şi descărcă cu furie încă o rafală de automat în umbrele hitleriste. Le trînti la pămînt. Dar şi dinspre liniile noastre izbucni un foc viu de infanterie. Acum loveau doar în hitleriştii care se aflau mai sus decît Lucian. în rîndurile nemţilor începură vaiete, urlete sălbatice.

Treptat, focul a slăbit. Pe cerul nopţii începu să se spargă în scînteieri albe, roşii, verzi, rachetele. Lucian nu mai avea nici un glonţ. Se întoarse la rănit cu gîndul să-l panseze şi să-l ducă în sat. Dar tovarăşul lui nu mai mişca. încremenise pentru totdeauna cu faţa în sus, cu mîna dreaptă pe locul rănii, iar cu mîna stingă întinsă de-a lungul pieptului, cu degetele răsfirate, care, poate într-o ultimă forţare, au mai încercat să găsească capul lui Lucian, să se mai plimbe prin părul lui.

Apoi, avînd cele două automate agăţate de gît, Sergentul român şi-a luat prietenul în spinare şi a coborît cu el pînă jos în satul Feiurdeni. A doua zi a fost îngropat alături de alţi ostaşi români care şi-au făcut datoria luptînd împotriva hitleriştilor.

în încheiere, sergentul Lucian, vorbind ca pentru sine, şi privind în gol, îngăima: „ . . .Omule, omule, prietene necunoscut! ... Ce soartă ai mai avut şi tu? Eu am vrut să te scap cu viaţă. . .“

PRIN UNGARIA

În timp ce divizia noastră ieşea din Munţii Meseşului şi se îndrepta către cîmpia Careilor, Regimentul 1 artilerie grea moto, care ne sprijinise în sîngeroasa epopee a Mureşului, se angajase în luptele de pe Tisa, în Ungaria. Ajunsese înaintea Armatei 4 române acolo, în pustă, aflîndu-se de astă dată în cadrul Armatei 1 române.

în cele ce urmează îmi propun să prezint una din cele mai ciudate şi extraordinare bătălii ale celui de-al doilea război mondial, în centrul căreia eroul principal a fost unitatea amintită.

Cititorul ştie, fără îndoială, că, la fel ca şi oamenii, fiecare bătălie are fizionomia ei proprie. Nici una nu seamănă în totul cu celelalte. Există însă măcar un număr de trăsături comune. Bătălia de la Szolnok, din 19 octombrie 1944, nu le posedă. A fost un episod cu totul original şi urmările sale au fost mult mai largi decît aria extrem de concentrată – cîteva sute de kilometri pătraţi – pe care s-a desfăşurat. ;

în esenţă, bătălia a constat în înfruntarea dintre 24 de tunuri grele româneşti (cifră precisă) şi 60— 80 de tancuri germane „Panther“ şi „Tiger“ (cifra diferă, după mai mulţi observatori militari care au fost martori sau părtaşi la luptă).

În ce constă originalitatea bătăliei? Se ştie că „zeul războiului[11], artileria, nu e o armă de sine stătătoare. Istoria tuturor bătăliilor, ca şi manualele de strategie, ne arată că artileria, arma cu cea mai mare putere de foc, e de obicei cel mai bine protejată, plasată înapoia liniilor proprii. În condiţiile tehnice ale celui de-al doilea război mondial, un tun, în special o piesă de artilerie grea, era un obiect prea puţin mobil, anevoie de manevrat. Dindărătul liniilor, focul distrugător al tunurilor ajută celelalte arme – şi în primul rînd infanteria —creînd un lanţ de explozii şi, pe terenul măcinat al inamicului, să poată înainta.

Pe de altă parte, tancul este o armă mult mai completă, o mică cetate prevăzută la bord cu tot ce e necesar: posedă un tun cu tragere directă, putînd nimici orice inamic vizibil în cîmpul de ob-‘ servaţie al tanchistului, are mitraliere, aruncătoare de flăcări, platoşe blindate extrem de puternice, care îl apără de focul inamic, şi e capabil de mare viteză „ de deplasare. în condiţiile de luptă de atunci, un tanc putea înainta sub focul inamic luînd lejer o viteză de 30 km pe oră, ceea ce îl făcea mai greu de ochit şi deosebit de agresiv.

Tunul greu este o armă cu bătaie lungă, căruia îi convine lupta cu un duşman aflat la distanţă; e pus în inferioritate cînd are un inamic aliat aproape, mobil, în plină înaintare, şi poate sucomba în faţa asaltului cîtorva infanterişti bine organizaţi. De aceea, artileria nu e niciodată lăsată singură, întotdeauna este protejată de cuiburi de mitralieră, de grupe de infanterişti, de tancuri etc.

Printr-un capriciu al strategiilor şi situaţiei geografice, în apropierea localităţii Szolnok a avut loc o bătălie între tunuri româneşti cu tragere lungă, complet neprotejate, aflate înaintea liniei întîi, puţine, reprezentînd circa un regiment, şi o masă de tancuri – două divizii ale Armatei germane 4 de tancuri – care înaintau rapid, vrînd să lovească mult mai departe flancurile dispozitivului sovieto- român.

înainte de a înfăţişa bătălia în sine, să dăm cititorului cîteva elemente despre contextul strategic general în care s-a desfăşurat ea.

Sub numele de „Operaţia Debreţin[14] între 6 şi 28 octombrie 1944 au avut loc un şir de bătălii uriaşe, înglobînd, de ambele părţi, peste un milion de oameni (74 divizii şi alte mari unităţi). Desfăşurată de trupele Frontului doi ucrainean, front în cadrul căruia acţionau şi trupele'române, „Operaţia Debreţin[44] urmărea, în esenţă, zdrobirea grupărilor inamice din Ucraina subcarpatică, de pe teritoriul românesc (mai precis din nord-vestul Transilvaniei), cîte mai rămăseseră, şi de pe cel ungar.

Bătălia de la Szolnok reprezintă cantitativ doar o mică secvenţă din acest imens front: se înfruntau, fără a mai pomeni alte corpuri de armată şi unităţi, 32 de divizii ale Grupului hiţlerist „Sud[44] şi 42 divizii ale Frontului doi ucrainean, în cadrul căruia acţionau nu mai puţin de 17 divizii româneşti.

Aşa cum o apă curgătoare este inegală, are porţiuni line şi altele.de vîrtej violent, la fel şi cele trei săptămîni de lupte acerbe ale „Operaţiei Debreţin[44]
au îmbrăţişat teritorii de mare întindere, ca şi puncte de cea mai mare concentrare. Pentru a nu încărca mintea cititorului cu o avalanşă de nume – localităţi, poziţii, corpuri de armată – ne vom mărgini să spunem că, pe teritoriul ungar al operaţiunii, coloanele germane izbeau cu desperare pentru a despresura un mare grup de trupe; dispoziti-vele românesc şi sovietic cuprindeau un teritoriu foarte vast într-un mare cleşte. În aceste condiţii, nu printr-un capriciu, ci prin cerinţele operativo-stra- tegice de a concentra trupele în anumite puncte surpriză, chiar cu riscul de a lăsa altele descoperite, s-a format un „vacuum”, o pungă goală, neocupată nici de trupele noastre, nici de cele ale inamicului. Gura acestei pungi imense se afla la Tisa, peste care, pe flancuri, trupele sovietice şi .româneşti trecuseră conturînd cîteva capete de pod.

în învălmăşeala luptelor, tocmai la gura acestei pungi, rămîne singurul pod de pe Tisa aflat încă în stare întreagă; în evidenţa unor comandanţi din ambele tabere, el figura ca distrus de mult, dar, printr-o ciudăţenie, rămăsese în picioare. Comanda-mentul german descoperă existenţa podului şi hotărăşte să infiltreze aici două divizii de tancuri, cu ajutorul cărora să aplice o lovitură trupelor mareşalului Malinovski şi să-i oprească ofensiva, sau măcar să i-o întîrzie.

Tocmai atunci spre gurile acestei pungi se îndreaptă Regimentul 1 artilerie grea moto din armata română, care mergea nu ca pentru luptă, ci pentru a-şi ocupa poziţiile, convins că e departe în spatele liniilor proprii.

Ambii – şi diviziile germane şi regimentul românesc – nu bănuiesc că bătrînul Marte, zeul războiului, le rezervă – chiar pe terenul tuturor surprizelor, care e războiul – o surpriză cu totul excepţională.

•

Cum şi de unde apăruse această unitate? Venea tocmai din podişul Transilvaniei, după un şir de lupte pornite la data de 5 septembrie. Tunurile regimentului bubuiseră des şi cu mînie acţionînd în direcţia loviturii principale, Turda—Cluj, sprijinind luptele duse de Armata a patra română pentru eliberarea pămîntului patriei.

Cum se explică faptul că regimentul n-a mers în continuare alături de Armata a patra? în ţesătura marilor bătălii şi a marilor hotărîri intră cîteodată şi mărunte episoade anecdotice; cronicarul istoric, dornic de a'respecta adevărul, trebuie să ţină seama de ele.

La data de 10 octombrie 1944, mareşalul Rodion Malinovski, plăcut impresionat de calităţile excepţionale ale regimentului românesc, doreşte să-l cunoască personal pe comandantul acestuia. Pe movila unde mareşalul îşi instalase postul de observaţie, vine spre el un om înalt, cu o mustăcioară scurtă, cu ţinuta militărească, colonelul Alexandru Dobriceanu.

’—■ Am ţinut să vă cunosc personal, spune mareşalul comandant al frontului, şi să vă felicit pentru activitatea dumneavoastră în cadrul operaţiunilor din Transilvania. Totodată, aş dori să-mi explicaţi motivele pentru care unitatea dumneavoastră este atît de indispensabilă comandamentului Armatei a
patra române, care doreşte să vă reţină în continuare, şi să-mi spuneţi ce atitudine să iau faţă de insistenţele Corpului patru armată din Armata întîia română, care vă solicită în vederea sprijinirii operaţiunilor sale de pe teritoriul ungar.

Sobru şi politicos, colonelul răspunde:

— Sînt foarte afectat pentru aprecierea făcută. Totuşi dacă doriţi să puneţi în cumpănă şi dorinţa mea, v-aş ruga să mă trimiteţi la Corpul patru al Armatei întîia. E o mare unitate de care am aparţinut organic, are ostaşi din Oltenia, de unde sînt şi eu de felul meu, de unde sînt şi oamenii mei, regimentul avînd garnizoana de pace la Craiova.

Mareşalul, care ştia, din propriile sale armate, cît de bine se simt ostaşii cînd luptă împreună cu oamenii din acelaşi loc de baştină, şi care a auzit şi de olteni, surîde larg şi aprobator.

în seara lui 12 octombrie, Regimentul 1 artilerie grea-moto porneşte de la Turda spre Sibiu, unde, vreme de trei zile, se reorganizează şi îşi completează materialul de luptă. Afară de tunuri, colonelul Dobriceanu are două mîndrii: o aparatură radio menţinută şi mînuită de oamenii săi cu mare dexteritate – aici se ascunde şi unul dintre marile atu-uri ale luptei neobişnuite ce va urma – şi un post medical mobil utilat cu mare grijă şi condus de un medic excelent. Ea 15 octombrie, cu forţe proaspete, regimentul pleacă la drum spre Săvîrşin, Arad, Batonya şi ajunge la Gyoma, în dimineaţa zilei de 17 octombrie, după un marş destul de obositor de peste 600 de kilometri.

Aici, la Gyoma, se află postul de comandă al corpului patru românesc de armată. Dobriceanu este
orientat asupra situaţiei tactice şi reia marşul pînă la Rakoczifalva, unde, în după-amiaza zilei de 17 octombrie, intră în dispozitivul de luptă, pe malul de răsărit al Tisei mijlocii.

Pusta e liniştită, suspect de liniştită. Ne aflăm într-o toamnă uscată prăfuită, toamnă de război în pusta ungară. Deocamdată, nimeni nu bănuieşte că uscăciunea aceasta va juca rolul ei în teribila bătălie ce se pregăteşte.

Tisa îşi mînă leneş apele, printre perdele de sălcii plîngătoare, spre Dunăre. într-o buclă a ei zace trist oraşul Szolnok. Din inima lui de piatră ţîşneşte, ca o neagră prevestire, o turlă gotică extrem de înaltă. Tristeţea provine nu atît de la distrugeri, cît de la pustietate. Populaţia, parcă presimţind încleştarea ce va urma, stă pitită.

La marginea de sud a oraşului, un pod masiv, de fier, 'cel pe care îl pomeneam adineauri ca singurul pod nedistrus de pe cursul mijlociu al Tisei. La trei- patru kilometri de malul rîului înaintează o şosea, se apropie, pînă ce trece podul străbătînd Rakoczifalva, sat tipic de cîmpie, întins şi înecat în praf. Uliţe largi şi drepte, străjuite de plopi bătrîni şi rari. Case mari, de zid, cu ogrăzi încă populate cu vite şi păsăret, parcă ocolite de război, deşi numai la zece kilometri mai spre nord, la Szolnok, lupta fusese extrem de dură.

Cum ieşi din sat, peria aspră şi galbenă a culturilor culese şi lanuri înalte de porumb încă necules. Din loc în loc, ca oaze în deşert, tanya, ferme destul de arătoase, avînd între ele case pitice şi izolate, fîntîni cu ghizduri de piatră, perdele multe de sal- cîmi scuturaţi şi prăfuiţi.

O crustă uscată, fragilă, fierbinte.

Aveai impresia, în întinderea aceea, că e destul să scaperi un singur băţ de chibrit, şi totul se va aprinde şi va arde.

1

Deşi ştia că se află departe, în spatele liniilor proprii, colonelul Dobriceanu simţea pe piept o greutate de plumb. Cu intuiţia lui ascuţită de militar, era îngrijorat tocmai de liniştea prea mare.

Pe front, mai întâlneşti inamici rătăciţi, populaţie în desperare, mişcări de un fel sau altul. Aici, era o acalmie suspectă, uscăciunea şi căldura dinaintea furtunii. Aflînd că podul este întreg şi că inamicul a început pe acolo o cantralovitură zilele trecute, pe fruntea comandantului a apărut o cută groasă.

îl cheamă la el pe un observator care avea un nume predestinat pentru a ochi duşmanul: Och'escu. Ofiţerul Ion Ochescu primeşte misiunea de a se deplasa pînă la capul de pod făcut de Divizia a patra română de infanterie la vest de Tisa, în zona de la sud de Szolnok.

18 octombrie 1944. Subit, trăsnetul. La postul de comandă al Regimentului 1 începe să ţîrîie necontenit telefonul. Radiotelegrafistul (regimentul avea o înzestrare radio foarte bună) nu mai pridideşte. Curierii sînt agitaţi într-un neîntrerupt du-te—vino, iar comandantul Dobriceanu se repede mereu la aparatul de radio tip „G“, pune casca la ureche şi trasează febril pe harta din faţa sa săgeţi roşii şi albastre. Informaţiile curg în avalanşă:

— Vin tancurile!

— Sosesc masive coloane motorizate pe drumurile
ce converg dinspre nord către Szolnok . . . probabil coloane blindate ale germanilor ...

— Printre sălciile din bucla de la sud-est de Tisa şi-au făcut apariţia tancuri grele germane ... cred că de calibrul cel mai mare... culcă sub şenile copaci întregi... cred că sînt de tipul „Tiger“ sau „Panther“ pentru că au tunuri, după cîte îmi dau seama, de 88 mm şi 75 mm. Se îndreaptă spre est, spre noi. Acum le aud şi şenilele ... le văd turelele... da, e precis, sînt „Tiger“.

—■ Artileria inamică de la nord de Szolnok a deschis tirul. Bombardează cîmpul de mine plantat de ai noştri în faţa poziţiei batalionului din divizia a 4-a care şi ea e bătută din plin de artilerie ... Ba nu e artilerie: sînt tunurile tancurilor.

— Circa 15—20 de tancuri au apărut brusc în marginea de sud a oraşului. .. Roiesc printre case. Unele s-au apropiat de pod şi s-au întors spre oraş: viteză maximă... Văd prin binoclu tunurile lor: sînt de 75 mm. Au şi mitraliere. Sînt „Panther“.

Ultima informaţie şi cea mai precisă i-a parvenit comandantului de la ofiţerul Ion Ochescu. Colonelul Dobriceanu i-a telefonat fără întîrziere generalului care comanda Divizia a patra de infanterie, apoi şi-a convocat oamenii:

— Alo, dă-mi legătura cu divizionul 1! Alo, căpitan Georgescu? Urgent la mine, cu comandanţii de baterii!

Acelaşi ordin l-a transmis şi divizionului 2. Ofiţerii au sosit în cîteva minute, cu maşinile.

— Fiţi atenţi. Din minut în minut, s-ar putea ca duşmanul să dea un atac de tancuri dinspre Szolnok. Sînt decis să acceptăm lupta.

După ce le-ş adus la cunoştinţă toate informaţiile de care dispunea la ora aceea, era greu să bănuiască amp'oarea reală, faptul că era vorba de două divizii, dar în orice caz devenise clar că era iminentă o con- tralovitură masivă —- le-a expus planul de luptă:

„Vom întoarce frontul de la vest spre nord. Divizionul 1 la stînga, 2 la dreapta[11].

Ofiţerii erau miraţi, ştiau că în plin cîmp descoperit şi la distanţă mică tunul este dezavantajat faţă de tanc. Singura speranţă era sosirea unor întăriri.

— Toată arta noastră şi singurul fel de a ne apăra – a adăugat repede colonelul Dobriceanu – va sta în precizia replierilor.

Replierea constă în următoarele: în timp ce unii trag, ceilalţi dau îndărăt, se instalează, îşi pregătesc tirul şi, cînd încep să deschidă focul, dau posibilitate-. celorlalţi să înceapă, la rîndul lor, replierea.

Ofiţerii ştiau însă prea bine că un tun se mişcă şi se instalează mai încet: tancul are o viteză incomparabil mai mare. Orice comandant german, chiar de pregătire mediocră, dacă şi-ar fi dat seama că n-are în faţă decît tunuri şi că de înlăturarea lor depinde succesul dispozitivului lui Malinovski, ar fi consimţit cu dragă inimă să pună două tancuri contra fiecărui tun, să sacrifice un tanc de fiecare tun – numai să ştie că

restul tancurilor îşi continuă drumul.
Dobriceanu însă era de un calm netulburat, vorbea de porumbiştile din dreapta şi din stînga fiecărei ferme, pomenea castelul de apă, toate accidentele de teren observate cu o zi înainte, cînd trecuser
ăpe acolo. Cu o meticulozitate de farmacist, a desemnat pe hartă nu mai puţin de. şapte poziţii succesive de repliere.

Ofiţerii înţelegeau clar despre ce e vorba deoarece, chiar în ajun, regimentul făcuse o explorare amănunţită, ca să cunoască precis traseele împrospătării cu muniţii, hrană şi combustibil.

— Şi acum – a încheiat colonelul – la unităţi!

Orele 2,30 noaptea.

O noapte senină, dar din fericire fără lumină. Cer înstelat.

În liniştea nopţii, se aude deodată un uruit de tancuri.

în plină viteză, sosesc blindatele germane.

În ultima clipă, generalul Nicolae Stoenescu, comandantul Corpului 4 armată, dîndu-şi seama de vulnerabilitatea regimentului şi de primejdia mare în care se afla acesta, îi afectă cît putea pe moment: bateria antiaeriană (patru piese de 75 mm).

Bateria de tunuri lungi de 105 mm este condusă de căpitanul Marinescu.

în noaptea uscată şi fierbinte, piesele sînt instalate în grabă.

Uruitul ce se auzea a aparţinut unui grup de şase tancuri care au străbătut satul Kisanda şi împrejurimile lui. Focul batalionului românesc a fost slab, batalionul era la capătul puterilor. Locotenentul Nicolae Bădescu, din partea Regimentului 1, a fost trimis de urgenţă la batalion, cu o motocicletă să vadă situaţia de acolo.

9 – Radio Donau nu mai transmite

129

— Tancurile s-au retras, anunţă el. N-au avut nici o pierdere. Erau şase, dar cred că se vor întoarce curînd mult mai multe. Am impresia că au vrut să verifice dacă mai există vreun cîmp de mine în faţa batalionului pe care l-au ţinut ieri sub foc.

Şi într-adevăr, la orele şase dimineaţa, dîrzul comandant al batalionului comunică locotenentului Bădescu:

—• Vin! Sînt circa 50—60 de care de luptă grele, T 7 (,,Tiger“) şi T 5 (,,Panther“). înaintează cu 5 km pe oră. Ridică enorm de mult praf. Se apropie de poziţia batalionului meu, sînt la mai puţin de un kilometru.

— Domnule colonel, îi raportează Bădescu lui Dobriceanu, tancurile germane s-au oprit la 700 . metri în faţa batalionului şi au deschis un foc nimicitor, cu tunurile de 88 mm.

— Ce face batalionul?

— Are pierderi grele. Trage cu toate armele, dar cred că în cîteva minute tigrii şi panterele vor trece cu şenilele peste ai noştri.

Uruitul e imens. Tancurile germane au rupt poziţia batalionului şi îşi reiau înaintarea spre sud.

— Nu vom trage numai direct. Vom face un covor, se va ridica un praf că n-o să mai vadă nimic . în jurul lor.

— Dar poziţiile noastre? O să ne ascundă praful? întrebă un ofiţer.

Fără glumă, colonelul răspunde:

— Dacă nu ridicăm noi destul praf, o să aibă '- grijă ei, cînd încep să tragă în noi.

Masa de comandă a colonelului a fost instalată . îndărătul unei simple grămezi de paie şi pămînt:
terenul nu oferă nici o altă ascunzătoare. Loviturile artileriei noastre şi praful silesc tancurile să-şi încetinească viteza. Se disting ca nişte căpiţe negre, din ce în ce mai mari. La un moment dat cresc atîta, încît se văd şi ţevile mitralierelor: au ajuns la numai 1 500 metri de Rakoczifalva.

Ostaşii noştri nu s-au clintit: doar tunurile grele îşi mişcă încet ţevile, tot mai aproape de orizontală. Ţevile divizionului de obuziere de 150 mm se îndreaptă uşor spre stînga, urmărind valul întîi de tancuri, deplasat spre vest, gata să cadă peste Rakoczifalva.

Tensiunea a devenit insuportabilă: tancurile, o întreagă pădure, în plină mişcare, sînt numai la 1 200 metri

— Tunul 1 foc!

— Tunul 2 foc!

Bateria de 75 mm bubuie. Nici un tanc n-a fost lovit. Uluirea a acţionat însă asupra adversarului ca o lovitură în plin.

Carele şi-au încetinit mersul, iar cîteva au oprit, punînd, în schimb, în mişcare ţeava

nimicitoare a . tunurilor de bord.

După această clipită de uluială, „Tigrii[44] şi „Panterele[44] încep să tragă din plin: cele două piese româneşti de 75 mm sînt distruse instantaneu, un ofiţer e mort, şapte soldaţi sînt grav răniţi. Celelalte două tunuri de 75 trag mai departe, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Tancurile germane ajung la numai o mie de metri de poziţia regimentului.

— Toată bateria, foc!

A fost un adevărat cutremur. Aproape în aceeaşi clipă fiecare tun greu românesc a dispărut sub o
cupolă de praf. Ceaţa cenuşie a prafului şi pulberii a fost sfîşiată de patru explozii roşii: ardeau patru tancuri germane. Deasupra ceţii cenuşii a venit un val înecăcios de fum negru. Ca un om ce se apleacă sub durerea unei lovituri, încă un tanc s-a lăsat uşor pe o rînă.

Lovitura de început aparţinea bateriei de tunuri lungi (105 mm), a căpitanului Marinescu. Cele 24 de tunuri şi obuziere româneşti, faţă în faţă cu tancurile germane orbite de fum, s-au dezlănţuit, din plin. Grele de cîte 5 000 kg, tunurile păreau încremenite în pămînt pentru totdeauna, în faţa unui inamic în plină mişcare. Fiecare proiectil al lor – 16 kg la tunuri, 45 la obuziere – putea ajunge la o distanţă de 18, respectiv 16 km, avantaj nul de vreme ce tancurile se aflau chiar în faţa lor. Viteza lor de tragere – 1—2 lovituri pe minut – a fost sporită în fierbinţeala luptei la 4—6 lovituri pe minut: ostaşii români lucrau cu o viteză fantastică.

Se înfruntau 12 tone de oţel – cît reprezentau cele 24 tunuri româneşti – cu 2 700 de tone, o masă de 225 ori mai mare. Ca guri de foc, faţă de 24 ţevi româneşti erau 50—60 de tunuri germane şi tot atîtea mitraliere germane.

Superioritatea germană era compensată numai de trei calităţi ale Regimentului 1: puterea de foc a proiectilelor noastre era mai mare (efect de distrugere pe o rază de 30—40 m, putînd deci avaria dintr-o singură lovitură chiar mai multe tancuri aflate între ele la distanţă mică), terenul, cunoscut şi de germani, fusese explorat totuşi mai recent de către români şi, în sfîrşit, capacitatea de a ţinti a artileriştilor români din acest regiment era foarte
mare (nemţii spuneau despre ei că „pun cu mîna” loviturile pe obiective).

Acest ultim avantaj era, în bună parte, anulat de caracterul „piept la piept” al înfruntării. Singura salvare a unităţilor noastre, aşa cum prevăzuse Do- briceanu, era rapiditatea mişcărilor de repliere, ca în cazul unui boxer cu braţele lungi, care nu poate suporta lupta corp la corp şi caută mereu distanţa. Dar dacă germanii ar fi bănuit că puterii de foc din faţa lor nu îi corespunde o concentrare masivă de infanterişti şi tancuri, dacă ar fi ştiut că n-au în faţă nici un cîmp de mine, ci numai tunuri şi tunuri, soiarta bătăliei putea fi hotărâtă în cîteva minute. De aci marea grijă a lui Dobriceanu, care mai mult chiar decît ţintirea cîtorva tancuri germane, punea accent pe praf, cît mai mult praf. După numai primele clipe ale bătăliei, nu se mai putea plînge în această privinţă.

Dar tancurile, încăpăţînate, continuau să înainteze.

Mai tîrziu, militarii români participanţi la luptă aveau să vorbească despre „dansul traiectoriilor” şi despre „cadrilul artileriei”.

Expresia aceasta e îndreptăţită, cadrilul fiind un dans în care se schimbă partenerii. în timp ’ce 12 tunuri româneşti trăgeau de zor, alte 12 erau remorcate de maşini mari Skoda şi trase înapoi. Năucite de praf şi explozii, tancurile germane înaintau încet: tunul care abia trăsese în ele, şi pe care nu-l vedeau bine, dispărea din faţa lor înşfăcat de maşină. Pornind în căutarea inamicului, care abia cu o clipă în urmă trăsese împotriva lui, tancul se pomenea acum că se trage în el din altă direcţie.

Curînd tancurile şi-au organizat şi ele evantaiuri
de tir, mişcătoare, valuri cu care asaltau pe rînd ciudatul inamic invizibil. Superioritatea românilor a stat, pînă la urmă, în radio-comunicaţie: privind de sus, un observator ar fi văzut maşina de comandă a lui Dobriceanu mişcîndu-se de zor de la un divizion la altul, în timp ce, cu casca la urechi, dirija tirul. Chiar avînd un tanc în faţă, servanţii nu trăgeau decît pe traiectoria indicată: întreg regimentul se transformase într-un uriaş creier de comandă.

Colonelul alterna tragerile directe în tancuri cu trageri de baraj în faţa primelor valuri de blindate şi trageri pe zonă. Alternanţa aceasta a tragerilor a indus în erbare tancurile germane. Ele atacau aşa cum atacaseră de sute de ori pînă atunci, obişnuite cu o luptă improvizată pe teren, fără să-şi dea seama că au în faţă un inamic care lucrează pe bază de calcul şi pe care îl ajută chiar propriul lor tir. Minutele continuau să treacă şi, după scoaterea din luptă a celor două tunuri româneşti, nu mai fusese atins nici unul. Regimentul 1 nu pierduse nici unul din tunurile proprii.

Pare de necrezut, dar de la 6 dimineaţa pînă la 15,30 tancurile germane s-au opintit pe un dreptunghi lung de 25—30 km şi lat de 8—12 km. Zece ore în care se mişcau încet, aşteptîndu-se la asaltul vînă- torilor de tancuri, la explozia unor cîmpuri de mine şi căutînd să pună mîna, ziua în amiaza mare, pe un inamic nevăzut, deşi luptau în teren descoperit, pustă ca-n palmă, teren parcă nivelat anume pentru o competiţie sportivă care să ofere şanse egale.

La orele 3 şi jumătate, după aproape zece ore de luptă incontinuă, tancurile germane – cîte mai rămăseseră – au făcut cale întoarsă.

Să-l ascultăm şi pe generalul-colonel în rezervă Dobriceanu, comandantul de atunci al victoriosului regiment românesc.

«

A descrie emoţiile luptei, a spune că strategul ei s-a temut sau nu, ar însemna să simplificăm chestiunea: adevărul e că, aşa cum se întîmplă adesea, comandantul a fost calm tot timpul şi a început să se teamă abia atunci cînd lupta trecuse de mult şi cînd cu întîrziere, şi-a dat seama de forţa extraordinară a adversarului pe oare-l avusese în faţă:

— Două zile a tremurat carnea pe miile, ne spune zîmbind generalul Alexandru Dobriceanu. Pe moment am fost calm, dar pe urmă, cînd şi ordinul Corpului românesc de armată a confirmat faptul că fusese vorba de circa 60 de tancuri din două divizii blindate, zile întregi nu mi-am putut explica de ce a reuşit să supravieţuiască regimentul nostru, ba încă să scape fără o pierdere.

— O explicaţie totuşi există.

— Mai multe. Dintre toate, eu aş vrea să laud acele minunate aparate de radio „G“. Transmisiunea s-a făcut direct, fără cod. Oamenii şi-au dat seama că sînt în faţa unui dezastru şi au ascultat cu atîta iuţeală şi precizie fiecare ordin, încît tot regimentul parcă a format un singur tun. Poate că ostaşii nici nu s-au gîndit, în acele clipe, la o victorie: se crease o situaţie inevitabilă şi tot ce ne rămînea de făcut era să rezistăm cu demnitate şi să ne vindem pielea cît mai scump.

Să-l părăsim pe general – cu părul argintat, dar tînăr încă – în vila sa de pe strada Mărăşoiu, în-
conjurat de o familie activă şi iubitoare şi de o bibliotecă vastă şi aleasă, şi să căutăm, în manualele militare, semnificaţia acestei lupte unice, în contextul general de care vorbeam la început.

în lucrarea „Războiul blindatelor[112], maiorul elveţian Eddy Bauer, fost corespondent de război, menţionează că la răsărit de Tisa, la sud-est de Szolnok, s-a desfăşurat, la 19 octombrie 1944, „pe o cîmpie absolut netedă[11], o uriaşă bătălie între Armata a 4-a de tancuri germană şi Armata a 6-a de tancuri sovietică, amintind de uriaşa bătălie în teren neted dintre tancurile lui Rommel – Afrika- corp – şi blindatele lui Montgomery.

„Generalul colonel Friessner l-a lansat pe camaradul său – generalul Bert – cu Armata a 4-a germană de tancuri peste Tisa, pe podul de la Szolnok, care era liber. L-a împins spre Debreţin (90 km est de Tisa) cu misiunea de a lovi în spate Armata a 6-a de tancuri sovietică, aflată în primul eşalon al Frontului 2 ucrainean.

A lipsit puţin ca această manevră să nu reuşească pe deplin[11].

Menţionînd şi pierderile suferite de blindatele sovietice, autorul elveţian arată că durata totală de opt zile i-a permis mareşalului Malinovski să reorganizeze o masă uriaşă de forţe, cu care pînă la urmă a zdrobit contraofensiva germană.

în acel „puţin[11] menţionat de corespondentul elveţian se află şi originala bătălie care a micşorat, de la bun început, forţa de şoc a Armatei a 4-a germane de tancuri, a întîrziat-o în drumul ei precipitat spre flancurile lui Malinovski şi a pus un mic
semn de întrebare pe harta comandantului german. Ordinele de zi şi documentele scrise ale acelei vremi atestă o originală contribuţie românească la uriaşa încleştare aliată pentru eliberarea Europei de fascişti.

■

Cînd am aruncat şi ultimul capăt de ţigară, a ţîrîit telefonul:

— Da, aci „Stejarul”, domnule colonel... Ordonaţi!

Am stat aşa, cu receptorul la ureche, cîteva minute aseultînd ordinele amănunţite ale comandantului de regiment. Apoi, am răspuns:

— Da, am înţeles ... Numai să-mi daţi foc muit de artilerie . .. Da, o să-l trimit pe sergentul Stoica... Nidî nu mă gîndesc să mi cuceresc ferma: astă seară, eu voi fi fermierul! ... Nu ştiu dacă ceasul meu merge bine; arată ora opt fix... Să trăiţi!

Mă ridicai încet de pe fundul gropii şi scosei capul deasupra parapetului. îmi aruncai privirea peste baltă, drept înainte, spre fermă. Printre pilcurile de copaci desfrunziţi erau răspîndite magazii, grajduri, cabane, stive de lemne, şire cu paie, grămezi de bălegar. La marginea dinspre trupele noastre a fermei zăcea o locomotivă schiloadă.

2 Ed. Payot, Lausanne, 1947.

Spre cealaltă margine se ridica, printre sâlcîmii despuiaţi, căpă- ţîna masivă a unui castel de apă. Toată această îngrămădire de construcţii şi de pomi numită Mohos-tanya (ferma Mohos) era durată pe un pămînt moale, gras, negru ca păcura. între poziţia noastră de plecare şi fermă se afla o baltă largă, plină de stuf. Dincolo de fermă, se întindea o reţea de canale,
din care se scurgeau alene, şerpuind spre baltă, o puzderie de firişoare de apă. Oamenii mei se ridicaseră şi ei din gropi şi cercetau îndelung priveliştea posomorită. Cu oamenii aceştia plini de noroi şi pătrunşi pînă la oase de umezeala ceţii de pustă, care nu dormiseră toată noaptea, urma să pornesc la atac chiar în ziua aceea. Şi ce atac! Şi ce teren! în faţă, o baltă rece. Peste baltă, o mare de noroi, în care zăcea scufundată ferma, iar dincolo de fermă tot baltă.

Nu era om pe poziţie care să nu aştepte să se producă, prin cine ştie ce minune, vreo schimbare de dispozitiv, nădăjduind că, poate-poate, se va reveni asupra - ordinului de a se porni la atac chiar prin baltă. Era frig, ca la sfîrşitul lui octombrie şi o baie rece, pe asemenea vreme, nu îmbia pe nimeni. Ordinul era categoric: compania a 6-a va ataca ferma trecînd prin baltă, pentru a-i surprinde pe fascişti!

în mintea mea nu se cristalizase încă planul de atac. Nu-mi găsisem încă răspuns la o serie de întrebări. Cel mai mult mă preocupa dacă balta putea fi mai adîncă sau nu decît înălţimea unui om. Iar dacă trecea cumva de un stat de om, cum puteam, oare, fără mijloace de trecere, să ne vedem pe malul celălalt? Speram să găsesc o soluţie sfătuin- du-mă cu comandanţii de plutoane. îi chemai la mine.

— Balta este adîncă, domnule căpitan, mă informă un gradat, Nistor. Mi-am dat seama după tromba uriaşă de apă care a fost înălţată în zori de explozia unui obuz. Trebuie s-o ocolim, altfel ne înecăm pînă la unul.

— Nu-i chiar aşa, măi Nistore – interveni sublocotenentul Ionescu. – Cred că în dreptul plutonului meu nu este mai adîncă de un metnu. Se vede după stuf: se ridică mult deasupra apei.,

— Da, da, o fi aşa cum spuneţi dumneavoastră, domnule sublocotenent, dar să nu uitaţi că la metrul ăla se adaugă nămolul de pe fund, în care te poţi scufunda încă un metru – îşi dădu cu părerea sergentul-major Ciurea. Ar fi bine să ni ,se dea nişte sedinuri (bărci de cauciuc), altfel...

— Sedinurile au rămas înapoi, la Tisa; le vor folosi alte trupe – spusei eu.

Pînă la urmă, discuţia s-a încheiat cu concluzia că toţi comandanţii de plutoane trebuiau să recunoască şi să stabilească imediat locurile mai puţin adînci ale bălţii.

Cîteva minute mai tîrziu se şi dezlănţui uraganul pregătirii noastre de artilerie. Ferma deveni un nor imens de fum, brăzdat de limbile roşietice ale exploziilor. Hitleriştii răspundeau şi ei cu turbare. Balta clocotea, zvîrlind din adîncuri coloane înalte de apă miloasă. Printre ele, spre poziţia de plecare a companiei a 6-a, se fugăreau snopii gloanţelor de mitralieră, obuzele artileriei duşmane şi proiectilele tunurilor lantitanc.

Stelele roşii ale rachetei trase de mine s-au topit repede în ceaţă. Oamenii companiei a 6-a au ieşit din tranşee şi s-au scufundat treptat în baltă. Apa le-a ajuns mai întîi pînă la glezne, apoi pînă la brîu, pînă la piept... Altora le-a trecut peste umeri. Cei mai înalţi, îi ajutau pe cei mai scunzi. Sublocotenentul lancuţ, un munte de om, l-a luat în cîrcă pe caporalul Andreiaş. Mie, apa îmi ajun-
sese pînă peste umeri. Mă săltai cît putui, bătând apa puţin cu mîinile. Doi soldaţi voinici din grupul de comandă, mă ridicară atunci de subsuori. Am ajuns aşa pe malul celălalt, iar din poziţia aceasta am continuat să-mi îmbărbătez ostaşii.

Iată-i! Au trecut de jumătatea bălţii. Din apă au început să le apară distinct mai întîi umerii, apoi spinările, braţele, şoldurile cuprinse în centuri, poalele mantalelor şiroind de apă. În sfîrşit, se auzi smircîitul apei în bocanci. Rînd pe rînd, au ieşit cu toţii la mal.

Spre durerea mea, vreo doi din oamenii flancului stîng, n-au putut fi salvaţi de la înec. Acolo se abătuse un bombardament duşman îndrăcit. Cei cîţiva răniţi au fost luaţi imediat în primire de sanitarii companiei.

Din fermă a început să se reverse peste noi, ca un torent ucigaş, focul armelor automate şi al brandurilor. Oamenii mei n-au mai putut face un pas. S-au trîntit cu toţii la pămînt, în clisa neagră, alunecoasă, de pe mal.

Vuietul neîntrerupt al bombardamentului întreţesut cu pocnetele ascuţite ale armelor de infanterie, se învolbura în succesive tunete înspăimîntă- toare. Concentrările masive de foc alternau cu tragerile mai puţin intense. Ceaţa, sfîrtecată fîşii-fîşii, estompa glasurile. Vîntul de miazănoapte, care adia uşor de dimineaţă, devenise acum o vijelie îngheţată care te tăia pînă la oase. Echipamentul oamenilor, îmbibat cu apa bălţii, deveni scorţos, se acoperi cu o pojghiţă de gheaţă. De sub căştile soldaţilor, de pe feţele lor, de sub gulerele mantalelor, se ridicau valuri de aburi calzi.

Oamenii săpau de zor adăposturi, în malul protector.

Echipa de telefonişti, trimisă de batalion, lucra cu toată graba la instalarea telefonului în groapa comandantului companiei a 6-a. Eu nu eram la postul de comandă. Mă deplasasem spre un cot al bălţii, care se prelungea cu o viroagă plină de mărăciniş spre partea cea mai apropiată de noi a fermei. împreună cu sergentul Stoica, omul cel mai isteţ din companie, m-am strecurat pe viroagă către fermă. Ne-am apropiat pînă la o sută de metri. De acolo dispozitivul inamic se zărea ca în palmă şi puteam vedea în acelaşi timp întregul front al companiei mele.

Stăturăm o vreme amîndoi întinşi pe burtă, înti- părihdu-ne în minte toate amănuntele poziţiei hî- tleriste. într-un tîrziu, Stoica începu să se tîrască mai aproape de mine. Deodată, un glonte l-a izbit drept în frunte. Am simţit un junghi în inimă şi un fior rece mi-a străbătut tot corpul. Apoi, smul- gîndu-mi cu greu privirile îndurerate de pe tovarăşul de luptă mort, m-am tîrît puţin mai înainte, cu mîna strînsă bine pe automat. Scormonii locurile cu privirea şi la cîteva zeci de metri lîngă un muşuroi de gunoi, dădui cu ochii de casca unui hitle- rist. între cască şi pămîntul negru se zărea destul de limpede chipul fascistului, lipit de patul puştii. Ca un fulger îmi trecu prin minte un gînd: „Asta-i lunetist!”

N-am mai făcut nici o mişcare. Nici hitleristul n-a mai mişcat. Ne surprinseserăm unul pe altul. Stăteam amîndoi încremeniţi, ca nişte stane de piatră, măsurîndu-ne doar din ochi. îmi dădeam bine sea-
ma că la cea mai mică mişcare pe care aş face-o, aş dezlănţui fulgerător asupra mea focul fascistului. Inima îmi batea puternic, pieptul mi se umfla zbuciumat, parcă ar fi voit să mă salte de la pămînt. Nu-mi luam însă privirea de pe faţa fascistului, proptită de patul puştii.

11 priveam fără să clipesc, cu răsuflarea întretăiată şi cu atîta încordare, încît simţii cum mi se înceţoşează ochii. În coşmarul pe care-l trăiam, vedeam casca neamţului crescînd fioros: mai întîi mi se păru cît un fund de ceaun, apoi cît o turelă de tanc. De sub casca uriaşă, ameninţătoare, se zgîiau la mine doi ochi verzui, cît roata carului ... ‘ îi vedeam bine: aveau o strălucire stranie, neomenească. Ţeava puştii hitleristului începu să se îngroaşe, să se lungească, să se întindă către mine... lat-o, are o gură neagră de balaur, căptuşită cu ghinturi late, puternice ...

Nu mi-am mai putut stăpîni privirea. Am clipit repede-repede de cîteva ori. Ochii mi s-au mai limpezit. Neamţul era tot la locul lui, tot nemişcat. Ne priveam amîndoi înlemniţi, fascinaţi. Eram hipnotizaţi. Numai gîndurile mi se mai zbăteau nebuneşte în cap, ca nişte păsări deznădăjduite într-o colivie ...

— De ce nu trage bestia? – mă întrebam eu iar şi iar. De ce nu pot trage eu? Dacă-mi spulberă în secunda asta creierii cu un cartuş? Cine va şti că am murit aci? Ce-o să se facă fără şef compania? De ce nu-i dă nimănui prin cap să mă caute?

într-o clipită, prin minte mi se perindară cele mai multe din chipurile oamenilor mei. Clipii des, ca
să-mi limpezesc iar privirile. Hitleristul stătea tot neclintit. . .

E mult mai bine adăpostit – cugetai eu şi, în acelaşi moment, simţii în vîrful degetului arătător al mîinii drepte o înţepătură ciudată. Era atingerea rece a trăgaciului automatului.

— Ah, de ce n-am degetul ăsta mai lung?

Simţii din nou fiorul atingerii trăgaciului îngheţat. Petrecui degetul mai adînc pe după trăgaci. Simţii, o sudoare rece pe frunte şi îmi muşcai buzele pînă la sînge. Mi se păru deodată că fascistul se aplecă mai mult pe puşcă. îmi încordai tot trupul şi ţintii din ochi, printre gene, faţa hitleris- tului.

Am apăsat lung pe trăgaci!

Un vuiet prelung, înfricoşător, făcu să se zguduie, văzduhul. Am apăsat lung pe trăgaci! Şaptezeci şi două de cartuşe au zburat, sfoară de foc dătătoare de moarte, spre grămada de gunoi. Hitleristul nu se mişcă nici acum. Numai casca lui păru că se scufundă în pămînt. îmi ţiuiau urechile şi, cu toate că automatul meu amuţise de mult, mai apăsam încă pe trăgaci. Nu mă mişcăm, nu mă gîndeam la nimic. în creierul meu se făcuse un gol imens, în care ecoul împuşcăturilor mai hăuia, tot mai slab, ca în bolta arcuită a unei catedrale pustii. Apoi, nimic. Tăcere. Amorţeala de plumb a celei mai desă- vîrşite tăceri...

Deodată tresării. Auzii înapoia mea nişte şoapte.

— Mişcă, mă, nu e mort...

întorsei capuj. Pe viroagă, prin mărăciniş, se apropiau de mine sublocotenentul Ionescu şi caporalul Scăpău.

— Aici eraţi, domnule căpitan? – mă întrebă Ionescu, răsuflînd uşurat. Dumneavoastră aţi tras cu automatul, ori hitleriştii? Nici n-am prins de veste cînd aţi

plecat de la punctul de comandă. Doar acum cîteva minute mai eraţi în mijlocul companiei.

— Acum cîteva minute?! Mie mi se pare că sînt aci de un veac!

— Hitleriştii au tras? – insistă Ionescu.

— Nu. Eu am tras; am apăsat lung pe trăgaci... Ionescu mă privi nedumerit, apoi văzînd că tac, ridică din umeri şi nu mai insistă.

M-am tîrît mai înapoi, la adăpost şi i-am privit cu căldură pe ofiţer şi pe caporal. Chipul mi se înseninã. Răsuflai adînc şi zîmbii. îi spusei lui Scăpau:

— Du-te şi spune-le comandanţilor de plutoane să vină la mine... Telefoniştii să instaleze telefonul în viroaga asta! Executarea! . ..

Acum, planul de atac se închegă limpede în mintea mea. De acolo, din viroaga aceea, am descoperit o fîşie de pămînt pe care puteam să ocolesc ferma cu oamenii mei şi să le cad hitleriştilor în spate, fără să fiu văzut de ei. Hotărîi să nu mai atac ferma din faţă, ci s-o înv ălui.

în cursul nopţii, bîrlogul fascist fu distrus. Atacul porni din viroaga în care am apăsat lung pe trăgaci.

■

Pe întreaga poziţie dintre Legyesbenye şi Dealul Pipiszki, trupele noastre au efectuat ample lucrări genistice. S-au săpat amplasamente pentru tot ar
-mamentul greu, s-au plantat cîmpuri de mine etc. Pe aliniamentul atins s-a organizat o puternică poziţie de apărare, adine eşalonată, deoarece fasciştii, care primiseră multe întăriri, dezlănţuiau zilnic puternice contraatacuri dinspre pădurea Lete, în special asupra dreptei noastre, care se apropiase pînă l$_a$ 70—80 m de colţul pădurii. Concomitent cu aceste contraatacuri, inamicul executa dese bombardamente atît pe limita dinainte a apărării noastre, cît şi în zona formaţiunilor de spate. Nu o dată fasciştii au executat şi trageri cu aşa-zisele „Nebel- werfer“-uri[1].

Pentru prima oară de cînd eram pe frontul antihitlerist, s-a dus o „luptă“ a megafoanelor. Cum s-a ajuns aici? încă din prima noapte petrecută pe noua poziţie de apărare, ostaşii noştri, care participaseră la incursiuni, s-au reîntors cu mai multe „limbi“. în acţiunea de capturare a prizonierilor, grupele noastre au folosit, pe lîngă nenumărate şi ingenioase procedee tactice, şi unele metode care, în fond, făceau şi ele parte dintr-o anumită „tactică“. Informaţiile pe care le aveam şi experienţa acumulată ne-au arătat că unii dintre militarii maghiari nu mai voiau să lupte alături de hitlerişti, ci căutau orice prilej să se sustragă. Nu mai vorbim de faptul că şi în rîndul nemţilor se aflau soldaţi care nu mai voiau să se sacrifice pentru războiul lui Hi- tler. De aceea, odată cu măsurile de ordin militar propriu-zise, s-a folosit şi propaganda prin viu grai. Astfel, o serie de ostaşi şi ofiţeri de-ai noştri.

1 Un fel de aruncătoare cu reacţie, asemănătoare cu „Katiuşele” sovietice, dar cu mult mai mici, cu viteză de tragere mai mică şi cu efect la ţintă mai redus.

5care cunoşteau bine limba maghiară, folosind cornete şi pîlnii improvizate, se adresau ostaşilor din faţă, cerîndu-le să înceteze lupta, întrucît nu serveşte intereselor ţării lor, subjugate de hitlerişti, să treacă în liniile noastre, pentru că le vom cruţa viaţa, vor fi primiţi omeneşte.

Compania de pionieri, şi compania 6, în urma consfătuirii avută la regiment, au organizat apoi serviciul de propagandă. Cei mai activi propagandişti era sublocotenentul Iancuţ din compania 6 şi sergentul major Rusu Sturza din compania de pionieri.

în noaptea de 22/23 noiembrie acest curajos ofiţer, împreună cu sergentul Andrei Kalman, un bănăţean vioi, însoţiţi de doi pistolari, s-au strecurat într-un intrînd al poziţiei duşmane, la colţul de sud-vest al pădurii Lete şi s-au reîntors cu 60 de ostaşi maghiari. în urma acestor acţiuni, în cîteva seri la rînd s-au predat trupelor noastre zeci şi zeci de militari de la inamic care nu mai doreau să lupte pentru o cauză nedreaptă şi realmente pierdută.

După aceea, hitleriştii au recurs şi ei la folosirea megafoanelor, a staţiilor de radioamplificare. Au început şi ei să ni se adreseze în limba română, să pună plăci cu cîritece populare româneşti. Ni Se împuia capul cu ştiri despre „armele secrete” pe care le vor folosi dacă vom mai continua luptele.

Efectul propagandei lor însă a fost nul: nici un soldat sau ofiţer român n-a trecut la ei.

Aşadar, şi „lupta megafoanelor” a fost câştigată de noi.

În zilele care au urmat, inamicul a luat noi măsuri pentru întărirea poziţiilor ocupate de el. Astfel

au fost aduse batalioane care făceau parte din trupele regimentului fascist din Ungaria, subordonate comandantului hitlerist şi un batalion german, opt aruncătoare de mine grele şi patru piese de artilerie. Au fost, de asemenea, minate comunicaţiile din pădure, precum şi porţiunea de pădure care se prelungea spre Monok. Aceste informaţii obţinute atît de la prizonieri, cît şi de la cercetarea noastră, confirmau că inamicul se aştepta la reluarea ofensivei de către trupele române.

Drept răspuns am trecut şi noi la iniţierea unor atacuri cu obiective limitate şi la organizarea de noi incursiuni. Acţiunile noastre s-au soldat, atît cu cucerirea unor puncte avantajoase pentru'viitoarele acţiuni ofensive, cît şi cu capturarea unui mare număr de prizonieri. Numai în ziua de 21 noiembrie şi în noaptea de 22/23 noiembrie au fost făcuţi 126 de prizonieri. în total s-au capturat peste 250 prizonieri.

*

— Tancuri inamice! Vin tancurile! strigă deodată caporalul Bucur.

Uruitul a început să se distingă tot mai clar... La ora 14,30 pămînitul se cutremura. Pe întreaga poziţie, pe tot satul, pe toată valea Turnei s-a potopit un înspăimîntător foc de artilerie. Şi-au făcut din nou apariţia şi avioanele vrăjmaşe, în grupuri de cîte 3—4, deşertînd bombe şi mitraliind. S-a aprins şi creasta, care arunca o ploaie de cartuşe şi de mine de aruncătoare pe sat, pe vale.

Uraganul era în toi. . . În şaua cea largă şi-au făcut apariţia primele tancuri. în urma lor şi pe de lături veneau valuri de infanterişti hitlerişti.

Tare ciudată mai este şi mintea asta omenească, în special acea parte din ea care contribuie la formarea asociaţiilor de idei. în vuietul acela de pe fundul văii unde mă găseam, nu ştiu prin ce mecanism, mi-a revenit în memorie cunoscuta melodie „I-auzi valea, cum răsună valea'...“, pe care o fredonam cu mult patos pe cînd eram copil de şcoală primară în comuna Brebu, din judeţul Prahova. Poate că a contribuit la această neaşteptată asociaţie de idei amintirea vuietului „Proavei“ (aşa-i spuneam noi rîului Prahova cînd se umfla de ploi şi mătura totul în calea lui).

... Apărarea noastră tăcea, nu crîcnea, nu slobozea nici un foc. Cîtă putere de voinţă îţi trebuie cînd vezi că vine asupra ta puhoiul de oţel şi valurile de atacatori, iar tu, cu arma în mînă, să nu tragi!

Parcă văd şi-acum acele tancuri. Vreo 3—4, unul după altul, se apropiau pe drumul de pămînt din centrul fâşiei de apărare a regimentului. Pe flancurile şeii, de o parte şi de alta a drumului, înaintau, legănîndu-se din cauza terenului frămîntat, alte cîteva, desfăşurate pe două linii. Cînd au ajuns la vreo 600 de metri, coborînd vertiginos şi urmate de infanteriştii fascişti, s-a pornit şi vijelia noastră. Câmpul s-a întunecat de fumul exploziilor proiectilelor de artilerie, al brandurilor noastre şi al celor germane. Obuzele noastre cădeau în plin pe tancuri şi printre ele, pe infanteriştii duşmani. Dar monştrii de oţel nu se sinchiseau. E drept că nu începuseră încă să tragă tunurile noastre antitanc. Numai cînd tancurile din mijloc s-au angajat direct pe şoseaua către Gyorgo, la vreo 500 de metri, şi au luat for-
maţie de lupta, au început şi antitancurile româneşti. Unele drept înainte, altele mai către dreapta, ori mai către stînga, au prins blindatele într-o pînză drăcească de focuri. Celelalte guri de foc de artilerie trăgeau şi ele prin concentrări masive. Au început şi puştile antitanc ale companiilor. Era un infern. De la cele dintîi lovituri, primul, al doilea şi al treilea tanc au fost plesnite. Au rămas pe loc, trăgînd cu tunurile. Alte tancuri au dat buzna pe vale, spre batalionul '2 din Regimentul 40 infanterie, care se afla în dreapta regimentului nostru.

Cînd blindatele fasciste au început, din cauza acestui foc, să se mai răspîndească ba spre vale, ba spre deal, au izbucnit nişte tunete asurzitoare. Explodau minele plantate de noi, pe care călcau acum carele de luptă germane. Trei tancuri au fost avariate. Pe stînga, două au intrat pe la poalele lui Felsohegy în adîncimea apărării noastre, ajungînd pînă în dreptul şcolii din sat. Acolo le-au luat în primire tunurile antitanc din rezerva regimentului. Unul a fost avariat, iar altul s-a întors din drum. Au tăbărît pe acestea vînătorii de tancuri, dar nu le-au putut distruge. Alţi coloşi au intrat în dispozitivul companiei a cincea, amplasată la vest de şosea. Au tras direct asupra lor, printre grupele de puşcaşi, tunurile de cîmp de 75 mm ale sublocotenentului Sergiu Ciachir, astăzi locotenent-colonel în rezervă. S-au pus cu focul pe ele şi tunurile antitanc din rezervă, care terminaseră cu tancurile de la şcoală. Asupra celor care se mai roteau împroşcînd cu foc poziţiile noastre, au sărit, ca din pămînt, echipe de vînători de tancuri. Le furnizau şi le aruncau grenade la şenile. Au căzut mulţi dintre vînătorii de tancuri,
căci artileria fascistă şi-a modificat iarăşi tirul, tră- gînd chiar asupra propriilor maşini de luptă.

Infanteria germană a reluat atacul odată cu un al treilea val de tancuri. Atacatorii se apropiau printre carele de luptă incendiate sau avariate. Atunci au început să irumpă şi

furnalele montate de pionierii regimentului şi de cei trimişi de la divizie. Lîngă şosea explodarea a două furnale a întunecat complet orizontul cu maldăre de fum negru, ce se bolovăneau, ridicîndu-se uşor spre cer... Culmea! Un tanc a fost răsturnat, altuia i-au sărit plăci de metal, care au căzut chiar pe un tun antitanc. A izbucnit şi alt furnal mai înapoi, şi altul mai în stînga.. . Extraordinar! Pe coama de pămînt şi de fum, asemănătoare cu un val gigantic, un val negru, zburătăceau fărîme de oameni, de hitlerişti. Era un spectacol unic, înspăimîntător şi grandios în acelaşi timp. Furnalele acelea au făcut minuni. Au îngropat şi tancuri şi asaltatori fascişti. în faţa poziţiei şi-n interiorul ei s-au încins apoi lupte apropiate la baionetă. Era o învălmăşeală de nedescris. Focuri de automate, explozii de grenade, urale, înjurături, ■ urlete, vaiete. Fierbea pămîntul. începură fasciştii să dea înapoi, să se retragă, să fugă. Unii se ascundeau după tancurile distruse. Ai noştri, după, ei, printre tancuri şi pe tancuri...

Printre norii de fum se zăreau cîteva blindate care le remorcau pe cele avariate, abătîndu-se spre Mehecs. Asupra lor s-a pornit iar focul tunurilor antitanc.

Dar ce se întîmpla în stînga? Compania a cincea fusese dată peste cap. Pătrunseseră fasciştii chiar pe lîngă piciorul pantei lui Felsohegy. Situaţia devenise iarăşi critică, deoarece înapoia lor urmau alte subunităţi de infanterişti nemţi, care ameninţau acum apărarea satului tocmai pe unde ne aşteptam mai puţin.

De la regiment mi s-a ordonat să-i contraatac cu compania mea. Am pornit imediat. Surprinşi, fasciştii au încercat să se adăpostească prin curţi, prin case, dar de acolo îi primeau alte focuri. Au sărit pe ei şi bucătarii companiilor şi conducătorii de la căruţe. Subunitatea mea a ajuns în sectorul companiei a 5-a, a recucerit împreună cu aceasta poziţia, anga- jîndu-se într-o nouă încleştare cu un alt eşalon de infanterişti nemţi. •

Dar cu poziţia ocupată mai înainte de compania a 6-a ce s-a întîmplat? Nimic, deoarece nemţii rămaşi pe creasta Felsohegy, la 400 m înălţime, şi care au văzut ce prăpăd e jos, nu au mai îndrăznit să facă un pas către vale. Acea poziţie – a companiei a 6-a – era apărată doar de două grupe de puşcaşi, lăsate de mine acolo. în acel timp au izbucnit o serie de incendii în sat. Să fi văzut cum, sub focul de artilerie, ostaşii noştri şi civilii luptau cu flăcările, cu moartea, reuşind în timpul luptei să localizeze cea mai mare parte a incendiilor.

Luptele grele se duceau şi în zonele localităţilor Mehecs şi Turna. Cît vedeai cu ochii, numai explozii, numai fum şi flăcări, tancuri în mişcare, înainte şi înapoi, tancuri în flăcări sau avariate.

Creasta nu a fost nici ea scutită. Cînd în faţă se mai potolea furtuna, brandurile, artileria, mitralierele noastre aruncau şi acolo foc nimicitor. Şi poziţiile. noastre au fost zdrenţuite: tranşee dărîmate, întoarse pe dos, tunuri sfărîmate, arme automate transformate în bucăţi de fier, răniţi şi morţi cu duiumul...

Lupta a durat pînă la căderea întunericului. Ofensiva hitleriştilor a fost zdrobită cu pierderi mari pentru ei. Gydrgo n-a putut fi cucerit. Poarta de intrare în valea Turnei nu a fost clintită din loc, apărarea Corpului 2 armată nu a putut fi întoarsă ...

Dacă acesta a fost tabloul general al luptei, apoi trebuie ştiut că partea lui cea mai vie au constituit-o minunaţii noştri ostaşi – soldaţi, subofiţeri şi ofiţeri. Despre fiecare s-ar putea scrie cîte o carte. Nu voi înfăţişa decît numai cîteva episoade din zecile care au avut loc atunci.

După luptă, recapitulînd cele mai proaspete amintiri privitoare la acţiunile desfăşurate de propriile subunităţi, ne-am putut fixa mai amănunţit în memorie crîmpeie de neuitat din încrîncenările cele mai dramatice. Cam aşa se petreceau lucrurile imediat după ce se încheiau înfruntările de pe diferite locuri de luptă. De pildă, la Gydrgo, imediat după oprirea şi zdrobirea atacului amintit, am schimbat unele impresii cu locotenentul Stan. Era ofiţer de rezervă, de profesiune învăţător. Un temerar înnăscut. De statură potrivită, bine legat, părea a fi dăltuit din granit. Un cap mare, puţin prelung, cu frunte înaltă, veşnic brăzdată de cute adînci. În luptă nu purta cască şi nici bonetă; era mereu cu capul descoperit. Avea un păr bogat, aspru şi negru. Şi ochii tot negri. Părea a fi un om dur. Părea numai pentru că în realitate era de o bunătate fără margini, riscîndu-şi oricînd viaţa pentru a o salva pe-a altuia. L-am văzut de multe ori oftînd adine, dureros, impresionant de dureros, în timpul cînd rostea numele celor căzuţi. Referindu-mă la lupta de la Gyorgd, redau scurta convorbire pe care am avut-o atunci cu acest ofiţer.

— Sergentul Constantin Ene, comandantul Unui tun, începu Stan, şi-a tras mult casca pe frunte şi s-a lăsat în jos la adăpostul scutului. Şi-a încleştat maxilarele, apoi s-a întors scurt către servanţi: „Lovitura şi şenila! M-aţi înţeles?”, le-a strigat el. „Fii pe pace!”, i-a răspuns trăgătorul, caporalul Uică. Apoi s-a năruit peste noi, după cum ştiţi, focul artileriei nemţeşti. Un obuz a căzut între tunuri, a omorît ochitorul şi l-a rănit pe Uică. I-a luat locul Ene. .. Cînd s-a dat semnalul a tras cu sete în primul tanc pe care l-a

lovit în plin. Şi-a aruncat casca de bucurie şi a mai băgat un proiectil pe ţeava. „Gheorghe! . . .ia-l pe-al doilea, că-l poticnesc eu pe-al treilea!“, a strigat Ene caporalului Nicula, comandantul celuilalt tun, şi iar a tras, lovind în şenila tancului. A slobozit două lovituri şi tunul lui Nicula, incendiind al treilea colos. Tot atunci, un alt tanc, dinspre deal, a trimis o lovitură drept în tunul lui Ene, omorîndu-l pe „încărcător”. Tunul a fost scos din funcţie. Prin barajul de foc duşman Ene a sărit atunci la tunul lui Nicula, să-l ajute. Cînd s-a trîntit lîngă piesă, o schijă l-a rănit uşor la piciorul stîng; o alta l-a lovit pe Nicula, provo- cîndu-i o rană gravă la cap. „Lăsaţi-mă pe mine fraţilor!” a strigat Ene servanţilor şi a băgat un proiectil pe ţeavă, trăgînd în tancul care intrase în poziţia noastră. A tras de la cincizeci metri. Cînd s-a ridicat să vadă efectul, l-a prins un snop de automat, ciu- ruindu-i braţul drept. A căzut pe culată, lac de
sînge. „Aruncaţi-mă de aici şi trageţi voi!“ a mai putut să strige. Ostaşii s-au repezit la el, l-au pus jos şi au continuat să tragă iar pe şosea, în alte tancuri care se apropiau. N-am văzut dacă au nimerit sau nu, pentru că eu am sărit cu plutonul la contraatac. Intraseră nemţii în prima noastră tranşee.

În toiul luptei am mai putut zări, în dreapta, cum o grupă de fascişti a ajuns la tunul unde zăceau grav răniţi Nicula şi Ene. Pe loc au şi bubuit două grenade. Fum şi morţi. Căzuseră câţiva nemţi. Alţi inamici au sărit spre tun, dar i-au luat şi ai mei cu foc din flanc, silindu-i să bată în retragere. „Ura, la asalt! ...“ am auzit de acolo. Se repeziseră asupra nemţilor cu grenade şi cu foc de automate numai doi oameni – cei doi tunari, caporalii Albu Ilie şi Văleanu Dumitru, care luaseră locul sergenţilor răniţi. Iar după ei s^a prins în horă şi un pluton de la compania mea.

În timp ce avea loc acest contraatac m-a lovit cineva din spate, m-a trântit jos. „La o parte! La o parte!“ striga o namilă de român şi fugea printre noi înainte prin şanţul şoselei spre linia întîi. Cred că l-aţi văzut şi dumneavoastră.

— Ba bine că nu. Era lunganul ăla de sergent din compania de pionieri.. . cum îi spune? mi-am adus aminte, Sumedrea.

— Aşa înalt, cu părul vîlvoi, a electrizat şi mai mult pe oamenii mei, care s-au aruncat şi mai vîr- tos în urmărirea nemţilor. Dar imediat m-a ţintuit la pămînt un foc de mitralieră şi de aruncătoare. Uriaşul s-a culcat, apoi iar s-a sculat. N-a fost atins şi a gonit tot înainte prin şanţul şoselei şi s-a trîntit
din nou la pămînt. Ne-am oprit şi noi şi am deschis focul asupra infanteriştilor germani dinspre poalele dealului. Şi-apoi iar nu l-am mai zărit.

— Să-ţi spun eu mai departe, căci de unde mă găseam atunci am văzut perfect. Sumedrea s-a mai ridicat o dată şi a strigat, nu ştiu dacă l-ai auzit şi tu: „Fraţilor! Anunţaţi înapoi, pe Diaconu, că am înnodat cablul! ... Să-i dea drumul la explozor că iar vin tancurile!” Caporalul Diaconu din compania de pionieri a diviziei a apăsat apoi pe pîrghia explo- zorului instalat lîngă mine. Asa s-au declanşat vulcanii furnalelor... După luptă, l-am scos pe Sumedrea de sub un morman de ţărînă, aruncat peste el de explozia furnalului. Noroc că-i rămăsese capul afară. Era mai mult mort decît viu. Aşa a fost transportat în sat, la infirmeria regimentului.

— Formidabil, domnule căpitan!

Reluînd firul discuţiei, Stan mi-a mărturisit că voia să-mi mai spună ceva despre Ene: cum l-a găsit şi pe el căzut pentru totdeauna lînfă tun, cu obrazul lipit de obrazul celuilalt erou, Nicula, mort şi el, cu mîna petrecută pe după umărul lui Ene.

— Aşa şi-au dat sfîrşitul, îmbrăţişaţi lîngă tunul lor drag, cu care au lovit în plin tancurile duşmane, salvînd alte multe vieţi de-ale camarazilor lor de luptă, şi-a încheiat Stan povestirea celor trăite, de el în sectorul de legătură dintre companiile a 5-a şi a 7-a.

Dar cîte şi cîte scene de acest fel nu s-au petrecut în ziua aceea a marelui uragan din gura văii Turnei?!

Pentru victoria cîştigată într-o luptă atât de mare şi de grea Regimentul 34 infanterie şi batalionul 2 din Regimentul 40 infanterie, au fost citate prin ordinul nr. 153 al Corpului 2 armată.

... Se întunecase complet. După luptă s-a trecut imediat la reorganizarea apărării.

Ostaşilor li s-au servit două feluri de mîncare şi cîte un sfert de litru de vin la fiecare. Şi pentru ofiţeri popota regimentului a pregătit o masă copioasă, oferindu-le şi cîte un pahar de vin. Era şi cazul.

După masă s-a oganizat, pe schimburi, odihna oamenilor.

în intervalul de timp cuprins între 26 decembrie 1944 şi 8 ianuarie 1945, timp cît regimentul s-a aflat în apărare, s-au organizat o serie de activităţi: s-a amenajat în spate un poligon de tragere, s-a executat program de curăţare şi deparazitare, s-au

desfăşurat aplicaţii pe hartă cu ofiţerii, s-au făcut pregătiri de Anul Nou etc.

Printre altele eu am prezentat comandantului de regiment şi planul complet al celui de-al doilea „război“ al megafoanelor. Primul a fost, aşa cum s-a văzut, la poalele munţilor Hegyâlja, lingă localitatea Legyesbenye. întrucît şi pe acest front au fost atît unităţi horthyste, cît şi hitleriste, am constatat că se continuau divergenţele dintre ele. Pe această bază şi avînd în vedere experienţa noastră din trecut, am organizat un plan amănunţit de comunicare cu ostaşii maghiari aflaţi în contact cu noi.

Cu sprijinul comandantului de regiment am adunat la postul meu de comandă, din sat, pe ofiţerii, subofiţerii şi ostaşii care cunoşteau limba maghiară sau germană. Am stabilit împreună ca în fiecare incursiune trimisă pe înălţimea Felsbhegy să se găsească şi cîte un ostaş care să cunoască fie limba maghiară, fie limba germană. Fiecare subunitate trebuia să-şi confecţioneze pîlnii din carton, din hîrtie, din tablă, pe care să le folosească în apelurile adresate fasciştilor din liniile de luptă.

S-au bătut la maşină texte cu diferite apeluri, pe care urmau să le difuzeze cei care plecau în incursiuni. O parte din texte au fost împăturite şi introduse în nişte săculeţe cu greutăţi, care să- fie aruncate în liniile duşmane de îndată ce se ajungea la o distanţă potrivită. Altele urmau să fie lăsate acolo după retragerea incursiunilor. Sublocotenentul lancuţ, care ştia bine ungureşte, a băgat în săculeţe şi nişte scrisori de la gazda lui din Gyorgo, scrisori în care familia respectivă îndemna pe ostaşii maghiari să coboare în sat, „unde se află românii, care se poartă cît se poate de omeneşte cu populaţia şi cu prizonierii“. Gazda mea, originară din Miskolc, care avea doi băieţi în armată, i-a înmînat şi ea lui lancuţ cîteva scrisori de acest fel. Familia la care mă aflam cantonat avea o fată de vreo 17 ani, Şarica, de toată frumuseţea. Ea ne-a dat im concurs deosebit în această „muncă de propagandă[11]. împreună cu lancuţ, Şarica compunea scrisori atît de calde, de convingătoare, încît nu o dată grupe întregi de maghiari au trecut în liniile noastre, avînd la ei aceste scrisori, adevărate mesaje.

Mulţi militari de-ai noştri le arătau gazdelor fotografiile mamelor, soţiilor, rudelor lor. Pe multe le podideau atunci plînsul... Şi cu toate acestea mai găseau puterea sufletească să le spună băieţilor noştri că vor rămîne teferi, că se va termina şi cu războiul.

Dar faptul cel mai impresionant s-a petrecut atunci când sublocotenentul Nicolae Ionescu le-a vorbit Şaricăi şi mamei sale despre soţia sa de la Constanţa, de copilul lui pe care încă nu-l văzuse, fiind în vîrstă de numai trei luni. Cînd a aflat că Ionescu şi-a luat angajamentul solemn că-i va scrie în fiecare zi soţiei sale o carte poştală, atunci mama fetei l-a – îmbrăţişat cu lacrimi în ochi şi l-a rugat să-i permită să-i scrie şi ea cîteva rînduri. A scris două pagini cu litere rotunde, tremurate, în limba maghiară. Alăturea i-a făcut traducerea sublocotenentul lancuţ. Din cele ce mi-au rămas întipărite în minte, redau unele crîmpeie:

„ ... Dragă doamnă, te sărut pe tine şi pe copil. .. Aici în casă la noi, se află soţul tău. E sănătos şi mi-a povestit toată viaţa voastră. Este un băiat atît de bun şi te iubeşte atît de mult.. . Cînd mă uit la el mă îneacă plînsul, căci am şi eu doi băieţi, la fel de buni şi de frumoşi ca el. Acum sînt pe front. Nu ştiu dacă ochii mei îi vor mai vedea, dar sper...

Să fii fără grijă, doamnă că soţul dumneatale se va întoarce cu bine şi poate te vom vizita la Constanţa. Te privesc în fotografie şi te simt caldă lîngă mine ...“

Urma adresa din Miskolc.

La încheierea scrisorii a avut loc şi o scenă nostimă. Şarica l-a rugat pe Ionescu s-o lase să-i scrie şi ea ceva soţiei. Ionescu s-a îmbujorat şi, foarte stingherit, a refuzat-o, deoarece, începu el, „ştiţi, soţia mea e tînără, drăguţă şi. .. poate să creadă că ...“.

Am izbucnit cu toţii în rîs, iar Şarica, ambiţioasă, s-a răzbunat, luîndu-i capul în mâini şi sărutîndu-l pe ambii obraji. A „urmat un ropot de aplauze. Rîdea cu hohote în special lancuţ, „cavalerul” nostru de 21 de ani. „Pe tine nu te sărut, i s-a adresat drăcoaica de fată, pentru că nu eşti însurat, dar îţi strîng mîna pentru că ai tradus în româneşte scrisoarea mamei mele”.

— Nu-i nimic, i-a răspus lacuţ, nici eu nu te sărut, şi s-a, îndreptat spre mama fetei, căreia i-a sărutat mîna.

Au fost cîteva clipe de tihnă, de pace, de aruncare pe pustii a grijilor războiului.

■

Zilele de la 30 decembrie 1944 la 6 ianuarie 1945 s-au scurs sub semnul unei intensificări a întăririi apărării, al continuării programelor de pregătire a ofiţerilor şi gradaţilor, tragerilor în poligon, instrucţiei de front, pregătirilor asidue pentru trecerea la ofensivă. „Războiul megafoanelor”, continuat prin incursiuni, s-a soldat cu capturarea unui număr de circa 300 de prizonieri. Ei ne-au informat succesiv că în

curînd comandantul hitlerist va încerca o nouă mare ofensivă, că trupele din faţa noastră, care au primit numeroase întăriri, vor trece la atacul satului Gydrgd.

DE-A LUNGUL CEHOSLOVACIEI

Şi acum încotro? Spre care piscuri ne vom îndrepta? – se întrebau soldaţi! şi ofiţerii după terminarea victorioasă a luptei duse pentru eliberarea oraşului şi zonei Roznava. Aceasta era prima localitate importantă din Cehoslovacia, situată lîngă frontiera ei sudică, pe care o eliberaseră prin lupte grele trupele române către sfîrsitul lunii ianuarie 1945.

Ne aflam în bucla serpentinei unei şosele care urcă pe dreapta rîului Sajo, oare îşi are izvorul undeva în masivele munţilor Tatra Mică.

Se luminase de ziuă. Aşteptam ordine. Cercetarea era împinsă înainte.

Din locul unde ne aflam, situat la peste 1 000 metri înălţime, la extremitatea de nord a masivului Siiikov, priveam tăcuţi departe, spre nord-vest, îngrămădirea unor vîrfuri argintate de neaua iernii cehoslovace. În dreapta, şoseaua era străjuită de un perete căptuşit cu o pădure tînără de brazi. în spate se pierdeau valurile încremenite, şi descrescînd către sud, ale masivului Plusivet. În stînga se oferea privirilor noastre frumoasa panoramă a văii rîului Sajo, mărginită de partea cealaltă de brîul unor înălţimi semeţe. Totul era acoperit de covorul unei zăpezi sticloase – mărturia gerului aspru ce domnea

.Alba întindere a zăpezilor era brăzdată neregulat de dungile negre – albe ale viroagelor ce coborau spre valea Sajo, de unele insule mai mari sau mai mici de brădet.

Rar de tot se auzea în stînga noastră cîte o explozie înfundată. încolo linişte ...

începuse un vînt uşor. înfiorate de acest vînt, crenguţele de brad îşi scuturau podoaba de chiciură. De cîte ori se scuturau, de atîtea ori ciuleam urechile, ne aţinteam privirile în direcţia respectivă.

Vălătuci de aburi ieşeau ritmic din piepturile noastre. Genele, din negre, deveniseră albe, rare şi mai lungi. Deasupra buzelor ne apăruseră tuturor mustăţi din ace fine de gheaţă. Fiecare ostaş părea un Moş Gerilă.

— Uf, de ne-am mişca odată! – şuşoteau soldaţii.

Un agent mă anunţă că sînt chemat la batalion.

— Ascunde-ţi-vă repede, nici o mişcare... uite- le ... sînt vreo zece ... vin exact spre noi! strigă scurt observatorul din colţul şoselei. Erau avioane inamice.

Mi-am continuat drumul spre comandantul batalionului, fiind ferit de vedere de pînza deselor coroane de brazi ce-şi întrepătrundeau crengile.

— Eşti gata? mă întrebă comandantul batalionului.

— Gata, totu-i în regulă. Dar încotro?

— Scoate-ţi hărţile, se adresă el comandanţilor de companii. Şi apoi începu: Ne aflăm acum ia cota 1 102. în direcţia asta se află... – şi comandantul ne făcu o scurtă orientare topografică.

— M-ai întrebat încotro, nu? – mi se adresă comandantul batalionului şi apoi continuă: înainte.

11 – Radio Donau nu mai transmite

către gurile defileului din Tatra Mică. Pînă acolo o să avem însă de furcă cu fasciştii. Să vă dau situaţia... '

Şi comandantul ne-a expus-o pe scurt.

Inamicul se afla în retragere către porţile defileului de la Dobsina, unde şi-a pregătit un aliniament puternic fortificat. Pentru a ne întîrzia înaintarea, adversarul a lăsat puternice rezistenţe pe toate căile de acces. Deocamdată o parte din acestea s-au identificat la est de Berdarca, la Valaska... '

Batalionul nostru întărit, se afla în avangardă pe direcţia Berdarka, mina de cărbuni nord Berdarka, Dobsina.

Compania a 6-a, (adică subunitatea pe care o comandam) vîrf de avangardă ...

După ce, la rîndul meu, am expus situaţia şi am dat misiunea fiecărei subunităţi din subordine, mi-am verificat armamentul, muniţia, hrana şi am pornit.

„Să vedem ce mai e şi cu Tatra asta; i-o fi zicînd „mică” dar mie mi se pare, aşa cînd o văd în zare,’ că-i tare mare“, spuse sublocotenentul N. lonescu, un brav ofiţer, propus să fie decorat pentru fapte de arme excepţionale.

începurăm înaintarea. Ne lăcrămau ochii de ger. Ne strecuram înainte, pe ascuns, ca şopîrlele, folosind orice acoperire. Toţi observam, toţi ascultam. Eram atenţi în mod deosebit la menţinerea legăturii în cadrul companiei, cu restul batalionului şi cu

vecinul.

Ne enerva grozav de mult faptul că zăpada îngheţată pîrîia zgomotos sub bocancii noştri. Am fi
vrut să mergem ca nişte năluci, nevăzuţi, nesimţiţi de inamic.

Din cînd în cînd, cîte o grupă întreagă se prăvălea cu zgomot, alunecînd pe pantele îngheţate.

în grupe se puteau auzi asemenea discuţii:

— Măi Gheorghe, ţi s-a înfundat ţeava puştii mitraliere cu zăpadă ...

— Taci mă, c-o curăţ eu, ce strigi aşa?

— Ssst, căleaţi mai uşor, ce, sînteţi elefanţi?! ...

Terenul era într-adevăr foarte accidentat. Peste tot întîlneai văi, pereţi abrupţi de stînci, pante acoperite cu tufişuri, ori complet dezgolite, găvane cu mici mameloane, ici colo cîte un pîlc de copaci dezgoliţi, cîte un ieşind sau intrînd de pe pădure etc.

Nesuferit era însă poleiul ce se întindea în special pe pantele văilor şi viroagelor.

— Ia uite, colo-n stînga movilei aceleia cu brazi... Parcă fac semne ai noştri de la grupa din cap ...

N-apuc încă să mă uit prin binoclu şi deodată aud rafale scurte, repetate, de arme automate şi ţiuit de gloanţe pe deasupra noastră.

Grupa din cap a deschis focul. -Alergai iute într-a- colo, deplasîţidu-mă înapoia unei mici creste, mai către stînga. între timp asupra grupei care intrase în acţiune, inamicul începu să execute o puternică concentrare de foc de aruncătoare de mine. Se ridicau în sus trombe de fum negru. Pe deasupra noastră treceau de la inamic către forţele principale ale batalionului proiectile de artilerie. Se auzeau explozii îndepărtate în spate. în stînga, la vreo **2** km, alte unităţi româneşti se angajaseră în luptă. **în** dreapta nimic.

În sfîrşit ajunsei la plutonul din cap; comandat de sublocotenentul Ionescu. De acolo se vedea cum din marginea unui grup de cabane, situate la dreapta şi la stînga şoselei care ne servea în general ca direcţie de mişcare, se trăgea cu înverşunare. Mai din fund, probabil dintr-o văioagă, răbufneau pocniturile aruncătoarelor de mine.

Două avioane inamice şi-au făcut apariţia din aceeaşi direcţie, trecînd către forţele noastre principale. Tot mai puternic se auzeau în stînga focuri de tot felul de armament. Şi de la noi, şi de la inamic, artileria trăgea fără încetare.

Ştiam că în stînga se află nişte unităţi de cavalerie româneşti. Eram nelinişţit de situaţia din dreapta, căci pierdusem legătura cu subunitatea dintr-un alt regiment din divizia noastră.

Am hotărît deschiderea focului cu aruncătoarele de mine ale companiei şi cu o grupă de mitraliere, asupra rezistenţelor de la cabană, plus, bineînţeles, focul plutonului din cap, care-şi luase deja un bun dispozitiv de luptă. Spre stînga, către valea Sajo, am descoperit o companie germană. Grupa noastră de puşcaşi avea un larg cîmp de vedere şi un bun cîmp de tragere pînă la mare distanţă. Un pluton, comandat de sergentul-major Ciurea, l-am trimis pe panta împădurită din dreapta şoselei, pentru a cădea în spatele cabanelor şi a se infiltra pe viroaga unde apreciasem că sînt aruncătoarele de mine ale inamicului. Am raportat comandantului de batalion situaţia şi măsurile luate.

După cîteva minute am fost surprinşi de zgomotul împuşcăturilor care răsunau pe panta împădurită
unde acţiona plutonul 3 comandat de sergentul- major Ciurea.

— Poftim, mi-am zis – şi-acolo-i inamic. Precis că vrea să ne învăluie flancul drept. în acelaşi timp am auzit cum şi grupa din stînga, care ne făcea siguranţa, începuse să tragă de mama focului. Gîfî- ind venea spre mine, de la acea grupă, soldatul Duţu şi mă anunţă că inamicul a început să se scurgă pe vale.

— Să ştiţi că vrea să ne cadă în spate, zise el. De dincolo de vale, trage un tun antitanc chiar pe grupa noastră. Au fost răniţi şi doi soldaţi. Sergentul Lupu întrebă: Ce facem?

Ordinul a fost scurt: să stea pe loc şi să continue tragerea asupra duşmanului de pe vale, unde vor interveni cu foc şi aruncătoarele noastre de mine.

în aceeaşi clipă, asupra hitleriştilor de pe vale începuseră să cadă minele trase de aruncătoarele batalionului nostru. Dar şi asupra locului unde mă găseam se năpusti o ploaie de mine de aruncătoare duşmane. M-am adăpostit după o movilă pietroasă. Agenţii mei se adăpostiseră şi ei în grabă, care pe unde apucaseră. Observai cum o mină inamică căzu chiar între ei. Din fericire, nici unul n-a fost lovit.

Aşadar, două plutoane le aveam angajate: unul în faţă, altul în pădure, şi o grupă

care făcea siguranţa campaniei pe stînga. Restul, un pluton şi' două grupe sub comanda sublocotenentului lancuţ, nu erau angajaţi. Plutonul de aruncătoare de mine trăgea cu precizie asupra rezistenţelor de la cabane şi asupra noilor puncte de foc care-şi făcuseră apariţia în dreapta şi în stînga primelor rezistenţe.

„Vin prizonieri, vin prizonieri! Ii aduc ai noştri din pădure!“ auzii strigînd pe cineva.

Asta era peste aşteptările mele. Doi soldaţi din plutonul 3 escortau vreo 15 hitlerişti, toţi îmbrăcaţi în costume albe de mascare. Am trimis repede un agent să comunice celor care-i escortau pe fascişti să-i ducă peste dîmbul din spate, iar mie să-mi aducă numai unul din prizonieri. După vreo 2—3 paşi agentul fu rănit. Din nou un torent de proiectile de artilerie şi mine inamice cădea pe noi. împreună cu agenţii de transmisiune mă mutai repede în alt loc.

A trecut vijelia, focul a devenit mai rar. Pe plutonul din cap nu se mai trăgea. în schimb, pe ieşindul din pădure, de unde urma să plece la atac plutonul 3 în flancul şi spatele rezistenţelor de la cabană, inamicul trăgea cu toate categoriile de armament.

La grupa din stînga, explozii de grenade.

— Nemţii pun mîna pe grupa lui Lupu... îi contraatac – îmi strigă sublocotenentul lancuţ, comandantul plutonului din rezervă.

îi aprob iniţiativa, făcîndu-i semn cu mîna să-i dea drumul. Ostaşii comandaţi de lancuţ porniră vijelios ... lată-i... au ajuns chiar în flancul drept al duşmanului. Trăgeau din mers cu puştile, cu automatele, cu puştile mitralieră, năvăliră asupra fasciştilor, strigau de hăuleau văile.

Fug, fug, pe ei! auzii pe agentul meu de transmisiune.

Nu puteam distinge bine ce era acolo. Părea a fi învălmăşeală. Unii cădeau, se ridicau, din nou cădeau, din cauza alunecuşului, şi cu toţii se prăvă'©au spre firul văii. Am înţeles: plutonul 3, din proprie iniţiativă, gonind pe nemţi, încerca/ să se furişeze pe firul văii, către stînga cabanelor. Nu voia să rămînă mai prejos de plutonul din dreapta.

— Aşa cadril mai zic şi eu, domnule căpjtan, îmi strigă lancuţ. ‘

— Curat cadril, i-am întors-o şi eu.

Plutonului din cap i-am ordonat să facă un salt lung, drept înainte, pe aliniamentul unui şir de movile. Ostaşii înaintau minunat. Care cum ajungea pe linia movilelor începea să tragă. Din nou inamicul a concentrat focul pe acest pluton. Era o tragere masată de aruncătoare de mine şi arme automate. Luptătorii din pluton nu se opriră însă pînă nu ajunseră pe linia movilelor. Terenul îi favoriza mult. Apoi, focul inamicului se împrăştiase. A slăbit tragerea şi pe ieşindul de pădure unde se afla plutonul 3 şi pe firul văii pe care se infiltrau luptătorii comandaţi de sublocotenentul lancuţ, de la care îmi sosiră vreo trei prizonieri. A slăbit focul şi asupra plutonului din cap. în schimb, artileria inamică trăgea puternic asupra spatelui nostru. Asupra locului unde mă aflam împreună cu grupul de agenţi de transmisiune se abătu deodată snopul tragerilor tunului antitanc duşman care bătuse grupa sergentului Lupu.

Nu mai vedeam plutonul comandat de lancuţ, nu mai auzeam focul plutonului 3 de la colţul pădurii şi eram neliniştit din această cauză.

■ Inamicul trăgea rar, numai cu armele de infanterie.

Auzeam clar foc şi urale puternice în spatele cabanelor, dar totuşi nu vedeam nimic.

Reîncepură şi focurile din stînga.. . Ceea ce vedeam mă mira

.„Oare cînd a ajuns plutonul comandat de lancuţ la cotul Şoselei, la originea văii din stingă cabanelor?” Plutonii! din cap se avîntă înainte. Sublocotenentul lonescu striga cît îl ţinea gura „Nu trageţi, nu trageţi, cavi omorîţi pe ai noştri (era vorba de plutonul cdmandat de Ciurea care, manevrînd iscusit, căzuse chiar asupra aruncătoarelor de mine inamice, dinapoia cabanelor. El capturase patru aruncătoare şi cîţiva prizonieri).”

Fasciştii zăpăciţi, începură să fugă: şi cei de la cabane şi cei de la stînga, şi cei de la dreapta, şi cei aflaţi mai înapoi. Nu mai conteneau uralele alor noştri, amestecate cu focuri de puşti şi de arme automate. Era pur şi simplu o goană aprigă după fascişti. Aveai impresia că eşti la o mare vînătoare de lupi.

Dispozitivul companiei s-a dezlînat. Totuşi, inamicul trebuia de aproape urmărit, spre a nu i se da nici un răgaz. Pentru aceasta am trimis agenţii – unul la lancuţ, ordonîndu-i că de acUm încolo el va fi plutonul din cap şi că trebuia să menţină direcţia urmînd în general şoseaua spre Berdarka; un alt agent, la Ciurea, cu ordinul de a face siguranţă dreptei companiei. Plutonul comandat de sergentul major Constantinoiu pe stînga, eşalonat spre stînga pentru a ţine şi legătura cu unităţile de cavalerie. Plutonul comandat de sublocotenentul lonescu a rămas în rezervă cu plutonul de aruncătoare de mine. Plutonului antitanc, cu care am fost ulterior întărit, i-am dat ordin să urmeze plutonul din rezervă pe şosea.

între timp am aflat de la prizonieri că ei nu se aşteptau la o întîlnire cu noi decît în

după-amiaza
zilei, şi în nici un caz în cursul dimineţii. Fasciştii aşteptau să le sosească nişte tancuri uşoare, cu care să facă legătura între rezistenţele lor şi să ne întîr- zie cît mai mult înaintarea. Primiseră ordin să captureze cu orice preţ prizonierii de la noi, ca să-şi dea seama ce unităţi aveau în faţa lor şi ce intenţionau. Fiind însă surprinşi, li s-a năruit tot planul. Am mai aflat că poarta defileului de la Dobsina e puternic fortificată, că între Dobsina şi Bordarka era un teren excepţional de greu, cu totul impropriu acţiunilor militare, după spusele lor.

•

În timpul acţiunii de curăţare a oraşului Roznavei, în sectorul regimentului nostru s-a mai petrecut un eveniment interesant.

' Cînd am început să pătrundem în oraş, încă înainte de ivirea zorilor, am avut impresia că ne făceam intrarea într-o uriaşă topitorie. Sfîrîiau în lumini din ce în ce mai pale ultimele resturi ale unui groaznic cuptor de foc. Spre un colţ de stradă se urcau, bătute de vînt, limbile de foc ce mistuiseră pînă la temelie o biată casă; pe mijlocul altor străzi, parcă izbucnite din guri de canal, se înălţau jerbe de foc. Ardeau în gropile făcute de explozii maşini auto, cisterne cu carburanţi.... În altă parte, către centru, se zvîrcoleau uriaşe încolăciri de nori de fum negru, semnul stingerii unui mare incendiu. Şuvoaie de fum leneş, înecăcios, se mai scurgeau şi pe sub alte acoperişuri şi din ferestrele parterelor şi etajelor unor clădiri ruinate şi înnegrite de fumul flăcărilor!... .st»' în- desPerarea loL apHcînd, pentru a nu .a.1?. acest război, criminala tactică a pammtului pirjoht, mcendiaseră fără milă instituţii dezlE “H'1- Case ale Puitorilor. Prăpădul' dezlănţuit i-a prins insa şi pe ei, făcîndu-i să ardă şoarect Viata marelui oraş nu a putut fi insa distrusa de pîrjol. Populaţia a reuşit ln«-nC8PUt 1? se adăpostească în beciuri adinei iar nea1 de ,parpCipe alături de osaşii români la acţiu- 3®a ^ l°calJzare şi stingere a incendiilor. Militarii noştri odata cu capturarea fasciştilor, au potolit Sh^îu S^T'^ V?lvătăile' au 0Prit întinderea nne+- ■ -^j. case' instltutii Şi mii de vieţi ome- XV1:iP1Oniern divizillor române au descongestionat ^^A6' au propti zidurile crăpate. Alte şi alte sub-

T ajUtat la înlăturarea molozului, au deschis fe' aU- anunţat Pe cei din adăposturi că s-a lurmnT^i^ ^e™ 111 Pcist, că pot ieşi afară, la lumina zilei, la lumina libertăţii!

ZAle Jj n0P$ de-a rîndul, familii întregi, femei cu copn, batrîni ofiliţi de foame şi de urgia fascistă oameni îndureraţi zăcuseră în neagra mizerie pe raci ale Pivniţelor, în timp ce cotropitorii se lafaiau în case, jefuiau şi pîngăreau. Localnicii nu îndrăzneau să iasă afară din beciuri şi adăposturi decît noaptea, pe furiş, pentru a nu cădea în mîinile călăilor hitlerişti. Copleşită atîta vreme de spectrul morţii, pe care îl fluturau neîncetat ocupanţn fascişti, populaţia se mai arăta sfioasă şi în primele ore după eliberarea oraşului. Oamenii ieşeau prudenţi din adăposturi, priveau îngrijoraţi în stînga şi în dreapta. Teama lor se risipea însă repede îndată ce luau contact cu militarii români, pe care începeau să-i îmbrăţişeze cu lacrimi de bucurie, să-i poftească în casele lor, să-i trateze cu cîte ceva din puţinul ce reuşiseră să-l mai ascundă de ochiul duşmanului. Cînd ştirea eliberării a pătruns pe toate străzile, oraşul s-a umplut de oameni, a început minunatul freamăt al vieţii. Tineri şi bătrîni cu feţe radiind de bucurie roiau în jurul trupelor noastre, le împărtăşeau durerile şi suferinţele prin care au trecut, le mulţumeau că i-au scăpat de tirania fascistă. Pe la colţuri de străzi se înjghebau adunări din mijlocul cărora se ridicau vorbitori pasionaţi care aduceau mulţumiri ostaşilor români. Uneori, cînd pe străzile oraşului trecea în marş vreo subunitate românească, izbucneau urale şi ropote de aplauze.

Numai într-un beci al unei clădiri izolate, dinspre marginea de est a oraşului, mai zăboveau cîteva familii. Oamenilor de acolo încă nu le venea să creadă că a răsărit şi pentru ei soarele libertăţii. Cîţiva ofiţeri şi soldaţi de-ai noştri, în frunte cu mine, ne-am dus să le anunţăm şi lor marea veste. Cînd am intrat în beci, ne-a lovit un miros greu, o atmosferă stătută, umedă. Pe o măsuţă mai sclipeau încă două luminări. Cîţiva bătrîni stăteau lungiţi, nemişcaţi, pe nişte saltele de paie. Un grup de femei palide, în privirile cărora mai stăruia spaima, s-au ridicat uşor, făcînd semne de îndurare. După ce le-am explicat că noi sîntem români, că am eliberat oraşul, s-a iscat dintr-o dată o înviorare generală. O femeie bătrînă, adusă mai mult de spate, s-a apropiat încet de mine şi, cu mîinile întinse, mi-a îmbrăţişat poala mantalei. Am ridicat-o şi am aşezat-o pe singurul scaun care era în adăpost. Bătrîna, cu
faţa în lacrimi, m-a sărutat pe frunte şi a început din nou să hohotească în plîns. Atunci s-au ridicat în capul oaselor şi cei trei bătrîni, care au făcut semn ofiţerilor şi ostaşilor noştri să se apropie de paturile lor. Femeile s-au îndreptat şi ele către ostaşi. I-au privit lung în ochi, le-au strîns mîinile şi au început să le vorbească în limba slovacă cu vocile înnecate în suspine şi lacrimi. Militarii s-au aşezat lîngă bătrînii suferinzi. Femeile

scotoceau pe sub saltele după biscuiţi, zahăr cubic, poftind pe ostaşi să guste. Primul dintre bătrîni s-a răsucit şi el pe o parte, a ridicat perna şi a scos o sticlă de şliboviţă. Toată suflarea adăpostului a izbucnit în- tr-un rîs molipsitor ... Şi, deodată tăcere. O saltea, cea mai din fund, a început să se mişte. Femeia de lîngă saltea a pălit...

— Ce-i acolo? am întrebat mirat.

Cîteva clipe a domnit o tăcere mormîntală. Nu ştiam ce să credem. Apoi, o femeie ceva mai tînără, s-a apropiat de ... „salteaua mişcătoare[11] şi a desfăcut-o la un capăt. Din saltea a ieşit un cap de tînără blondă, frumoasă. Avea ochii negri şi era foarte palidă. îşi. arunca privirile pe rînd asupra noastră, asupra celor din adăpost. Ajutată de mama ei, fata s-a ridicat, trăgînd după ea ghemotoace de lînă şi de fulgi. Maică-sa a condus-o spre mine, spunîndu-i ceva în limba slovacă. Am înţeles cu toţii că aşa îşi ascundeau părinţii fetele pentru a nu cădea în mina hitleriştilor, care obişnuiau să le batjocorească şi apoi să le deporteze în Germania.

Fata a încercat să se lase în genunchi. Am oprit-o, i-am luat capul în mîini, i-am sărutat părul. Pe fată a înecat-o plînsul. Apoi revenindu-şi, şi-a şter
srepede lacrimile cu mina, s-a repezit la sticla de şliboviţă," a ridicat-o în sus şi a strigat ceva în limba slovacă, din care am reţinut „Rumânski".

Am înţeles că ne-a făcut o urare pentru eliberarea oraşului lor de sub robia fascistă. Apoi fetiţa a dus sticla la gură, a gustat prima din ea, după care mi-a întins-o mie. Sticla a trecut apoi de la un ostaş la altul pînă s-a golit.

Cînd am ieşit din adăpost, soarele răsărise. Saluta parcă şi eliberarea Roznavei.

... în timpul cît se alcătuia planul, oamenii se odihneau. în dimineaţa zilei de 10 februarie, pe un viscol puternic, regimentul a început mişcarea, avînd în avangardă batalionul 2, care, la rîndul său, a împins înainte compania mea. Pe dreapta companiei şi mai înainte urca cota 1 297 plutonul de pionieri comandat de plutonierul T.R. Rusu Sturza. Vizibilitatea era mult redusă din cauza viscolului. La numai circa o oră de la începerea mişcării, plutonul lui Rusu a şi capturat un întreg pluton de nemţi, care nu crezuseră, după spusele lor, în ruptul capului, că i-ar putea deranja cineva acolo, în vîrf de munte A reuşit să fugă numai ofiţerul, comandantul plutonului. La realizarea surprinderii a contribuit, desigur, şi viscolul, care îi determinase pe fascişti să se bage într-un bordei, lucrat de ei, cu mult timp înainte.

Unul din hitlerişti, un băiat tînăr, îndesat, ne-a mărturisit că ei se considerau cei mai fericiţi, fiind invidiaţi de cei din Myto, pentru că de la început
şi-au pus problema că nu vor putea fi atacaţi de cineva.

înaintarea era extrem de grea şi din cauza terenului, şi a zăpezii afinate pînă la brîu şi a viscolului. De-abia se parcurgeau 500—600 m pe oră. în plus, •din loc în loc se prăvăleau avalanşe, care barau potecile. Alteori, cîte-o grupă întreagă se rostogolea în- cîte-o tăietură de teren acoperită cu- zăpadă, înfun- dîndu-se pînă la gît. îndată săreau cei din jur să-i salveze, să-i dezgroape. La un moment dat, intrînd într-un luminiş, ne-am întîlnit cu o droaie de civili, femei şi bărbaţi, echipaţi gros, unii cu rucsacuri în spinare, alţii cu fel de fel de saci şi de pachete. ' A fost pentru noi o surpriză. Compania era gata să deschidă focul, socotind că puteau fi diversionişti. întrucît se ştia însă că o parte din populaţie se refugiase în munţi de frica hitleriştilor, oamenii noştri s-au orientat repede. Civilii erau slovaci plecaţi de prin satele de pe valea Hronului superior, suspectaţi de nemţi că ar fi partizani. Aceşti refugiaţi, fiind informaţi că Jarabă fusese eliberată, se îndreptau, după luni de zile de peregrinări prin munţi, către acel sat.

.. . Către prînz ne-am întîlnit cu un grup de partizani lîngă cota 1 297. Erau din grupul unuia care se numea Frantişek. Ei ne-au ajutat să ne orientăm, arătîndu-ne şi unde se afla un post de luptă hitlerist care constituia unul din punctele de pîndă şi de alarmă cele mai înaintate spre vîrfurile Tatrei. De ce nu-l atacaseră partizanii? Pentru că postul era compus din forţe care se apărau în lucrări puternice, înzestrate cu mult armament automat. Postul avea 3 schimburi de patrule de schiori a cîte 10—12
oameni. În plus, în jurul postului erau poziţii semicirculare de artilerie şi aruncătoare grele. Or, partizanii nu dispuneau de atîtea forţe ca să-şi poată permite să dea un atac. Ei efectuau alt soi de acţiuni, pe grupuri mici, în toată zona. Spre norocul nostru, viscolul slăbise, iar vizibilitatea se îmbunătăţise apreciabil.

Priveam adăpostiţi de nişte arbuşti, postul de la sud de cotă. Un grup de nemţi se afla în jurul cabanei, din coşul căreia şerpuia o dîră de fum. Cei din afară se încălzeau bătînd zăpada cu picioarele şi mişcîndu-şi braţele.

Iată, mi-am spus, o pradă bună, dar cam greu de ajuns pînă la ea. Era o distanţă de vreo 400 de metri. Tot în acelaşi timp cobora spre cabană o patrulă de schiori hitlerişti. Poate că ne simţiseră poate că nu. Ca să ajungem la ei nevăzuţi ar fi trebuit să ocolim foarte mult. Terenul se prezenta astfel: în dreapta, un perete de stîncă lucios, biciuit de vînt; în faţă, un dîihb de zăpadă afinată de peste 3—4 m înălţime rezultat dintr-o

avalanşă; în stînga se căsca o prăpastie fără fund. Pe unde să trecem? Trebuia să ne întoarcem puţin după care să începem să urcăm, să ocolim masivul şi vîrful muntelui. Ne-ar fi cerut cel puţin 6—7 ore. Dacă n-ar fi fost dîmbul de zăpadă, lung de vreo 30—40 de metri, ne-am fi putut poate strecura pe lîngă stîncă şi ajunge la o ondulaţie de teren acoperită cu nişte tuf ani; de acolo ne-am fi lăsat fulger -spre cabană. Dar dîmbul de zăpadă baricadase trecerea, întărindu-le nemţilor credinţa că, pentru un timp, din partea aceea nu se puteau aştepta la vreo surpriză.

Nevoia te învaţă multe, spune proverbul. „Să săpăm un tunel pe sub zăpadă!" mi-a venit o idee. Lucrul era posibil,- căci doar la suprafaţă zăpada era afinată, mai jos fiind destul de consistentă. Partizanii m-au felicitat pentru ideea mea. Aveam cu noi şi 10 lopeţi mari, cu care puteam lucra mai spornic. Am trecut la fapte. A început săparea tunelului plutonul lui Constandoiu: trei oameni săpau în faţă, iar înapoi un releu trăgea zăpada afară. Nemţii nu ne vedeau, deoarece ne acoperea dîmbul. Oamenii mei şi-au scos mantalele. Curgea apa de pe ei. Verificam mereu pereţii tunelului. A reluat apoi lucrul plutonul lui lancuţ. A fost o muncă supraomenească. Partizanii ne-au adus şi nişte bîrne şi scînduri, cu care am făcut un fel de cadre din loc în loc, pentru a evita prăbuşirea. După vreo două ore am dat de lumină. Pe acolo am scurs toată compania. Am pus la gura dinspre inamic a tunelului trei puşti-mitra- lieră şi plutonul de aruncătoare de 60 mm. Aveau ordin să deschidă focul asupra cabanei numai cînd vor încerca nemţii să tragă asupra noastră. Cu restul companiei, pluton după pluton, ne-am tîrît prin zăpadă în dosul colinei cu arbuşti, pînă la malul celălalt, pe care se afla cabana. Nu am apărut însă la creastă. Am aşteptat acolo să mai vedem ce se în-tîmplă. Am văzut cum dinapoia cabanei a pornit spre cota 1 279 o patrulă de schiori. Am lăsat-o să se îndepărteze, să dispară după un cot al muntelui. De acum mă aşteptam să sosească o altă patrulă dinspre cotă la cabană. Restul de nemţi stăteau în picioare fără grijă. Unii intrau, alţii ieşeau din cabană. Acesta era momentul cel mai prielnic

.Deodată o parte din fascişti s-au răspîndit. Am bănuit că ne-au simţit. Am făcut semn înapoi să se deschidă focul, iar eu am ordonat: „La asalt!" Cu toţii am sărit la creastă. înotam prin zăpadă cu greu, dar am ajuns pe platou. Atunci au început şi nemţii de la cabană să tragă asupra noastră. Ne culcam în zăpada mare. Alţii, în genunchi, au început tragerea cu puştile şi automatele, tragere care i-a copleşit pe nemţi, ei neapucînd să-şi ocupe poziţiile. Unii au început să fugă la vale, alţii spre cotă. Cînd am ajuns la cabană am găsit doi nemţi morţi şi unul rănit. Şase s-au predat. în cabană, căldură, alimente, un post telefonic, o lampă, pături, ce să spun, o duceau bine.

Prin acţiunea noastră ingenioasă şi hotărâtă dru-' mul batalionului' 2 şi al regimentului către cota 1 196 şi apoi către cota 937, de lîngă Myto, era deschis. Cei din spate au transformat tunelul nostru de zăpadă în potecă.

În după-amiaza zilei tot regimentul se afla pe înălţimea cu cota 1 196, unde a ocupat un dispozitiv de apărare pentru noapte. Acolo se aflau mai multe bunchere, foste bordeie ale partizanilor, în care s-au odihnit, pe rînd, subunităţile. Pe timpul nopţii, cercetările noastre de luptă au acţionat spre sud, către cota 937, identificînd rezistenţele de acolo. Regimentul nu a mai continuat mişcarea şi noaptea, oamenii fiind istoviţi din cauza greutăţilor întîm- pinate într-un asemenea teren.

A dbua zi, spre seară, lîngă Myto a fost capturat un întreg batalion inamic. Apoi s-a luat contact cu întreaga poziţie din jurul localităţii. în această zonă au avut loc lupte deosebit de grele.

12 – Radio Donau nu mai transmite

177

Cînd am ajuns în sat am auzit o răpăială de automat. Snopul de cartuşe se dusese spre dealul de dincolo de Myto, pe unde se retrăgeau ultimii fugiţi din sat. Ce putea însemna acest lucru? Am împins repede o patrulă spre moara din localitate, căci de acolo se trăsese.

Această moară, care se distingea bine de sus, de pe poziţiile noastre de pornire la asalt, fusese botezată de ostaşii mei „vestonul neamţului*, fiindcă ea le apărea, cînd bătea viforniţa, ca un veston uriaş în mijlocul satului. Şi forma generală a morii, cu acareturile ei din dreapta, le-a sugerat ostaşilor imaginea amintită. Cîtă putere de transfigurare artistică are omul nostru de rînd!

Pe uliţe, ostaşii români urmăreau pe fugarii nemţi.

Lîngă o casă (jin apropierea „vestonului* se vedea un grup de ostaşi întristaţi...

Acolo zăcea grav rănit sergentul-major. Ion Ciurea ... Tocmai despre el nu mai.ştiam nimic de o zi şi o noapte, de cînd ne atacaseră tancurile germane. Acest „argint viu“, acest luptător de o inteligenţă scăpărătoare şi de o vitejie fără seamăn, izbutise în cursul ultimului atac să ajungă cu zece oameni pînă în centrul satului. Erau oamenii din prima grupă a plutonului său, în fruntea cărora se afla el. Atacaseră moara, o ocupaseră şi rămăseseră acolo izolaţi. Restul plutonului revenise pe poziţia de pe înălţimile de la nord de sat.

Intrucît însă nemţii au dat foc morii, trăgînd cu proiectile incendiare, Ciurea cu trei oameni, – restul de şapte fuseseră doborîţi în duelul de foc ce avusese loc pînă atunci – au intrat, pînă la brîu, în apa rîului de lîngă moară. De acolo au tras, roată,
în jur, în fasciştii care s-au năpustit asupra lor. Au căzut eroic sergentul Dumitru Drăgoi, caporalii Ion Ghinea şi Petre Ionescu. Dar Ciurea a rămas în viaţă. După ce a tras şi ultimul foc, a reuşit să se furişeze într-o casă de slovaci. Acei oameni, adevăraţi oameni şi prieteni, nu ştiau unde să-l ascundă. în beci, în pod, în grajd – unde, cînd hitleriştii scotoceau peste tot? Atunci tot Ciurea le-a dat ideea: să-i împrumute nişte haine civile. Slovacii au fost de acord. I-au dat şi o pîine. Apoi s-a reîntors la moara care încă mai ardea, luîndu-şi sub haină automatul cu trei cartuşe – atîtea mai găsise prin buzunare. Hainele militare le-a făcut pachet şi le-a ascuns lîngă el.

Moara pîrîia în flăcări... S-a strecurat printre grinzile care ardeau, ajungînd într-un fel de nişă săpată în malul pîrîului. Pentru acoperirea nişei a folosti cîteva scînduri pe jumătate arse. Acolo ne-a aşteptat o noapte şi o zi.

Cînd, a doua zi, au început să intre ai noştri în sat, Ciurea le-a auzit uralele. A ieşit cu greu afară şi a tras ultimele sale trei cartuşe spre pădurea în care se retrăgeau nemţii. Aşa l-au găsit soldaţii din plutonul lui.

Cînd m-a văzut, a încercat să mă salute. N-a putut însă ridica mîna dreaptă. Faţa i s-a crispat într-un zîmbet amar ...

Pîinea, cu care-l omeniseră gazdele slovace, era întreagă, nu apucase nici să guste din ea. A cerut să fie îmbrăcat cu hainele lui militare, aflate în pachetul pe care-l păstrase cu sfinţenie. Se adunase în jurul lui ploaie de săteni. Din gură în gură aflaseră de isprava ce-o săvîrşise. Sprijinit de peretele
casei, Ciurea se străduia să-şi scoată cu mina stingă haina aceea groasă, civilă. Nu voia să fie ajutat de nimeni.

— Destul, nu mai face pe voinicul, i-am spus pri- vindu-l drept în ochi... Ia ajutaţi-l să se schimbe, le-am ordonat ostaşilor din jur.

— Ordinul e ordin, a îngăimat Ciurea, în timp ce, părăsit tot mai mult de puteri, se lăsa uşor în jos, tîrîndu-şi spatele de zidul casei, căutînd să se sprijine cît mai mult. /

Ajutat de doi ostaşi din plutonul lui, de-abia a putut îmbrăca vestonul. Pantalonii nu i-a mai putut schimba. O puternică hemoragie s-a declanşat din şoldul lui drept. De-abia atunci mi-am dat seama că fusese grav rănit.

Pe loc a intervenit medicul regimentului, maiorul Bărbulescu. L-a pansat, la suit într-o căruţă care să-l transporte urgent la ambulanţa diviziei. înfofolit cu şube şi pături, cu casca pe cap (aşa a cerut el: „Vreau să-mi pun casca“) şi cu mîna stingă afară, ridicată spre cască, în semn de salut ostăşesc, Ciurea se despărţea de noi. Paloarea feţei începea să bată tot mai mult într-un vineţiu închis. Ochii lui frumoşi, căprui, migdalaţi, ardeau cu o lucire nespus de vie. Aveam impresia că rid intens şi că plîng în acelaşi timp... După cîţiva metri căruţa s-a oprit. Capul lui Ciurea se lăsă uşor pe piept. Casca i s-a rostogolit pe şuba ce-l învăluia călduros. Mîna stingă printr-un ultim efort, şi-a înfipt-o în creştetul capului...

N-a mai putut fi salvat. Pierduse prea mult sînge.

Acesta a fost Ciurea, bravul meu Ciurea!

începuse să fulguie din nou. Cetina verde a brazilor de la botul de deal se legăna jalnic. Satul era trist.

... Mormintele sublocotenentului Ionescu şi ser- gentului-major Ciurea au fost săpate sub deal, la marginea pădurii de brazi. Compania mea le-a dat onorul. Cele trei salve, trase dintr-o sută de puşti, în semn de ultim salut, se auziră dincolo de sat, unde se afla linia întîi.

Ne sosi, ca un ecou sfîşietor, o altă veste tristă: „A murit Zenoviev! “ ...

Ne-a îndurerat mult şi pierderea acestui brav tovarăş de arme, maiorul sovietic Zenoviev. Cine nu-l cunoştea pe Zenoviev? Cine nu-l văzuse cum, prin fumurile şi prin flăcările luptei, în fruntea batalionului său, lupta plin de îndrăzneală, cu un elan şi o pricepere rar întîlnite.

Pentru a nu-i da inamicului nici un pic de răgaz, am trecut la urmărirea lui spre satul Bistra şi, mai departe, spre înălţimile dintre această localitate şi satul Doini Lehota.

Dintre multiplele episoade dramatice trăite în această zonă mă voi opri numai la

două.
*

1945. FEBRUARIE. MUNŢII TATRA. RAIONUL DOLNI LEHOTA. COTA 805.

... Şi vremea era tot mai cîinoasă. Bubuia şi şuiera cumplit viforniţa, care se năpustea asupra
noastră din toate părţile. Troienele de omăt erau spulberate în cele patru vînturi, transformate într-o pulbere deasă şi nesfîrşită de ace de gheaţă. Furtuna albă ne croia cu mii de bice peste feţe, ne îngheţa, ne înfunda urechile, ne orbea. Nu se mulţumea însă numai cu atît, ci, cînd ne acoperea cu nămeţi mişcători, cînd măturа şi ultimul fir de zăpadă, dezgolind stîncile pe care ne aflam pînă la învelişul lor luciu de granit.

Compania pe care o comandam avea misiunea să menţină cu orice preţ cota, atît de mult rîvnită de fascişti, încît de două zile şi două nopţi nu mai conteneau cu bombardamentele de aruncătoare de mine, de artilerie, cu focurile de mitraliere antiaeriene, pe care le foloseau în tragere terestră asupra noastră, cu incursiunile, încercînd, totodată, să se infiltreze prin valea din stînga spre a ne cădea în spate.

Trecuse binişor de miezul zilei cînd tunetele viforului au început să fie iar dublate de trăsnetele bombardamentelor fasciste, care zguduiau din temelii poziţia noastră. Ne aşteptam ca din moment în moment să pornească de jos, din văi, către creastă, puhoi de pistolari din trupele de vînători de munte ale unei divizii bavareze cu care ne băteam de cîteva zile. Erau trupe speciale, dotate cu tot materialul şi armamentul corespunzător luptelor în munţi. Iar noi, infanteriştii, de la malul mării, din Dobrogea, nu odată i-am zdrobit într-o serie de lupte în Munţii Crasnei, Meseşului, Făgetului – din Ardeal, în munţii Hegyalja din Ungaria şi în alte lupte din marele masiv al Tatrelor. Bănuiam că vor face totul pentru a pune stăpînire pe cotă. Am vrut să tele-
fonez urgent situaţia, dar nu mai aveam legătură. Doi agenţi de transmisiune nu s-au mai reîntors. Nu ştiam nici ce, se întîmplase cu o grupă întreagă trimisă de batalion încă în dimineaţa zilei să mă aprovizioneze cu mai mulţi saci de cartuşe. Ni se împuţinaseră şi ultimii pesmeţi. Nu sosise nici grupa care trebuia să ne aducă, în marmite, hrană caldă. Şi ea fusese trimisă odată cu grupa de aprovizionare cu muniţie.

Pistolarii hitlerişti reuşiseră să se caţere pînă la 300—400 de metri în faţa noastră. Către stînga se urcaseră mai mult, pînă la circa 200 metri, fiind opriţi de plutonul bravului sergent major teterist Amăriuţei. Spre dreapta nu ne temeam. Acela era un perete drept de stîncă ce se lăsa pînă la fundul prăpastiei, pe unde şerpuia un pîrîiaş, încremenit în crusta de gheaţă a iernii aspre de februarie.

În spate iar nu aveam grijă, deoarece panta era, de asemenea, abruptă şi, în plus, pe acolo era drumul de legătură cu batalionul şi regimentul, aflate pe o altă creastă, mai înapoi, la circa un kilometru.

... A început să cadă înserarea şi lupta mergea greu. Fasciştii, sub sprijinul focului de aruncătoare, dăduseră peste cap primele elemente din plutonul lui Amăriuţei, care se încleşta într-o luptă sînge- roasă, pe buza crestei. În faţă, plutonul comandat de sergentul-major Constandoiu de abia putea ţine calea puhoiului vrăjmaş. Creştea destul de repede numărul răniţilor şi morţilor noştri.

Era o situaţie extrem de grea. în minte mi se învălmăşea un noian de gînduri: „Ce să fac? ... Sînt ameninţat cu încercuirea... Ajutor nu am de la cine să mai cer... Pierderile sînt mari... Muniţia
este pe sfîrşite... Hrana, ca hrana, mai răbdam noi, dar ce mă fac fără muniţie ... Şi-aşa, va trebui să luptăm pînă la unul... Trebuie să dau un contraatac la baionetă, pentru că, de regulă, ei, fasciştii, nu mai rezistă la astfel de lupte .. .•

S-a lăsat şi noaptea. întunericul era sfişiat de pîlpîirile rachetelor, de fulgerele răpăielilor de puşti şi de arme automate, de mănunchiurile de scîntei ale exploziilor de grenade.

— Nemţii în spate! – m-a înfiorat strigătul şoptit al sergentului Nede^u, din grupul de comandă al companiei.

— Foc! ... am tunat eu către oamenii din grupul de comandă.

De acum, în jurul cotoi era un cerc continuu de foc. în acelaşi timp au izbucnit şi nişte strigăte puternice. desperate, de ne nanta din spate:

— Nu mai trageţi, fraţilor! Sîntem noi – Grozea şi Burducea . .. Ne-aţi rănit un om.

Am rămas uluit... Le-am strigat să se apropie. Dar repede mă izbi şi o altă nedumerire. Se auzeau apropiindu-se nu doi, trei, zece oameni, ci o grămadă uriaşă. Se distingeau tot mai bine şi voci ruseşti.

„... De unde şi pînă unde sovietici aici? – mă îmboldeau gîndurile, cînd ei se află în dreapta, pe înălţimile de peste defileu.... Oare nu este o grupă nemţească de diversiune care încearcă să mă inducă în eroare? ...“

în timp ce mă gîndeam astfel, o mînă grea pică pe mine urmată de o întrebare scurtă“ „Gde capitan?”

I-am răspuns că eu sînt căpitanul. El m-a lămurit, cum a putut să.mă ajute. L-au condus la mine trei soldaţi români. Tocmai atunci a intervenit şi soldatul Grozea, care se apropiase de noi. -Mai departe am aflat din gura lui Grozea că pe firul de vale din prăpastia de la dreapta cotei pe care o apăram s-au infiltrat în dimineaţa zilei forţe fasciste de vînători de munte însoţite de tancuri uşoare care au dat peste cap un post de luptă mixt – sovieto-român. Apoi, hitleriştii au pătruns mai adine, surprinzînd cele două grupe – de aprovizionare cu muniţie şi hrană – pe care le trimisese batalionul spre compania mea. Ostaşii noştri au deschis imediat focul asupra infanteriştilor hitlerişti; dar avînd multă încărcătură, n-au reuşit să le ţină piept, fiind în cea mai mare parte loviţi de focurile mitralierelor şi tunurilor din tancuri. În ajutorul lor au sărit şi cei doi agenţi de transmisiune – caporalul Barbu Ion şi fruntaşul Grigore Alexandru – care au căzut acolo pentru totdeauna.

În această situaţie, sovieticii de pe înălţimea de dincolo de defileu, care au văzut această scenă, au pornit fulgerător în ajutorul ostaşilor români, atacînd din flanc şi spate pe infanteriştii hitlerişti care urmau înapoia tancurilor fasciste. Tunurile antitanc din poziţia sovietică au luat, de asemenea, sub foc tancurile inamice care pătrundeau în adîncul dispozitivului regimentului nostru. Surprinşi de lovitura ostaşilor sovietici, fasciştii – cele cîteva tancuri şi infanteriştii – s-au retras în fugă spre defileu, lăsînd pe teren mai multe cadavre şi răniţi. O parte, din cei scăpaţi cu viaţă, au fost luaţi prizonieri. Acţiunea se încheia la căderea serii, în timp ce noi
ne încleştaserăm sîngeros cu hitleriştii ce ataçau cota. Aflînd de la ostaşii români situaţia grea în care ne aflam, precum şi faptul că restul batalionului nostru era angajat într-o mare luptă împotriva unor unităţi de schiori germani ce căzuseră în flancul drept al regimentului au adus la cunoştinţa comandantului lor acest caz. Aşa s-a făcut. că de la batalionul comandat. de un maior sovietic au ajuns pînă la mine, însoţiţi de cei trei viteji români – Grozea, Burducea şi Duţu – care au mai scăpat din ciocnirea cu fasciştii, cele două plutoane de puşcaşi sovietici, comandate de locotenentul-major Sevcenko.

■

îşi poate oricine închipui cît de mare a fost bucuria noastră în acele clipe dramatice pe care le-am trăit pe cota 805. Cu cei peste 30 de oameni ai lui Sevcenko, cu muniţia şi hrana ce-o încărcaseră în sacii lor de spate de la grupele noastre care fuseseră surprinse în vale din spate, şi cu oamenii companiei mele, al căror număr se împuţinase destul de serios, am reuşit să stăvilim în cursul nopţii toate atacurile hitleriştilor. Mai mult, sergentul-major teterist Amăriuţei a organizat şi o incursiune care s-a soldat cu capturarea a trei prizonieri fascişti şi a două puşti mitraliere „Fulger”.

Ofiţerul sovietic m-a ajutat totodată să intru în legătură şi cu regimentul nostru, prin mijlocirea aparatului de radio ce i-l pusese la dispoziţie comandamentul său, care îşi dăduse seama de situaţia izolată în care mă aflam.

De la regiment am fost înştiinţaţi că se luase cunoştinţă de ajutorul ce ne-a fost trimis de sovietici.
ordonîndu-mi-se ca, împreună cu subunitatea loco- tenentului-major Sevceno, să menţinem cu orice preţ cota, pentru că „în zori se va dezlănţui un mare atac româno-sovietic pentru a se pune stăpînire pe comunicaţia Doini Lehota – Brezno – Banska Bistrica“-

Cota a fost păstrată, rămînînd întipărită în inimile noastre ca unul dintre cele mai frumoase simboluri ale caldei şi sincerei frăţii de arme româno-sovie- tice pe frontul antihitlerist.

•

De două ori a încercat batalionul să atace spre satul Doini Lehota şi de două ori a fost oprit şuvoiul de foc care izbucnea dintr-o stîncă pe care noi am botezat-o „Stînca Dracului”. Toată ziua bombardaseră artileria, aruncătoarele, aviaţia, dar cuiburile de mitraliere, înfipte în stîncă,. n-au putut fi scoase din luptă. Numai dacă s-ar fi dus cineva acolo, să-i smulgă pe hitlerişti din găurile stîncii, ar fi putut fi lichidat cuibul de foc.

Tocmai se lăsa amurgul, cînd am ajuns pe un drum ocolit, prin flancul drept al batalionului, deasupra văii care. ducea spre „Stînca Dracului”. De acolo încă se mai desluşea către stînga poziţia batalionului, iar spre dreapta, pădurícea de lîngă stîncă. Acolo trebuia să ajung cu compania pentru a cădea în spatele cuiburilor de mitraliere inamice. Toată ziua urcasem şi coborîsem prin pădurile ce se întindeau spre vîrfurile Tatrei. Oamenii erau foarte obosiţi. Cu cît înaintau, cu atît creştea neliniştea şi
nerăbdarea lor. Din fundul văii adinei şi reci au început să răzbată pînă la ei şoapte,

frînturi de vorbe nemţeşti. Sergentul Turtureanu, împreună cu doi oameni din grupă, s-au apropiat şi mai mult de marginea prăpastiei. Atunci au desluşit mai bine ce se întîmpla jos: un pluton de fascişti urca prin stînga noastră, pe o viroagă, chiar către pădurea unde se afla grupa. Un alt pluton urca pe o altă viroagă, din dreapta, tot spre aceeaşi pădure.

Turtureanu a înţeles că cercetaşii inamici ne-au descoperit urmele şi au anunţat pe comandantul lor. Iar acesta a trimis forţe superioare, să ne prindă. O sudoare rece mi-a brobonit fruntea. Am şters-o cu palma dreaptă, ca şi cînd aş fi vrut să-mi mai limpezesc gîndurile. Deasupra „Stîncii Dracului" a în- ceput să clipească palid un colţ sîngeriu de lună. Pe cer seînteiau rece cîteva stele. înserarea era destul de limpede. Fără voie, mi-am scos ceasul de buzunar, m-au uitat la el, apropiindu-l mult de ochi, l-am dus la ureche, l-am ascultat încordat.. .

„... Bietul tata, atît mai am de la el", mi-am spus în sinea mea, după care am strîns ceasul în căuşul palmei cum ai cuprinde un pui de vrabie îngheţat şi pe care vrei să-l ocroteşti. L-am ţinut o clipă aşa, apoi l-am vîrît binişor în buzunarul dinăuntru al vestonului, în partea stîngă, ca să bată mai departe, lîngă inima mea ...

Toate acestea le-am făcut aproape maşinal. Imaginea „Stîncii Dracului" se strecura ca o umbră neagră între norii mei de gînduri. Am tresărit ca dintr-un vis urît. O singură întrebare mi se învîr- teja în minte: „Ce-i de făcut?".

Toată compania aflase despre ce este vorba. Asupra tuturor apăsa greu o teamă nedesluşită. Fel de fel de gînduri se învolburau în minţile lor dar, la fel ca la mine, peste toate stăruia întrebarea: „Ce-i de făcut?"

în sus, spre vîrfurile Tatrei, nu mai era chip de mers; spre dreapta şi spre stînga, nici atît. La o comandă, compania s-a aşezat în potcoavă, la marginea pădurii şi a prăpaştiei, gata să deschidă focul în toate direcţiile. Clipele păreau ore... Continuam să caut cele mai bune răspunsuri la întrebările care mă frămîntau. Şi pînă la urmă am găsit calea pe care aveam s-o urmez:

— Ne dăm drumul uşurel în valea asta care duce la „Stînca Dracului[11], pentru că şi aşa duşmanii au plecat de acolo .. . Cînd ei urcă, noi coborîm .., Şi n-are de ce să ne fie frică... Chiar dacă ajung ei sus, aici, unde sîntem, n-o să aibă curaj să se lase după noi, pe un aşa perete de stîncă...

Şi-apoi, ajunşi în vale, o să mergem întins către stîncă... Să ajungem acolo, să sărim în spatele nemţilor de la „Stînca Dracului[11], apoi să tragem racheta roşie, ca să pornească şi batalionul la atac ... Aşa ne cere ordinul!

L-am tras lîngă mine pe Enver Osman, turc de origine, poreclit „vulpoiul[11].

— Tu vei rămîne aici, cu grupa ta, pe marginea prăpaştiei, pînă cînd coboară ultimul om. Apoi, vei trage o rafală de automat în dreapta, una în stînga şi după aceea te laşi în fundul văii...

— Am înţeles, mi-a şoptit „vulpoiul[11]. O să-i încurcăm straşnic... Ei se vor bate între ei, iar noi,

pe vale îi vom da bătaie înainte... Şi-a noastră va fi „Stînca Dracului[41]!

în acel moment o adiere uşoară ne-a adus în urechi un fîşîit de crengi şi un zgomot uşor de pîrîi- turi de zăpadă îngheţată. Toţi am ciulit urechile. Inimile şi-au înteţit bătăile. Răsuflările oamenilor deveniseră' întretăiate. Nu-şi puteau vorbi, căutau să-şi desluşească, în întunericul ce se îndesa în pădure, strălucirile ochilor. Au auzit apoi frînturi de şoapte ... Erau hitleriştii •...

Din acel moment, oamenii mei au început să alunece ca nişte buşteni grei, către fundul întunecat al văii. Unii pe o rînă, alţii de-a berbeleacul, se lăsau pe rînd la vale. Pe fundul văii în care ajunseserăm, şerpuia un pîrîu rece, cu ochiuri de gheaţă. De-abia acolo au văzut oamenii mei cît sînt de juliţi la coate, la genunchi, cu obrajii sîngerînd de zgîrîie- turi...

Sus, la marginea pădurii, două răpăieli de automat, însoţite de două fulgerări, au făcut să hăuie prelung codrii şi văile. Apoi, a alunecat uşor şi Enver Osman, după grupă. în . acelaşi timp, pădurea a început să fiarbă în pîrîituri de arme automate, de bufnituri de grenade. Pe bolta întunecată pîlpî- iau ca nişte fulgere, luminile împuşcăturilor nemţilor care începuseră să se bată între ei.

în întunericul rece al văii, făceam ultimele pregătiri pentru reluarea înaintării către „Stînca Dracului[44]. Am hotărît ca toţi să meargă cît mai lipiţi de peretele înălţimii din dreapta, prin apa pîrîului, pînă în apropiere de poziţia duşmană, apoi să urce în pădurea din dreapta „Stîncii Dracului[44] pentru ca,

de acolo, să se arunce prin surprindere asupra cuiburilor de mitraliere inamice.

Şi au pornit cu armele încărcate, cu grenadele la îndemînă, gata în orice moment să deschidă focul. N-au făcut nici o sută de paşi cînd, din pădurea din dreapta, de sus, de

pe marginea văii, au văzut co- borînd către ei nişte mogîldeţe albe, ca nişte bulgări de zăpadă.

— Foc! – am strigat.

întreaga companie trimise atunci asupra stafiilor albe o ploaie de cartuşe. Se auziră strigăte desperate:

— Nicht schiepen! Nicht schiepen! ... Wir sind Deutsche[3].

Era plutonul de nemţi în care trăgeau ceilalţi hi- tlerişti, care, îngroziţi, o rupeau la fugă în dezordine către vale, venind astfel în bătaia focurilor plutoanelor companiei. O mare parte din fascişti, surprinsă de acest foc, alerga pe sus prin pădure, către poziţia de la „Stînca Dracului", înfăptuind pe coastă ceea ce ar fi trebuit să facă compania mea, care, din pricina unor împrejurări neprevăzute, se afla acum pe fundul văii. Deosebirea era că duşmanii intraţi în panică nu mai cădeau prin surprindere asupra românilor ci ei înşişi erau surprinşi, răspîndind panică în rîndurile celor de la „Stînca Dracului".

În timp ce compania înainta viguros, continuau să se audă strigăte: „Nicht schiepen!". Atunci am început să strig şi eu şi sergentul Moscu şi după el toţi oamenii din grupă: „Nicht schie|3en!", trăgînd însă vîrtos după nemţii care fugeau şi mai îngroziţi.

Inamicul era derutat. Probabil ne credeau maghiari căci în acea zonă acţionau alături de trupele germane şi trupe ungare.

în sfîrşit, am ajuns în apropierea poziţiei de la „Stînca Dracului[11]. Am început să urcăm. în clipa aceea, oamenii din companie au zărit un ciudat joc de umbre chiar acolo, în jurul găurii din stîncă, de unde în timpul zilei izbucnea focul nimicitor. Fără să vorbească, fără să tragă un foc, ostaşii urcau spre primele şanţuri. Pe dreapta, continuau să intre speriaţi în poziţie, hitleriştii goniţi tot de-ai lor.

în faţă mi se profila, în lumina alburie a cornului de lună, ţeava înfricoşătoare a unei mitraliere antiaeriene ...

— Cu asta au tras toată ziua, de-au oprit atacul batalionului. A noastră eşti! ... am îngînat înfuriat.

De-abia mi-a fulgerat acest gînd şi lîngă mine s-a auzit un ţipăt ca de fiară: „Rumănen"[4]!

Surprins, am răcnit:

— La asaaaalt! înainteeee! Uraaaa!

Ultimul „ura" a fost continuat apoi de un ecou prelimg:... rraaaaaaaa!

într-un iureş de urale, de focuri, de explozii de grenade, compania a intrat în poziţia duşmană părăsită.

Cîţiva oameni din prima grupă, printre care şi Enver Osman au fost răniţi. Lac de sudoare, cu faţa plină de zgîrieturi, cu genunchii sîngerînd, cu picioarele îngheţate bocnă, am strîns cu putere pistolul de rachete, l-am ridicat deasupra capului şi am slobozit în noapte o rachetă roşie ..

.Şi eu, şi oamenii mei, ne-am aruncat privirile în sus, mult în sus, spre picurii de foc ai rachetei, care se stingeau în întuneric.

în inimile tuturor clocotea o nespusă bucurie! ... Ordinul fusese îndeplinit! .. .

Şi deodată, din stînga, o vîlvătaie uriaşă... Mii de scînteieri, mii de bulgări luminoşi se deşertau spre poziţia inamică de lîngă satul Doini Lehota. Apoi urale năprasnice au izbucnit în apropiere...

Batalionul pornise la atac!

Era o zi de aprilie, zi de primăvară, caldă, luminoasă, dulce ca o amintire a unei copilării fără griji. Pămîntul respira adînc tihnit, neatins de nici un glonţ, de nici o bombă. De jur-împrejur se ridicau spre cerurile albastre şi înalte, înghesuiţi unii într-alţii, munţii Slovaciei. Dinspre crestele lor, încă argintate, se făceau simţite adieri răcoroase. Un murmur de viaţă nedesluşit răzbătea de jos, din valea unde zăcea tolănit la soare, înşirat de-a lungul drumului ce ducea spre Hron, satul Doi Micina?..

Nici ei, nici noi nu trăgeam ... Poate că se sfîr- şea războiul, încercam să mă amăgesc.

Dar.. . uf!, cît de înciudat eram pe acest „dar" care mi-a jucat de atîtea ori festa. Şi gîndurile, judecata mea de luptător obişnuit cu ipotezele, începură să mă chinuiască; dar dacă ei stau înfipţi ca nişte căpuşe în carnea pămîntului reavăn şi cînd vom porni spre Hron ne vor împroşca cu foc de moarte? ...

Priveam spre sat, spre înălţimile din dreapta şi din stînga lui, priveam spre fundul zării... Şi mă

13 – Radio Donau nu mai transmite

3 „Nu trageţi! Nu trageţi! Sîntem germani!
4 „Românii!"

gîndeam cum peste întinderile ondulate, rumene şi verzi, s-a croşetat o plasă imensă, nevăzută încă, plasa planurilor de foc, plasa traiectoriilor pe care în orice moment se puteau rostogoli, în răpăieli stridente, zeci de mii, sute de mii, milioane de gloanţe, iar în tunete zguduitoare, obuze multe, nesfîrşit de multe...

Pe firele telefonice au început să curgă voci, ordine... Nu mai era primăvară, nu mai era luna lui april, nu mai era cald... Totul se concentrase – într-un singur moment teribil, fără anotimp, momentul cel mai lung şi cel mai scurt, în acelaşi timp, în viaţa luptătorilor – momentul aşteptării semnalului de atac. . .

Toate artileriile noastre, toate au trăsnit deodată. .. Cinci minute a durat uraganul dar a fost . de ajuns ca să afume cerul... Plasa imensă a drumurilor de foc a ieşit din anonimat...

Au sclipit şi rachetele... Pe întinderile ondulate dintre munţi au început să se năpustească talazurile atacurilor infanteriilor, înainte către Hron... Infanteriştii ăştia nu mai sînt oameni, sînt dumnezei! ... Uite-i, cum despică pînza morţii, uite-i, dispăruţi o clipă în norii tunători ai exploziilor, uite-i au trecut mai departe, merg înainte, se trîntesc la pămînt, se ridică, parcă dînd plumbii cu palmele într-o parte şi într-alta... Deodată vezi că în faţa satelor de mogîldeţe izbucnesc nouraşi de fumuri răpăitori... Işi trimit infanteriştii noştri şuvoaiele de plumb pe căpuşele fasciste. Răpăie puternic şi gurile închise ale armelor nemţeşti, bufnesc şi ei cu brandurile, aruncă şi ei peste noi obuze grele ...

Dar ai noştri i-au dat peste cap. Pe dreapta şi pe stingă satului nu mai sînt nemţi.

Lupta-i însă luptă, cu ea nu-i de glumit. Cînd zici că s-a terminat atunci se porneşte din nou cu furie şi mai turbată.

Cobor repede în sat să văd ce fac acolo grupele de legătură, ca apoi să trec pe înălţimile de pe stînga satului de unde să-mi pot conduce mai bine unitatea...

În auz îmi vine huruit de motoare ... E huruit de tancuri... Nu le văd... Huruitul creşte... Şi tunurile antitanc sînt pe dealurile care străjuiesc satul... Trimit agenţii de transmisiune să le anunţe să coboare jos în valea strimtă pe care stă înghesuit satul. Dar tot atunci au trimis şi nemţii şi pe dealuri şi pe sat un prăpăd de foc de artilerie, de aruncătoare, de „Nebelwerfer“-uri, iar de sus, din cerul afumat, „Stukas“-urile mai aruncau şi ele în vuiete asurzitoare ciorchine de bombe ...

Şi tunurile antitanc încă nu coborîseră în sat... în sfîrşit se apropia în galop o baterie de artilerie de cîmp, bateria locotenentului Capete.

— Puneţi în baterie, iute, aci, nu mai staţi! le-a strigat el.

O ploaie de obuze nemţeşti se năpusti din nou pe sat, pe şosea, pe întreaga baterie... Nu ştiu cât a durat tirul, dar mi-amintesc că după vijelia de obuze am văzut primul tun în baterie lingă o casă, în apropierea cotului şoselei. Mă aflam vizavi de tun, culcat lîngă peretele de piatră al şcolii din sat...

Apăru printre acoperişuri turela primului „Tigru“. Se apropia de cotul şoselei. După el, apărură alte

turele şi încă altele.. . Duduiau puternic ca un stup uriaş de bărzăuni...

Iată şi ţeava primului tanc. E îndreptată spre mine. Oare trage în şcoală? Iată şi ţeava celui de-al doilea tanc ...

Nu mai rămăseseră nici cincizeci de metri între primul tanc şi tunul bine adăpostit din faţa mea.

Deodată, parcă m-a trăsnit ceva în moalele capului... Un nor de fum negru, brăzdat de o limbă uriaşă de foc, a însoţit prima lovitură a tunului. Şenila „Tigrului” plesnise în bucăţi... Capacul turelei a fost azvîrlit în sus şi din tanc au ieşit ca nişte draci, repede, unul după altul, cu părul vîlvoi trei nemţi. Au sărit de pe tanc cu revolverele îndreptate spre tunarii noştri.

. . . Parcă văd figura aceea rotundă, negricioasă, cu mustăţi scurte, cu casca bine prinsă în cap, luminată de soare, a sergentului Corneanu... A lăsat odată mîna în jos ... Din nou mi-au ţiuit urechile, mi-a vîjîit capul, din nou tunul s-a acoperit de un nor de fum... A tras drept în fascişti. Nimic nu s-a ales de ei... Din cauza suflului exploziei, mai pluteau prin aerul înecăcios, zdrenţe de vestoane verzui...

O clipă n-am reuşit să fac o mişcare. Priveam înmărmurit de emoţie feţele aspre ale tunarilor care se conturau din ce în ce mai bine prin pulberea de fum care se ridica uşor în sus.

Al doilea „Tigru” s-a apropiat şi a tras în plin în casa de lîngă tun. A dărîmat casa. Prin fumul şi pulberea dărîmăturii a răbufnit din nou tunul. Iar am zărit figura mare, rotundă, negricioasă a sergentului Corneanu. încă o lovitură şi încă una şi încă una a tras tunul. Al doilea tanc a fost copleşit de o vîlvătaie de flăcări. A început apoi

să bubuie înspăimîntător. Făcea explozie muniţia din el.

Dar ce văd? Un alt tanc a intrat direct într-o casă dinspre dreapta satului şi a pornit cu acoperişul ei către marginea de dincolo a Doi Micinei. Dar şi de acolo celălalt tun printr-o lovitură în plin a strîmbat turela tancului şi a aruncat în aer vîrful de casă pe care-l luase în spinare ... Satul era numai fum... Pe dealuri, sus, companiile opriseră contraatacul nemţesc. Ardea cerul, ardea pămîntul, clocotea toată firea...

Şi am văzut atunci, de lîngă şcoala din sat, că restul de turele se mişcau în altă direcţie: înapoi către Hron. Coloana de tancuri nemţească se retrăgea. Cu ea se luau la întrecere, în fugă dezordonată, fasciştii goniţi din urmă de atacul nostru de pe creste.

M-am suit pe creastă, mi-am aruncat încă o dată privirea jos în sat. Se vedea încă tunul sergentului Corneanu. Artileriştii i-âu ridicat ţeava în sus, către cer. Tunul părea o trompetă care era gata să sune lung, lung de tot, bucuria victoriei.

În minţile noastre continua să se mai depene filmul sîngeroasei lupte de la Doi Micina. În scurtul răgaz ce a urmat, cu privirile duse spre fostul cîmp de bătaie, retrăiam momentul dramatic de pe înălţimea unde se afla faimosul castel pe care l-am cucerit prin lupte grele. Spre dreapta, mult spre dreapta, tocmai dincolo de flancul drept al com-
paniei a 5-a, cea mai din dreapta subunitate din batalionul meu, se afla un colţ de pădure. Către acelaşi punct încerca să se apropie şi o grupă de hitlerişti. Tocmai cînd şi eu, comandantul batalionului 2, şi comandantul companiei a 5-a, înfioraţi de pericolul unei infiltrări duşmane, nu mai ştiam de unde să luăm o cît mai mică rezervă spre a o îndrepta acolo, pentru a preîntîmpina primejdia, a ţîşnit o rafală de puşcă-mitralieră. O singură rafală, scurtă, care a oprit o clipă înaintarea fasciştilor. Cine putea să fie acolo, atît de departe, şi atît de mult în afara dispozitivului batalionului? Vreo subunitate de legătură trimisă de Regimentul 40 infanterie care acţiona pe înălţimile din dreapta noastră? Dar cum s-ar fi putut să fie acolo acea flancgardă, cînd însuşi Regimentul 40 infanterie se afla la o depărtare de aproape 1 km, şî mai înapoi cu vreo 600— 700 m de aliniamentul atins de noi? Cine, necine, dar bine că totuşi exista o siguranţă. Atenţia principală ne era atrasă de frontul din faţă, aşa că grija de flanc nu ne-a mai preocupat atît de mult. I-am ordonat doar comandantului de companie să fie atent, să ia măsuri de preîntîmpinare a unui contraatac în flanc, şi să stabilească legătura cu acea sub-unitate.

încercarea noastră de a relua înaintarea spre castel a fost din nou curmată de un masiv ciocan de foc de artilerie şi aruncătoare fasciste. Ne-am trîntit la pămînt. Şi iar au ţîşnit atunci, una după alta, două rafale, ceva mai lungi, de puşcă-mitralieră, parcă ceva mai din dreapta companiei a 5-a, mai din adîncimea pădurii.

— Aha, mi-am spus, bună treabă mai face şi grupa mea de acolo. Probabil că a trimis comandantul companiei a 5-a, prin acoperirile din spate, ceva oameni ca întărire.

Şi iar gîndirea mi-a fost curmată de un foc lung, lung, de credeam că nu se mai termină, de automat, tras tot de acea subunitate de la pădure.

— Ce bine că a 5-a a trimis acolo şi pistolari, cugetam satisfăcut.

Dar inamicul, ca şi cum mi-ar fi ghicit sentimentul de satisfacţie s-a şi pornit să mă supere, să bată cu un foc nemilos de artilerie colţul de pădure. Aveam impresia că hitleriştii sînt hotărîţi să radă complet de pe suprafaţa pămîntului întreaga limbă de pădure.

-— Nu-i deloc lucru curat, am început să mă fră- mînt, cuprins şi de o teamă ce se înfigea tot mai adînc în mine.

Am răspuns îndată şi noi cu toate aruncătoarele. Am cerut şi foc de artilerie, care s-a şi năpustit urgent pe porţiunea de teren, unde semnalasem prezenţa fasciştilor, care tindeau să ne cadă în flanc, întrucît artileria noastră, aruncătoarele, tunurile antitanc au reînceput o nouă pregătire a atacului pe tot frontul, aşteptam să se scurgă cele 10 minute şi să ne avîntăm din nou la luptă.

. . . Am pornit... Atacul mergea, mergea greu dar se ducea tot înainte, în timp ce pe colţul de pădure mai bubuia prăpădul.

— Mă înşelasem însă amarnic cînd am crezut că focul inamic a distrus faimoasa grupă de luptători, căci dincolo de pădure, spre inamic, am şi zărit ţîşnind un om, un singur om. Un om izolat. Era
ceva de neînţeles. Un om pe un front de 200 m, cît era colţul de pădure, făcea salturi cu o puşcă-mitra- lieră în mîini. Şi din nou a zburat o sfoară de foc spre colina împădurită din spatele castelului. Şi încă una scurtă spre nord... Şi încă una, tot scurtă, spre stînga, încrucişîndu-se cu focul companiei a 5-a.

— Unde or fi restul oamenilor din acea grupă? De ce nu-mi raportează comandantul

companiei a 5-a?

Şi din nou pe locul de unde a tras acel puşcaş- mitralior s-a năruit de la inamic un greu foc de aruncătoare, tocmai cînd am zărit că se apropiau de el prin salturi cîţiva ostaşi români porniţi în ajutorul lui, în flancul drept al' batalionului.

în sfîrşit m-am mai liniştit, mi-am văzut de con ducerea atacului.

Numai după ce am cucerit castelul am putut descifra enigma.

„Domnule căpitan, începu sergentul Stănică, nu erau acolo nici o grupă, nici o echipă, nici măcar doi oameni... Era doar un singur om ... îl ştiţi dumneavoastră, soldatul Panait Ion, agentul de transmisiune de la compania a 5-a. Cînd a plecat mai înainte de la postul de comandă al dumneavoastră, după ce vă adusese un raport, a mai ocolit oleacă, ca să scape de focurile de brand ale neamţului. Aşa a ajuns el la colţul de pădure unde a văzut cum încercau nişte hitlerişti să se infiltreze către flancul companiei noastre. Panait, ştiţi, era înarmat cu un automat. Pe drum a dat însă peste Stoenescu, trăgătorul puştii-mitralieră din grupa a 2-a, din plutonul 1, care era rănit la cap. Aşa rănit cum era l-a rugat pe Panait să-i ia atît puşca-mitralieră, încărcată de-abia atunci, cît şi trei încărcătoare, ca să nu stea
biata armă automată degeaba lingă 'el, ci s-o folosească oricare dintr-ai noştri. Aşa l-am găsit eu: şi ou automatul de gît, şi cu puşca-mitralieră lingă el. Cu amîndouă a tras şi din colţul de pădure şi după ce a ieşit de acolo. Cînd am ajuns lingă el a mai tras o rafală. Eu şi cu cei trei ostaşi trimişi spre el, am fost îndată nevoiţi să intrăm în foc, căci o porniseră din spatele castelului nemţii către noi. Atunci s-au pus iar hitleriştii cu brandurile pe locul de unde a tras Panait. Nu se mai vedea nimic. Era tot un fum şi tot o flacără. Numai ce-l aud pe Stră- tescu, unul din echipa mea, că-mi strigă: «L-au omorît pe Panait, dom’sergent!». «Ba, nu, a revenit tot el, că văd că se tîrăşte».

«Dar ce dracu are că parcă nu-i întreg», strigai la cei doi oameni ai mei, care nu mai aveau timp să se mai ocupe şi de Panait, deoarece nemţii tot încercau să se ridice şi să pornească spre noi. Nu ştiu ce m-a făcut, parcă aveam aşa, o presimţire, că le-am spus: «trageţi voi de aici, că eu mă las pe după geana asta de pământ pînă la Panait... că te pomeneşti că e rănit şi taman pe acolo vor da nemţii peste noi». Cînd am ajuns la vreo 20 de metri de el ce credeţi că am văzut? Panait parcă era rupt în două, domnule căpitan, nu mai avea întregi picioarele. Stîngul, rupt mai din sus de genunchi, iar dreptul strivit mai de jos, la gleznă... şi curgea mult sînge. Lăsase o dîră de vreo doi metri. Dom’ căpitan nu vă mai pot spune că am încremenit cînd am văzut că, aşa rupt cum era, tot se mai tîra ca o rîmă spre moviliţa de bălegar care se afla la un metru în faţa sa. Ştiţi că erau multe pe colina aia. Am dat să-i sar în ajutor dar m-au ţintit şi pe mine
focurile nemţilor. Trăgeau cu automatele. Am tras şi eu, şi apoi mi-am zis că s-a terminat şi cu mine şi cu Panait. Trei nemţi se tîrau spre Panait, iar restul ne băteau cu foc. Am tras şi în faţă şi în hitleriştii care se apropiau de Panait.. . Domnule căpitan, ce să vă spun... Am închis ochii cînd am văzut că doi nemţi au săltat spre Panait. «Na, că-l omoară acum pe el, şi-apoi pe mine! Dar, nu mă las». Am tras cu sete mai întîi în cei din faţa mea, care o porniseră spre noi. Dintr-o aruncătură de ochi spre dreapta am văzut atunci cum Panait a mai ridicat o mînă. Credeam că mă cheamă în ajutor, dar... n-aveam cum să-l mai ajut atunci. Săracul ... săracul de el! .., Mă durea inima şi trăgeam să-i opresc măcar pe cei din faţa mea. l-am văzut şi pe cei doi nemţi cum se năpusteau de la cîţiva paşi spre Panait. Dar tot atît de repede au căzut în- tr-un nor de fum. Panait nu ridicase mîna să mă cheme, ci să-şi facă vînt pentru aruncarea grenadei pe care aţi văzut-o şi dumneavoastră cînd a bufnit. Extraordinar dom’ căpitan! îmi venea să strig ura, ura, bravo măi, Panaite! Ce să-i faci însă... Soarta omului! Un alt neamţ, mai dinapoi, a sărit pe el şi l-a împuşcat de sus în jos, i-a tras-o în cap. N-am mai văzut nimic în faţa ochilor şi. «Ce-o fi o fi», mi-am zis. Am sărit pînă la Panait urlînd ca un lup: «Ho! Ho! dumnezeirea voastră de cîini!» Şi am tras tot încărcătorul automatului în neamţul ăla. Ce-or fi crezut fasciştii atunci nu ştiu.. Au tras dar nu m-au nimerit şi au luat-o apoi la fugă. Cred că arătam ca altă dăndănaie de s-au speriat aşa. Panait dormea somnul de veci; culcat pe o rină, cu o. gaură mare drept în vîrful capului. Domn’ căpitan, ştiţi că
atacul nostru a mers înainte. Eu m-am mai dus înapoi... Am încercat, mai întîi să-i bandajez piciorul sting, care de-abia se mai ţinea de trup şi apoi şi ciozvîrta aia de dreptul. Mă durea inima şi cău- tam să-l fac din nou întreg pe Panait. Barem dacă n-a avut parte să fie întreg cînd era în viaţă, în atac, barem acum, cînd ne-a părăsit pentru tot- deauna, să fie întreg, aşa cum l-a adus pe lume sărmana de mamă-sa! .. .“.

Aici Stănică n-a mai putut continua, l-a podidit . un plîns bărbătesc, înfundat, reţinut, dar cu atît mai sfîşietor. Şi noi eram pătrunşi de o prea adîncă tristeţe... dar şi de o imensă admiraţie pentru Panait. Am ordonat să fie ridicat de acolo trupul neînsufleţit al eroului şi înmormîntat la loc de cinste în cimitirul de lîngă Doi Micina.

Pentru legendara sa faptă de eroism a fost citat prin Ordinul de zi pe regiment nr. 53, din 28 martie 1945. A fost avansat, post mortem, la gradul de sergent şi decorat cu „Virtutea militară” clasa l-a.

Acesta a fost Ion Panait, unul dintre mulţii eroi ai regimentului, ai armatei române, care s-a acoperit de glorie pe frontul antihitlerist.

... Ca unul care am participat direct la luptele. pentru eliberarea oraşului Banskâ Bystrica în cadrul Regimentului 34 infanterie Constanţa din Divizia 9 infanterie redau în continuare cîteva episoade trăite personal de mine în această acţiune.

Din prima zi a ofensivei, trupele române şi sovietice au înregistrat succese importante pe direcţia Banskâ Bystrica, reuşind să rupă pe mai multe di-

recţii prima poziţie a inamicului. Prin lupte dîrze, ostaşii Diviziei 1 cavalerie română au eliberat satele Sliac şi Ribary. Rezistenţele din împrejurimile acestor localităţi au fost lichidate prin acţiuni de învăluire efectuate de Divizia 21 infanterie română. Atacul trupelor române a fost atît de puternic şi vijelios încât inamicul, surprins, n-a avut timp să distrugă cele două poduri peste Hron, care au căzut intacte în mîinile noastre.

Ţin să subliniez unul din episoadele dramatice care s-au petrecut în lupta pentru eliberarea satului Sliac despre care am auzit şi noi militarii din Divizia 9 infanterie care acţionam alături de unităţile de cavalerie române. O subunitate a Regimentului 5 roşiori a despresurat o grupă de cercetaşi sovietici şi cinci ostaşi români care pătrunseseră în localitate încă din ziua de 16 martie şi fuseseră în- cercuiţi de inamic. Militarii români şi sovietici s-au baricadat într-o clădire izolată, situată la marginea localităţii, rezistînd eroic la repetatele atacuri cu autotunuri şi infanterie executate de fascişti. Ase- diaţii au împărţit frăţeşte între ei ultimele firimituri de pîine, ultimele picături de apă. Deşi ajunseseră într-o situaţie extrem de critică, ostaşii sovietici şi români au refuzat să se predea cînd li s-a făcut această propunere vicleană de către hitlerişti, preferind să moară decît să cadă prizonieri. Timp de patru zile au continuat să lupte, stînjenind mişcările duşmanului în localitate şi contribuind la în- frîngerea lui în acest sector.

în zilele următoare trupele române şi sovietice au continuat ofensiva apropiindu-se de marele oraş slovaq. Lupte deosebit de înverşunate au dus şi os-

taşii Diviziei 8 cavalerie, în raionul localităţii Ba- din. Ei au cucerit mai multe cazemate inamice după care au eliberat localitatea deschizîndu-şi drum spre căile de acces către Banskâ Bystrica.

Banskă Bystrica, unul din frumoasele oraşe ale Slovaciei, scăldat de apele reci şi umflate ale Hro- nului, îşi înălţa în aburirea dimineţii de 25 martie 1945 acoperişurile multicolore către cerul alburiu- albastru. Ostaşii sovietici şi români coborîseră de pe munţii vineţii care înconjoară ca o salbă Banskă Bystrica, pentru a zdrobi ultimele forţe hitleriste cuibărite în oraş.

De două luni de zile luptam cu duşmanul prin munţii Cehoslovaciei, cătărîndu-ne pe toate crestele şi străbătînd coclauri, strîngînd tot mai mult cercul în jurul „Bistriţei”, cum îi spuneam noi pe scurt marelui oraş slovac. De cîte ori vorbeam despre Banskă Bystrica, îmi apărea înceţoşat în minte aspectul oraşului Bistriţa din Transilvania. Poate că tocmai de aceea marele oraş slovac era aproape de inima mea. Mi-l imaginam un oraş prietenos, calm şi totuşi dîrz. Cred că şi în inima celorlalţi ostaşi Banskă Bystrica şe înfăţişa în chip asemănător, bineînţeles, fiecare adăugîndu-i ceva propriu din în- chipuirea şi sentimentele sale.

Acum oraşul era atît de aproape de locul unde mă aflam, încît aveam impresia că-l pot atinge cu mîna. Aşteptam cu înfrigurare ordinul de luptă. Şi ordinul n-a întîrziat SQ sosească.

„ ... Vei ataca, trecînd prin surprindere Hronul, cu o parte din oameni pe bărci de cauciuc şi cu altă parte pe podul de lemn pe care va trebui să-l smulgi din ghearele inamicului... Vei înainta apoi spre ca-

lea ferată dintre satul Majer şi oraşul Banskă Bystrica, atacînd de-a lungul drumului de fier. La căderea serii să fii dincolo de oraş ...“.

Cam aşa suna ordinul comandantului.

începură, ca întotdeauna, să bubuie tunurile artileriei grele sovietice şi române. în faţă, dincolo de Hron, izbucneau vulcanii exploziilor. Mitralierele începură să latre mînios, ţevile lungi ale tunurilor antitanc scuipau cu pocnituri scurte, asurzitoare, un foc năprasnic asupra cazematelor nemţeşti. Dar deşi focul artileriei noastre se revărsa neîncetat asupra cuiburilor fasciste de peste Hron, nu reuşea să le scoată din funcţiune. Faţă de această situaţie, divizia a hotărît ca servanţii de la tunurile şi mitralierele duşmane din cuiburile de foc să fie scoşi din luptă de către bunii trăgători. Imediat au fost instalaţi pe umerii acestor înălţimi, de o parte şi de alta a şoselei, zeci

de buni trăgători, printre care şi 4 lunetişti cu puşti capturate de la nemţi. Acestor trăgători li s-au împărţit în aşa fel obiectivele, încît fiecăruia îi revenea să distrugă, prin tragere directă, cîte 3—4 servanţi inamici de la tunuri şi de la mitraliere.

Focul lor a fost atît de eficace, încît numai în cî- teva'minute două tunuri duşmane şi două grupe de mitraliere amuţiră. între timp, trăgea şi artileria noastră pe acele puncte de foc duşmane. După vreo 20 de minute nu mai acţiona decît o singură mitralieră fascistă, şi aceea foarte slab.

După reducerea la tăcere a rezistenţelor inamice de pe malul celălalt, infanteriştii noştri coborau spre apele Hronului învolburat. Compania căpitanului
Modoiu sări în bărci. Asupra ei se abătu grindina de oţel împroşcată de duşman.

Compania 6, comandată de aici înainte de sublocotenentul de rezervă Dumitrescu*, un tînăr ofiţer promovat în funcţie în urma succeselor obţinute, trecu în grabă rîul peste podul smuls din mîna fasciştilor. După aceea au urmat compania 5, apoi tunurile antitanc şi aruncătoarele de mine. Pe malul celălalt alţi oameni din batalion săreau din bărci printre coloanele negre ale fumului exploziilor. Cu primele subunităţi am ajuns şi eu dincolo de Hron. Aparatul de radio „G“ nu mai funcţiona. îl lovise o schijă. Podul de lemn peste care trecusem Hronul fusese făcut surcele de bombardamentul artileriei grele hitleriste. Două din centralele noastre telefonice, una de pe un mal, alta de pe celălalt, fuse seră şi ele sfărîmate. Deocamdată, legătura cu regimentul era întreruptă.

Cu cîtă uşurinţă sînt spuse uneori, în timp de pace, cuvintele: „legătura cu regimentul este ruptă“. Atunci însă, cînd cea mai mare parte a regimentului rămăsese pe celălalt mal şi drumul îi era barat pentru cîtva timp de focul năprasnic al duşmanului, cînd batalionul 2 era trecut pe „pămîntul infernu- lui“, „legătura ... ruptă“ a însemnat trăirea apăsătoare a unui sentiment de izolare, de „rupere” dureroasă de la pieptul acelui părinte drag şi ocrotitor care, mai ales în luptă, nu este altcineva decît trupul uriaş al unităţii sau al marii unităţi din care faci parte.

* În regiment mai aveam un ofiţer cu numele de Dumitrescu, la compania de branduri. El avea gradul de locotenent. Ca să-i deosebim pe unul de celălalt, între noi îi spuneam celui de la compania *branduri,* Dumitrescu II.

La Banskâ Bystrica, Hronul se transformase pentru noi într-o blestemată barieră care împărţise regimentul în două. Noi, cei trecuţi peste Hron, luptam din răsputeri să „prindem[14] ceva teren de la inamic, să rupem cît mai mult din poziţia lui şi să-l împiedicăm să ne arunce înapoi în viitoarea Hronului. Voiam să-i raportez comandantului de regiment despre situaţia grea în care ne aflăm, să-i cer sprijin de foc, să-i spun cum stau lucrurile la inamic. Cum să rezolv toate aceste probleme din moment ce „legătura cu regimentul era ruptă?[44]

Firul invizibil al dorinţei mele, şi desigur şi al dorinţei comandantului de regiment, a început să fie dublat de un fir material pe care l-a luat în spinare, sub forma unei bobine uriaşe, transmisionistul Zi- daru. La o scurtă întoarcere înapoi a capului, l-am zărit pe acest viteaz sergent cum a sărit printre fumurile exploziilor drept în apa Hronului, îndreptîn- du-se spre malul pe care eram noi. Nu ştiam ce vrea să facă. După cîteva clipe, l-am văzut din nou, pe o epavă de barcă. Apoi l-a învăluit iar un nor de fum.

Vuietul luptei creştea. Bravul transmisionist plutea cu epava pe Hron. Prin ploaia de foc dezlănţuită, el reuşi totuşi să străbată apa cu firul după el. Ud pînă la piele a ajuns la mine desfăşurînd bobina.

„V-am făcut legătura![44], atît putu să-mi spună după care a rămas întins cu faţa în jos şi cu bobina alături.

Era complet epuizat. Transmisioniştii mei i-au luat bobina şi au instalat în grabă ultimul telefon ce-mi mai rămăsese. Legătura era aşadar restabilită

.Cînd a sunat telefonul s-a întors pe-o parte, a ridicat capul şi m-a privit lung, ca şi curti ar fi voit să-mi ghicească gîndurile. Părul îi era ciufulit, sprîncenele şi genele pîrlite, pometii obrajilor sîngerînzi, iar printre buzele strînse i se prelingea o dîră subţire de sînge. Şi-a lăsat privirea în jos ruşinat şi mi-a spus: „Să mă iertaţi că nu v-am instalat eu telefonul . .. N-am mai putut. Am fost lovit de nişte aşchii de lemn aruncate de explozia unui obuz căzut lîngă barcă ...“.

Din Banskâ Bystrica şi de pe dealurile din jurul ei, fasciştii prăvăleau un foc masiv asupra noastră. Din spate, dinspre satul Majer, la fel. Aruncătoarele de mine de 120 mm, de sub comanda locotenentului de rezervă Dumitrescu II, cum îi spuneam noi, începură să „vorbească[44] foarte aspru hitleriştilor aflaţi lîngă calea ferată, făcîndu-i să amuţească pentru un timp.

Ne mişcăm anevoie prin bălţile noroioase. Ne adăposteam în gropile afumate şi uscate de fierbinţeala obuzelor explodate. Astfel am ajuns la calea ferată. Companiile 5 şi 7 se îndreptau către primul grup de case, unde presupuneam că sînt fasciştii. Ţiuitul metalic al unui glonţ mă făcu să mă afund şi mai mult într-o groapă. Un obuz a

căzut în plin pe grupul de case spre care se îndreptau companiile 5 şi 7. Pe căştile noastre se abătu, de acolo, o grindină de bucăţele de cărămizi, de schije şi de bulgăraşi de pământ.

Deodată însă, din norul de fum se ridicară doi oameni, apoi alţii şi alţii. Au sărit peste zidurile fu- megînde ale caselor şi au ajuns dincolo de calea ferată. De acolo izbucniră numaidecît nenumărate ră-

păieli de arme automate. Grupuri, grupuri de fascişti o rupseră la fugă, spre tunelul căii ferate.

Dinspre o fabrică ruinată au început să ne bată în plin şi pe noi şi pe cei de lingă grupul de case, mitralierele fasciste. Atacul mergea însă înainte Şase ostaşi se furişară, printr-un şanţ cu apă, spre zidurile fabricii. Ajunşi înapoia unui gorgan ei începură să tragă în flancul fasciştilor, reducîndu-i la tăcere. Companiile din primul eşalon reluară înaintarea prin salturi. Tot atunci au ieşit năvalnic din grupul de case numeroşi ostaşi, alăturîndu-se cu urale companiilor din primul eşalon. Cine erau aceştia? Erau ostaşii companiei de pionieri comandate de sublocotenentul Aurel Mihale, talentatul şi cu- noscutul prozator, care „dispăruse[11] în ajun. în a doua jumătate a nopţii de 25/26 martie, compania de pionieri, înaintînd spre cărămidărie, a ajuns lîngă grupul de case. Încercînd să cerceteze împrejurimile şi nedescoperind nimic, militarii români au început să intre prudenţi printre casele izolate. Ei au surprins o subunitate fascistă care se oprise acolo pentru a se odihni pe timpul nopţii. Bazîndu-se probabil pe faptul că trupele române nu trecuseră încă Hronul, hitlerişţii nu luaseră nici o măsură de siguranţă. S-a încins o încăierare sîngeroasă, în urma căreia compania de pionieri a ocupat, către zorii zilei, grupul de case. Dar tocmai spre zorii zilei a început să fie forţat şi Hronul de către regimentele diviziei. Regimentul 36 infanterie a trecut primul Hronul şi s-a îndreptat către satul Majer la est de grupul de case. Ultimele rămăşiţe fasciste din această localitate s-au retras către vest, spre Banskâ Bys- trica. Compania de pionieri şi-a dat seama atunci de
situaţie, a văzut că se afla adine în spatele poziţiei inamice şi a continuat să-şi întărească apărarea pe locul atins. A observat şi cum trupele noastre au forţat Hronul, cum o subunitate din Regimentul 36 infanterie a ajuns la satul Majer. De la grupul de case pionierii au deschis focul asupra fasciştilor care se retrăgeau, urmăriţi de ostaşii Regimentului 36 infanterie. Hitleriştii au ocolit atunci grupul de case prin dosul cărămidăriei şi s-au îndreptat spre Banskă Bystrica. Insă n-au putut să scape teferi nici pe aici.

Pentru noi, pentru batalionul 2, care înainta spre cărămidărie, insuliţa aceea de unde apăruseră pionierii a avut o mare importanţă, căci din jurul ei ne împroşca cu mult foc întreg sistemul de rezistenţă duşman. Or, intervenţia, neaşteptată pentru noi, a companiei de pionieri, tocmai cînd ne pregăteam să reluăm atacul, a fost cît se poate de binevenită.

Focul pionierilor a uşurat reluarea legăturii cu trupele sovietice de la stînga şi continuarea, împreună cu ele, a marelui asalt asupra oraşului Banskă Bystrica .. .

în stînga noastră se bătea aprig cu fasciştii o unitate sovietică. De-abia o zăream prin fumul luptei Am ajuns la a doua curbă a căii ferate. De acolo am hotărît să pornim la atac.

Am tras racheta... în hămăitul mitralierelor, în bubuitul aruncătoarelor, de pe aliniamentul atins s-au ridicat din adăposturi cîteva sute de oameni Batalionul a pornit la atac. Fîlfîiau poalele mantalelor, săreau în toate direcţiile stropii de noroi. Prin norii de fum ai exploziilor, ostaşii noştri dispăreau
o clipă, culcaţi la pământ, şi apoi iar se ridicau şi porneau la asalt parcă mai hotărîţi.

Şi totuşi a trebuit să ne oprim. Dinspre un colţ al oraşului ne băteau iarăşi cumplit tunurile antitanc şi mitralierele inamice. Nu se puteau distinge bine locurile de unde trăgeau . ..

Am hotărît reluarea atacului. înaintam de o parte şi de alta a căii ferate.

Iar ne-a oprit un foc masiv. După ce a mai slăbit am strigat: „înainte! ... înainte! ... înainte! ..-“. Şi întregul batalion iar la atac spre marginea oraşului. La stingă noastră înaintau subunităţi dintr-o divizie sovietică.

Toţi soldaţii, gradaţii şi ofiţerii luptau cu atîta înverşunare şi pricepere, dădeau dovadă de iniţiative atît de neaşteptate, încît era aproape imposibil să remarc în mod special vreun caz mai deosebit.

... Trecuse de amiază cînd o parte din batalion şi compania de pionieri reuşiseră să pătrundă în oraş. Cealaltă parte a subunităţii şi batalionul 1 se stre- curaseră, prin tunelul căii ferate, spre marginea de vest a localităţii pe care au ocupat-o în jurul orei

unu noaptea.

„Bistriţa[11] slovacă fusese eliberată.

A doua zi, la 26 martie, după eliberarea oraşului, Divizia 9 infanterie s-a regrupat într-un sector situat la 10—12 km nord-vest de Banskă Bystrica, în rezerva armatei.

După încheierea victorioasă a acţiunilor de la Banskă Bystrica, comandantul Diviziei 9 infanterie a dat ordinul nr. 246[5] din 28 martie 1945 în care
se subliniau curajul şi eroismul cu care luptaseră trupele diviziei Armatei a 4-a române şi 40 sovietice în cadrul operaţiei de la Zvolen, Banskă Bystrica. Comandamentul Suprem Sovietic le-a citat printr-un ordin de zi din care reproducem următoarele: „Trupele Frontului 2 ucrainean, înaintînd în condiţii grele în regiunea muntoasă şi acoperită de păduri... au cucerit în Cehoslovacia oraşul Banskă Bystrica, nod important de cale ferată şi puternic punct de sprijin al apărării nemţilor. în luptele pentru cucerirea oraşului Banskă Bystrica s-au remarcat trupele generalului-locotenent Jmacenko şi ale generalului de Corp de armată al armatei române Dăscălescu.

Astăzi, 26 martie, ora 21,00 capitala patriei noastre, Moscova, salută vitezele trupe ale Frontului 2 ucrainean, precum şi trupele armatei române de sub conducerea generalului de Corp de armată Dăscălescu, care au cucerit oraşul Banskâ, prin 12 salve de artilerie trase din 124 de tunuri”.

Acest ordin ne-a fost adus la cunoştinţă peste cîteva zile în preajma luptelor de la Kremnica. Li s-a explicat ostaşilor că acest ordin se referă la acţiunile lor, la faptele lor de vitejie.

*

— Heeî, măi Culaie!, a venit şi luna aprilie şi... dracu ştie ce-o mai veni... Dar războiul ăsta văd că în loc să crape dracului, odată, se tot lungeşte ca o rîmă... Măi, frate, şi nu-mi pare rău de altceva decît de soarele ăsta frumos ... Să nu-i împingă păcatul pe diavolii de nemţi să mă pălească taman acu’n miez de primăvară că ...

A dat de cîteva ori din cap a deznădejde, apoi privirile sergentului Mocanu, aşezat pe o raniţă în fundul tranşeei, deveniră grele, apăsătoare şi stranii ca un gînd rău.

Văru-său, Nicolae Buzilă, în picioare, îl asculta fără să-l privească. Se uita liniştit peste buza parapetului spre tranşeele vrăjmaşului. Acolo nu se mişca nimic; parcă duşmanul intrase în pămînt. De sus, din culmea cerului senin îl dogorea soarele amiezii. Tare mult îi plăcea să stea aşa, nemişcat, să privească, sprijinit în coate pe marginea şanţului, spre poziţia duşmană, şi să-l răscolească soarele.

încet, şi cam cu grilă, s-a ridicat şi Mocanu. Era mai înalt decît văru-său, mai suplu. Ce-i drept, era şi mai tînăr cu cinci ani. îşi muşca mereu buza de jos, la un. colţ al gurii, parcă rodea un şorici. Pe faţa-i prelungă, bronzată de vînturile înălţimilor Tatrei, scînteiau nişte ochi mari verzui, adînci. inte- ligenţi. în schimb, faţa mare a caporalului Culaie, ovală, bărboasă, cu un nas lat, cu ochi mici, negri, ageri, cu buze groase, umbrite de mustăţi stufoase, contrasta izbitor cu înfrăţirea lui Mocanu. Culaie era întruchiparea calmului, a liniştii. Mocanu era însă o nelinişte vie, un zbucium molcom, care se revărsa în special sub forma unui joc de luminări şi întunecări, reflectat de ochii lui adînci.

în sfîrşit, Buzilă întoarse capul uşor spre văru- său.

— Măi, Gheorghe, i-a lasă-te mai jos că p-ormă n-o să mai vezi soarele ...

Ultimele cuvinte ale lui Buzilă au fost însoţite de ţiuitul subţire al unui snop de gloanţe de mitralieră, care muşcînd din ţărîna parapetului, alunecară ras
peste capetele celor doi veri, pocnindu-şi sfîrşitul în carnea ciopîrţită a unor salcîmi din spate.

Culaie izbucni în cele din urmă într-un rîs larg, învăluindu-l pe Mocanu într-o privire părintească:

— Ce dracu, măi, Gheorghe ... Cum ai cobit era să te şi atingă! ....

— Era... Ce era? Tu crezi că ne-au văzut pe noi?... Au tras în plutonul din rezervă, că numai ăia se foiesc p-afară din tranşee ca pe Bărăgan..

Buzilă s-a ridicat din nou, uşor, şi-a aranjat mai bine puşca cu lunetă pe parapet, pironindu-şi privirea acolo unde parcă ghicea că trebuie să fie mitralieiele hitleriste.

Prin tranşee, zgîndărindu-şi lopata, baioneta, masca de gaze, se apropia aplecat şi gîfîind agentul de transmisiune, fruntaşul Năstase.

—■ Domn’ sergent, veniţi repede încoace . .. Domnul sublocotenent Dumitrescu e pe ducă ... L-a lovit adineauri un snop de mitralieră lîngă salcîmi Venea de la companie cu ordine... De-abia vorbeşte ... Mi-a spus să vă chem . .. E lovit în burtă ... îl pansează sanitarul... Hai, veniţi mai repede ...

O clipă s-au privit cei doi veri, dar în clipa aceea ochii lor au scînteiat înfricoşător. Ca un fulger vestea cea tristă a făcut ocolul tranşeelor plutonului. încă nu se dăduse nici

5 Arhiva M.F.A. – M. St. M., dosarul nr. 296/18, fila 1028.

un ordin, dar toţi oamenii lui Dumitrescu s-au încordat. Puştile cu baionete lucitoare, automatele cu ugerele pline de cartuşe, puştile mitraliere îndesate cu încărcătoare grele şi grenadele gîtuite cu focoase au fost strînse ca la o comandă în palmele puternice ale infanteriştilor. Ei ţintuiau cu fulgerele privirilor pline de răzbunare poziţia hitleristă. Duşmanul nu se zărea însă,
stătea ascuns ca şopîrla în măruntaiele pămîntului. Pe locul aflat în gîtuitura, dintre cele două stînci golaşe inaccesibile, acolo se cramponase inamicul. Pe acolo trebuia să atace şi plutonul lui Dumi- trescu pentru a deschide drum companiei spre un defileu. De aceea îl chemasem să-i dau acest ordin. Dar la întoarcerea de la punctul de comandă al companiei, lîngă salcîmii despuiaţi...

Pe o foaie de cort, năclăită de sînge, în fundul adăpostului, Cristea sanitarul înfăşură cu grijă, în pansament curat, rana grea a lui Dumitrescu. Un alt ostaş îi picura din bidon, pe buzele arse, stropi de ceai. Ochii încinşi de durere ai sublocotenentului erau scăldaţi într-un zîmbet trist şi mîngîietor în acelaşi timp. Privea faţa sergentului Mocanu care, aplecat asupra comandantului său, îi ştergea cu o mînuşă întoarsă pe dos fruntea brobonită de sudoare.

Din nou a zbîrnîit telefonul pe fundul adăpostului ...

Dumitrescu, abia şoptit îi ceru lui Mocanu să-i întindă receptorul; voia să vorbească el, aşa rănit cum era, la telefon. Sergentul a ezitat o clipă, făcînd semn ofiţerului să nu facă nici o mişcare. Dar Dumitrescu a gemut atunci puternic, a ridicat greu mîinile a desperare. Atunci Mocanu i-a apropiat receptorul de buze. Dumitrescu n-a putut să vor- bească, doar a gemut în receptor ... lar a încercat şi, în sfîrşit, a reuşit să bîiguie: „Mocanu ... pluton ... atacul... eu ...“, şi-i căzu capul într-o parte...

Mocanu a continuat convorbirea: „Da, am înţeles, domn’ căpitan .. . Am luat comanda plutonului.. .
Da,... la ... la trei ... ştiu ... da, am luat porthartul domnului sublocotenent... da, aştept agentul.. o să vedeţi... nu se poate mişca, e rănit la burtă . . să vină medicul de la batalion ... scapă, da ... scapă .. .“.

Brum! Brum! Şi întreaga poziţie a plutonului s-a cutremurat puternic. Printre bîrnele adăpostului au ţîşnit bulgări de pămîînt. Peste Dumitrescu a fost repede aruncată o foaie de cort, să-l apere mai bine.

Un teribil tir de artilerie mugea sălbatic asupra întregului raion al companiei. Legătura telefonică a fost ruptă. Sergentul Mocanu a ieşit glonţ din adăpost. Cu binoclul la ochi, observa poziţia nemţească. între cei doi pereţi de munte se înălţa sub- ţire şi împrăştiat un fum negru. De acolo trăseseră probabil şi brandurile lor.

— Să ştii că se pregătesc de contraatac, îi fulgeră un gînd sergentului Mocanu.

în aceeaşi clipă se dezlănţuiră trăsnetele înspăi- mîntătoare ale artileriei şi aruncătoarelor noastre. Pe deasupra şuierau sute de proiectile, de mine de aruncătoare, care clocoteau sălbatic în explozii uriaşe de fum şi flăcări pe întreaga poziţie vrăjmaşă. între timp au sosit la punctul de comandă al lui Mocanu, aşa după cum îi înştiinţase el, comandanţii de grupe şi ai mitralierelor de întărire.

Ordinul sergentului a fost scurt. Cînd artileria noastră îşi va muta focul între cei doi umeri de munte şi vor începe să tragă şi tunurile noastre antitanc, atunci, la o rachetă cu trei stele roşii, trasă de Mocanu, plutonul va porni la atac spre poarta defileului.

Artileria fascistă răspundea cu furie. Un proiectil de artilerie grea nemţească a căzut în plin pe mitraliera lui Stanciu, transformînd-o în aşchii subţiri de metal care zburătăceau prin norii de fum înecăcios. Toţi l-au regretat pe Stanciu pentru că era neîntrecut ochitor şi un om de bază în atacurile plutonului. De ici, de colo au început să răzbată şi gemetele răniţilor...

Deodată pămîntul s-a cutremurat şi mai puternic. Avioane româneşti bombardau în picaj la gîtuirea poziţiei hitleriste între pereţii stîncoşi. Cîteva rupturi din stînci, sub forma unor bolovani grei, au căzut şi între oamenii lui Mocanu, fără să nimerească pe cineva. Apoi nemţii au deschis foc şi cu mitralierele. Unele trăgeau din dreapta stîncilor, altele din stînga lor. Asupra acelor mitraliere s-a năpustit atunci, de la noi, focul cumplit al multor tunuri antitanc. Era un vuiet ameţitor şi pămîntul hurducăia continuu. Urechile ţiuiau, capetele vîjîiau, respiraţia se întretăia, ochii lăcrimau din cauza fumului, a prafului şi a maldărelor de ţărînă azvîrlite pe feţele oamenilor de puternica suflare a exploziilor. Trebuia să urli ca să te poată auzi măcar vecinul cel mai apropiat.

Focul duşman a început să slăbească. în schimb tragerile artileriei noastre se înteţeau. Ciocanele ei de foc se îngrămădeau tot mai mult la gîtuirea poziţiei nemţeşti dintre stînci. Acolo băteau acum şi tunurile noastre antitanc. Mitralierele plutonului, ale companiei, ale batalionului au început să răpăie strident, aspru. Işi aruncau ploaia de foc asupra primelor tranşee inamice împingîndu-se apoi către încheietura munţilor...

... Nu s-a auzit pocnetul pistonului de rachetă al lui Mocanu. Dar cele trei stele roşii

au reuşit să strălucească o clipă pe cerul afumat al luptei năprasnice ...

Ca aruncaţi de o zvîrcolire furioasă a pămîntului, oamenii lui Mocanu au sărit afară din tranşee, s-au năpustit la atac. Mitralierele şi tunurile antitanc îl sprijineau pe flancuri prin brîie nesfîrşite de gloanţe, de obuze. în faţă tunau exploziile artileriei româneşti. Plutonul înainta, se apropia de tranşeea întîia a duşmanului, dar dinspre stînga, pe lîngă munte a izbucnit focul nemilos al unor arme automate fasciste. Plutonul a fost ţintuit la pămînt. Atacul s-a oprit.

Parcă se mai potolise furtuna. Se înfruntau doar infanteriile. Toţi oamenii plutonului au auzit atunci clar vocea pătrunzătoare a sergentului Mocanu:

— Măăi, Culaie! Arde-i p-ăi de la gorgan cu luneta...

Mocanu nu primi nici un răspuns. în acelaşi timp însă pe întreg frontul plutonului un singur om se mişca, se tîra spre stînga, tot spre stînga, printre răniţi, printre rănile pămîntului sfîrtecat, ars de furia bombardamentelor . ..

— Domn’sergent, îi şopti soldatul Neagu comandantului de pluton, ia, uitaţi-vă încolo, către stînga, ce face Buzilă ... Vedeţi că intră în linia de tragere a tunurilor noastre antitanc şi-l face ţăndări. ..

De-abia atunci sergentul Mocanu îl zări pe văru-său:

— Să nu mai tragă tunurile din stînga striga Mocanu cît îl lua gura şi vorbele lui s-au repetat ca un ecou prelungit din gură în gură . ..

Din dosul gorganului iar a izbucnit focul. Un cartuş atunci a pătruns, ca printr-o bucată de pîine, şi prin palma întinsă a sergentului Mocanu care arăta spre tunurile ce trebuiau să înceteze o clipă ca să nu-l omoare pe văru-său. Tot atunci lunetistul Culaie a tras şi el un foc, un singur glonte, dar bun glonte. Doi servanţi hitlerişti au fost daţi peste cap dintr-o lovitură. O mitralieră duşmană a amuţit. Apoi încă cinci gloanţe şi încă cinci gloanţe a mai tras Buzilă şi asupra gorganului s-a întins liniştea morţii.

S-au auzit atunci, şi numai atunci vocea răguşită dar puternică a lui Buzilă:

— Pe ei, fraţilor! ... Şi cu capul întors înapoi Culaie a mai strigat: Gheorghe, Gheorghe, unde eşti? ...

Gheorghe Mocanu nu l-a auzit pe văru-său. în acel moment Mocanu cu mîna întinsă înainte roşie de sîngele ce-i gîlgîia din rană, a ordonat:

— La asalt, năvăliţi, uraaa! ...

în văpaia însângerată a apusului străluciră baionetele plutonului, ale companiei.,. Grenadele au fost aruncate şi au bubuit puternic. Apoi a izbucnit un năprasnic uraaa ... Pîrîiau oasele jivinelor hitle- riste. A început înspăimîntătoarea luptă la baionetă. Zburau căştile hitleriste cu semnele de SS lovite de paturile puştilor, se încovoiau însîngeraţi sub tăişul lopeţilor portative, gemeau surd cei care mai încercau să se împotrivească sub rafalele înfundate ale automatelor româneşti ce li se propteau sub coaste. Erau doborîţi şi cei încăpăţînaţi, care voiau să mai reziste, chiar cu pumnii îngreuiaţi de grenadele strînse puternic dar nearmate. Supravieţuitorii
îngenuncheau cu ochii holbaţi de spaimă, cu mîinile în sus în semn de predare. Unii încercau să fugă, dar cum fugeau aşa cădeau. Treptat s-a încins din nou răpăiala mitralierelor care au luat locul baionetei ...

Cînd soarele rămăsese doar o ciozvîrtă de foc pe zarea strimtă a apusului, văzută printre pereţii defileului, plutonul 2 înainta vijelios spre poarta defileului, pe direcţia ce-o arăta cu braţul obosit şi în- sîngerat sergentul Mocanu. Pierduse mult sînge Gheorghe şi nu se mai putea ţine după pluton. S-a trîntit jos... Să se mai odihnească, să-şi mai lege rana. Atunci a simţit suflarea caldă a lui Culaie, a lui văru-său. Ursul ăsta de om l-a luat în cîrcă şi a mers după pluton pînă jos, jos de tot în inima ie piatră a defileului.

■

Aşa-i viaţa. Pe front însă viaţa înseamnă în primul rînd luptă. Şi au fost lupte grele şi la Strâni, localitate situată la poalele vestice ale Carpaţilor Albi. Ba chiar destul de grele. Pentru divizia noastră, aceasta a fost penultima luptă grea şi dureroasă, prin pierderile apreciabile pe care le-am avut. Fasciştii ţineau cu desperarea muribundului înălţimile de la nord de Strâni. Se agăţaseră cu o astfel de îndîrjire de acel teren, deoarece de aici înainte ni se deschidea direct calea spre poarta Moraviei drumul larg spre apus, către Praga.

Ne găseam în cadrul Corpului 51 armată sovietic. Ordinul era clar: să se rupă poziţia hitleristă de la Strâni şi să se continue înaintarea spre Uherski-
Brod, de unde apoi să trecem la o urmărire viguroasă către vest.

Dar afurisita de poziţie ne-a produs multe greutăţi. O săptămînă au durat aici luptele, zi şi noapte. A fost pusă în joc toată experienţa acumulată.

Să participăm, pe calea amintirilor, la atacul din ziua de 18 aprilie 1945. Să nu ne mai ocupăm de acţiunile din zilele de 16 şi 17 aprilie, care s-au soldat cu darea peste cap a multor rezistenţe fasciste şi cu pătrunderi în diferite raioane ale poziţiei duş-

mane, fără să putem totuşi ocupa creasta. S-au dus lupte pentru.fiecare bucăţică de teren. Porţiuni întregi treceau în mîna noastră, ca după aceea altele să treacă în mîna lor. A fost mai mult o luptă de infanterie, deoarece artileria lor, ca şi a noastră, nu mai putea interveni, atît de apropiate erau liniile româneşti de cele fasciste. Cele două fronturi se întrepătrundeau în fel şi fel de forme şi sinuozităţi, care de care mai neaşteptate, asemănătoare meandrelor unui rîu. De pildă, compania a şasea, din batalionul căpitanului Cîţă, pătrunsese în poziţia inamică cu circa 200 de metri mai mult decît compania a treia din batalionul 1. Compania a cincea era retrasă faţă de prima linie duşmană la vreo sută de metri. Alături de a şasea, compania a doua avea un pluton în prima tranşee inamică, iar două plutoane – unul pe stînga, altul pe dreapta – erau împinse înainte, pe a doua tranşee duşmană. Intrîn- durile dinspre noi ale dispozitivelor hitleriste nu le puteam gîtui, după cum şi intrîndurile noastre în poziţia lor nu puteau fi strangulate de ei.

Specificul luptelor consta în aceea că noi căutam să adîncim pătrunderile, în aşa fel, încît vîrfurile
lor să se poată împerechea pînă la înfăptuirea unor încercuiri, în interiorul cărora urma apoi să macerăm, prin acţiuni apropiate, ultima suflare vrăjmaşă. Acelaşi lucru îl încercau şi hitleriştii cu ieşindurile lor în frontul nostru. Ei însă atacau spre valea cu satul Străni, iar noi spre creastă. Ei erau deci mai avantajaţi. S-a ajuns la această situaţie din cauză că nu s-a ales, în cadrul mare, de divizie, de la început, o singură direcţie de rupere. Şi nu s-a realizat acest lucru pentru că ne-am lăsat antrenaţi în mod pripit de modul de acţiune pe care ni l-a impus inamicul. El nu viza o acţiune ofensivă de amploare, nu-şi propusese să pătrundă pe o direcţie cu toate- forţele pînă la rîul Vâh. Comandamentul hitlerist nu mai avea în perspectivă astfel de acţiuni ofensive, ci urmărea să ne întîrzie cît mai mult înaintarea, să ne oprească debuşarea în Moravia.

Jocul apărării fasciste ne-a atras pe nesimţite în iţele lui, ajungîndu-se la o luptă îndîrjită pentru fiecare palmă de teren.

Dar să vedem cum s-a ieşit totuşi din această situaţie, cum, pînă la urmă, am învins şi-am pătruns pe valea Moravi ei. Ziua de 18 aprilie a fost o zi hotărîtoare şi pentru noi şi pentru nemţi. Hitleriştii au urmărit să ne dea o astfel de lovitură, încît să ne paralizeze tot dispozitivul de la Străni, obli- gîndu-ne să montăm o nouă ofensivă, ceea ce ar fi cerut timp şi deci ar fi reprezentat un cîştig de cauză pentru ei. Pe scurt, inamicul urmărea să ne arunce de pe pereţii înălţimilor de la nord de Străni şi să recucerească localitatea. Pentru atingerea acestui obiectiv concepuse o serioasă lovitură între umerii celor două înălţimi de la nord de sat, în
direcţia Strâni. îşi putuse înfăptui pregătirile fără ca noi să i le putem depista, deoarece înălţimea pe care o stăpînea ne zăgăzuia observarea dincolo de creastă. Pe de altă parte, forţele principale ale infanteriei fasciste se aflau pe o contrapantă abruptă, ceea ce o ferea de pericolul intervenţiei masive a artileriei noastre.

Divizia după structura focului de artilerie duşman, după direcţiile de intervenţie ale aviaţiei fasciste, şi-a dat seama cam unde ţintea comandamentul hitlerist: lovitură asupra poziţiei ocupate de Regimentul 34 infanterie, raionul de efort al apărării în cadrul diviziei, şi ajungerea la Strâni. De aceea divizia şi-a plasat focul de artilerie cu intensitate maximă între cei doi umeri. De cum s-a lungit tragerea de artilerie, divizia a şi dezlănţuit un atac demonstrativ cu Regimentul 40 infanterie, în stînga unităţii noastre, şi a organizat o apărare dîrză cu Regimentul 34 infanterie, fiind gata să intervină unde ar fi fost cazul, printr-un contraatac cu întreg Regimentul 36 infanterie.

Atacul înşelător al Regimentului 40 infanterie a încurcat de la început planul comandamentului german, care a fost nevoit să-şi rupă o parte a efectivelor forţelor principale spre a-i face faţă. Fasciştii îşi dădeau seama că s-ar fi putut naşte un cuplu: ei să împingă spre Strâni, iar noi cu 40 infanterie, să ocupăm creasta din stînga şi să ne prăvălim pe contrapantă, urmînd ca de acolo să ne abatem şi asupra forţelor din adîncime care alimentau lovitura lor ofensivă. Or, experienţa ne arătase nu o dată, că noi am ieşit de regulă la suprafaţă din asemenea cupluri foarte periculoase, unde îşi spunea cuvîntul
,pe lîngă conducerea luptei, elementul om – bărbăţia şi vitejia lui, mai ales în luptele apropiate, capacitatea de a nu-şi pierde capul şi elanul de luptă. Asta n-o spuneam numai noi. Ne-a confirmat-o, după această luptă, un ofiţer de stat major dintr-o unitate de infanterie, pe care l-am luat prizonier după ce un regiment din divizia germană respectivă reuşise să facă o spărtură în poziţia noastră.

— Dacă nu ne-am fi temut de posibilitatea ca românii, care porniseră atacul spre creastă, să ne cadă în spate, poate că nu ne-am fi fărîmiţat efectivele pentru a bara drumul spre creastă.

Şi cred că ofiţerul german, un pm între două vîrste, care părea destul de inteligent, n-a minţit şi nici n-avea interesul s-o mai facă, din moment ce el îşi încheiase cariera de ofiţer.

Aşadar un prim succes ■— disocierea forţelor principale ale loviturii duşmane, dar nu şi anihilarea lor. Din contră, atît apărarea fasciştilor la creastă, cît şi atacurile lor erau de o înverşunare soră cu nebunia.

Regimentul 40 infanterie nu a reuşit să cucerească creasta, ci doar să ţină angajată de front numeroasa infanterie fascistă. În raionul Regimentului 34 infanterie, pe care îl potopea şi focul aviaţiei şi al artileriei germane, situaţia era şi mai grea. Deşi intraseră în funcţie şi artileria românească şi escadrilele Corpului aerian român, atacul duşman progresa. Tancurile sale au apărut între umerii celor două înălţimi, iar infanteria germană imediat în urma lor. Batalionul 1, comandat de maiorul Florescu, a început să clatine. Ici-colo cîte o grupă, cîte un

15 – Radio Donau nu mai transmite

22

5pluton erau aruncate înapoi. Batalionul 2 trecea şi el prin clipe grele. Compania a şasea a fost muşcată adine, dar nu străpunsă. Compania a şaptea se lupta înghesuită lîngă un mamelon. A cincea sărise la contraatac, dar a fost oprită după cîţiva paşi.

Asupra tancurilor germane continua să tragă din plin artileria noastră, reuşind să le deruteze, să le încetinească înaintarea. în situaţia în care ne aflam şi o companie putea face minuni. Şi a făcut! Aceasta a fost compania de pionieri, comandată de sublocotenentul Mihale Aurel. În timpul atacului fascist subunitatea a fost deplasată la flancul drept al batalionului 2, pe locul unde fasciştii scontau să pătrundă. Folosind o contrapantă, apoi nişte coturi, compania de pionieri a ajuns la timp tocmai în gura porţii acelor forme de teren pe care le viza şi inamicul. Prin aceasta şi compania antitanc a regimentului, a locotenentului de rezervă Zamfir, şi-a văzut flancul asigurat, s-a despovărat de grija încercuirii, concentrîndu-şi toată atenţia asupra tancurilor vrăjmaşe. încercaţii noştri pionieri au deschis un foc puternic cu puştile-mitralieră în primul val de atacatori, care s-au trezit, pe neaşteptate, în faţa unei rezistenţe ce nu şi-o puteau închipui acolo, căci doar cu cîteva minute mai înainte locul era gol. Vînătorii de tancuri, din compania de pionieri, au furnizat cîmpul de luptă, pregătindu-se să-şi arunce încărcăturile de trotil. însuşi Aurel Mihale a distrus primul tanc. După aceea tunurile lui Zamfir au început să tragă şi ele. Alt tanc, lovit, a explodat. Al treilea a fost atins şi oprit; alte două, încolţite şi nevoite să se întoarcă. Artileria şi-a mutat
şi ea focul pe coloşii de oţel. Monştrii cu şenile au şovăit şi apoi au luat-o repede înapoi, dincolo de creastă. Batalionul 2 a prins din nou aripi. S-au pornit contraatacuri cu plutoane, din iniţiativa comandanţilor de companii.

Maiorul Florescu a săltat cu tot batalionul spre şaua dintre înălţimi, tocmai cînd începuse deruta la inamic. Oamenii lui Florescu au recucerit poziţiile pierdute. Atacul fascist a fost respins. Dar şi noi ne-am oprit, căci s-au dezmeticit hitleriştii şi au transformat reacţiunea lor ofensivă într-o apărare îndîrjită. La stînga, Regimentul 40 infanterie a reluat şi el atacul, încăierîndu-se cu fasciştii pe creastă, fără s-o poată cuceri în întregime. Aşa s-a încheiat prima jumătate a zilei de 18 aprilie 1945 la nord de Străni. Ultima încercare ofensivă făcută aici de fascişti a fost zădărnicită. Crîncena încleştare înfierbîntase atît de mult văzduhul, incit se făcuse simţită pînă mult înapoi, la Moravskă- Lieskove.

Tocmai în acea zi sosise acolo o caravană cu ministrul de război, generalul Vasiliu Răşcanu, cu ziarişti, cu delegaţii de muncitori. Vuietul cîmpului de bătaie zdruncinase şi aerul şi pămîntul de la Moravskâ-Lieskove. Pe firele de telefon se raporta ministrului, se aducea la cunoştinţă celor sosiţi din ţară toată fierberea luptei, situaţia dramatică, periculoasă, de la Străni.

Era şi pentru confraţii noştri, militari şi civili sosiţi din ţară, un prilej de a trăi emoţiile dramei sîngeroase care se petrecea pe acele dealuri, care fumegau şi bubuiau departe în zare.

Ceru], fără nici un nor, începuse să se înceţoşeze de fumăraia bătăliei...

— Să i se dea chiar acum ordinul „Mihai Viteazu[11] cu spade, a izbucnit ministrul de război. cînd generalul Stănculescu, comandantul diviziei, i-a raportat că tunurile locotenentului Zamfir au distrus un tanc şi au avariat un altul. Desigur că aceeaşi înaltă distincţie putea să primească şi sublocotenentul Mihale Aurel, dar probabil că din comunicarea ce i s-a făcut de la regiment generalul Stănculescu nu a reţinut decît numele lui Zamfir.

Ştirea a zburat telefonic şi Zamfir a primit ordinul „Mihai Viteazu“ cu spade acolo,

pe poziţie. I s-a adus ştirea însă mai înainte, chiar în toiul luptei. Acordarea celui mai înalt ordin militar de război de pe vremea aceea tocmai cînd încleştarea atinsese punctul culminant a stîrnit o profundă impresie în rîndurile tuturor ofiţerilor din divizie, i-a stimulat şi mai mult la continuarea cu maximă dîrzenie a luptei împotriva hitleriştilor.

Că despre gestul ministrului de război au luat cunoştinţă şi masele de ostaşi şi subofiţeri nu mai încape îndoială. Acelaşi efect tonifiant, stimulator, l-a avut şi în rîndurile lor, mai ales că tot atunci o serie dintre ei au primit „Virtutea Militară“, cel mai înalt ordin militar de război din acel timp pentru gradele inferioare.

Curînd după aceea, la Moravskâ-Lieskove s-a desfăşurat o impresionantă - ceremonie militară. Acolo fuseserăm chemaţi, de pe poziţie, mai mulţi ofiţeri şi soldaţi, pentru a ni se înmîna, personal de către ministru, decoraţiile cu care fuseserăm distinşi încă cu cîteva luni înainte.

Mai întîi ne-am prezentat la statul major al diviziei. Ofiţerii de la comandament au tăbărît pe noi:

—■ Spălaţi-vă repede, bărbieriţi-vă fulger, pune- ţi-vă ţinuta în regulă, că doar trebuie să vă prezentaţi ministrului.

Ce schimbare bruscă în viaţa noastră! Doar cu cîtva timp mai înainte ne aflam în infernul luptelor, unde, din clipă în clipă, se putea ca viaţa să ne fie curmată. Iar acum ne găseam departe de linia întîi, într-un sat mare, voios, neatis de flacăra luptelor şi ne găteam ca de zile mari. Pînă să mă bărbieresc, să mă spăl, mi-au şi fost aduse de la trenul regimentar al companiei hainele cele bune, pe care le purtam în timp de pace, la ceaiuri dansante, pe străzile oraşului Constanţa, pe faleza de pe malul mării, între Cazino şi Vraja Mării. Ostaşilor le-au fost aduse, de asemenea, efecte noi, curate, mirosind a naftalină. În ziua aceea frizeria comandamentului a suferit „pierderi grele[11] în pudră şi parfum.

Apoi, încolonaţi ca la paradă, ofiţerii în frunte, apoi soldaţii, ne-am îndreptat spre locul festivităţii – curtea unei şcoli. Acolo am şi zărit, în mijlocul unui grup numeros de ofiţeri şi civili, figura zîm- bitoare a ministrului, generalul Vasiliu Răşcanu.

•

în jurul nostru au început imediat să roiască „civili[11], să ne asalteze cu întrebări, să ne tragă în diferite colţuri ale curţii pentru a ne fotografia. Erau ziarişti din Bucureşti. Trăiam clipe emoţionante. Ziariştii erau în general contrariaţi: pe de o parte de modestia ostaşilor noştri, iar pe de alta
de răspunsurile lor pline de maturitate, de conţinut, relevînd bogata experienţă de luptă.

— Şi cum aţi ajuns domnule căpitan să participaţi la peste o sută de atacuri, după cum am fost informaţi, şi să rămîneţi totuşi teafăr? Sau poate aţi fost cîndva rănit?... Dar cum aţi reuşit să cădeţi, acolo, în Ungaria, în spatele inamicului la aproape douăzeci de kilometri?. ..

Cu asemenea vorbe eram iscodit de un ziarist, în timp ce altul voia să mă „răpească” să-i spun lui întîmplări „senzaţionale” din luptele la care participasem pînă atunci.

La fel se petreceau lucrurile şi eu ceilalţi ostaşi şi ofiţeri. Ne fărîmiţaserăm în grupuri mici „încercuite” cu fermitate de noii „asaltatori” – gazetarii.

Am rămas uimit, nu de faptul că ei cunoşteau o serie dintre acţiunile mele şi ale altor ofiţeri şi ostaşi, ci mai cu seamă de abilitatea lor în culegerea unor multiple informaţii într-un timp foarte scurt de la sosirea lor în zona frontului din Cehoslovacia.

Mărturisesc că profesiunea de ziarist, de publicist, m-a atras şi pe mine încă de pe băncile liceului militar, dar condiţii obiective au stat împotriva acestei dorinţe. Cînd am luat însă pe front contact cu ziarişti, în împrejurările arătate, gîndul de odinioară a început să mă preocupe din ce în ce mai mult. „Chiar de nu voi putea ajunge să lucrez vreodată la vreun mare ziar sau revistă, voi face tot posibilul să comunic şi eu pe calea presei.” Şi dorinţa mea, pentru a cărei traducere în faptă am luptat, s-a împlinit la sfîrşitul lui 1946, la un an după război, cînd am
fost încadrat ca redactor la cotidianul „Glasul Arma- tei“, devenit ulterior „Apărarea Patriei”.

. . . Eram atît de încolţit, încît de-abia începeam să relatez desfăşurarea unei lupte că şi trebuia să las povestirea la jumătate pentru a răspunde întrebărilor altuia şi altuia. Fiecare voia să-i spun şi lui o întîmplare, o amintire, să-i relatez, în cîteva cu- vinte, un episod dramatic de pe front.

în acelaşi timp alţi ziarişti roiau în jurul grupului de ofiţeri din statul major al diviziei, unde se interesau de „ăla negru şi înalt – ce-a făcut, cum îi spune?[11]; de „pionierii aceia

îndesaţi din fundul curţii, care sînt tare zgîrciţi la vorbă şi ponderaţi în gesturi...“ Apoi se repezeau la cei vizaţi şi îi asaltau din nou cu o ploaie de întrebări.

— Măi frate, ce oameni şi ziarişti ăştia! ... Se ţin ca scaiul de om, nu-l lasă nici măcar să răsufle, izbucni din grupul de lîngă mine sergentul Năsturel Ion, specialist neîntrecut în incursiunile de noapte.

— Hai să-i luăm cu noi la un asalt, să-i potolim puţin, îi răspunse Scarlat Ion, un alt sergent, de statură potrivită, bine legat, cu un spate lat, puternic, cu o figură bolovănoasă, cu gură mare şi buze groase, răsfirate în afară, într-un veşnic zîmbet de zeflemist. El era şi unul din pistolarii cei mai buni din compania a şasea. Şi chiar pe el îl trase de mînă unul din gazetarii tineri, un băiat de statură potrivită, brunet, drăguţ şi de o izbitoare volubilitate.

— Spune-mi, te rog, ceva despre un atac, despre o luptă... Aş vrea să scriu cum de-ai reuşit să faci atîtea isprăvi?

— Care isprăvi, domnule, că eu nu ştiu decît atît: că m-am luptat!

— Păi, despre asta să-mi vorbeşti, dacă nu te superi.

— De ce să mă supăr pe dumneata, care ai venit taman de la noi din ţară să ne vezi şi aici, pe pămîn- turile astea străine, cum îi snopim pe nemţi.'.. Numai că nu ştiu de unde să-ncep şi cum să termin, că . .. vorb’aia... am luat-o de la Constanţa şi uite că încă n-am terminat!

— Spune-mi ceva ... despre o luptă în care ...

— Aha, da, în care, să zicem, era să dau ortul popii...

— Da, da, dia, asta îmi trebuie!

Şi ziaristul fremăta de nerăbdare, cu creionul şi carnetul în mînă, gata să-i prindă fiecare cuvinţeî.

— Ce mai la deal, la vale! Am să vă spun ce-am păţit acum o oră şi ceva. Uitaţi-vă colo, în zare, pe dealul de la Strâni, unde cred că aţi văzut, şi cei de aici, prăpădenia de bombardamente ce-ţi lua respiraţia nu altceva.

Ziaristul nu mai clintea, nu se mai sinchisea de nimeni, devenise o încordare personificată ce-şi pironise privirile în ochii ostaşului.

— Grijania cui ni i-a mai scos în faţă! ... După ce ne-au rupt poziţia cu tancurile, iar infanteriştii lor au intrat în burta companiei, a companiei noastre, a şasea, numai ce văd că se opresc şi fac semn să mai vină şi alţii de-ai lor dinapoi... Aha, judecai, eu, vreţi cu tot dinadinsul să ne daţi peste cap. Ei, lăsaţi puişorilor că vă prindem noi în capcană şi o să vă răsucim căpăţînile alea umflate pînă cînd
o să vă daţi duhul, să vă piară pentru totdeauna glasul şi puterea.

- Şi?

— Stai puţin, că nu se face treaba aşa, cit ai bate din palme! Păi ce, asta-i joacă sau război? Adică dumneata crezi că puţin lucru ar fi fost dacă ei rupeau compania în două? O păţeam şi noi, şi batalionul, şi regimentul. Ce, parcă te baţi numai pentru poziţia ta, sau numai a grupei, ori a plutonului? Păi noi, la fiecare luptă, spuneam aşa: regimentul nostru, divizia noastră ... Doar pe pielea noastră am văzut ce înseamnă cînd o unitate din dreapta sau din stînga este răzbită de inamic. Se strică socotelile peste tot, şi la vecini şi la tine. D-aia, vezi dumneata, nu te lasă inima să te dai bătut aici, că ştii cît rău poţi face şi celorlalţi. Şi, cum vă spun, colo, la Strâni, acum vreo oră, am ajuns să comand plutonul doi. Ce să-i faci? Căzuse rănit domn’sublocotenent Jugănaru.

... Şi cînd am văzut semnalul de la companie, reîncepu Scarlat, să nu credeţi că era linişte. Ne pălise tocmai atunci cu un foc de branduri şi de mitraliere de toată frumuseţea. Şi ai noştri, la fel, îi zăpăceau cu brandurile şi cu armele automate pe nemţi. Dar semnalul tot l-am văzut... şi asta a fost moartea lor.

— Ei, ce s-a întîmplat?

— Păi, de ce nu mă lăsaţi să vă spun. De la comandantul companiei, domji'locotenent Tatu, atît mi-a venit ca ordin: „Cînd vor porni iar la atac nemţii, plutonul doi, adică al meu, să stea tot ascuns pe rîpile Unde ne găseam. Şi cînd vor începe să se
lase spre drumul din vale, să le sări în spate... Să le sări, dar cum? Că doar nici ei nu erau proşti. Apoi, nemţii înaintau pe mai multe valuri. Iar dacă aş fi sărit în spatele primului val, ne-ar fi dat de furcă al doilea.

— Şi atunci, cum ai făcut?

— Iar nu mă lăsaţi. Ştiţi ce? Eu zic să vă iau cu mine, la noapte, pe poziţie şi mîine să intrăm amîndoi în foc; şi o să vedeţi atunci că n-o să mă mai zoriţi atîta. Ba poate că, mai ştii, o să vă rugaţi s-o lăsăm mai moale, că moartea e pe noi.

începură să rîdă amîndoi, pînă cînd Scarlat începu să-i dea iarăşi drumul povestirii sale.

— Şi aşa, cum v-am spus. – Dacă ai noştri, din spate – brandurile şi poate şi artileria –, mă gîn- deam eu, s-ar pune cu un foc zradvăn pe valul al doilea al duşmanului, atunci treaba plutonului meu ar fi uşoară. Ordinul era însă ordin. Toţi oamenii plutonului meu, înfipţi pe buzele rîpilor, iscodeau, sub năvala aia de foc, mişcările inamicului. Cînd nemţii au pornit-o iar la atac, ne-am făcut una cu pămîntul, ca să nu ne vadă. Dar din ochi nu-i scăpăm. Cînd au început să se lase la vale, zdup, şi noi pe creastă, drept în flancul şi spatele lor, cu un foc de puşti şi de pistoale-mitralieră şi de grenade de ziceai că praful s-alege de ei. Şi chiar aşa a fost. Numai că, vorba aia, să nu zici niciodată hop pînă n-ai trecut şanţul. Taman cînd îi culcam la pămînt pe ultimii nemţi din coada primului val, ne-au şi prins în focuri încrucişate ăi dinapoia lor. Şi asta nu a fost încă totul. S-au năpustit cu foc şi cei rămaşi în viaţă din primul val, care fuseseră daţi
peste cap de restul companiei noastre. Retrăgîndu-se, şi dînd peste noi, de frică, au început să tragă. Ei, ce te faci acum? în dreapta pionierii noştri şi anti- tancurile se luptau cu tancurile inamice. Plutonul meu, prins între două focuri, iar mai încolo bata-lionul unu se băteau al dracului cu nemţii care atacau dinspre pădure.

— Grozav! Şi cum aţi făcut?

— Cum, necum, dar am făcut-o. Mai întîi că ne-am băgat în gropile şi tranşeele de pe creastă, care fuseseră mai înainte ale noastre şi apoi le ocupaseră nemţii. Ei plecînd la atac, au rămas goale. Groapa e sfîntă, e Dumnezeu pe pămînt, mă înţelegi dumneata? Dar ea nu-i bună deloc dacă stai acolo cu mîna în sîn. Atunci nu mai e groapă, e mormînt, mă înţelegi dumneata?

Şi Scarlat nu se mai putu abţine. Scoase pachetul de ţigări, aprinse una şi, pufăind nervos, îşi reluă firul. ..
— Am strigat cît m-a ţinut gura: pistolarii foc pe nemţii care se retrag! Toţi puşcaşii şi puştile- mitralieră, aveam trei puşti-mitralieră, foc în valul doi! Nemţii tot încearcau să se ridice şi să se arunce asupra noastră. După aceea eu, cu încă trei oameni, cu caporalul Igliţescu şi fruntaşii Pătulea şi Moraru, ne-am dus la un colţ de şanţ, mai ferit, de unde vedeam şi într-o parte şi în alta. Şi ce crezi? Nemţii care se retrăgeau, fiind primiţi din creasta noastră cu focuri de pistoalele-mitralieră, au început să se lase către rîpele de unde porniserăm noi, ca să scape. Atunci noi, cei trei, le-am luat-o înainte şi ne-am tras mai în sus, după o mîncătură, de und
evedeam ca-n palmă rîpele. Şi toţi trei aveam pis- toale-mitralieră şi grenade. I-am lăsat să se bage bine în rîpe şi după asta, tîrîş-tîrîş pînă la vreo 40—50 de metri de ei. De acolo ţine-te frăţioare! Am slobozit numai rafale lungi şi am făcut un salt. Apoi am aruncat cîte două grenade. Ce-a fost nu-ţi mai spun. Abator curat. Cîţiva, vreo 6—7, au mai rămas în viaţă cu- mîinile ridicate. Le-am strigat şi eu: „Ziirick! ziirick! că vă ia mama dracului!“ Doar nu era să-i luăm noi prizonieri! Aveau să-i adune ai noştri, mai din spate, care începuseră să urce şi ei spre .creastă. Să-i fi văzut pe nemţi cum mergeau, ca nişte caraghioşi cu mîinile în sus, prin toată fierberea aia. Ne-a pufnit şi rîsul. Mai se lăsau în jos, dar cu mîinile tot ridicate. Aşa s-a făcut că au fost prinşi şi duşi apoi la regiment. Iar cînd compania a ajuns pe creastă, la gropile şi şanţurile unde se aflau oamenii mei, l-am întrebat pe domn’locotenent: „Mă las iar pe sub deal pentru valul doi?“ „Dă-i drumul, ce mai aştepţi!” mi-a răspuns el sub ploaia de gloanţe şi obuze.

Şi iar mi-am tras oamenii, unul cîte unul, sub sprijinul de foc al companiei. Atunci au tăbărît pe valul doi al nemţilor şi brandurile noastre. De acum, fiind ajunşi la creastă, observatorii puteau vedea unde să-şi plaseze focul. Nemţii n-au mai apucat să dea atacul. L-am dat noi, compania a şasea, tot batalionul 2. Uite, să vă spună domn’căpitan Pană, că dînsul se afla atunci acolo. Şi Scarlat îmi făcu semn, ştrengăreşte, cu coada ochiului.

— Hai, hai, zi-i mai departe, îl întărîtai eu. Hai, că de-abia acum aflu tot adevărul.

— Iar eu cu plutonul, reluă sergentul, m-am dus tot înainte pe sub geana crestei, pe dreapta companiei a şasea, pînă unde dealul o cotea spre şoseaua cea mare, în şanţurile căreia se aflau ăi din rezerva valului al doilea nemţesc. Cei de la şosea nu trăgeau, căci nu aveau cum. Aşteptau să vadă ce se întîmplă cu nemţii din faţa lor. „Fugi înapoi şi strigă să bată brandurile la şosea! “ i-am spus lui Moraru. Cînd au căzut primele lovituri în faţa şi în spatele şoselei, ne-am săltat şi noi, ca nişte vulturi, şi am zburat spre şosea. Şi iar ţine-te foc şi grenade, pînă cînd i-am făcut chisăliţă. O parte s-au dus de-a berbeleacul pe coasta de dincolo de drum. Tot batalionul era după ei. Iar în dreapta huruiau tancurile germane, care se retrăgeau sub focul companiei antitanc şi al artileriei noastre. Atunci, pe toată creasta cea mare, aia din fund, uite, care o vezi

colo, departe, au ţîşnit o droaie de rachete roşii. Regimentul nostru, d-aia v-am spus eu că nu-i vorba numai de o grupă sau de un pluton, a dat peste cap tot frontul nemţesc de la Străni. Acolo ne-a prins şi ordinul prin care am fost aduşi aici, la Moravskă-Lieskove... Eh! altceva ce să vă mai spun? .t..

—■ Domnule sergent, ce să-ţi mai cer nici eu nu ştiu, a încheiat tînărul ziarist.

Apoi i-a strîns mîinile cu căldură.

— Dar unde mi-o fi carnetul? întrebă gazetarul, răsucindu-se într-un picior.

L-a găsit în buzunarul hainei. în mînă nu avea decît creionul... nu scrisese nici un cuvînt. Nu ştiu dacă cele relatate de Scarlat vor fi văzut lumina tiparului. îmi amintesc însă că am citit în toamna
anului 1945 în ziarul „Fapta“ o relatare pe care i-ăm făcut-o şi eu aceluiaşi ziarist, şi numai lui, în legătură cu o altă luptă. De aceea cred că va fi publicat şi impresionantul episod istorisit atît de plastic de sergentul Scarlat.

Cînd ministrul a pus pe pieptul lui Scarlat „Virtutea Militară* poate că încă nu cunoştea pe deplin şi acest ultim act de eroism al viteazului sergent. Tunul mai bubuia la Străni. Şi fiecare lovitură de tun parcă însoţea gesturile de felicitare şi de prindere a decoraţiilor pe piepturile vitejilor aduşi aici, în graba mare, tocmai cînd spre bolta senină, inundată de răsfăţul soarelui, zburau rachetele roşii ale victoriei noastre.

Dar în raionul Moravskâ-Lieskove-Străni s-au mai petrecut şi alte fapte în cursul celor cîteva zile de lupte. Grupul de comunişti de la divizie a instalat într-o casă, pe un deal aflat între Străni şi Mo- ravskâ-Lieskove, o „tipografie* sui-generis, fără nici un zeţar măcar. Şi totuşi „tipografia* exista. Ea fusese organizată de colegul meu de promoţie, căpitanul Eremia Ion, comandantul companiei de transmisiuni a diviziei noastre. Această „tipografie* dispunea de o maşină de scris şi un dactilograf. Se multiplicau prin grija lui Eremia texte cu noţiuni elementare de marxism-leninism: Ce este o clasă socială? Care sînt clasele sociale din ţara noastră? Cum a dus burghezo-moşierimea ţara la ruină? Ce este P.C.R.? Cum au luptat şi luptă comuniştii pentru a instaura o viaţă nouă în patria noastră?

Unele texte conţineau noţiuni de economie politică, altele despre dreptatea cauzei pentru care luptam şi despre necesitatea intensificării luptei împotriva hitleriştilor.

îmi pare tare rău că nu mai păstrez măcar un exemplar din acele foi multiplicate la maşina de scris.

Cum ajungeau aceste foi în mîinile luptătorilor? Nu ştiu cum se proceda la alte unităţi din divizie, dar la ostaşii Regimentului 34 infanterie ajungeau prin intermediul meu, al sergentului Duţu Scăpău, din compania a şasea, şi încă a doi sergenţi – unul de la comanda regimentului, sergentul Vlăsceanu, iar altul din batalionul 1, sergentul Mîrlea.

Cum procedam? întrucît mai toţi comuniştii de la divizie făceau parte din compania de transmisiuni, ei puteau să mă cheme la telefon prin centrala telefonică a regimentului. Mă suna cînd Eremia, cînd plutonierul T. R., Constantinescu. În pauzele dintre lupte, în special noaptea, ei se interesau la P. C. al regimentului asupra situaţiei tactice şi, dacă li se spunea că-i linişte, îl rugau pe comandant, loco- tenent-colonelul Socol, sau pe căpitanul Traian Ble- bea, şeful biroului de operaţii, să-mi permită să mă duc să le ajut la completarea unui jurnal în care se consemnau faptele de arme săvîrşite de oamenii subunităţilor pe care le comandasem. Acesta era, bineînţeles, numai unul dintre pretextele folosite.
în realitate însă atât comandantul, cât şi ceilalţi ofiţeri de la comanda regimentului, ca şi cei de pe liniile de luptă, cam ştiau despre ce era vorba şi nu numai că nu încercau să-mi pună vreo piedică
,dar chiar, în cea mai mare parte, manifestau şi ei un interes crescînd faţă de aşa-numita mişcare antifascistă din divizie, sub care erau camuflate acţiunile comuniştilor. Alteori, sub pretextul controlării reţelei de transmisiuni, veneau în linia întîi comunişti de la compania de transmisiuni a diviziei. în contactul meu cu ei am avut prilejul, nu o dată, sa discut şi unele probleme mai puţin obişnuite pentru mine: care sînt oamenii cei mai buni – ofiţeri şi soldaţi; care sînt cei mai cinstiţi, mai apropiaţi cauzei clasei muncitoare; care s-ar cuveni să fie atraşi în rîndurile partidului şi altele asemănătoare. Se punea un accent deosebit pe militarii care se distinseseră în lupte. în acelaşi timp se discuta despre formele şi metodele muncii de propagandă, despre metodele de dezvoltare tot mai profundă în conştiinţa şi sufletul ostaşilor a dorinţei de a-i da duşmanului lovituri cît mai grele, mai nimicitoare, de a le face ostaşilor noştri foarte bine înţeleasă acea mare cauză pentru care ei luptau cu atîta elan.

■

în deplasările mele nocturne legate de activitatea „tipografiei[44], care cereau viteză,

am avut un „prieten[44] deosebit, un cal pe care l-am botezat Jenică. De cum ieşeam din zona focurilor mă aştepta la marginea satului Străni şi de acolo mă purta ca vîntul, într-un galop vijelios, cîţiva kilometri, pînă la „tipografia[44] din vîrful dealului dintre cele două sate. Era calul meu, alb ca un înger, inteligent şi iute. Pentru el păstram zahărul meu. De soarta
lui mă interesam ca şi de soarta unui om. Nu-l puteam uita din ziua aceea de decembrie, cînd mi-a sosit, prin focul luptei, din tabăra adversă de la Siveges-Tonya, din nordul Ungariei. L-am zărit prin negura luptei din amurgul unei zile pîcloase, cum alerga năprasnic pe dealul de dincolo de fermă, ca să scape de exploziile obuzelor noastre. în spinare purta un om, un comandant hitlerist, cafe îl gonea în galop. Atunci, o rafală lungă de pistol-mitralieră, trasă chiar de mîna mea, l-a pedepsit pe vrăjmaş, doborîndu-l la pămînt, fără să atingă calul alb. în acel moment calul a coborît prin ferma care clocotea de bubuituri, a ieşit pe malul dinspre noi şi a venit, în trap, spre şira de paie lîngă care mă aflam. Speriat, s-a oprit în dosul şirei, lîngă mine, lăsîndu-se mîngîiat pe coamă. Apoi şi-a proptit obosit botul pe umărul meu stîng. într-un moment de ciudată inspiraţie l-am mâi bătut prieteneşte pe coamă şi i-am spus: „De azi încolo Jenică te cheamă, pentru că şi mie tot aşa îmi spun prietenii.” S-a făcut un mare haz în dosul şirei cu prilejul acestui botez. De atunci Jenică a început să mă cunoască şi să mă servească tot mai bine. Nu lua parte la acţiunile de pe primele linii; atunci se afla la trenul de luptă. Cînd însă regimentul sau divizia trecea în rezervă de corp ori de armată ori cînd trebuia să „zbor“ la cantonamentul comandantului de regiment sau chiar la comandantul diviziei, Jenică era la datorie; mi-l înşeua sergentul Caţaon de la trenul regimentar. Jenică mă întreba din ochi unde-i zahărul şi apoi, după ce îl ronţăia cu deliciu, aştepta să mă arunc în şa. Se ridica în două picioare ca un

24

1nărăvaş, privind mîndru la cei din jur, se rotea de vreo două-trei ori, lăsînd şi ridicînd capul, după care, la comanda „Hai Jenică“!, se întindea la drum. Tot regimentul îl cunoştea. Eu îi .alintam coama, el îşi sălta capul fie în trap întins, fie în galop, fie la pas, pînă cînd ajungeam la destinaţie. La Străni însă, a muncit foarte mult, căci multe drumuri a trebuit să facă. O zi însemnată pentru amîndoi – şi pentru el şi pentru mine – a fost ziua de 18 aprilie. După ce ministrul de război mi-a prins pe piept cel mai mare ordin militar, ordinul „Mihai Viteazu“ cu spade, despre care generalul Costin Ionaşcu mă anunţase încă de la Cărei, m-am dus la Jenică. I-am pus şi lui nişte funde roşii la căpăstru, i-am dublat porţia de zahăr şi l-am încălecat ca să mă poarte în buestru prin localitate. Amîndoi eram tare ţanţoşi. După masa tovărăşească, luată cu suita ministrului, cu ziariştii şi delegaţii oamenilor muncii sosiţi aici, m-am aruncat iarăşi voios în spinarea lui Jenică, care m-a dus în galop pînă sub dealul primei linii de luptă. Apoi am dat ultimul asalt, aruncând în larga vale de la nord-vest de Străni ultimele resturi ale trupelor hitleriste din această zonă.

Constandoiu, subofiţerul de la plutonul de branduri de 81,4 mm al batalionului 2, şi-a găsit o „ini- mioară“. ..

Mai înainte fusese comandantul plutonului de branduri de 60 mm al companiei a şasea. În cadrul companiei îndeplinea uneori şi funcţia de comandant
de pluton de puşcaşi, la comanda plutonului de branduri trecînd în acest caz vestitul sergent Octa- vian Tăviţă.

... I-am văzut „inimioara[11]. Gîngureau chiar în faţa acelei case în care se instala postul de comandă al diviziei. Stăteau pe o bancă afară, la stradă. I-a văzut şi maiorul Mirea, din statul major al diviziei, şi mulţi alţi ofiţeri şi soldaţi, precum şi oamenii din sat. Cînd s-or fi cunoscut atît de repede? El, chipeş, frumos, înalt, brunet şi cu foc în priviri. Ea – ’nălţuţă, cu faţa bălaie, blondă, cu ochii verzi,, cu o fustă de culoare albastră şi un tricou galben. El, echipat de război, cu automatul la umăr, cu boneta pe-o parte, cu mijlocul strâns în centură, iar ea, o încîntare feminină, încît te aşteptai din moment în moment să se desfacă în petale galbene, albastre, blonde. Cînd a dat cu ochii de mine Constandoiu s-a ruşinat oleacă.

— Să-ţi trăiască! i-am urat, zîmbindu-i.

Nu ştiu cum oi fi zîmbit atunci, căci răspunsul lui a fost prompt:

— Domnule căpitan, îmi permiteţi să vă prezint pe prietena mea, şi s-a apropiat de mine luînd fata la braţ .. .

Fata, dracul acela de fată, a înţeles, aşa cum înţeleg toate femeile din lume, despre ce era vorba şi, într-o cascadă de risete cristaline, mi-a întins mîna liberă.

Şi ce mai roată de lume s-a făcut în jur! Ce mai risete!

— Gicule, te cunun eu! glumi un subofiţer

.— Ba eu, interveni, cu o autoritate prefăcută, maiorul Mirea, şi încă mîine, pe poziţie!

Dar cînd se cunoscuseră şi unde?

Am aflat mai tîrziu. Fata fusese ajunsă de coloana noastră de maşini într-o localitate de dincolo de rîul Vah. în baza unui ordin superior Divizia 9 infanterie, în urma luptelor din zona localităţilor Dubove, Slavo-Pravno, Gajdel, Vrîko, din regiunea munţilor Tatra Mare, s-a deplasat urgent cu maşinile, puse la dispoziţie de Armata 4, mult spre vest, către rîul Vah. După trecerea rîului s-a angajat în grele lupte la Strâni, în Carpaţii Albi, cooperînd cu o mare unitate sovietică. Cele ce voi relata mai departe s-au petrecut pe timpul acelei deplasări. ^Constandoiu a profitat de o oprire a maşinii, în care se afla lîngă şofer. Fata l-a rugat pe subofiţerul nostru' s-o ia şi pe ea „că merge la Uherski-Brod“. Avea părinţii acolo. Şi subofiţerul, tresărind în faţa neaşteptatei surprize, a luat-o în maşină. Fata nu putea ajunge chiar atît de repede la părinţii ei, deoarece pînă acolo mai trebuia făcut un pas serios şi greu. Trebuia dat peste cap frontul hitlerist de la nord-vest de Moravskâ-Lieskove, de pe înălţimile de la Strâni. Dar cei doi oameni – un flăcău român şi o fată slovacă –, vorbindu-şi prin glasul inimii, şi-au dat seama că se plac, că îi atrăgea ceva, deşi totul venise aşa, din senin. Parcă cine poate cunoaşte marea şi nesfîrşita încîlceală a acelor vibraţii care ţes, fără timp şi fără spaţiu, cînd nici nu te gîndeşti şi nu te aştepţi, o astfel de atracţie reciprocă. Nu voi uita să mai revin asupra toarcerii firului acestei prietenii.

Şi nu am avut numai un „caz Constandoiu” ...

Cu avangarda în cap am trecut la urmărire pe direcţia Uherski-Brod, oraşul acela în care dorea să ajungă şi proaspăta prietenă a sergentului major Constandoiu.

Chipeşul nostru subofiţer fusese şi el unul dintre aceia care, doar cu o zi înainte, i-au ciocănit puternic pe hitlerişti. A lovit năprasnic-valul al doilea de atac al fasciştilor, cît şi pe cei de la şoseaua unde ajunsese prin surprindere Scarlat cu plutonul lui. înaripat de viforul victoriei noastre, bravul Constandoiu se dăruia cu toată fiinţa luptei ce scăpăra pe creastă. în timpul atacului a pus şi el mîna pe un automat şi a început să tragă după nişte grupe de fascişti rămase mai în urmă.

Cu eîtă nerăbdare aştepta sfîrşitul luptei, care însemna pentru el revederea iubitei ce urma să-l prezinte părinţilor ei la ajungerea în Uherski- Brod! ...

„Cum vom ajunge în primul sat – gîndea Constandoiu – voi cere voie comandantului să mă reped s-o aduc pe fată la coloana noastră, ca împreună să intrăm în oraş[tt]. Poate ca şi ea era chinuită de aceeaşi nerăbdare, de acelaşi foc şi dor. Ce va fi gîndit în acea clipă, cu privirile aruncate către zarea de luptă de la Străni? Cine va putea şti vreodată?

Un glonţ hain, rătăcit, i-a despărţit pentru totdeauna. Constandoiu, lovit drept în frunte, chiar în clipa cînd îşi făcea vînt peste o tranşee, s-a prăbuşit ca un bolovan pe fundul şanţului. Aşa a rămas

:împietrit, cu ochii mari deschişi, privind spre cerul azuriu, cu o şuviţă roşie ce i se scurgea de pe frunte către urechea stingă . . .

Comandantul regimentului a ordonat să fie ridicat şi transportat la Moravskă-Lieskovă. Acolo erau îngropaţi eroii luptelor de la Strâni. Subofiţerul Mi- hăilă, colegul său de promoţie, a fost trimis şi el iii sat, să transmită iubitei lui Constandoiu negrul şi zguduitorul mesaj...

Noi ne-am continuat drumul, dînd iarăşi b serie de lupte. Războiul doar nu se sfîrşise. Am început să ne lăsăm spre Brezo-Lupi.

Nu ştiu cine a strigat de la avangardă: „Iepurele, măi!“ Reţin însă că a fost de ajuns ca tot regimentul să intre în alarmă de luptă. Dacă avangarda mergea mai mult sau mai puţin fracţionată, apoi, odată cu apariţia iepurelui, s-a desfăşurat, fără ordin; şi, ca ea, şi grosul regimentului s-a răspîndit în trăgători.

A dracului sfîrlează de iepure; înspăimîntat de atîtea strigăte şi de cîteva focuri trase în sus, ţîşnea cînd într-o parte, cînd într-alta. Comandanţii au strigat să se reintre în ordine, dar ţi-ai găsit. Ostaşii se tot ţineau după iepure. Numai cînd bietul urechi- lă a nimerit într-un „gol“, a dispărut spre indignarea tuturor. Au alergat spre locul unde fusese zărit ultima oară mai mulţi ostaşi, dar în zadar. S-au lăsat atunci cîţiva pe o viroagă, ascunşi vederilor noastre. Au fost lăsaţi să-şi astîmpere curiozitatea,

că aveau să ajungă ei coloana. Cînd să intrăm în Brezo-Lupi am şi fost treziţi de nişte fluierături din urmă. După ce făcuseră un mare ocol, grupul acelor ostaşi, între care se

afla şi Scăpău al meu, a ajuns la şoseaua pe care mărşăluiam. Fluierau, făceau semne cu mîinile şi se apropiau în pas alergă-, tor. Doi dintre ei ţineau, unul dintr-o parte, celălalt din partea cealaltă, o raniţă umflată. Prinseseră viu iepurele. Cînd i-au scos botişorul afară, cu ochii speriaţi, cu răsuflările adînci şi dese, s-a iscat un haz şi un rîs de nu-l mai puteai opri.

Iepurele a fost îndată decretat „mascotă" a regimentului, „norocul" regimentului.

Hazul ne-a fost tăiat de apropierea unor avioane germane, care au început să se lase spre noi. Imediat ne-am răsfirat. Au aruncat cîteva bombe pe şosea, care nu ne-au produs însă nici o pierdere, căci o părăsiserăm la timp. După aceea s-au îndepărtat, pentru că-şi făcuseră apariţia „vînătorii" din Corpul aerian român. Totul s-a încheiat din nou cu nişte strigăte care se întindeau pe tot lungul coloanei.

— Iepurele măi! Iepurele măi! A scăpat iepurele! Puneţi mîna pe el! ...

Da, asta se petrecuse. Cînd Scăpău şi tovarăşul său se trîntiseră la pămînt, la apariţia avioanelor duşmane, se împiedicaseră şi scăpaseră raniţa. Şi aşa a zbughit-o, ca din puşcă, iepurele, care a luat-o spre tufişurile de lîngă sat.

Pînă la urmă ne-am lăsat păgubaşi, dar am rămas toţi cu buza umflată. Am capturat noi atîţia fas-
cişti şi n-am fost în stare să păstrăm un iepure prins cu atîta trudă!

Se sfîrşea aprilie şi noi o' duceam tot în lupte de urmărire. Unde ne va prinde luna mai? ...

Pe relieful policrom al Boemiei, atît de nuanţat ca forme de teren şi ca acoperiri – sate, oraşe, păduri, culturi – se afla în plină şi nestăvilită înaintare un cu totul alt „relief", relieful extrem de dinamic, de viu, al armatelor mereu victorioase, române şi sovietice.

. . . Din seninurile înalte ale lui april şi apoi ale lui mai 1945 se revărsau torente de lumină, care înveseleau natura, lumea şi mai ales inima şi sufletul luptătorilor noştri. Adierile proaspete dinspre pădurile reîntinerite, ritmurile de viaţă ce iradiau din aşezările omeneşti, ' covorul afinat, de un verde crud, al ierbii proaspete, susurul pîraie- lor cristaline, zborul şi plutirea păsărilor şi văzduhul acelei primăveri îmbibau şi cîmpu- rile de luptă cu un „ceva" greu de exprimat în cuvinte. în orice caz era un „ceva" care s-ar fi putut numi, în acelaşi timp, şi speranţă şi bucurie şi presimţire a apropiatului sfîrşit al războiului şi o tainică îngrijorare pentru că totuşi moartea mă pîn-
dea prin ambrazurile războiului care încă se mai tîra prin acele locuri. Şi toate acestea dacă s-ar fi contopit într-un singur glas ar fi sunat cam aşa: dacă am scăpat cu viaţă pînă acum trebuie să fac totul ca să mi-o păstrez şi în aceste ultime zile ale
războiului. Şi este foarte firesc şi omenesc acest gînd, această dorinţă.

Dacă astfel stăteau lucrurile, oare elanul de luptă, voinţa de a continua să lovească necruţător pe duşman se mai manifestau cu aceeaşi forţă? Şi aceasta este tot o întrebare firească. Evenimentele, faptele, realitatea au arătat că şi în acele condiţii, cînd resorturile cele mai intime ale inimii te împingeau la maximum de prudenţă, soldaţii şi ofiţerii români au continuat să se avînte în luptă cu o vitejie fără seamăn, mergînd pînă la sacrificiul suprem. Şi atunci care au fost acele mobiluri sufleteşti care au biruit chemările interioare ale vieţii fiecăruia dintre luptători? Acelea au fost convingerea profundă, încrederea şi speranţa de neclintit în făurirea unei lumi noi, fără durerile, jalea şi necazurile pe care le. cunoscuseră pînă atunci. Convingerea venea din evenimentele şi faptele ce se petreceau în ţară şi despre care o parte luaseră cunoştinţă personal —^- cei care veneau să împrospăteze frontul, cei reînsănăto- şiţi în spitale şi reveniţi la unităţi – iar ceilalţi din spusele celor sosiţi din patrie, din scrisori, din gazete etc. în ultimă instanţă această insuflare a încrederii profunde într-un viitor mai bun era opera partidului comunist, care pregătea şi conducea procesul transformărilor social-politice ce-şi trimiteau ecourile dătătoare de forţă pînă în primele linii ale frontului.

în lumina acestor reflecţii voi prezenta marele argument – una din multele lupte sîngeroase purtate de ostaşii unităţii noastre – Divizia 9 infanterie – în ultimele zile ale războiului, mai bine-zis în pragul măreţei victorii asupra fascismului

.Ca şef al biroului de operaţii al regimentului, funcţie echivalentă astăzi cu a şefului de stat major al unităţii, aveam o cuprindere mult mai largă asupra realităţii tactice decît o avusesem cu luni în urmă cînd comandasem succesiv companie şi batalion, Faptul că parcursesem însă această gamă de funcţii îmi facilita înţelegerea multilaterală a luptelor, descifrarea, începînd de la eşalonul regiment şi pînă la eşalonul companie şi pluton, a nenumăratelor aspecte şi cauzalităţi ale diferitelor fenomene ce se petreceau în desfăşurarea acţiunilor militare de jos şi pînă sus.

Potrivit ordinului diviziei, regimentul urmă să dea un nou atac aflîndu-se pe direcţia loviturii principale a marii noastre unităţi. Peisajul, vremea acelui început de mai l-am descris succint mai înainte. într-un asemenea decor edenic să te iei la trîntă cu moartea nu era un lucru uşor, mai ales că circulau pe toate traiectoriile comunicaţiilor dintre oameni zvonuri, ştiri despre căderea Berlinului, capitularea necondiţionată a Germaniei fasciste.

„ . . . Aşa, acum sîntem lămuriţi, nu? – le spuse colonelul Mateescu, comandantul regimentului, comandanţilor de batalioane şi comandantului divizionului de artilerie dat în sprijin*.

în dreapta şi în stînga noastră, mai înainte şi mai înapoi – pe întregul dispozitiv al regimentului, ca şi al regimentelor vecine – începuseră să cadă obuzele artileriei. Snopii automatelor duşmane se fugăreau în ţiuituri stridente, proiectilele mitralierelor antiaeriene ale hitleriştilor, care le foloseau în trageri terestre, se ciocneau de schijele exploziilor.

Praful şi fumăraia cîmpului de bătaie se învîrtejeau în trombe nesfîrşite, ochii ne erau înroşiţi şi înlăcrimaţi de nesomnul furat de luptele anterioare, de eforturile cumplite de pînă atunci. Minunata lumină a primăverii dispăruse, paradisul acelei frumoase naturi a Boemiei cedase locul infernului, viaţa se încrîncena cu moartea.

„ ... Batalionul 2 are misiunea cea mai grea. Planul de luptă al regimentului îl ştiţi, l-am făcut împreună; cu atît mai uşor îţi va fi să ajuţi coordonarea acţiunii lui cu batalionul 1 în vederea hotărîrii mele ...“ mi-a spus colonelul.

Şi-am plecat la batalionul 2.

Artileria noastră a început pregătirea atacului. Snopurile de obuze se prăvăleau cu precizie uimitoare asupra rezistenţelor vrăjmaşului. Căpitanul Stamatiad, comandantul unei baterii din Regimentul 13 artilerie care coopera ou batalionul 2, se afla la un loc cu maiorul Florescu şi cu mine. Căpitanul Stamatiad conducea personal focul tunurilor sale. îl urmăream cu cîtă măiestrie şi fermitate, cu citâ grijă şi concentrare a atenţiei mînuia şi manevra traiectoriile obuzelor sale. Un proiectil inamic a căzut la circa 2 metri de buza şanţului în care se afla. Toţi ne-am lăsat pe fundul tranşeii aşteptînd explozia. Am stat cîteva secunde dar, tunetul aşteptat nu s-a produs. Artileristul însă nu se aplecase să se adăpostească. L-am văzut sărind din şanţ. Ne-am ridicat. în jurul nostru prăpăd de foc duşman. Căpitanul se apropiase de proiectilul neexplodat. Am încremenit. „A înebunit, mi-am spus, ce vrea să facă?“

Scormonea în ţărîna fierbinte. Apoi a început să se tragă tîrîş spre şanţ.

,,I-am scos focosul domnule maior, era cu întîr- ziere. Altfel, după plecarea la atac, pe cîţi dintre infanteriştii noştri nu i-ar fi aruncat în aer...“.

Uite-l pe comandantul batalionului cu fulgere în priviri, cu hotărîrea înfiptă în fiecare muşchi al feţei sale prelungi, cu bărbia ieşită mult înainte, cu binoclul atîrnat de gît, cu porthartul la şold, cu pistoletul în mîna dreaptă, cu grupul de comandă – în trăgători – urmîndu-i paşii apăsaţi. Căpitanul Stamatiad se ţinea strîns de el ca să-i poată servi prompt cererile de foc artileristic. La dreapta, zăream silueta sportivă a căpitanului Cîţă, comandantul batalionului 1. Striga comenzi, agita mîna stingă – semn către compania 3 să intre în eşalonul întîi.

’ Tot regimentul se apropia ameninţător de poziţia duşmană fărătaiţată de obuzele noastre .. . Am intrat în primele tranşee inamice. Se încinge o luptă năprasnică între ostaşii noştri şi resturile unei unităţi „SS“. Fasciştii, prinşi de neiertătorul nostru bombardament de artilerie, se âscunseseră prin toate cotloanele poziţiei lor. Surprinşi şi de atacul infanteriei române au încercat o rezistenţă dezlînată dar înverşunată. Nu voi uita niciodată acea luptă! Deasupra un cer înalt, albastru, calm. Jos, pe pă- mîntul luptelor, praf, fum, foc, sînge, viaţă şi moarte. Nu mai puteai spune că batalionul nostru era ceva închegat, nu mai zăream ordinea specifică dispozitivului de atac. Batalionul se desfăşurase, aş

putea spune, în molecule de cîte 3-—4, 5—7 -oameni care se încleştaseră, pe viaţă şi pe moarte cu „SS-iştii“. Şi totuşi, batalionul avea o coeziune nevăzută dar nemaipomenit de puternică. Aceasta era credinţa de neînvins în victorie, osmozată cu acele mobiluri despre • care am amintit, ura fără margini faţă de inamicul prădalnic şi sîngeros. Lupta surdă dusă în măruntaiele pămîntului n-o puteai cuprinde cu vederea, ci doar o simţeai că este înspăimîntătoare prin înverşunarea ei, prin neprevăzutul ce te pîndea la fiecare cot de şanţ. Pe deasupra tranşeelor ţiuiau necontenit gloanţele automatelor, puştilor şi mitralierelor. Trăgeau românii după hitlertiştii care încercau să iasă la suprafaţă, trăgeau nemţii din adînci- mea poziţiei asupra ostaşilor noştri care se avîntau pe parapete.

Apoi,, linişte pe deasupra poziţiei şi bubuituri în-, fundate de grenade în şanţuri, răpăieli scurte de automate, înjurături, vaiete. Din loc în loc izbucneau spre cer gheizere de fum amestecat cu căşti fasciste, cu pături şi foi de cort cu ţărînă şi fărîme de scînduri. îşi făceau efect exploziile ciorchinelor de grenade aruncate de. români. Şi atacul mergea înainte. Cînd primele plutoane ale companiei 7, ajunse mult înainte, au sărit la asalt cu foc şi strigăte de „ura“ asupra ultimelor arme automate inamice, au început să sară pe parapete .şi restul oamenilor din batalion. Tot atunci se ridicau din tranşee, tremurînde, braţele hitleriştilor care se predau mi- logindu-se.

Şi în stînga, şi în dreapta se duceau lupte grele. Frontul mergea însă înainte către marginea de cer
incendiată de asfinţitul soarelui. Maiorul Florescu ajunsese în fruntea batalionului.

Cîştigasem lupta, dar nu era timp de pierdut.

Daţi-i drumul repede spre Meleinovice, răzbătu pînă la mine şi vocea comandantului batalionului 1. Cuvintele lui înaripate au fost repede acompaniate de şuierul tăios al unei rafale de automat. Şi tot în acea clipă căpitanul Cîţă a căzut trăsnit pentru totdeauna cu braţul întins înainte.

A trecut pragul nefiinţei sub cerul de mai, în ultimele zile ale războiului.

Au mai fost loviţi mortal şi alţi militari. Ei s-au avîntat pînă la jertfirea supremă.

Restul, cei mulţi şi vii, şi toţi viteji, s-au aşternut la drum.

începuse vertiginoasa urmărire.

— Ce frumos trebuie să fie la noi în ţară?! ţinu să mă aţîţe la vorbă un prichindel de sergent, cu capul descoperit, ciufulit, cu faţa prăfuită şi afumată, cu boneta legată la centură şi cu ţeava de mitralieră de rezervă pe umăr.

— Ce-i cu tine, măi Brînduşi? Ce cauţi în linia întîi? Parcă acum două luni ai fost trimis la spitalul de campanie.

— Păi astăzi de dimineaţă am venit la compania noastră de mitraliere şi, după-amiază, m-a dat în sprijin la a 7-a de puşcaşi. N-am avut cine ştie ce rană. I s-a părut doctorului că sînt atins la plă- mîni. De unde. Al dracului glonţ, a intrat printre coaste şi apoi a zbughit-o afară. Acum o să-l caut şi eu pe ăla de-a vrut să mă bată în ţinte. Aş vrea să-l gîdil şi eu la subsuori cu nişte „alice“ din ţeava asta

.— la nu mai face pe grozavul! se auzi o voce din urmă.

Era mucalitul de Dragu, un foarte bun comandant de aruncător de mine. Avea şi el gradul de sergent. Aşa mare, cum era, adus puţin de spate, aveai impresia că ţine în spinare toată rezerva batalionului. Pe umeri purta ţeava aruncătorului de 81,4 mm. De gît avea atîrnat un automat, iar la brîu, strînse la centură, două grenade. Nu o dată Dragu a sărit şi la lupte corp la corp. Şi cîţi ca el nu erau în regiment.

Printre loviturile rare de artilerie regimentul, divizia înaintau cu spor, în seara zilei am ajuns intr-un sat, Slavo-Pravna. Satul nu dormea, ne aştepta.
Scîrţîiau porţile curţilor, se deschideau uşile caselor şi spre coloana noastră, a cărei siguranţă o făcea o avangardă, se îndreptau bătrâni şi tineri, ne strângeau mîinile, ne pofteau în odăile cu miros aromitor. Dar coloana nu se oprea, mergea, mergea tot înainte..

.RADIO DONAU NU MAI TRANSMITE!

Cu ani în urmă, în preajma zilei de 9 mai, regretaţii generali în rezervă Mihail Corbuleanu şi Traian Burduloiu, maiorul în rezervă Gheorghe Răuţă, toţi veterani din războiul antihitlerist, şi cu mine ne-am aşternut la depănarea unor amintiri de pe front, eu urmînd să şi le încrustez pe albe coaie, întrucît pregăteam această carte. Şi mi-am propus să joc rolul unui reporter care îşi intervievează interlocutorii.

— După mine, ca reporter, de astă dată, am început eu, şi nu ca atunci, pe front, şef al biroului de operaţii al Regimentului 34 infanterie, din Divizia 9 infanterie cu sediul la Constanţa, chiar şi în această redusă componenţă, grupul nostru are totuşi o alcătuire interesantă. Dv., tovarăşe general- maior în rezervă, Mihail Corbuleanu, ştiu că aţi co- mandat viteaza Divizie a 18-a infanterie din cadrul Armatei a 4-a române. Sînteţi aici reprezentantul infanteriei, al reginei bătăliei, cum i se spunea pe acea vreme. Cît priveşte tovarăşul general-maior în rezervă Traian Burduloiu, dînsul, care a comandat în Cehoslovacia în ultima parte a războiului Corpul aerian român, este omul înălţimilor, este antipodul dumneavoastră, aceasta cu referire, bineînţeles, la diferitele genuri de forţe armate. Iar între teribili
iinfanterişti şi temerarii zburători parcă s-ar înscrie, cred eu, tovarăşul maior în rezervă Gheorghe Răuţă, cu bravii tanchişti din Regimentul 2 care de luptă, în cadrul căruia dînsul a comandat un batalion de tancuri.

Aşadar, cu oarecare modestie şi cu semnificaţiile respective, am putea spune că „mai toate armele[11] ne găsim în jurul acestei mese a amintirilor, masă la care primul cuvînt. ..

■— îmi daţi voie tov. reporter s-o iau înainte, aşa cum şi pe front noi infanteria, eram de regulă în prima linie. Ca orice oştean cu .un vechi stat de serviciu în armată, ştiu să preţuiesc şi timpul ce-l avem la dispoziţie şi spaţiul drămuit pe care ni-l veţi rezerva în viitoarea dv. carte. îmi pare bine că intenţionînd să afectaţi mai multe pagini acelei zile de 9 mai 1945 v-aţi gîndit să ne mărturisim unele aduceri aminte de pe întregul nostru drum de lupte pentru ca cititorul să-şi poată da mai bine seama cum s-au acumulat – prin lupte anterioare – şi ultima forţă ostăşească explozivă care a dus şi la deznodămîntul, mai bine-zis la înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste. Şi acum .. .

... La Valovna, în Cehoslovacia şi-au dat mîna în februarie 1945, împotriva noastră, duşmanul, terenul şi iarna.

Ce s-a întîmplat la Valovna? Plecată de la Roznava, Divizia 18 a ajuns la 1 februarie în zona de luptă a Corpului 51 armată sovietic, aflat în acţiune pe coamele estice ale Munţilor Metalici slovaci, la nord de Lucenec.

17 – Radio Donau nu mai transmite

257

Cînd m-ăm prezentat la Mitna, la Comandamentul Corpului 51, în. noaptea de 1 spre 2 februarie, am primit ordin să intru în dispozitivul de atac al acestui corp, chiar în dimineaţa de 2 februarie, schimbînd unităţile Diviziei 232, aflate în faţa Va- lovnei, în sectorul Svetosova-Bosenova, această mare unitate urmînd să-şi restrîngă sectorul şi să se grupeze la dreapta Diviziei 18.

Terenul în care urma să acţionăm era foarte fră- mîntat, cu coline neregulate în toate sensurile. înălţimi sub o mie de metri şi petice împădurite alternau cu numeroase aşezări omeneşti, împrăştiate pe toate colinele şi vîrfurile. în general, un aspect foarte asemănător Carpaţilor Apuseni.

Localităţile erau alcătuite din case de ţară, mici, nici una cu etaj, avînd pivniţă, cu ferestruică la rasul solului, şi două-trei cămăruţe deasupra. Tranşee nu existau. Toate zidurile caselor erau făcute din bolovani, fiind groase cam de un metru. Fiecare casă constituia pentru inamicul care se apăra, ca şi pentru noi, atacatorii, „o cazemată!”. Aşezate în grupuleţe de cîte trei, patru, aceste căsuţe se flan- cau cu foc de arme automate şi se ajutau în mod ideal. Nici un unghi mort, nici o direcţie nebătută de focul armelor automate, aşezate şi ascunse în ferestruicile aproape invizibile ale pivniţelor, ori în micile ferestre ale caselor. Focul era pretutindeni razant.

Asupra acestor cazemate, tragerile noastre de infanterie erau fără nici un efect.

Proiectilele artileriei de cîmp şi ale aruncătoarelor, atunci cînd loveau în ziduri făceau cîte o găurică superficial

ăcare nu provoca daune prea mari clădirilor. Lovite în acoperiş, ele sufereau stricăciuni mai mari, dar nu ardeau din cauza cantităţii mari de zăpadă.

Pe coline, zăpada era aproape cit omul. Pe văi, şi mai mare. Nici un drum, numai poteci pe coamele dealurilor, făcute mai mult de trupele în mişcare.

Nu se putea merge, nu se putea trage foc, decît din picioare. Poziţia „culcat”, poziţia normală de tragere cu orice armă automată, nu se mai putea lua fără să nu te afunzi în zăpadă.

Focul, mişcarea şi izbirea – mijloacele de luptă ale infanteriei – nu se mai puteau pune în valoare decît în foarte mică măsură.

La Volovna unităţile noastre au atacat pe companii. în trăgători, la doi-trei metri unul de altul, oamenii se mişcau încet pe această imensitate albă, uneori cu sprijinul artileriei noastre, alteori fără acest sprijin.

Cînd infanteria se apropia la circa 150 metri de case, artileria înceta tirul. La început inamicul nu trăgea nici un foc dar apoi, cînd atacatorii ajungeau la poartă sau la gardul casei, izbucneau violente rafale de arme automate şi concentrări de branduri, care trăgeau din faţă şi de pe lături. Subunităţile noastre erau atunci potopite de urgia aceea infernală de proiectile de toate calibrele care cutremurau pămîntul prin exploziile lor, de sute de mii de plumbi ai tuturor armelor automate. Şi cu toate acestea am învins ...

— îmi permiteţi tov. general să vă spun că sînt convins că ...

— Te înţeleg n-aş mai termina nici pînă mîine, pînă peste o lună ...

— Lăsaţi tovarăşe general că „decolez” eu îndată ou zburătorii mei din Corpul 1 aerian român şi toate se vor limpezi.

— Tovarăşe general Burduloiu vă rog să nu ne priviţi de sus, ci să ne relataţi cîte ceva, mai deosebit, din viaţa Dv. de comandant al acestei mari unităţi aeriene în timpul luptelor din Cehoslovacia. • – Fiţi fără grijă că, deşi sînt aviator, mi-a plăcut mereu, vorbind cinstit, să stau cu picioarele pe pămînt...

în cele cinci luni cît au durat luptele pe teritoriul Cehoslovaciei, Corpul aerian român, alături de celelalte trupe române, şi-a adus contribuţia la nimicirea trupelor fasciste şi eliberarea Cehoslovaciei.

Pe timpul acţiunilor desfăşurate în Cehoslovacia, corpul a fost subordonat Armatei 5 aeriene sovietice şi a sprijinit armatele sovietice şi române de la aripa dreaptă a Frontului 2 ucrainean (Armatele 27 şi 40 sovietice şi Armatele 1 şi 4 române).

încă din primele zile ale activităţii sale pe teritoriul Cehoslovaciei, Corpul aerian român a obţinut o serie de succese care au influenţat direct ofensiva Armatei 27 sovietice, în cadrul căreia' lupta şi Corpul 4 armată român cu Diviziile 2 şi 3 munte. Atît comandantul Armatei 27 sovietice, cît şi cel al Armatei 5 aeriene au avut cuvinte de laudă pentru aviatorii români. Aşa, de exemplu, în scrisoarea de mulţumire adresată Corpului aerian român, comandantul Armatei 5 aeriene sovietice arăta următoarele: „ ... în perioada de la 20 la 22 decembrie 1944, unităţile Corpului aerian român au cooperat cu trupele Armatei 27 sovietice şi au acţionat prin bombardamente şi asalt asupra nodurilor şi centrelor de rezistenţă inamice, ajutînd trupele terestre într-o măsură apreciabilă la ruperea apărării inamice ... Consiliul militar al Armatei 27, în frunte cu generalul-colonel Trofimenko, apreciază că misiunea pe care a avut-o Corpul aerian român de a sprijini ofensiva Armatei 27 a fost bine executată".

Nepieritoare va rămîne fapta de arme săvîrşită în timpul acestor lupte de către adjutantul aviator Dîrjan Trai an. Mi-l amintesc ca pe unul dintre cei mai destoinici şi curajoşi piloţi ai Corpului aerian. Dotat cu un înalt spirit de într-ajutorare în luptă, el era întotdeauna solicitat cînd era vorba de îndeplinit misiuni mai deosebite.

Ca întotdeauna, şi în acele zile de mare încordare, adjutantul aviator Dîrjan Traian a îndeplinit cîte 4 misiuni de luptă pe zi. Deşi abia înapoiat din misiune, datorită apariţiei în zonă a formaţiilor de vînătoare fasciste, Dîrjan s-a oferit voluntar să participe la cea de-a cincea misiune. Cu aparatul său, care l-a dus din victorie în victorie, mergea şi de astă dată cu aceeaşi încredere în întîmpinarea inamicului. Celula din care făcea parte a angajat o luptă inegală cu 6 „Foke-wulf"-uri ale fasciştilor. Prin evoluţii abile, cei doi piloţi români căutau să facă totul pentru a dispersa puterea de foc a hitle- riştilor. Dar cînd lupta era în toi, celor 6 FW-uri li s-au adăugat încă 8 „Messerschmidt"uri. Raportul de forţe era cu totul neegal. Un vînător român
trebuia să lupte cu şapte hitlerişti. Cu tot acest mare dezavantaj, piloţii români nu au dat înapoi, ci au atacat viguros. În timpul luptei cu un „Foke- wulf", pe care Dîrjan Traian îl incendiase, a fost atacat din spate de patru „Messerschmidt"-uri, care au reuşit, în cele din urmă, să-l doboare pe temerarul vînător. în cădere, pilotul român şi-a îndreptat avionul spre o cazemată hitleristă care prin focul ei ucigător împiedica atacul ostaşilor sovietici ... '

În ziua de 6 martie 1945, cînd în ţară masele populare conduse de către P.C.R. au impus instaurarea primului guvern din istoria patriei noastre în care clasa muncitoare avea rolul precumpănitor, noi, aviatorii Corpului aerian român, aflaţi la sute de kilometri depărtare de patrie am cinstit acest eveniment printr-o intensă activitate de luptă. în acea zi, piloţii noştri au executat 20 de misiuni cu 73 de ieşiri avion şi au aruncat asupra inamicului 19 tone de bombe.

În primele zile ale lunii mai, mai concret între 1 şi 9 mai, formaţiile noastre de bombardament şi asalt au continuat să sprijine ofensiva trupelor terestre sovietice şi române spre Holesov şi Hulin, iar aviaţia de vînătoare a acoperit deplasările marilor unităţi care se concentrau la vest de Mnrava, în vederea operaţiei de la Praga. ..

— Şi-acum tovarăşe maior Gheorghe Răuţă, poate că ne veţi plimba puţin cu tancurile dumneavoastră nu numai pe teritoriul Cehoslovaciei ci şi prin Austria, prin jurul Vienei unde ştim că a luptat Regimentul 2 care de luptă după care s-a reîntors iarăşi
în Cehoslovacia luînd parte la acţiunile din zona oraşului Brno.

— Este clar că nu voi pierde prilejul de a vă povesti unul sau două episoade şi din lupta la care am luat parte şi dincolo de Pădurea Vieneză.

În prima jumătate a anului 1945, Comandamentul român a luat măsuri pentru sporirea efectivului trupelor existente pe front prin trimiterea din ţară a noi forţe din diferite arme, mărind continuu aportul României la obţinerea victoriei depline asupra Germaniei hitleriste.

În cadrul acestei acţiuni s-a acordat o atenţie deosebită reorganizării şi pregătirii

forţelor blindate, care participaseră anterior la luptele purtate în cadrul insurecţiei armate şi pentru eliberarea teritoriului patriei şi care, la începutul lunii februarie 1945, au primit ordin să se deplaseze în localitatea Šahy din Cehoslovacia, de unde coloana de tancuri s-a deplasat în zona Moravce, aflată în imediata apropiere a frontului.

Comanda unităţii a fost încredinţată colonelului Stan Zătreanu, care, în acţiunile desfăşurate în timpul insurecţiei armate, a dovedit capacitate de conducere, iniţiativă şi abnegaţie.

Regimentul a fost încadrat iniţial în Corpul 5 tancuri din Armata 5-a tancuri sovietică, iar de la 9 martie 1945 a fost subordonat Armatei 7-a de gardă sovietică, sprijinind marile unităţi de arme întrunite ale acesteia, împreună cu Brigada 27 tancuri de gardă.

... Pentru totdeauna mi-au rămas în amintire vitejia şi eroismul cu care au luptat tanchiştii di
nbatalionul 2, umăr la umăr cu infanteriştii sovietici, în asaltarea şi lichidarea rezistenţelor opuse succesiv de inamic în raionul localităţii Besa, pe care au reuşit s-o cucerească în prima zi a atacului. Tn aceste lupte a dat dovadă de spirit de sacrificiu şi dragoste faţă de subordonaţi locotenentul Viorel Mărceanu; avînd misiunea să sprijine Regimentul 143 sovietic, în fruntea plutonului său, el a atacat frontal localitatea menţionată mai sus, a dus lupte grele cu tunurile antitanc inamice, lichidînd focarele de rezistenţă şi deschizînd un drum infanteriei sovietice. în timpul acestei acţiuni, unul dintre tancurile pe care le comanda se afla în pericol de a fi incendiat. Animat de grija şi dragostea ce o purta tovarăşilor săi de luptă, a ieşit afară din tanc, dîn- du-le ajutor. A căzut însă străpuns de gloanţele unei mitraliere, în timp ce purta pe braţe pe un soldat grav rănit.

în ziua de 5 aprilie 1945, regimentul român a primit ordin să continuie ofensiva pentru nimicirea forţelor inamice din raionul localităţii Devin Nove Ves. După lichidarea acestei rezistenţe, a întreprins o acţiune de curăţare a malului de est al Moravei.

După terminarea pregătirilor, în ziua de 6 aprilie, Divizia 409 infanterie sovietică, sprijinită de focul tancurilor româneşti, a forţat rîul Morava.

Din cauza lipsei podurilor corespunzătoare tonajului tancurilor, regimentul român nu a putut trece în această zi cursul de apă. Ulterior, la 9 aprilie, a trecut rîul pe pontoane, fiind atacat de 11 ori de aviaţia inamică.

De la această dată, Regimentul 2 tancuri'român a păşit pe teritoriul Austriei, participînd în continuare la acţiunile ce se desfăşurau în cadrul operaţiei Viena. Acţiunile sale s-au înscris în fîşia de ofensivă a Corpului 24 armată sovietic, care acţiona în acest sector.

... Timp de două zile, tanchiştii români au respins cu succes toate contraatacurile inamicului în zona localităţii Hohenruppersdorf. Pe lîngă capacitatea cadrelor, înalta pregătire de luptă, factorul hotărî- tor la obţinerea acestor succese l-au constituit eroismul, minunatul spirit de sacrificiu de care a dat dovadă întregul personal al regimentului. Deşi inamicul dispunea de un material blindat superior, tanchiştii români nu s-au lăsat intimidaţi. Ei au angajat lupta cu „Panterele[44], „Tigrii" şi „Ferdi- nanţii", hotărîţi să frîngă forţele blindate ale hitleriştilor din această zonă. Referitor la această crîn- cenă încleştare, în jurnalul de operaţii al regimentului se menţionează că „în interiorul localităţii Hohenruppersdorf, ostaşii noştri au angajat lupta tanc contra tanc. Prin felul în care s-a desfăşurat această luptă s-au evidenţiat marile virtuţi şi însuşirile personalului regimentului. Lupta de aici rămîne memorabilă. Ea a fost cea mai grea din toate luptele duse de Regimentul 2 care de luptă", în acţiunea de tancuri de la Hohenruppersdorf, tanchiştii români au săvîrşit nepieritoare fapte de vitejie şi eroism. Niciodată nu voi uita bravura şi spiritul de sacrificiu al sublocotenentului Ion Dumitru, comandantul unui pluton de tancuri. Mereu .în fruntea subunităţii pe care o comanda, el s-a avînta
tcu vitejie în lupte. Deşi rănit, a continuat atacul distrugînd ou echipajul tancului său două tancuri „Tigru" şi un tanc „Pantera". Cînd tancul comandat de sublocotenentul R. Constantinescu a fost avariat şi imobilizat, acesta a rămas în tanc, a înfruntat blindatele inamice care contraatacau, distrugînd doi „Tigri".

în ziua de 14 aprilie, tanchiştii români au acţionat • în sprijinul unităţilor Diviziei 4 infanterie de gardă pentru cucerirea localităţii Schrick, important nod de comunicaţie pentru inamic, deoarece prin acest punct trecea una dintre principalele căi de retra-

gere a trupelor hitleriste din Viena. în zilele de 16 şi 17 aprilie, regimentul a participat la luptele pentru cucerirea localităţii Wilfersdorf.

Pentru modul în care au acţionat în luptele duse între 11 şi 17 aprilie, lupte care au avut ca rezultat eliberarea oraşului Zistersdorf, centrul regiunii petrolifere din sud-estul Austriei, Regimentul 2 tancuri a fost citat prin ordinul nr. 336 din 17 aprilie 1945 al Comandamentului suprem sovietic . ..

— Eu, ce să vă mai spun, stimaţi interlocutori? Chiar în ziua de 9 mai 1945, a trebuit să pornesc la atac cu întregul regiment pentru cucerirea platoului de lîngă localitatea Dobromilice, din Mora- via, unde se afla postul de radio hitlerist Donau. Acest post de radio fusese transferat aici din Austria în scopul continuării desfăşurării propagandei lor mincinoase pînă în ultimele clipe ale războiului.

Aşadar cînd în toată Europa era pace, cînd sufletele popoarelor se înflăcărau de bucurie la sunetele trompetelor păcii, noi, ostaşii Diviziei 9 infanterie, avînd axul de înaintare pe direcţia pilonului postului de radio, ne-am luat la trîntă cu moartea. **Re-**gimentul 34 infanterie se afla în frunte. Comandantul unităţii noastre, colonelul Alexandru Mateescu, împreună cu mine şi cu neuitatul căpitan Grigore Makriskî, ofiţerul sovietic de legătură pe lîngă regiment, înainte de a porni la atac ne-am reamintit cum doar cu cîteva ceasuri în urmă – pe la orele 23 din cursul nopţii de 8 spre 9 mai – am sărbătorit „pacea". Tot atunci mi-am reamintit şi de postul de radio „Ilse-II" din pădurea Tunari. Puteam eu oare bănui atunci, în zilele din august 1944 că îmi va fi hărăzit chiar mie ca, în fruntea ostaşilor din regimentul constănţean, să încerc şi eu. m 9 mai 1945, ceea ce a făcut Ştefănescu la Bucureşti?

...În după-amiaza zilei de 8 mai 1945. Regimentul 34 infanterie aiunsese la Nemcîce. Calea fusese lungă, obositoare. De la ultima haltă străbătuserăm aproape 50 de kilometri. Oamenii abia se maî ţineau pe picioare. Nici cei care făcuseră drumul călare nu erau mai odihniţi; abia se propteau în scările şeilor.

Nemcîce era un sat mare, cu case de piatră, acoperite cu – ţiglă. Strada principală, neobişnuit de largă, îl tăia pe din două. în văzduh plutea o pînză deasă de colb. Totul era învăluit într-o pîclă înăbuşitoare, înecăcioasă. Pe cer, soarele apărea ca un disc roşiatic. Pe şoselele învecinate, căruţele, maşinile, coloanele de oameni mărşăluiau fără încetare.

Toate spre o singură ţintă: Dobromilice. Acolo, inamicul rezista încă. Nebuneşte, cu desperare, dar rezista, deşi Berlinul capitulase. Din cînd în cînd, în depărtare, răbufneau surd bubuiturile tunurilor. Era zgomotul specific al luptelor de întîlnire. Avan-garda regimentului trecuse de Nemcice.

Am cantonat în sat. De prin beciuri, din ascunzişuri au început să iasă în întîmpinarea noastră bătrîni şi tineri, femei şi copii. Spaima şi groaza morţii se şterseră repede de pe feţele lor. Erau senine acum, vesele. Ochii umeziţi de lacrimi, străluceau de bucurie. Peste tot pe unde trecuserăm, fuseserăm întîmpinaţi cu inima deschisă, dar aici parcă bucuria eliberării era mai intensă, mai deosebită, mai mare. Fiecare simţea acum, cu toată fiinţa lui, că războiul putea fi drămuit chiar în clipe. Nu din zi în zi, din oră în oră, ci cu fiecare clipă care trecea viaţa biruia moartea.

în sufletele noastre stăruiau aceleaşi simţăminte. Vom da acum ultima bătălie. Şi – mai ştii? – poate că nici nu o vom mai da! Oboseala marşului ne istovise, dar gîndurile acestea ne împrospătau forţele.

în sat viaţa fremăta din nou. Uşile caselor se deschiseseră primitoare, hogeagurile se umplură de fum, pe maşini începură să sfîrîie bucate. Mîinile zorite ale femeilor pregăteau paturile pentru odihna ostaşilor. în curţi, pe uliţe, locuitorii se strîngeau în jurul soldaţilor. Copiii se îndesau care mai de care în apropierea noastră: să ne ajute şi ei, cu ce puteau. Ostaşii se bărbiereau, se spălau, îşi curăţau efectele şi armamentul.

într-o curte, sergentul Gavrilă, artileristul, un om înalt, spătos, îşi lustruia zorit cişmele. Alături, un copil îi lustruia pintenii. Ce l-o fi găsit pe Gavrilă să-şi scoată acum pintenii din lădiţa de la cheson?

Fotografiile fură scoase şi ele de la piept, unde se aflau împăturite în cîrpe ori batiste, şi treceau acum din mînă în mînă.

— Cine-i? – a întrebat un glas, în limba cehă.

— Logodnica! răspunde Andronic, telefonistul.

—• Logodina! Logodina! – repetară fetele stîlcit.

— La noi; Slecina – lămuri o fată.

Pe uliţă era mare forfotă. Ofiţerii de legătură, agenţi călări sau cu motociclete, ori maşini aduceau şi duceau ordine.

— De unde vii?

— Ce se aude?

— Ce fac nemţii, se predau?

întrebările curgeau cu nemiluita. Agenţii de legătură deveniseră oamenii cei mai căutaţi.

La şcoală, în faţa unei hărţi mari, a Europei, cineva arăta cu o nuia unde se afla frontul.

— Unde să se mai ducă hitleriştii? Sînt închişi ca într-o cuşcă. După cît se vede .. .-

Şi nuiaua înscrisese pe hartă cercul în care erau cuprinşi nemţii.

În mijlocul satului era o pompă de apă. Se strânseseră acolo artilerişti, infanterişti, pionieri... Gă lăgia care se iscase ameninţa să ia proporţii.

... Ziua a trecut pe nesimţite. S-a înserat. Am rămas cufundaţi în întuneric. „Nu se aprinde nici o lumină“. – sunase ordinul. Oamenii însă nu s
esăturaseră de vorbă; prea mult stătuseră tăcuţi, ascultînd doar glasul tunurilor şi al mitralierelor. Acum vorbeau: vorbeau pe întuneric, de la casă la casă. Tot satul zumzăia ca un imens roi de albine. Cîţiva de-ai noştri, de la transmisiuni, începură să cin; ? un cîntec duios ...

Of! Cîntecul, cîntecul. Ce a însemnat pentru noi,' pe toată durata războiului, cîntecul! El ne-a însoţit neîncetat, a fost umbra fiecăruia dintre noi. Melodia duioasă a transmisioniştilor, m-a transportat pe undele ei din nou către ţară, m-a rostogolit sub soarele toamnei dulci, aurii, al lui septembrie 1944, tocmai pe malurile Mureşului. Cît de departe eşti tu „Mureş, Mureş apă dulce, cin’te bea nu se mai duce!“ Dar noi ne-am tot d.us mereu în para de foc a războiului, pînă am ajuns aici în sinul primitor al Moraviei, al frumoasei Cehoslovacii. Iar tu cînte- cule îmi scormoneşti amintirile, îmi vorbeşti despre imensa ta forţă dătătoare de curaj şi de speranţe, despre tăria balsamului tău care poate să stingă şi durerile cele mai adînci, să potolească şi dorurile cele mai aprinse. Aşa, cîntecule, aminteşte-mi de frontul de la Mureş căci, pe cel de aici, l-oi mai gusta eu şi mîine în zori....

Se duceau lupte grele pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei de sub jugul fascist... Cînd am pornit spre inima de foc a frontului de pe Mureş, cîntecul, cîntecul prietenul nostru nedespărţit, a pornit şi el năvalnic odată cu primul nostru pas. Vocile pline, baritonale, bărbăteşti, înmănuncheate într-un cor imens, ne înflăcărau, ne picurau în inimi o dorinţă aprinsă de a ne avînta cît mai degrabă la
luptă. Parcă nici nu mai simţeam zecile de kilograme ale armamentului, muniţiei şi echipamentului ce-l purtam fiecare dintre noi.

Tunetelor tot mai dese, mai puternice, ale frontului le răspundea tunetul cîntecului nostru. Aşa am trecut prin satele Bobohalma, Chinţuş, Sălcud, pînă cînd zona de luptă ne-a spus să trecem să luăm dispozitivul de apropiere, să înaintăm nevăzuţi şi nesimţiţi de inamic. Cîntecul însă continua să răsune tot atît de puternic dar nu în afară, ci în adîncu- rile fiinţei noastre.

... Văzduhul clocotea. Craterele exploziilor ridicau între noi coloane uriaşe de fum negru brăzdat de limbi de foc. Ne surprinsese o vijelie de artilerie. De sus, se lăsau în picaj, urlînd înfiorător, „Stukas“-uri... Atacul de pe Mureş a fost crîncen, dar încununat de un succes deplin. Lupta s-a terminat în pragul serii. Fasciştii au fost nimiciţi. Alte trupe, proaspete, ne-au înlocuit, urmărind pe hitle- rişti.

... în liniştea solemnă a acelei înnoptări, iar a început să ne mîngîie sufletele prietenul nostru drag, nedespărţit, cîntecul. Dintre ruinele poziţiilor fasciste făcute praf şi pulbere, din văgăunile tranşeelor duşmane ocupate de noi, de peste tot, a început să răsune vesel: „Pe Mureş şi pe Tîrnave...“ Cîntau luptătorii. Cît de mult ne-a uşurat sufletul cîntecul acela după prăpădul prin care tercuserăm! ... Pe aripi de vînt cîntecul nostru se ducea pînă jos, în vale, unde se îmbrăţişa cu Mureşul, care, şi el, îşi unduia cîntecul pe sub sălciile plîngătoare... Au fost clipe emoţionante, de neuitat..

.Iar acum, tu cîntecule, iar începi, şi aici în Mora- via, să te învolburezi. Să trec şi acest crîmpei de viaţă pe tărîmul amintirilor şi să-l povestesc...

Era o înserare caldă, suavă şi tare înmiresmată de parfumul primăverii. În aşteptarea ordinului de deplasare ne odihneam pe raniţe, de-a lungul străzilor.

Deodată am tresărit cu toţi... De lîngă şcoală a început să murmure o armonică. Şi melodia creştea, apoi iar se încetinea, şi din nou se înfoca. După ea s-a luat şi un cor tumultuos, care se aprindea pînă la înaripare. Cîntau ostaşii companiei de pionieri...

De-abia s-a stins ultimul ecou şi alte cîteva grupuri de ostaşi au pornit şi ei să cînte. Ni s-a alăturat şi o parte din fanfara regimentului nostru ce se afla şi ea tot în acest sat. Vibrau geamurile caselor, ne furnica singele în vine. Şi s-a trecut pe nesimţite la o singură voce, la un singur glas „M-a făcut mama oltean...“ cîntat de sergentul Ion

Vasile. Şi mai apoi am sfîrşit-o într-un joc drăcesc, într-o sîrbă bătută de se cutremura tot satul. Şi-au jucat sîrba cu noi şi oamenii din sat.

Faldurile înserării au fost primite cu melodia gravă a „Vîltavei“ – de Smetana. Corul cehilor era grav, impresionant, ne amintea că sîntem în patria lor, atît de mult pîrjolită de fascişti...

Şi-n timp ce cîntecul se stingea uşor, la postul de comandă al regimentului, într-o odaie bine camuflată aveam să luăm cunoştinţă de . .

.— Ce-o fi păţit colonelul? ... Să ştii că a înnebunit de-a binelea. Ce dracu îşi tot mişcă atît de ciudat degetele mîinii stingi?... Ia te uită cum le întinde... şi-apoi oum şi le strînge, cum şi le face pumn. . . şi iar le răsfiră mult, mult... Doamne, ce l-o fi apucat?, mă întrebam, în sinea mea, plin de îngrijorare.

Din tavanul adăpostului se lăsa o sîrmă de care atîrna o lampă de gaz, care răspîndea o lumină anemică.

Pe harta de lucru a colonelului Mateescu se proiectau umbrele mereu mişcătoare ale degetelor sale extrem de nervoase. Iar cu mîna dreaptă, care ţinea strîns un creion ascuţit, contura în aer o serie de cercuri imaginare.

Din cînd în cînd se lăsa uşor pe speteaza scaunului, trăgînd spre marginea mesei harta operativă ... Işi lăsă ambele mîini pe genunchi, pironindu-şi privirea în tavan. A rămas cîteva clipe dus pe gîn- duri... Apoi şi-a coborît lent capul, proptindu-şi bărbia în piept... Şi-a făcut palmele ghem, strîn- gîndu-le puternic între genunchi. Se chirci cuprins, parcă, de o criză de apendicită, ori de vreun spasm intestinal. Vîrfurile cizmelor împungeau duşumeaua ... Pieptul se sprijinea pe marginea mesei, capul şi-l plecă încet, încet spre mijlocul hărţii, în timp ce cuta verticală dintre sprîncenele-i stufoase se tot adîncea... Clipi des şi... deodată, genele-i încremeniră. Rămase stană de piatră... Parcă vroia să perforeze cu privirea-i încordată şi harta, şi masa, şi. ..

18 – Radio Donau nu mai transmite

27

3Oare ce furtuni de gînduri, de sentimente îl năpădeau atunci? ...

Arcul s-a destins ... Colonelul şi-a desfăcut mîi- nile, trîntindu-şi puternic coatele pe masă. Şi-a înălţat brusc capul îndreptîndu-şi pieptul. Şi-a relaxat picioarele care au început să bată ritmic duşumeaua ...

Un zîmbet larg îi lumină chipul. Mîna-i stingă, interpusă între sursa de lumină şi hartă, a început iarăşi ciudatul ei joc: degetele cînd se răsfirau larg, cînd se închideau spre podul palmei... Părea mîna unui pătimaş violonist care palpează, cufundat în sine, coardele de pe gîtul de lebădă al unei viori fermecate. începu din nou dansul umbrelor pe ringul lucios al hărţii.

Creionul cel ascuţit, din mîna-i dreaptă, încerca de acum să puncteze fin contururile viclenelor umbre ... O voce de bariton sparse tăcerea:

— Bine, foarte bine! Aşadar, începu colonelul, asta-i cheia! ...

Eu, care-l priveam nemişcat pînă atunci, am tresărit uluit. La rîndul său, şi comandantul se uita mirat la mine.

— Ce-i cu tine Pană? Parcă nu eşti în apele tale? Ai o căutătură stranie. Ţi-e rău?... Ia repede un piramidon şi odihneşte-te puţin.

„Care dintre noi va fi înnebunit de-a binelea?“, mă întrebam, ridicîndu-mă de pe scaunul de lîngă aparatul telefonic.

— N-am nimic domnule colonel, aştept ordine, mă simt foarte bine

.Mateescu, rîzînd pe sub mustaţă, îmi făcu semn să mă apropii.

— Ia, te rog, loc, aici, lîngă mine. Aşaa, foarte bine! Ce se mai aude, ce ştiri mai ai de la batalioane?

— Nimic nou, domnule colonel. Deocamdată nu-i putem urni deloc pe afurisiţii ăştia de nemţi. Au o poziţie tare, foarte tare. Doar dacă...

— Lasă, lasă că pricep eu ce vrei să-mi spui. îmi pare că mi-ai şi furat gîndul.. . Dar mai întîi să recapitulăm: inamicul rezistă, rezistă cu o înverşunare drăcească . .. Şi ne macină, ne macină cu o furie bestială...

— Dar ce-aţi vrea să facă domnule colonel? Să ne dea plocon dealul pe care a ştiut să-l transforme într-un bastion aproape inexpugnabil?

— Fii atent, ai zis „aproape” inexpugnabil, ceea ce înseamnă, după tine, că poate fi totuşi cucerit.

— Dar după părerea dumneavoastră cum ar fi?

— De aceeaşi părere. Iar dacă adversarul a izbutit să-şi organizeze o „astfel” de apărare se impune ca şi noi să pregătim o „astfel” de acţiune care să-l poată da peste cap.

— Teoretic aveţi dreptate dar. . .

— Nici un „dar”! Ce-au făcut trupele din contact pînă acum? Au atacat cu forţele principale centrul dispozitivului său. Este aşa ori nu? însă n-au reuşit.

— Da! Acesta-i adevărul.

— Au făcut apoi efortul la dreapta, şi nici un rezultat. Au încercat iarăşi în faţă şi la stînga, dar bastionul duşman a rămas neclintit.

— Domnule colonel, îmi permiteţi: cele trei încercări să nu credeţi că l-au lăsat pe inamic neştir-
bit, neslăbit pe undeva. Ultimele informaţii ne arată totuşi că duşmanul a început să devină ceva mai fragil, uitaţi-vă, şi îi arătai pe hartă punctul.

— Dar la stînga?

— Acolo încă este tot atît de puternic ca şi la centru.

— Şi atunci ce-i de făcut?

— Să reluăm mîine atacul la dreapta.

— Da, ai dreptate, dar cum?

_?

— Ia priveşte, te rog, ce se întîmplă în acest moment pe hartă. Şi comandantul reluă jocul umbrelor. Nu vezi, nu înţelegi nimic?

— ?

— Uită-te la cota 310, care, în teren, se află cam la vreo 300—400 m spre dreapta de flancul stîng al bastionului pe care-l vom asalta.

— Ptiu! Acum înţeleg. Văd bine cum umbrele degetului arătător şi ale degetului mare conturează un cerc chiar în jurul cotei. Ce păcat însă că acea înălţime nu este în fîşia noastră de acţiune.

— Păi dumneata nu ai văzut că şi divizia din dreapta, care atacă o poziţie tare ca şi cea din faţa noastră, dar aflată dincolo de cota 310, nu face nici ea un pas înainte? Şi-n cazul acesta se mai poate pune problema de a ne menţine între limitele de despărţire care ne-au fost repartizate iniţial de eşalonul superior?

— Şi dumneavoastră credeţi că acea cotă nu este cuprinsă în zona de acţiune a diviziei vecine

?— Şi chiar dacă ar fi, din moment ce ea n-a încercat pînă acum să facă pe acolo nici o manevră, de ce n-aş face-o eu?

— Poate că se teme de vreo surpriză şi nu vrea să rişte.

— Surprize ne pot aştepta şi pe noi, dar în situaţia în care ne aflăm este mai bine să riscăm mane- vrînd pe la cota 310 decît să riscăm să ne pierdem tot regimentul atacînd berbeceşte cetatea asta de foc din faţa noastră.

— Domnule colonel m-aţi convins, aveţi dreptate. Cred că nici eşalonul superior n-a sesizat însă această situaţie, care, în fond, este foarte simplă.

— Da, ce simplu Pană! Nici eu n-am „ghicit-o“ pînă cînd nu mi-am pus la încercare toate resorturile gîndirii... Am gîndit nu numai cu creierul înfierbîntat de atîtea şi atîtea întrebări, ci cu toată fiinţa mea, cu tot sufletul şi cu tot trupul ăsta zguduit de febră ...

— Acum vă înţeleg! Acum, domnule colonel, m-am dumirit asupra unor gesturi pe care le-aţi făcut şi care, drept să vă spun, mă îngrijorau tare mult.

— Şi eu te-am înţeles ... Credeai, poate, că mi-am pierdut minţile... Lumina lămpii, degetele acestea neastîmpărate care aruncau pe hartă, într-un arabesc de umbre, tot zbuciumul căutărilor mele, este clar că nu te puteau lăsa indiferent...

— Sînteţi un mare psiholog. Intr-adevăr că intrasem la idei. Vă rog să nu vă supăraţi.

— Nicidecum dragă Pană.

— Nu voi uita însă niciodată această noapte în care am văzut, cu ochii mei, „o mînă care gîndeşte“.

— Care, poate, şi cînta pe vioara gîndurilor mele, nespus de agitate, memorabila exclamaţie a lui Arhimede, ,,Evrika“ ...

*

Ca şef al biroul.ui de operaţii, care trebuia să calculez totul în minute şi secunde, mi-am controlat ceasul-cronometru, mi-am notat ceva într-un carnet, mi-am ajustat ţinuta, aşteptam ordine.

— Ei, şi acum să trecem repede la treabă.

— Să raportăm domnului general Stănculescu, la divizie, ca să obţinem aprobarea propunerii dumnea-. voastră.

— Stai, nu te grăbi, mai bine-zis nu te pripi. Aşadar, pentru ca să putem anihila reduitul duşman din faţă, va trebui să-l învăluim pe la dreapta, trecînd prin zona cotei

310, exact pe acolo pe unde, cînd priveai harta, te pusese pe gînduri drăceasca de umbră a unuia din degetele stîngii mele.

— Dar... umbrele conturau în jurul cotei, o dublă învăluire.

— Exact. Ca să putem împinge arcul manevrei regimentului, de cădere în spatele poziţiei duşmane, trebuie mai întîi să punem stăpînire pe cotă. Şi ca să nu ne poticnim, se impune ca mai întîi să cucerim cota printr-un atac frontal, combinat cu învăluirea ei pe la stînga şi pe la dreapta, după care toate trupele atacatoare se circumscriu în marele arc al manevrei finale. Mai concret, acţiunea se va des-
făşura astfel: patru companii vor ţine piept adversarului de aici, din -faţă, iar alte patru companii vor efectua acţiuni proiectate în zona cotei 310.

— întru totul de acord domnule colonel. Voi lua măsurile necesare.

— Eram sigur că vei fi de acord. Trebuie să ştiu însă, şi asta cît mai repede, de ce forţe dispune inamicul în faţa cotei, ce se petrece acolo, în special în contrapantă. înţelegi? Pentru că de acolo ne pot veni toate surprizele. Să împingem deci înapoia cotei o incursiune tare şi isteaţă. Să fie organizată prin grija regimentului. Chiar în noaptea asta!

— Chiar în această noapte? Nu vă gîndiţi că acum este aproape ora 22?

— Şi ce vrei să spui cu asta?

— Dar nu avem timpul necesar pentru organizarea şi executarea ei în cele mai bune condiţii.

— Nu dispunem de alt timp, adică de altă noapte, decît de aceasta.

Am stat puţin în cumpănă. M-a podidit un noian de semne de întrebare. Dădui să plec, avînd privirea în pămînt.

— Te înţeleg Pană. Să nu uiţi însă că în actualele condiţii timpul sînt oamenii, luptătorii noştri. M-ai înţeles?

Mi-am îndreptat corpul, am luat poziţia de drepţi. Mă înseninasem. L-am privit drept în ochi pe colonel fără să spun un cuvînt. Apoi am cerut permisiunea să-mi mai arunc încă o dată ochii pe harta de pe masa comandantului. îmi concentram privirea în careul unde se împreunaseră, sub forma unui semicerc, umbrele mîinii stingi a colonelului... Harta îmi juca în ochi..

.L-am mai privit o dată pe colonel drept în ochi. Am salutat energic:

— Să trăiţi, totul este în ordine!

După ce am transmis dispoziţiile şi am verificat starea de luptă a regimentului m-am reîntors. De astă dată în camera colonelului ardeau patru lămpi. Pe mese erau întinse hărţile. Pe una din ele/comandantul regimentului, cu un creion roşu, indica direcţiile de atac: „Aşa, pe aici batalionul 1, pe acolo al 2-lea, iar tu, Vărăştene, cu rezerva, la ordin, uite aşa vei ataca“ —. şi comandantul descrise pe hartă un cerc larg, parcă voia să cuprindă cu braţul întreaga poziţie inamică. Era manevra de învăluire.

Cînd noaptea s-a lăsat de-a binelea, un ordin scurt străbătu satul, ca un curent electric. „Populaţia la beciuri! Săpaţi tranşee şi adăposturi!“

Inamicul ne reperase şi începuse să bată satul cu artileria.

La punctul de comandă, telefonul zbîrnîi cu întrerupere. Divizia comunica: „Ocupaţi imediat baza de plecare la atac, pe linia trupelor de contact“. Proiectilele duşmane cădeau din ce în ce mai des asupra satului. Pe cer, în partea din care se trăgea, licăreau lumini scurte, ca nişte fulgere. S-a dat alarma. Mişcarea trupei s-a făcut într-o crdine şi tăcere desăvîrşită. Fiecare companie era călăuzită pînă la trupele de contact. Din cînd în cînd proiect'lele de artilerie cădeau aproape de noi. Cînd cineva era rănit, se comunica în şoaptă: „Sanitarii! Sanitarii!“ înainte de miezul nopţii am intrat în poziţie.

Dar ce surpriză ne-a rezervat acea noapte!

La punctul de comandă al regimentului, colonelul Mateeseu, comandantul unităţii, se uită în ochii mei.

— Ce-i măi Pană cu liniştea asta? nu se mai aude nici un foc ... S-or fi retras nemţii?

— Eu ştiu, domnule colonel?! Voi lua legătura chiar acum telefonic, cu batalioanele.

Dar telefonul zbîrnîi prelung. Fără grabă, stăpî- nindu-şi curiozitatea, comandantul regimentului apucă receptorul.

— Da, aici-”Visul I“, „Visul 1“ (indicativul regimentului).

Deodată, ciuli urechile şi ascultă atent. Fără să vrea, cu receptorul la ureche, izbucni către mine:

— Pace, mă! Pace!

Apoi, dîndu-şi seama că vorbeşte la telefon cu generalul, spuse stingherit în receptor:

— Să trăiţi! Să trăiţi!

De la divizie se comunicase că în acea noapte Germania nazistă a capitulat necondiţionat. Aceasta marca sfîrşitul războiului în Europa.

Ştirea ne copleşi. Am anunţat imediat batalioanele, companiile.

Pe cer se aprinse – ca la comandă – o lumină orbitoare, care creştea vertiginos, cuprinzînd toată zarea. Se dezlănţuî un vuiet clocotitor, ca de furtună. Ce-o fi? Să fi pătruns oare inamicul înapoia liniilor noastre? Care inamic? E doar pace! Tot nu s-a terminat?

Pe cer se aprindeau, în buchete de stele, mii şi mii de rachete. O puzderie de cartuşe luminoase se înşiruiau ca mărgelele salbe-salbe, în bezna nopţii, încrucişîndu-se în toate direcţiile, ca niste ghirlande de lumină pe bolta unei imense şi feerice săli de bal. Se trăgea în sus, cu toate armele. Am început să tragem şi noi.

Era primul omagiu adus măreţei victorii.

•

Mai tîrziu, în aceeaşi noapte de 8 spre 9 mai, ne sosi o veste zguduitor de tristă: forţele hitleriste din Boemia şi Moravia rezistau pe poziţie. Prevăzîndu-se şi ipoteza că ar fi fost posibil ca unele unităţi hitleriste să nu execute ordinul de încetare a ostilităţilor şi de depunere a armelor, să continuie rezistenţa, comandamentul Armatei a 4-a române a ordonat ca trupele să nu înceteze nici un moment lupta împotriva acelor unităţi, urmărindu-le pînă la completa lor nimicire. Corpul 2 armată a primit ordin să înceteze orice acţiune de luptă pînă la 9 mai ora 5,30. Dacă pînă la acea oră inamicul nu ar fi depus armele, marile unităţi trebuiau să pornească la atac, fără alt ordin pe întregul front

.IN 9 MAI

... Cînd s-a ridicat perdeaua întunericului ne găseam pe baza de plecare, pe două boturi de deal care se prelungesc pînă la piciorul pantei platoului.

Inamicul se afla la vreo şase sute de metri de noi.

încă de ieri aflasem de la locuitori că, după cucerirea Vienei, hitleriştii mutaseră baza acestei vanitoase oficine a propagandei hitieriste chiar pe colina aceasta şi de aici se transmiteau îndemnuri la rezistenţă, la continuarea războiului. Ştiam că adăposturile erau din beton, cu beciuri adînci bine fortificate.

Artileria inamică ne împroşca şi cu obuze. Şi totuşi pierderile noastre erau minime: doar cîţiva răniţi. Trupa era adăpostită la teren atît de bine, cum niciodată nu fusese în timpul campaniei. Niciodată parcă oamenii nu se arătaseră atît de grijulii şi, în acelaşi timp, atît de îndîrjiţi ca acum.

A sosit gustarea de dimineaţă. Înfruntînd artileria hitleristă, furişîndu-se pe şoseaua apărată de un parapet de pămînt înalt de doi metri, un grup de tineri şi tinere din sat a ajuns pînă în apropierea poziţiei noastre. Pe întreaga linie, din mînă în mînă, circulau farfurii încărcate cu pîine, brînză şi usturoi verde. Ce nostimă situaţie! Să mănînci pe poziţie din farfurie brînză şi usturoi verde!

Atacul trebuia dat la ora 7, dar s-a dezlănţuit cu trei ore mai tîrziu.

Avioanele româneşti roiau pe deasupra poziţiilor germane şi lansau manifeste de culoare roşie şi format mic. Unele au căzut şi în rîndurile noastre. L-am păstrat şi i-am copiat conţinutul. Cînd ne-a fost tradus a produs puternică impresie . asupra noastră.

Iată cum suna în germană şi în traducere românească acest manifest.

„DEUTSCHE SOLDATEN,

HITLER IST TOT, und ihr von euerm EID gelost. MEHRERE deutsche Generale – unter diesem be- findet sich auch.

GENERAL DITMAR – haben die Deutsche Wer- macht verlassen und sich dem siegreichen AT.T,T- IERTEN Streitkräften ergeben.

HIMMLER hat die KAPITULATION DEUTSCH- LANDS angeboten.

Nord Deutschland ist besetzt, Berlin verloren.

În Italien ist kein deutscher Wiederstand mehr.

Bayern und Ostmark sind auf dem Wege total besetzt zu werden, als Folge des Alliierten Vorsto- Pes im Donautal.

EURE LAGE IN Bdhmen ist aussischtslos.

Euer Kampf und Opfer heute ist SINNLOS geworden.

Verkiirzt die Leiden und bewahrt euer Leben fiir eure în Unwissenheit gebliebene FAMILIEN.

Gebt den Kampf auf. Ubergeht zu unserem Trup- pen wo fiir euch das Leben und GUTE MILITA- RISCHE BEHANDLUNG VERSICHERT WIRD, sowohl seitens der russischen wie auch der rumă- nischen Armee!“

„SOLDAŢI -GERMANI,

HITLER ESTE MORT, iar voi sînteţi eliberaţi de jurămîntul vostru.

Mai mulţi generali germani – printre care se găseşte Generalul DITMAR, au părăsit Wermacht-ul German şi s-au predat victorioaselor forţe combatante aliate.

HIMMLER a oferit CAPITULAREA GERMANIEI.

GERMANIA DE NORD este ocupată, BERLINUL ESTE PIERDUT.

în ITALIA nu mai este rezistenţă germană. BAVARIA şi OSTMARK sînt pe cale să fie complet ocupate. Ca o consecinţă a înaintării Aliaţilor în Valea Dunării, SITUAŢIA VOASTRĂ ESTE PIERDUTA.

Lupta şi jertfa voastră astăzi este lipsită de sens.

Scurtaţi suferinţele voastre şi păstraţi-vă viaţa pentru FAMILIILE VOASTRE, rămase fără veşti de la voi.

Renunţaţi la luptă. TRECEŢI LA TRUPELE NOASTRE, unde vi se ASIGURA VIAŢA ŞI UN TRATAMENT MILITAR BUN, atît din partea armatei ruseşti cît şi din partea armatei române!“

În acea dimineaţă s-a mai făcut o încercare, tri- -miţîndu-se de la divizie parlamentari spre a evita o vărsare de sînge inutilă. Comandanţii se gîndeau în primul rînd la ostaşii noştri, ' ă nu se mai zbată în aprigile flăcări ale războiului şi în prima zi de pace după cel de-al doilea război mondial. Criminalii hitlerişti, căci nu pot fi numiţi altfel, nu au răspuns nobilei noastre încercări. Dimpotrivă au continuat să tragă cu artileria pe poziţia unde ne aflam. Cînd am văzut acest act mîrşav, cît era de frumoasă ziua de 9 mai, pe atît de neagră ni ş-a părut. în sufletele tutuior s-a aprins o ură înspăi-mîntătoare. Privirile noastre nu mai erau decît căutări năprasnice. Zîmbetele s-au transformat în aprige încleştări ale maxilarelor, palmele, care trebuiau să salute pacea, s-au strîns pe paturile puştilor, pe mînerele mitralierelor, pe cordiţele de tragere ale tunurilor gata să năruie cel mai groaznic răspuns, să-şi verse veninul într-o cumplită răzbunare. Aşa am început lupta... am pornit asaltul asupra postului de radio „Donau“ de pe platoul de lîngă Dobromilice, cu cota 310 ultimul nostru asalt, dat în ziua de 9 mai, ziua victoriei asupra fascismului.

Deodată pe deasupra capetelor noastre, din spate, au început să zboare proiectilele artileriei diviziei. Împroşcau crîncen poziţiile inamice. Pămîntul se cutremura sub picioarele noastre. În spate, zgomotul detunăturilor se auzea ca un muget. Pe poziţiile duşmane se ridicau ritmic trîmbe de fum gros, negru. Se simţea pînă la noi fumul exploziilor şi praful înecăcios. Ne usturau ochii. La un moment
dat, pe toate liniile noastre, din şanţuri s-a ridicat o mare de tigve cenuşii. Privirile tuturor erau aţintite spre platou. Oamenii îşi comunicau gîndurile, dar nu cu graiul, ci cu privirile. încordarea creştea la maximum.

Aviaţia noastră vărsa şi ea foc asupra inamicului. Pe cer au apărut rachete roşii. Porniräm la atac. Am mers 200 de metri, dar focul turbat al inamicului ne-a silit să ne culcăm la pămînt. Străfulgerat de un glonţ duşman a căzut Pândele, ar- monistul. Oamenii se îndîrjiră. „Uite, mă, căzu în ultima zi!“ Izbucniră nişte înjurături groaznice la adresa hitleriştilor.

Comandantul hotărî ca direcţia principală de atac să fie de-a lungul văii, contrar regulilor clasice. În frunte a pornit căpitanul Zamfir cu tunurile a. t. Cele două tancuri inamice care au apărut la creastă au fost atinse din primele lovituri.

— Uraaa! Uraaa!

Ai noştri au trecut vijelios la asalt. Au urcat creasta. Am trecut un canal prin apă, pînă la brîu. Pionierii au întins punţi de asalt pentru armamentul greu de infanterie. În urma bombardamentului artileriei noastre, baza pilonului postului de radio a fost dărîmată. Uriaşul pilon de fier ce se înălţa semeţ către cer începu să se încline.

Din nou izbucni un „Ura“ puternic, năvalnic. Uralele se împleteau cu exploziile grenadelor în ecouri prelungi. Batalionul 2 căzu în spatele hitleriştilor.

Lupta a durat pînă spre prînz. Platoul fumega ca un imens rug. Pilonul trufaş zăcea aplecat într-o
rînă. Nu mai putea împroşca văzduhul cu minciunile lui. în razele soarelui, prin perdeaua de fum, umbrele ostaşilor noştri păreau ale unor uriaşi. Hi- tleriştii, care mai scăpaseră cu viaţă, se predară, unii în genunchi, de teamă că li se ia viaţa.

Duţu Scăpău, vlăjganul acela de prin părţile laşului, luă pe un hitlerist de bărbie, îl privi ţintă în ochi şi-i spuse:

— Ei, friţule, acum crezi că s-a dus dracului Berlinul? -

— Ia! Ia! Berlin Kaput! Hitler Kaput! – bîlbîi nazistul, holbînd ochii de spaimă.

Cînd am ajuns pe ultima linie a poziţiei duşmanului am fost martor- al unei scene ciudate. Un locotenent, mi se pare că se numea Bentoiu, mergea agale cu gura

permanent căscată şi ambele mîini întinse în lături – în stînga ţinea un pistol mitralieră iar în dreapta un bidon. M-am apropiat de el să-l întreb ceva... Nu vorbea ci doar continua să meargă cu gura căscată şi bătînd aerul cu mîinile.

Am trimis după un medic sau vreun sanitar. Doctorul a constatat că ofiţerului îi intrase un glonţ de puşcă prin gură şi îi ieşise prin ceafă fără a atinge vreun nerv sau ţesut. I s-a făcut injecţii şi după cîteva ore n-avea cine să-l mai întreacă la vorbă şi la şotii.

în urma atacului care a dus la încercuirea completă a forţelor hitleriste de pe marele platou, unde se afla postul de radio „Donau“ divizia noastră a capturat 1.311 prizonieri, sute şi sute de maşini încărcate cu muniţie, cu armament şi echipament, c ualimente, cu medicamente, cu obiecte jefuite din Cehoslovacia. Iar pe cîmpul de luptă erau presărate sute şi sute de cadavre hitleriste. într-adevăr că răzbunarea noastră fusese cumplită. Păcat însă că în această ultimă luptă au căzut, pentru totdeauna, şi mulţi ofiţeri şi soldaţi de-ai noştri. Ei nu au mai putut gusta din marea cupă a victoriei, a păcii, care începuse să se aştearnă îmbibată de speranţe nesfîr- şite pe întinsul Europei.

Eram frînţi de oboseală. Picoteau oştenii în ultimele tranşee cucerite pe platoul cu postul de radio. Aşteptam ordinul de reluare a înaintării. Nimeni nu vorbea. Nu mă simţeam nici eu în apele mele. Eram înciudat de o atît de mare linişte. Am încercat să leg o vorbă:

'—■ Bentoiule! ...

— Prezent! ...

— Căruntule! ...

—• ’Zent! ... - • ■

— Uraaa ... măăi... dracilor! S-a sfîrşit războiul! ... Hai săltaţi din gropi! le-am strigat.

— Dom’ căpitan. Dom’ căpitan! şi-au sărit, de gî- tul meu, repetînd: „Dom’căpitan, dom’căpitan[11]!

Se ciocneau bidoanele de baionete, atîrnate la şold, şi puştile de ţestul căştilor şi m-au luat pe sus: „Uraa! Uraa! Ura! ... ! şi m-au lăsat uşor, uşor, hohotind de rîs în tranşeea din care mă ridicasem pe parapet.

289

19 – Radio Donau nu mai transmit

e— Priviţi dom’ căpitan înainte, acolo unde erau ei, nemţii, acolo unde trăgeam toţi cu sete .. . Hei, dom’ căpitan vasăzică nu mai avem în cine trage . . .

— Şi de ce m-aţi îngropat din nou în tranşee?

— Ca să nu vă vină rău cînd veţi începe să înfulecaţi prea lacom, prea mult şi prea repede din carnea păcii.

— Ce copii sînteţi... S-o fi sfîrşit războiul dar eu încă nu ştiu cum este războiul, mă credeţi voi?

— ?!... ?! ... Ptiu, a înnebunit dom’ căpitan... a’nebunit îşi şopteau camarazii mei.

— Nu, n-am înnebunit, ci de-abia m-am trezit la realitate. Cit de mult îmi place să trag în piept adierea asta care vine dinspre pădurea de dincolo de vale! .'.. Uitaţi-vă şi la culmile de peste calea ferată de unde trăgeau ciumatele alea de mitraliere inamice ... Şi uite cum căsuţa aceea albă şi mică, mică cît o jucărie, propteşte cu forţa ei nevăzută ditai dealul -unde era observatorul vrăjmaş ’care dirija şuvoiul de foc asupra noastră.

— Parcă aşa o văd şi eu dom’ căpitan, îmi răspunse locotenentul Bentoiu.

— Şi de ce ne-am războit? am întrebat.

— A pornit ţara lor contra ţării noastre. D’aia le-am răspuns şi noi cu foc de-am ajuns pînă aici, vorbi un leat de lîngă noi.

— Cum adică? A venit Germania în România?, ripostă sergentul Căruntu, aflat în gloata solda- ţilor.

— Cum vorbeşti aşa, alandala? Dacă am fi văzut noi că vin spre noi Rinul, catedrala din Colonia, minunata Bavarie, Hamburgul, Elba, Pădurea Neagră, Berlinul, germanii cu toate oraşele şi satele lor, cu armonici şi cu jocuri, toţi civilii şi civilele din Germania şi cu bibliotecile lor vechi de peste o mie de ani, orchestrele lor vestite şi-apoi Goethe, Schiller, Beethoven, Einstein şi... uf, dar cît de mare şi frumoasă este Germania! Şi dacă venea la noi Germania ne-am fi supărat?.... Sau dacă se ducea România în Germania cu Carpaţii şi Dunărea, cu toate satele şi oraşele noastre, cu doina şi cu sîrba şi cu căluşarii şi cu Enescu şi cu Eminescu şi cu Creangă şi cu Brîncusi . ..? Credeţi că se făcea război? Nu măi fraţilot! Făceam o horă mare şi un chef mare şi ar fi fost o

frăţie şi nici o duşmănie . . .

Aşa vorbi-ta de undeva, din fundul poziţiei noastre, un ofiţer de rezervă, un profesor de filozofie se pare.

— Aşa-i domnule sublocotenent îi răspunse Ben- toiu. Şi eu cugetam la fel în faţa oraşului Banskâ- Bystrica, pe care l-am afurdat şi noi şi inamicul cu atîtea atacuri, şi totuşi, după ce-am intrat în oraş, acesta şi-a schimbat imediat faţa, a început cunoscutul zumzet al vieţii. Gîndeam: „Dacă la un moment dat toţi soldaţii noştri şi ofiţerii noştri s-ar fi trezit, aşa, ca'n basme, îmbrăcaţi în civil, cum erau la ei acasă, ce s-ar fi întîmplat? Ce mai rîsetc ar fi fost! Să vezi oameni în toată firea, cu haine şi mai bune şi mai rele, cu pălării, ori cu căciuli, cu haine de oraş, sau de ţară, mai luxoşi, sau mai puţin luxoşi, tîrîndu-se prin şanţuri cu noroi, prin gropi cu apă, şi-apoi cum se aruncă, îmbrăcaţi, în apa Hronului mînjiţi de funingine şi cu cucuie în frunte ...

Şi la fel să-i vezi pe nemţii din faţă, şi ei îmbră- caţi elegant, tot în civil, cum stau în găuri, prin bălţi, prin porumbişti, prin pădurile şi beciurile caselor.

Atunci, dacă s-ar fi ridicat ambele tabere, ca la un semnal, ar fi văzut cît de caraghioşi erau şi unii şi alţii... Proastă mai este omenirea asta!. Auzi, să te terfeleşti ca un porc şi apoi să tragi în omul din faţa ta.

— Da, dom' sublocotenent! Asta ne-a fost idealul! Să nimicim pînă la unul pe toţi cei din tagma ălora care a adus, sau ar mai vrea să aducă iar omenirea în mocirla asta. Noi pentru acest crez am ajuns pînă aici. Noi nu sîntem porci... izbucni sergentul Că- . runtu, pîrîind din automat, aruncînd spre înaltul cerului mesaje după mesaje de cartuşe luminoase ...

— Aveţi dreptate le răspunse-i eu răguşit. Ia ui- taţî-vă la gura aceea de tun... Cînd' a fost doar fier curat, sfîntul fier al civilizaţiei, nu era tun, nu era moarte... Dar mitralierele, ori puştile... Ce minunate candelabre ar fi ajuns!

— Ei, căpitane, termină! Ai înnebunit? Te-a înnebunit războiul? interveni colonelul Mateescu, comandantul regimentului...

„Incolonarea! ... înainte, marş!“ a tunat colonelul.

Dar cum a fost trăită ziua de 9 mai 1945 şi de alte comandamente, de alte unităţi? Iată ce ne spun cîţiva martori oculari în amintirile şi memoriile lor
de război ca de exemplu generalul-colonel în rezervă Radu Niculescu Cociu, care a comandat Corpul 7 armată român:

„ ... în după-amiaza zilei de 8 mai văzduhul a fost străbătut în toate direcţiile de o veste deosebit de importantă, pe care au transmis.-o staţiile de radiodifuziune din întreaga lume, pe care toate posturile de radio ale unităţilor de pe front au recepţionat-o, făcînd-o cunoscută şi maselor de militari.

Bucuria a încălzit cel mai mult inimile ostaşilor de pe front. Pe ei, cel dintîi, îi privea vestea neaşteptată.

Informaţia ne anunţa capitularea necondiţionată a Germaniei faţă de cele trei mari puteri şi numirea amiralului Doenitz în calitate de conducător al Germaniei. De fapt, această veste, pe mine, personal, nu m-a surprins, întrucît o aşteptam din moment în moment.

Surpriza cea mai mare, dar şi cea mai dureroasă pe care am trăit-o eu în aceeaşi zi, la puţin timp după informarea privitoare la capitulare, a constituit-o ştirea pe care am primit-o mai întîi telefonic de la eşalonul superior, privitoare la faptul că trupele germane din Boemia au făcut opinie separată, că nu vor să capituleze şi vor continua lupta. Bucuria deci nu mai putea fi împărtăşită pe deplin.

în anumite puncte din prima linie a dispozitivului nostru transmisioniştii români şi sovietici au instalat mai multe megafoane de la care se transmitea trupelor naziste actul de capitulare necondiţionată a Germaniei, cerîndu-le să înceteze lupta.

Drept răspuns la această invitaţie am observat că
din poziţiile duşmane s-au înălţat nişte rachete roşii. Mai înainte ca ele să se stingă, tunurile nemţeşti au început să bubuie cu înverşunare ...“.

Vestitul pontonier, generalul de rezervă Vasile Andreescu, pe atunci colonel, comandant de regiment ne spune:

„De necrezut... Trăiam ziua Victoriei!

Deşi mulţi o văzuseră aproape, iar altora li se păruse că nu mai venea odată, această victorie pentru care luptasem zi cu zi, ceas cu ceas, sosise.

Bucuria pe care o dezlănţuise părea fără de sfîr- şit, atît în rîndurile noastre, cît şi ale ostaşilor sovietici. Capelele românilor şi deopotrivă bonetele sovieticilor le puteai vedea cînd aruncate în aer, cînd trîntite la pămînt. .. Strigăte de ura prelungite, pînă ce răguşeala le punea capăt... Ostaşii sovietici şi români, îmbrăţişîndu-se între ei... Am văzut atunci şi lacrimi, multe lacrimi de bucurie!

Pentru sărbătorirea acestei măreţe zile, serviciul de aprovizionare sovietic a trimis pontonierilor români două butoaie cu vin.

Trei zile a durat această explozie de entuziasm, pe care cred că cel mai talentat scriitor nu ar putea-o reda întru totul.

Apoi... satisfacţia îndeplinirii datoriei şi mîndria ce o simte biruitorul au luat loc, încetul cu încetul,. entuziasmul şi zilele au intrat pe făgaşul lor normal.

La Apostag, unde mă aflam cu postul de comandă al regimentului, am primit vizita locotenent-colone-
lului Pombzov, şeful de stat major al Brigăzii 5 pontonieri sovietice, venise pentru a ne felicita călduros cu prilejul victoriei. L-am găzduit peste noapte. A doua zi am luat împreună drumul spre Baden (Austria), unde eram invitat de colonelul Nominas. La tot pasul am întîlnit urmele războiului.

După două scurte opriri la Schdnbrunn şi la mormintele compozitorilor am ajuns la Baden.

Acolo se afla şi cartierul general al Frontului 3 ucrainean. Intîlnirile pe care le-am avut cu ofiţerii sovietici au prilejuit multe alte felicitări reciproce".

Iar un om al văzduhului, maiorul inginer paraşu- tist în rezervă, Ştefan Şoverth, astfel ne descrie acel neuitat 9 mai 1945:

„. .■. Mai 1945. începutul lunii ne găseşte tot în Cehoslovacia, pe aerodromul din Piest'any. Luptele se desfăşurau cu tot mai multă vigoare. în faţa înaintării impetuoase a forţelor române şi sovietice inamicul nemaiputînd rezista, executa „retrageri[11], distrugînd totul în urma sa. De fapt, nu era vorba de o retragere, ci de o fugă pustiitoare.

Şi a venit şi dimineaţa zilei de 9 mai. Se anunţase din seara lui 8 mai capitularea necondiţionată a Germaniei. Curînd s-a dat şi ordinul de încetare a focului. Pentru noi veniseră mult aşteptatele clipe de pace.

Aşteptasem prea mult acest moment! Bucuria stîr- nită a fost năvalnică, tulburătoare.

Oamenii şi-au rupt toate barierele reţinerilor de pînă atunci ş

iinimile lor atît de greu încercate în timpul acelei nopţi apăsătoare, care fusese războiul, s-au lăsat copleşite de acest moment înălţător. Niciodată nu voi putea uita clipele trăite atunci!

Militarii noştri, cu glonţul încă pe ţeava armei, cu / benzile de cartuşe în mitraliere, copleşiţi de bucurie, au tras ultimele focuri, conştient fără ţintă. Dar a fost cea mai lungă salvă a războiului. Ea n-a doborît pe nimeni, n-a ţintit pe nimeni. Această ultimă salvă, a bucuriei era pornită din adîncul sufletului acestor oameni care se pregăteau să reia totul de la început, să şteargă umbrele atîtor amintiri amare. Omenirea se pregătea de prefaceri, de înnoiri, se scutura de colbul atîtor dureri, şi-şi ridica fruntea spre soare.

Am văzut atunci gesturi cu putere de simbol, dar niciodată n-am putut crede că fericirea, bucuria îi pot copleşi, îi pot stăpîni cu atîta titanică putere pe oameni. Şi niciodată n-am văzut atîtea zîmbete şi atîtea lacrimi pe aceleaşi chipuri! Şi mi s-a părut ciudat că pentru două stări sufleteşti diametral opuse – durerea şi fericirea – omul are acelaşi mod de manifestare: lacrima. Numai că lacrima fericirii e precedată de acele inimitabile zîmbete şi străluciri din priviri!".

*

După ce ne-am încolonat am trecut imediat la o urmărire viguroasă, într-un ritm extrem, nemaiîn- tîlnit. între 9 mai orele 13 şi 12 mai 1945 orele 5 dimineaţa, Divizia 9 infanterie, urmărind strîns trupele fasciste, care se retrăgeau în goană spre veşt,
a parcurs 210 kilometri, ceea ce înseamnă că s-au făcut în medie aproape 70 de kilometri pe zi. Cum ' s-a putut realiza un astfel de ritm? în primul rînd prin adaptarea la noua situaţie. întregul drum era presărat cu sute şi sute de căruţe şi de cai rămaşi de la coloanele hitleriste care fugeau înspăimîntate spre vest. Regimentul nostru, ca şi celelalte regimente, a profitat de acest lucru şi a organizat imediat 3 eşaloane hipo. Primul îl constituia avangarda, al doilea grosul, al treilea trenurile de luptă şi regimentare. Toţi ofiţerii şi subofiţerii, ca şi o parte din sergenţii comandanţi de plutoane, îşi făcuseră rost de cai. în fruntea avangărzii a fost împins un pluton de cercetaşi călări. Cu acel pluton, şi avînd toate decoraţiile prinse pe piept, printre care ordinul „Mihai Viteazul" cu spade, mă deplasam şi eu călare. întregul regiment era o furtună care uruia, ropotea şi alerga neobosit pe urmele fasciştilor. Eram înmărmuriţi de cantitatea mare de tunuri, de maşini, de tancuri distruse, de căruţe şi de cai care umpleau toate drumurile. Regretam că nu aveam şoferi să fi pus în mişcare maşinile, să gonim cu ele. Era atîta risipă de tehnică de luptă, de echipament şi de muniţie părăsite, încît ne

întrebam cum de am putut noi să învingem un asemenea duşman. ’
Dar, deşi înaintarea noastră era atît de vijelioasă, nu scăpaserăm nimic din vedere pentru o eventuală luptă. Localităţile pe care le străbateam „în zbor“, erau înţesate de oameni, locuitori eliberaţi, care ne acopereau, pur şi simplu, cu flori, ne salutau cu orale şi cu feţele radiind de fericire

.în ziua de 11 mai am ajuns din urmă resturi din diviziile 16 şi 24 infanterie horthyste, care se predaseră în parte cu o zi mai înainte, răspîndite pe tot frontul de urmărire al Corpului 2 armată. Au fost scurte ciocniri cu nişte ariergărzi, şi ele sătule de război. S-au predat, fără lupte, cu tot materialul de război şi echipamentul de luptă. Apoi am ajuns din urmă şi alte unităţi şi subunităţi hitleriste, pe care le-am capturat. De multe ori ne ieşeau în cale cetăţeni cehi, care ne făceau semne desperate să oprim. Semnalul nostru de oprire îl constituiau rachetele şuierătoare care produceau un zgomot asurzitor. Eu trăgeam două rachete de la plutonul de cercetaşi călări şi apoi începea să şuiere sinistru toată coloana care se oprea în ordine, gata de luptă. Populaţia rămînea profund impresionată de acest spectacol. închipuiţi-vă o coloană de căruţe, şi fiecare căruţă plină cu ostaşi care stăteau în picioare, cu căştile pe cap, cu puştile în mîini, cu automatele atîrnate la piept. Din cauza căldurii ostaşii erau descheiaţi la gît, cu mînecile sumese la vestoane. îmi pare rău că nu s-au imprimat aceste aspecte de către reporterii foto, de către pictorii care existau în divizie. Iar de o parte şi de alta a coloanei, ofiţerii, subofiţerii şi o parte din sergenţi, călări. O asemenea coloană de voinici, în straie militare, şi cu mult material de război era deosebit de impresionantă. Dar cei mai interesanţi erau oameni. Chipurile lor bărbăteşti, energice, bronzate de furtunile luptelor şi de viforniţele munţilor, obrajii lor plini de prafurile drumurilor şi privirile agere, trupurile robuste şi sportive, stîrneau o stare de imensă forţă
fizică şi morală, provocau un sentiment de adîncă admiraţie şi de respect. Erau luptătorii, eliberatorii popoarelor de sub jugul fascist. Şi atunci, de ce ne făceau cehii prin anumite localităţi semne de oprire? Să ne pună în gardă că o parte din trupele hitleriste se refugiau prin pădurile din jurul respectivelor localităţi, îşi lepădau repede ţinuta militară, se echipau „în civili“ cu haine procurate din jafuri, îşi puneau rucksacuri în spinare şi roiau în toate părţile spre a scăpa de capturare. Nu era exclus ca unii dintre ei să mai poarte sub hainele civile, ori în rucksacuri vreo armă, să ne provoace cine ştie ce surpriză. De aceea pe parcurs s-au organizat şi grupe de cercetaşi călări – cai aveam berechet – care scotoceau adînc pădurile şi împrejurimile diferitelor localităţi. În acelaşi timp s-a organizat şi un serviciu special de cercetare şi informare cu un efectiv mai mare, pentru a depista pe hitle- riştii îmbrăcaţi în straie civile. În această operă eram ajutaţi cu multă îndemînare de tinerii cehi şi slovaci. Ii luam şi pe ei în coloane, opream pe sus- pecţi, le verificam actele.

Alteori eram opriţi pentru a participa o -oră, două la cîte o serbare organizată ad-hoc în cinstea noastră. Eram poftiţi la cîte o gustare, la cîte un pahar de şliboviţă. În acordurile muzicilor locale se ■ întindeau şi jocuri, dansuri în care intrau voioşi şi ostaşii noştri..

La 12 mai 1945, ora 5, regimentul a ajuns în comuna Veprova, la circa 80 de kilometri sud-est de Praga. Războiul luase pentru noi definitiv sfîrşit. Ne pregăteam pentru viaţa-de tabără, pe care o vo
minstala în pădurea din apropierea localităţii. Acolo ne-am făcut şi bilanţul victoriilor şi bilanţul pierderilor, acolo ne-am făcut şi planuri de viitor, priveam cu ochii minţii spre patria pentru care luptaserăm, eram hotărîţi să continuăm mai departe lupta pe fronturile muncii constructive, creatoare . ..

BUCUREŞTI – OCTOMBRIE 197

1CUPRINS

În portul Constanţa .. ..
Pe pămîntul Transilvaniei
Prin Ungaria.....
De-a lungul Cehoslovaciei
Radio Donau nu mai transmite!
În 9 Mai.....
5
57
119
160

ÎN 1974 AU APARUT ÎN SERIA „RESTITUIRI”:

Tudor Arghezi — Ars Poetica, 300 pag., 7 lei
Ioachim Dotez — însemnările unui belfer, 230 pag 5.50 lei
Pavel Dan E. Lovinescu — Jurnal, 189 pag., 4,50 lei
Adrian Maniu — Bizu, 237 pag., 6,25 lei
C. A. Rosetti — Lupii de arămă, 229 pag., 5 lei
— Jurnalul meu, 463 pag., 9,75 lei
— Povestitori ardeleni, 321 pag 7,25 lei.

ÎN 1975 AU APARUT:

Francisc Hossu-Longin
Oscar Lemnaru
Gib Mihăescu
Peter Neagoe
Victor Papilian
I. H. Rădulescu
— Amintiri din viaţa mea, 372 pag., 8,50 lei
— Omul şi umbra, 248 pag., 6 lei – însemnări pentru timpul de azi, 308 pag., 7,75 lei
— Timp de neuitat, 295 pag., 7 lei
— Teatru, 402 pag., 9,25 lei
— Suvenire şi impresii ale unui proscris, 208 pag., 4,50 lei

ÎN CURS DE APARIŢIE:

Octav Şuluţiu — Jurnal

ÎN 1974 AU APĂRUT

Tudor Arghezi
Nic.olae Calomjirescu
C. Cubleşan Romulus Guga Ion Lăncrănjan Leonida Neamţu Francisc Păcurariu Vasile Rebreanu
Petre Sălcudeanu

URMĂTOARELE CĂRŢI DE PROZA:
— Povestirile boabei şi ale fărîmei, 34 pag., 14 lei
— Drumuri la porţile soarelui, 121 pag., 5,50 lei
— Licheni, 223 pag., 7 lei
— Adio, Arizona, 160 pag., 5,75 lei
— Drumul cîinelui, 140 pag., 5,25 lei
— Norii de diamant, 142 pag., 5 lei
— Labirintul, 458 pag., 19 lei
— A treia zi după război, 225 pag., 9,25 lei
— Ucenicie printre g'.oanţe, 202 pag..

z -'.?

Tompa Isivăn plinea cea de toate zilele, 189 pag., 6,50 lei
Eugen Uricariu — Despre purpură, 159
C. Zărnescu pag-, 7,50 lei – Clodi
Eugen Zehan Primus, 316 pag., 13,50 lei – O partidă de remi, 348 pag., 12 lei

* * * Cu bilet circular. O antologie posibilă a schiţei româneşti, 304 pag., 12 lei

IN 1975 **AU APARUT:**

Liviu Bratoloveanu — Reptila, 413 pag., 12,50 lei
Gh. Săsărman — Cuadratura cercului, 106 pag., 3 lei

Dumitru Trancă —. Hronicul leatului 7481, 105 pag., 4 lei
Valeriu Varvari — 1100 zile risipite, 110 pag., 4,50 lei

i

1N CURS DE APARIŢIE:

Viorel Cacoveanu _ Morţii nu mint niciodată
Simion Dima — Mielul negru
V. Sălăjan — Săptămîni de dragoste
Grigore Zanc — Bastarzii

IN 1974 AU APARUT URMĂTOARELE TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALA

:*Honore de Balzac*

— O dramă la marginea mării.

Jurek Becher

Frans G. Bengtsson, Stanislaw Bem Francesco Petrarca Hugo Raes

Gambara, 270 pag., 13
— Jakob mincinosul, 245 lei
— Vikingii, 527 pag., 22
lei pag., 10,50
lei lei
— Solaris, 299 pag., 7,25
— Cantonierul, 511 pag., 56 lei
— La stînga liniei de elicoptere, 158
pag., 6,25 lei
— Sonete, 361 pag., 48 lei *Robert Louis Stevenson* – Straniul caz al dr. Jekyll şi al lui Mr. Hyde, 168 pag., 3 lei

W. Shakespear

e—- 4 dramaturgi, 4 piese (Dramaturgi contemporani din Ungaria), 346 pag., 18,50 lei
— Privind chipul României, Antologie de lirică universală despre • România, 158 pag., 18,50 lei

ÎN

Charles de Coster

1975 AU APĂRUT:

Emile Gaboriau

Aldous Huxley Andre Kedros Michelangelo

— Legenda şi aventurile vitejeşti, vesele şi glorioase ale lui Ulen- spiegel şi Lamme Goedzak în ţinuturile Flandrei şi aiurea, 499 pag., 21 lei
— Afacerea Boiscoran, 378 pag., 14 lei
— Geniul şi zeiţa, 126 pag., 3,75 lei
— Soarele de aramă, 99 pag., 4 lei – Rime, 119 pag., 19 lei

Redactor: A. KLAMM Tehnoredactor: A. MOLNAR
Apărut: 1975. Bun de tipar: 23.06.1975.
Comanda nr.: 1351. Coli de tipar: 9,50.
Hîrtia: semivelină de 63 g/m*. Format: 32/70X100.
Tiraj: 155.000 +90 broşate.
C. Z. pentru biblioteci: 859.0—94.
Tiparul executat sub comanda nr. 347/1975 la întreprinderea Poligrafică Cluj, Municipiul Cluj-Napoca str, Brassai nr. 5—7.
Republica Socialistă Rom&ni

a